

Journal of Liberal Arts RMUTT

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2
กรกฎาคม-ธันวาคม 2568

E-ISSN 2730-2105

วารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี (Journal of Liberal Arts RMUTT)

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2568

E-ISSN 2730-2105

กำหนดออกเผยแพร่

วารสารตีพิมพ์เผยแพร่ราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ)

มกราคม – มิถุนายน, กรกฎาคม – ธันวาคม

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

39 หมู่ 1 ถนนรังสิต-นครนายก ตำบลคลองหก อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี 12110

เบอร์โทรศัพท์ 0 2549 4965

วัตถุประสงค์

วารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ และสังคม รวมทั้งเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความรู้ มุมมองทางวิชาการในสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ประยุกต์ การท่องเที่ยวและการจัดการโรงแรม อุตสาหกรรมการบริการการบิน พละศึกษาและนันทนาการ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ต่อความก้าวหน้าทางวิชาการต่อไป

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.สมหมาย ผิวสอาด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิศการ สิงห์เสนี

รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์นภัส ภูมิภักดีพิชญ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์รสสุคนธ์ สงคง

อธิการบดี

คณบดีคณะศิลปศาสตร์

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรธมมาศ พลิชฐ์ภักกุล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ดิงสัญลี

ศาสตราจารย์ ดร.บาหยัน อิมสำราญ

ศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรสุมน พฤตมิญโญ

รองศาสตราจารย์ ดร.พิชัย ทองดีเลิศ

รองศาสตราจารย์ ดร.โสวัตรี ณ ถลาง

รองศาสตราจารย์ ดร.อริศรา ศิรมณรัตน์

รองศาสตราจารย์ ดร.วิมาน กฤตพลวิมาน

Associate Professor Dr. Heather Sharp

Associate Professor Dr. Raj Yadav

Associate Professor Dr. Yi-Ching Pan

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

University of Newcastle

University of the Sunshine Coast

National Pingtung University

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิญา อิงอาจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มนต์พานทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ เทพสุริวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ใจศิริ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตาภา สีนธรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สังวร จันทกร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ภา ทองรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิสุทธิ สีนวล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรัญญา แสนสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิสรา แพทย์รังสี
ดร.วัฒนา ทนงค์แพง
ดร.อิมจิรา โรจน์กิตติการ
Dr.Nico Irawan

มหาวิทยาลัยศิลปากร
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
University PGRI Adibuana Surabaya

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภาษาอังกฤษ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันเพ็ญ ภูมิรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันยาภัทร์ สร้อยสุวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์บรรเทา เพ็ญเกษตรวิทย์
ดร.อารัมภ์ เอี่ยมละออ

ฝ่ายประสานงาน

นางสาวนฤมล พึ่งแก้ว
นางมาริดา ชินโย
นางสาวนุชนาฏ คันธมาศ

ฝ่ายตรวจรูปแบบและการพิมพ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทิวี่มา ฐิติภูมิเดชา
นางสาววรรณยา เฉลยปราชญ์

ฝ่ายเทคโนโลยีการศึกษา

นายมนต์ชาติรี เกตุมุณี

พิสูจน์อักษร

ดร.อิมจิรา โรจน์กิตติการ

ออกแบบปก

นางสาววรรณยา เฉลยปราชญ์

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความประจำฉบับ

รองศาสตราจารย์ ดร.อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล

รองศาสตราจารย์ ดร.โสวัตรี ณ ถลาง

รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวรรณ จีรพัฒน์ธนธร

รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน

รองศาสตราจารย์ ดร.พิชัย ทองดีเลิศ

รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ภักดีอักษร

รองศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ผลดี

รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี นันทศิริพล

รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ ศรีสงคราม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิญา อิงอาจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศยามล เอกะกุลนันต์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลทิพย์ ปัญญาสิทธิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาพร ตันทสวัสดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศจี จิระโร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิศักดิ์ คู่กระสังข์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณพร บุญญาสถิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริรักษ์ นิทัศน์เอก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัยพร ชินศรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนิทเดช จินตนา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยมงคล สุพรมอินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีวรรณ หัสติน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตพงษ์ เขียวพันธุ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐณกรณ์ คำแฝง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปองสุข ศรีชัย

ดร.ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง

ดร.สุวิดา นวมเจริญ

ดร.มนศักดิ์ มหิงษ์

ดร.วัฒนา ทนงค์แฝง

ดร.ศิวศักดิ์ ปานสุขชุม

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

บทบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี ฉบับนี้เป็นฉบับปีที่ 6 ฉบับที่ 2 โดยการจัดทำวารสารนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อเป็นช่องทางแลกเปลี่ยนในการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการระหว่างอาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการทั้งภายในและภายนอกคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ในด้านการเรียนการสอน ภาษาศาสตร์ การท่องเที่ยว การโรงแรม มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ พลศึกษาและนันทนาการ และอุตสาหกรรมบริการการบิน ภายใต้ขั้นตอนและกระบวนการจัดทำวารสารวิชาการตามมาตรฐานการกำหนดคุณภาพวารสารจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) และได้รับเกียรติจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาเพื่อตรวจสอบคุณภาพของบทความก่อนการตีพิมพ์

เนื้อหาของบทความมีจำนวน 11 เรื่อง ได้แก่ 1) การสร้างความสุขและยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างสมดุลและเหมาะสมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม ชุมชนตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว 2) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ หลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิภาพองค์กรของสำนักงานเขตบางนา 4) ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบในวิชาชีพกับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี 5) การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการ: มุมมองคณาจารย์ต่อความเป็นไปได้และความท้าทาย 6) การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากเอกลักษณ์ภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัว ตำบลคลองไผ่เถื่อน อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว 7) แนวทางการพัฒนาอาชีพในผู้สูงอายุของพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี 8) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย 9) การพัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ ตำบลทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง 10) ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 11) บทวิจารณ์หนังสือเรื่อง ชื่อใจลูกค้าได้อยู่หมัด ด้วยการตลาด สร้างประสบการณ์

กองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ในวงวิชาการแก่อาจารย์ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา และขอขอบคุณผู้เขียนบทความทุกท่านที่ส่งบทความที่มีคุณค่ามาเผยแพร่ในวารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี มา ณ โอกาสนี้ พบกันใหม่ฉบับหน้า

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรรุธมาศ พลขันธ์กุล)

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
บทความวิจัย	
การสร้างความสุขและยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างสมดุลและเหมาะสมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม ชุมชนตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว นภาพร สิงห์นวล พิชราภรณ์ จันทรมานู	1-8
การใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร วาสนา อันป้อม เมืองมนตรา ละดาตาษ ธิดา นิติธัญญาดา กฤษณะ จันทรินิตย์ สืบสวัสดิ์ วุฒิวรดิษฐ์	9-22
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ หลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิภาพของสำนักงานเขตบางนา ปิยะวรรณ วงศ์ศรีเพ็ง ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง	23-34
ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบในวิชาชีพกับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี นุจนาฏ คັນธมาศ สายฝน บุษบา	35-47
การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการ: มุมมองคณาจารย์ต่อความเป็นไปได้และความท้าทาย จิณณิศา ศรีหิรัญ รสสุคนธ์ สงคง พอพิมพ์ ดันตติธิมงคล สุปรียา สืบสุนทร	48-62
การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากเอกลักษณ์ภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัว ตำบลคลองไก่อเลื้อย อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว สุนิสา จันทรเลขา จันทรเพ็ญ วรรณารักษ์ จิตินา ไตรสิทธิ์	63-75
แนวทางการพัฒนาอาชีพในผู้สูงอายุของพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี อรรวรรณ ศิริ ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง	76-86
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย เจนจิรา รัตนา จิตรลดา ตรีสาคร	87-98
การพัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ ตำบลทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง อัจฉิรา ทิวะสิงห์ วรพจน์ ศรีสุข ธัญพร ยิปชัมภูมิพิจิตร	99-108
ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน พัชรินทร์ จิงประวัติ มธรา สวนศรี	109-123
บทวิจารณ์หนังสือ ชื่อใจลูกค้าได้อยู่หมัด ด้วยการตลาด สร้างประสบการณ์ วิลาลินี จันทรแจ่มไย	124-126

การสร้างความสุขและยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างสมดุลและเหมาะสมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม ชุมชนตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

นภาพร สิงห์นวล^{1*} พัชรารณ จันทรนาฏ²

Fostering Happiness and Enhancing Quality of Life through Balanced and Appropriate Community Participation: A Case Study of Klong Nam Sai Subdistrict, Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province

Napaporn Singnual^{1*} Patcharaporn Jantarakast²

Received 11/06/2025 Revised 24/09/2025 Accepted 20/10/2025

<https://doi.org/10.60101/jla.2025.6.2.8111>

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์และศักยภาพชุมชนตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และ 2) ส่งเสริมให้คนในชุมชนสร้างสุขและยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างสมดุลและเหมาะสม กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในชุมชนตำบลคลองน้ำใส จำนวน 25 คน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR) โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ผลการศึกษาพบว่า สภาพการณ์ของชุมชนตำบลคลองน้ำใส เป็นตำบลที่อยู่ติดชายแดนประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย แบ่งเขตการปกครองเป็น 12 หมู่บ้าน สภาพพื้นที่เป็นที่ลาดเอียงและที่ราบเชิงเขา ส่วนใหญ่เป็นดินเหนียวและดินปนทราย มีแหล่งน้ำดี เหมาะสำหรับทำการเกษตรครบวงจร ทำไร่ และสวนผลไม้ และมีการติดต่อค้าขายระหว่างประเทศเนื่องจากเป็นพื้นที่ติดกับกัมพูชา ด้านศักยภาพของชุมชนตำบลคลองน้ำใส จากการวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือ SWOT Analysis พบว่าชุมชนมีศักยภาพ 4 ด้านที่สำคัญ ประกอบด้วย ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วม สำหรับการส่งเสริมให้คนในชุมชนสร้างสุขและยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างสมดุลและเหมาะสมผ่านกิจกรรมยกระดับคุณภาพชีวิตและการยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชน เพื่อตอบโจทย์ชุมชนท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจด้วยการสร้างอัตลักษณ์ลายผลิตภัณฑ์ใหม่และยกระดับผลิตภัณฑ์จากการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนบนผืนผ้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เกิดเป็นผลผลิต ผลิตภัณฑ์ และผลกระทบ 3 ด้านต่อชุมชน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: การสร้างสุข การยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างสมดุล กระบวนการมีส่วนร่วม

¹ หลักสูตรนวัตกรรมการบริหารปกครองและการประกอบการเพื่อสังคม วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Master of Arts Program in Innovative Governance and Social Entrepreneurship, College of Innovative Management, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

² หลักสูตรการจัดการบริการและการโรงแรม วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Bachelor of Arts Program in Hospitality and Hotel Management, College of Innovative Management, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

E-mail: ¹napaporn.sing@vru.ac.th ²patcharaporn.jan@vru.ac.th

* Corresponding author e-mail: napaporn.sing@vru.ac.th

Abstract

The purposes of this research were 1) to examine the current conditions and potential of Klong Nam Sai Subdistrict, Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province, and 2) to promote community happiness and enhance the quality of life in a balanced and appropriate manner. The study involved 25 participants from Klong Nam Sai Subdistrict, utilizing Participatory Action Research (PAR) to foster community participation throughout the research process. The findings revealed that Klong Nam Sai Subdistrict is located along the border of the Kingdom of Cambodia and is administratively divided into 12 villages. The area features sloping land and foothill plains with fertile clay and sandy loam soil. The subdistrict has abundant water resources and is suitable for integrated agriculture, including crop farming and fruit orchards. Its border location also facilitates ongoing cross-border trade. A SWOT analysis indicated that the community possesses four key areas of potential: 1) geographic and environmental resources, 2) community management capacity, 3) community activities and processes, and 4) levels of community participation. The initiatives aimed to promote happiness and enhance quality of life by organizing activities that improved living conditions and increased community income. These included the development of environmentally friendly, textile-based products that represent the community's cultural uniqueness. The implementation generated tangible outputs, outcomes, and impacts across three dimensions: economic, social, and environmental.

Keywords: happiness promotion, balanced quality of life enhancement, participatory process

บทนำ

การพัฒนาประเทศในปัจจุบันไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการเติบโตทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกมิติอย่างสมดุล ทั้งด้านกายภาพ จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในบริบทของชุมชนท้องถิ่นที่มีความหลากหลายด้านทุนทางสังคมและวัฒนธรรม แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “ความสุข” โดยใช้ดัชนีชี้วัดความ “อยู่เย็น เป็นสุข” ของชุมชนหรือความสุขมวลรวมชุมชน (Gross Village Happiness) 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) สุขภาวะดี 2) เศรษฐกิจเข้มแข็งเป็นธรรม 3) ครอบครัวอบอุ่น 4) การบริหารจัดการชุมชนดี 5) สภาพแวดล้อมดีมีสมดุล และ 6) ประชาธิปไตยมีธรรมาภิบาล ซึ่งสามารถสะท้อนระดับความสุขที่สอดคล้องกับบริบทของครัวเรือน กระบวนการและขั้นตอนในการประเมินความสุขมวลรวมชุมชน เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการศึกษาแนวทางกระบวนการและขั้นตอนในการประเมินความสุขมวลรวมชุมชนในการขับเคลื่อนงานพัฒนาเชิงพื้นที่ในมิติครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสได้ ซึ่งได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในฐานะเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) แนวทางการสร้างความสุขอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัย “กระบวนการมีส่วนร่วม” (Participatory Process) จากทุกภาคส่วนในชุมชนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาเกิดจากฐานคิดและความต้องการที่แท้จริงของชุมชนเอง (Pretty, 1995) อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน การพัฒนาทุนมนุษย์ และการจัดการตนเอง ซึ่งถือเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของการยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างแท้จริง

ชุมชนตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นชุมชนชายแดนที่มีศักยภาพทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และเครือข่ายชุมชน แต่ยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน เช่น ปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณะ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้าน แม้จะมีหน่วยงานรัฐและองค์กรภาคประชาสังคมเข้ามาดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน แต่ยังคงขาดการบูรณาการและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากคนในชุมชน ดังนั้นการศึกษาสภาพการณ์และศักยภาพของชุมชนตำบลคลองน้ำใส รวมถึงการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีบทบาทในการสร้างความสุขและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยตนเอง จึงเป็นเรื่องสำคัญและมีความจำเป็น

การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจึงเป็นเครื่องมือในการเสริมพลัง (Empowerment) และสร้างความเป็นเจ้าของร่วมในกระบวนการพัฒนา ซึ่งจะช่วยให้เกิดผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม) ที่มุ่งหวังให้ทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเท่าเทียม (สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์และศักยภาพชุมชนตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนสร้างความสุขและยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างสมดุลและเหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) (อุทัยทิพย์ เจียวิวรรธน์กุล, 2553) โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มเป้าหมายในชุมชนตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยใช้เครื่องมือการวิจัย คือ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Person) และการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสามเส้า และการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Streubert & Carpenter, 1995) ซึ่งมีระยะเวลาดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการณ์และศักยภาพชุมชน โดยการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Person) โดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน บุคลากรจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังกล่าว เป็นผู้ที่มีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชน มีความเข้าใจและประสบการณ์ในพื้นที่ สามารถอธิบายถึงศักยภาพ จุดแข็ง และข้อจำกัดของพื้นที่ได้ชัดเจน
2. ระยะที่ 2 ส่งเสริมให้คนในชุมชนสร้างความสุขและยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างสมดุลและเหมาะสม โดยการนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ในระยะที่ 1 เพื่อกำหนดกิจกรรมสร้างความสุขและยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตและรายได้ให้กับคนในชุมชน โดยกำหนดผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 25 คน จากสมาชิกของกลุ่มอาชีพด้านการทอผ้าของตำบลคลองน้ำใส จากจำนวน 12 หมู่บ้าน ซึ่งมีความรู้พื้นฐานด้านการทอผ้า

โดยการวิจัยทั้ง 2 ระยะ ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ที่เปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ 1) ศึกษาสภาพการณ์และศักยภาพชุมชน โดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้สะท้อนปัญหา แสดงความคิดเห็น โดยการใช้เครื่องมือ คือ การสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่ม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและข้อมูลที่จำเป็น โดยคำถามเป็นแบบปลายเปิด มีลักษณะยืดหยุ่น เหมือนการสนทนา เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ยังไม่ชัดเจนหรือไม่ทราบปรากฏการณ์ที่เพียงพอ (Merriam, 2007) 2) การกำหนดปัญหา เพื่อให้ได้ข้อสรุปจากคนในชุมชนถึงความต้องการแก้ไข และพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต โดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและสรุปถึงสิ่งที่ชุมชนต้องการ เพื่อให้ความเป็นอยู่ดีขึ้นและสร้างความสุขได้อย่างสมดุลและยั่งยืน คือ การกำหนดกิจกรรมยกระดับคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ นำไปสู่การสร้างความสุข และ 3) ออกแบบกิจกรรมโดยชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานวิจัยด้วย

ผลการวิจัย

1. สภาพการณ์ของชุมชนตำบลคลองน้ำใส พบว่า เป็นตำบลที่อยู่ติดชายแดนประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย แบ่งเขตการปกครองเป็น 12 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1-12 สภาพพื้นที่เป็นที่ลาดเอียงและที่ราบเชิงเขา ส่วนใหญ่เป็นดินเหนียวและดินปนทราย มีแหล่งน้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่ไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ตลอดปี พื้นที่ส่วนใหญ่จึงใช้น้ำฝนเป็นหลักในการทำเกษตรกรรมทำไร่ และสวนผลไม้ และมีการติดต่อค้าขายระหว่างประเทศเนื่องจากเป็นพื้นที่ติดกับกัมพูชา ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำไร่ และการทำสวน มีอาชีพเลี้ยงสัตว์ในครัวเรือนเป็นอาชีพเสริม เช่น การเลี้ยง

ไก่ กบ เป็ด โค กระบือ และสุกร สถานภาพด้านรายได้ การบริการมีรีสอร์ท จำนวน 1 แห่ง และห้องพัก 5 แห่ง ด้านการท่องเที่ยว มีปราสาทเขาน้อยสีชมพูเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีโรงงานประเภทตัดเย็บเสื้อผ้า และโรงงานในครัวเรือน

ด้านศักยภาพของชุมชนตำบลคลองน้ำใส จากการวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือ SWOT Analysis พบว่าชุมชนมีศักยภาพ 4 ด้านที่สำคัญ คือ 1) ด้านพื้นที่ มีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญคือปราสาทเขาน้อยสีชมพู มีการค้นพบซากฟอสซิลในบริเวณดังกล่าวด้วย และยังมีการขุดค้นพบหลักศิลาที่วัดกุดหิน 2) ด้านการจัดการ พื้นที่ตำบลคลองน้ำใสอยู่ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ดังนั้นนโยบายรัฐบาลสามารถผลักดันเรื่องนิคมอุตสาหกรรมและการค้าชายแดน นอกจากนี้ พื้นที่ตำบลคลองน้ำใสทั้ง 12 หมู่บ้านยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่น หัตถกรรม และภาษาถิ่น (ภาษาญ้อ) 3) ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ตำบลคลองน้ำใสมีกิจกรรมเดินขึ้นปราสาทเขาน้อยสีชมพู การไหว้พระเกจิที่วัดเกิดน้ำใส ดูหลักศิลาวัดกุดหิน และการทำผ้ามัดย้อมจากสีกาบมะพร้าว และ 4) ด้านการมีส่วนร่วม ตำบลคลองน้ำใสมีการบริหารจัดการแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวชุมชน

2. การส่งเสริมให้คนในชุมชนสร้างความสุขและยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างสมดุลและเหมาะสม จากการออกแบบกิจกรรม 2 กิจกรรม และดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน สรุปได้ดังนี้

2.1 กิจกรรมการสร้างอัตลักษณ์ลายผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมกันนำเสนอสิ่งที่สื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อนำมาถอดลายและถ่ายทอดออกมาเป็นลวดลายที่จะนำมาพิมพ์ลงในผลิตภัณฑ์ใหม่ของชุมชน พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตกลงร่วมกันเลือกปราสาทเขาน้อยสีชมพู ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญและเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เป็นการสร้าง “พื้นที่ความหมาย” ร่วมของชุมชนผ่านการเลือก “ปราสาทเขาน้อยสีชมพู” เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความภูมิใจ และเป็นสิ่งที่สื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน ดังภาพที่ 1

ภาพ 1

การถอดลวดลายอัตลักษณ์ปราสาทเขาน้อยสีชมพูตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

2.2 กิจกรรมยกระดับผลิตภัณฑ์จากการสร้างอัตลักษณ์ชุมชน เมื่อถอดลวดลายอัตลักษณ์ปราสาทเขาน้อยสีชมพูเป็นลวดลายเส้นทองและนำมาเข้าสู่การพิมพ์ลวดลายลงบนผลิตภัณฑ์ใหม่ของชุมชน 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) หมวก 2) กระเป๋าคลัทช์ และ 3) พวงกุญแจ โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตั้งแต่การพิมพ์ลาย การทำโครงร่าง ตัดเย็บ จนกระทั่งได้เป็นผลิตภัณฑ์ที่สวยงามและสามารถจำหน่ายโดยการนำไปจำหน่ายในงานต่าง ๆ ที่ทางจังหวัดสระแก้วจัดขึ้นเป็นประจำ และจำหน่ายผ่านทางร้าน Market place ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ รวมถึงช่องทางออนไลน์อื่น ๆ เกิดเป็นรายได้สู่ชุมชน นำมาซึ่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ของชุมชนไม่เพียงเพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่เป็นการสื่อสารคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนด้วย ดังภาพที่ 2

ภาพ 2

ผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

จากภาพรวมทั้ง 2 กิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการดำเนินโครงการ คณะผู้วิจัยได้สะท้อนผลตอบรับและสิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนร่วมกัน นำมาสู่การวัดมวลความสุข (GVH) ของคนในชุมชน ด้วยการวัด “ความสุขมวลรวม ชุมชน” (Gross Village Happiness : GVH) เป็นกระบวนการที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและการดำเนินชีวิตของประชาชนในหมู่บ้าน โดยจะวัดความสำเร็จจากความสุขของคนในชุมชน ในระดับบุคคลและระดับครอบครัว โดยกระบวนการประเมินแบบมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อรับทราบระดับความรู้สึกพึงพอใจ สบายใจ ไม่กังวลในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ในชุมชนสอบถามความรู้สึกครอบครัวว่า “ในสถานการณ์ปัจจุบันคิดว่ามีความสุขระดับใดจากคะแนนเต็มสิบ” โดยไม่กำหนดตัวชี้วัด (นิสิต จันทร์สมวงศ์, 2561) พบว่า โปรวัดความสุขของชุมชนตำบลคลองน้ำใส อยู่ในระดับ “อยู่เย็น เป็นสุข” ได้ค่าร้อยละความสุขมวลรวมอยู่ที่ร้อยละ 84.08 ดังตารางที่ 1 และภาพที่ 3

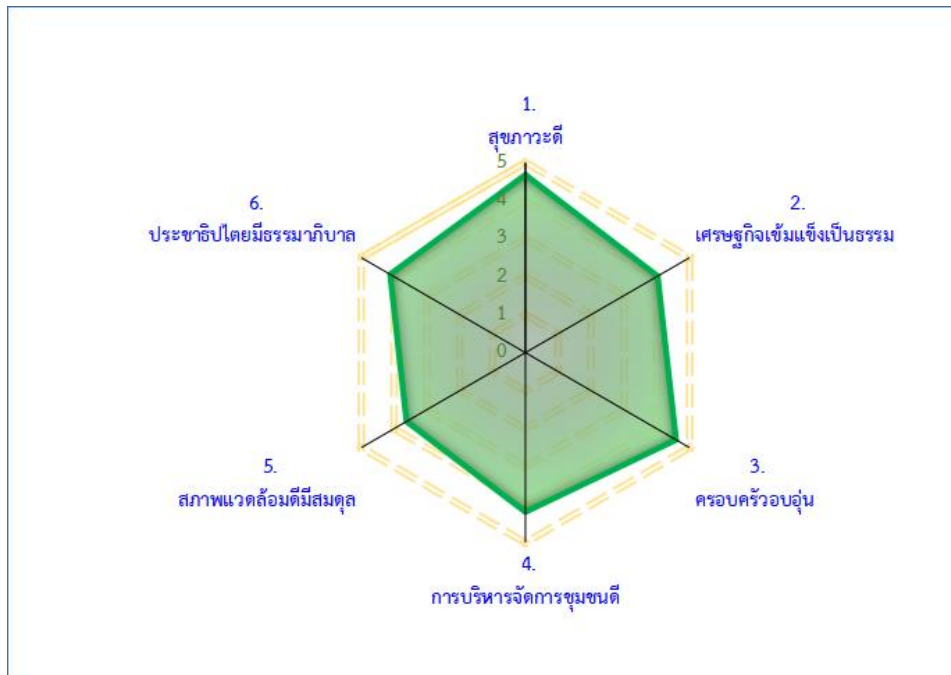
ตาราง 1

ร้อยละความสุขมวลรวม (GVH) ของครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ

องค์ประกอบ	ค่าคะแนน
1. สุขภาวะดี	4.68
2. เศรษฐกิจเข้มแข็งเป็นธรรม	4.03
3. ครอบครัวอบอุ่น	4.59
4. การบริหารจัดการชุมชนดี	4.19
5. สภาพแวดล้อมดีมีสมดุล	3.62
6. ประชาธิปไตยมีธรรมาภิบาล	4.12
ร้อยละความสุขมวลรวม (GVH)	84.08

ภาพ 3

สรุปผลการประเมินความสุขมวลรวม (GVH) ชุมชนตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ผลจากตารางที่ 1 และภาพที่ 3 พบว่า ความสุขมวลรวมด้านสุขภาวะดี มีคะแนนมากที่สุด เท่ากับ 4.68 คะแนน รองลงมา คือ ครอบครัวอบอุ่น เท่ากับ 4.59 คะแนน และการบริหารจัดการชุมชนดี มีคะแนน 4.19 คะแนน ซึ่งการวัดผลด้วยดัชนี GVH เป็นการสะท้อนความสมดุลของสุขภาพกาย สุขภาวะจิตใจ ความสัมพันธ์ และเศรษฐกิจของคนในชุมชน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างความสุขและยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างสมดุลและเหมาะสมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมชุมชนตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พบว่า

การศึกษาสภาพการณ์และศักยภาพของชุมชนตำบลคลองน้ำใส พบว่า ชุมชนมีศักยภาพ 4 ด้านที่สำคัญ คือ 1) ด้านพื้นที่ มีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญคือปราสาทเขาน้อยสิขมพู มีการค้นพบซากฟอสซิลในบริเวณดังกล่าวด้วย และยังมีแหล่งค้นพบหลักศิลาที่วัดกุดหิน 2) ด้านการจัดการ พื้นที่ตำบลคลองน้ำใสอยู่ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ดังนั้นนโยบายรัฐบาลสามารถผลักดันเรื่องนิคมอุตสาหกรรมและการค้าชายแดน นอกจากนี้พื้นที่ตำบลคลองน้ำใสทั้ง 12 หมู่บ้าน ยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่น หัตถกรรม และภาษาถิ่น (ภาษาญ้อ) 3) ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ตำบลคลองน้ำใสมีกิจกรรมเดินขึ้นปราสาทเขาน้อยสิขมพู การไหว้พระเกจิที่วัดเกิดน้ำใส ดูหลักศิลาวัดกุดหิน และการทำผ้ามัดย้อมจากสีจากมะพร้าว และ 4) ด้านการมีส่วนร่วม ตำบลคลองน้ำใสมีการบริหารจัดการแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ นภาพร สิงห์ทวน และพรนภา เตียสุธิกุล (2564) ได้ศึกษาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยชุมชนบ้านคลองอาราง ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว พบว่า บ้านคลองอารางมีศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านศักยภาพชุมชน ในด้านมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สอดคล้องวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในท้องถิ่นได้ในอนาคต รวมถึงการแบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวชัดเจน ศักยภาพชุมชนในด้านวิถีชีวิตชุมชน มีแหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิตเกษตร เช่น การทำเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แหล่งท่องเที่ยวที่มีทัศนียภาพโดยรอบที่สวยงาม เช่น สระหลวง Sky walk และเส้นทางป่าชุมชน เป็นต้น มีพิธีบวชป่าในบริเวณเขตป่าชุมชนของบ้านคลองอาราง และการละเล่นนางด้ง ศักยภาพด้าน

ทรัพยากรบุคคลของชุมชน คือ ประชาชนในชุมชนมีความสามัคคี มีความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลจากการมีผู้นำเข้มแข็งและมีวิสัยทัศน์ ทำให้บ้านคลองอารางเป็นชุมชนเข้มแข็ง นำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการมีแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้การนำของผู้นำที่เข้มแข็ง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยเห็นว่า ศักยภาพทั้ง 4 ด้านของตำบลคลองน้ำใสเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งถือเป็นปัจจัยหลักในการสร้างความยั่งยืน เนื่องจากการพัฒนาที่เกิดจาก “ภายในชุมชน” จะช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจ ความเป็นเจ้าของ และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในระยะยาว อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Pretty (1995) ที่กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ แต่ยังช่วยเพิ่มพลังทางสังคม (Social Empowerment) และสร้างทุนทางสังคม (Social Capital) ที่นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความสุขและยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างสมดุลและเหมาะสม จากการดำเนินการวิจัยผ่านกิจกรรม 2 กิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมได้ดำเนินการร่วมกัน พบว่า โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมกันนำเสนอสิ่งที่สื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน ตกลงร่วมกันเลือก “ปราสาทเขาน้อยสิมพู” ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญและเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เป็นสิ่งที่สื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน และแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในชุมชนร่วมกัน และกิจกรรมยกระดับผลิตภัณฑ์จากการสร้างอัตลักษณ์ชุมชน เมื่อถอดทลายอัตลักษณ์ปราสาทเขาน้อยสิมพูเป็นทลายเส้นทองและนำมาเข้าสู่การพิมพ์ทลายลงบนผลิตภัณฑ์ใหม่ของชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ตั้งแต่การพิมพ์ลาย การทำโครงร่างแบบผลิตภัณฑ์ การตัดเย็บ จนกระทั่งได้เป็นผลิตภัณฑ์ที่สวยงามและสามารถจำหน่าย เกิดรายได้สู่ชุมชน นำมาซึ่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นำมาสู่ผลการวัดมวลความสุข (GVH) ของคนในชุมชน อยู่ในระดับ “อยู่เย็น เป็นสุข” สอดคล้องกับการศึกษาของ กัลยา ยศคำลือ และอิสริยาภรณ์ ชัยกุลลาบ (2563) เรื่อง การมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างอัตลักษณ์สำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านท่าตีหมี่ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่า กระบวนการเรียนรู้แบบพหุปัญญาสร้างอัตลักษณ์ชุมชน รูปแบบการใช้ปัญญาด้านภาษา (ท้องถิ่นไทยเลย) และภูมิปัญญาด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของผู้ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตึงศักยภาพ ชุมชน วิถีชีวิต ความเชื่อและประเพณีของชุมชน โดยกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสร้างอัตลักษณ์ชุมชนขึ้นมาใหม่ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชาตีหมี่สมุนไพรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านท่าตีหมี่ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ ชาตีหมี่ดอกอัญชัน ชาตีหมี่ดอกกระเจียว และชาตีหมี่ดอกดาวเรือง โดยใช้อัตลักษณ์ชุมชน คือ ต้นตีหมี่ แม่น้ำทาเป็นตราบรรจุภัณฑ์ และสอดคล้องกับการศึกษาของ เกษม ภูณาศรี และคณะ (2560) เรื่อง การเลือกเอกลักษณ์ท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยชมพู พบว่า ช้างแม่ตะมานเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งถูกใช้เป็นทางเลือกในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบและออกแบบตราสินค้า บรรจุภัณฑ์ รวมถึงป้ายประชาสัมพันธ์นำไปใช้ทำกลยุทธ์ทางการตลาด นอกจากนี้ทำให้ได้แบบจำลองสำหรับนำไปส่งเสริมยังพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของอาชีพในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรเน้นการสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวหรือเทศกาลที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น เช่น เทศกาลชมปราสาทเขาน้อยสิมพู หรือกิจกรรมเดินชมชนเล้าเรื่อง ฯลฯ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นไปพร้อมกัน
2. หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดทิศทางการพัฒนา โดยยึดรากฐานจากวัฒนธรรมภูมิปัญญา และอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น
3. หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณและกลไกเชิงนโยบายที่เชื่อมโยงการอนุรักษ์เอกลักษณ์ท้องถิ่นเข้ากับการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เนื่องจากปัจจุบันชุมชนยังขาดงบประมาณสำหรับการขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจัดเวทีชุมชนแบบมีส่วนร่วม เช่น เวทีพูดคุย/ประชุมกลุ่มย่อย เพื่อค้นหาจุดเด่นของชุมชนที่คนในพื้นที่ภาคภูมิใจ เช่น กรณีปราสาทเขาน้อยสิมพู

2. ใช้แบบสำรวจ GVH อย่างง่ายร่วมกับการสนทนากลุ่ม เพื่อสะท้อนความรู้สึกที่แท้จริงของคนในชุมชนและใช้ปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

3. คัดเลือกผู้นำชุมชน เยาวชน หรือกลุ่มอาสาสมัคร เพื่อรับการฝึกอบรมด้านการบริหารจัดการกิจกรรมชุมชน พัฒนาผลิตภัณฑ์ และการประเมินความสุขชุมชน เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- เกษม กุณาศรี, ชนิตา พันธุ์มณี, สมบัติ สิงฆราช, สุภา สุเทพ, และดวงตา สุเทพ. (2560). การเลือกเอกลักษณ์ท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยชมพู. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Science)*, 10(4), 86-97.
- กัลยา ยศคำสือ และอิสริยาภรณ์ ชัยกุลหาบ. (2563). การมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างอัตลักษณ์สำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านท่าดีหมี อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติทางรัฐประศาสนศาสตร์ ครั้งที่ 10 วันที่ 27 พฤศจิกายน 2563*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี, ประเทศไทย.
- นภาพร สิงห์นวล และพรนภา เตียสุธิกุล. (2564). การศึกษาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนบ้านคลองอาราง ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว. *วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(3), 143-154.
- นิสิต จันทรสมวงศ์. (2561). *หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง: การส่งเสริมประชาธิปไตยและสร้างความสุขมวลรวมชุมชน (Gross Village Happiness: GVH)*. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อุทัยทิพย์ เจียวิวรรณ์กุล. (2553). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม : แนวคิด หลักการและบทเรียน*. พี.เอ.อีฟวิ้ง.
- Merriam, S. B.. (2009). *Qualitative Research, A guide to Design and Implementation*. John Wiley & Son.
- Pretty, J.N. (1995). Participatory Learning for Sustainable Agriculture. *World Development*, 23, 1247-1263. [https://doi.org/10.1016/0305-750X\(95\)00046-F](https://doi.org/10.1016/0305-750X(95)00046-F)
- Streubert, H. J. & Carpenter, D. R. (1995). *Qualitative Research in Nursing: Advancing the Humanistic Imperative*. J. B. Lippincott Company.

การใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชน

กองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

วาสนา อันป้อม^{1*} เมืองมนตรา ละดาดาช² ธิดา นิติตornyada³ กฤษณะ จันทรันิตย์⁴ สืบสวัสดิ์ วุฒิวรดิษฐ์⁵

Good Governance Principles in the Performance of Duties by Community

Leaders of the 1st Engineer Battalion Bang Khen District, Bangkok

Wassana Aonpom^{1*} Muengmontra Ladadach² Thida Nititornyada³

Grissana Jannit⁴ Suebsawad Vuttivoradit⁵

Received 28/07/2025 Revised 12/09/2025 Accepted 21/10/2025

<https://doi.org/10.60101/jla.2025.6.2.8624>

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของทหารในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 กลุ่มตัวอย่างคือ กำลังนายทหารประทวนและสัญญาบัตรชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำนวน 239 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ONE-Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ใช้การทดสอบของ LSD ผลการวิจัยพบว่า ชั้นประทวนและสัญญาบัตรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชน โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมีความคิดเห็นอยู่ระดับมาก คือ ด้านหลักความโปร่งใส รองลงมา คือ ด้านหลักความรับผิดชอบมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านหลักนิติธรรมและด้านหลักความมีส่วนร่วม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ชั้นประทวนและสัญญาบัตรที่จำแนกกระดัดตำแหน่งหน้าที่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของทหารการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกตำแหน่งหน้าที่และขนาดที่พักอาศัยโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ชั้นประทวนและสัญญาบัตรที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำ ชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study the application of good governance principles in the performance of duties by community leaders of the 1st Engineer Battalion, and (2) to compare soldiers' opinions regarding the performance of these duties. The sample consisted of 239 soldiers, including both non-commissioned and commissioned officers, selected through random sampling. Data

1, 2, 3, 4, 5 หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Bachelor of Political Science Program, College of Politics and Governance, Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: ¹wassana.ao@ssru.ac.th ²muengmontra.la.ao@ssru.ac.th ³thida.ni@ssru.ac.th ⁴grissana.ja@ssru.ac.th

⁵suebsawad.vu@ssru.ac.th

*Corresponding author e-mail: wassana.ao@ssru.ac.th

were collected using a questionnaire, and statistical methods employed included percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance, and the LSD method for paired differences. The findings revealed that soldiers, both non-commissioned and commissioned officers, expressed opinions at a high level regarding the application of good governance principles in the performance of duties by community leaders, both overall and across individual aspects. Transparency was rated highest, followed by responsibility, while the rule of law and participation received the lowest mean scores, though still at a high level. When comparing opinions classified by age, length of service, education level, and marital status, results indicated significant differences in opinions between non-commissioned and commissioned officers according to position level, at the 0.05 statistical significance level. However, when classified by position and size of residence, no statistically significant differences were found in soldiers' opinions regarding the application of good governance principles in the performance of duties by community leaders of the 1st Engineer Battalion. These results highlight the importance of transparency and responsibility as key aspects of good governance in military community leadership, while also indicating areas such as participation and adherence to the rule of law that require further attention to strengthen governance practices.

Keywords: good governance, leadership performance, engineering battalion community 1st

บทนำ

หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมรัฐภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชนซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤตภัยอันตรายที่อาจจะมีมาในอนาคตเพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใสและความมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขสอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญ และกระแสโลกยุคปัจจุบัน (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542)

สำหรับหลักการพื้นฐานของธรรมาภิบาลในองค์กรตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ประกอบไปด้วย 6 หลักการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า เพื่อให้หน่วยงานทหารมีความคล่องตัว มีอิสระ มีความเข้มแข็งในภาคราชการจึงได้เริ่มดำเนินการสร้าง "ธรรมาภิบาล" ขึ้น โดยได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ระเบียบนี้มีผลบังคับใช้กับหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงาน รวมทั้งหน่วยงานทหารทุกแห่งโดยระเบียบนี้ได้กำหนดให้ทุกหน่วยงานของรัฐดำเนินการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

สำหรับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร นั้นเป็นรูปแบบการบริหารอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับการบริหารหน่วยงานตามบริบทของสังคมไทยและเป็นแนวคิดใหม่ในรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 ซึ่งมีการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวนี้ค่อนข้างน้อยโดยเฉพาะอย่างยิ่งยังไม่มีการศึกษาวิจัยในเรื่องของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ของทหาร ผู้วิจัยในฐานะผู้อาศัยและผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงในรูปแบบของการบริหารชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ตามรูปแบบต่างๆ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับใด ทหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 โดยใช้หลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบตามจำแนกตาม

อายุ อายุราชการ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส รายได้ ตำแหน่งหน้าที่และขนาดที่พักอาศัย ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการบริหารงานของชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยใช้หลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ของการบริหารจัดการที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นรูปแบบของการบริหารจัดการอีกรูปแบบหนึ่งที่จะนำผลการวิจัยไปประกอบการวางแผนในการบริหารจัดการ แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนารูปแบบการบริหารชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานครให้มีประสิทธิภาพได้ตามมาตรฐานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของทหารในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยใช้หลักธรรมาภิบาล จำแนกตามอายุ อายุราชการ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส รายได้ ตำแหน่งหน้าที่และขนาดที่พักอาศัย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล

เมื่อภาคราชการได้เริ่มดำเนินการสร้าง “ธรรมาภิบาล” ขึ้น โดยมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และประกาศราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ระเบียบนี้มีผลบังคับใช้กับหน่วยงานของรัฐตั้งแต่วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา โดยรัฐบาลทั้งหน่วยงานกลางที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยสำนักข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) สำนักงานงบประมาณ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) โดยระเบียบนี้ได้กำหนดให้ทุกหน่วยงานของรัฐดำเนินการบริหารจัดการโดยยึดหลักการ 6 หลัก (สถาบันพระปกเกล้า, 2546; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2551) โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมายที่ถูกต้อง เป็นธรรม กฎข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นที่ยอมรับของสังคมและภาคสังคม ประชาชนยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมายโดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มีใช้อำนาจตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคลโดยคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพของยุติธรรมของสมาชิกในสังคม
2. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยส่งเสริมให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐยึดหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่ประชาชนในสังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ประกอบวิชาชีพด้วยความสุจริตใจ จริใจ ชยัน อดทน มีระเบียบวินัยในหน้าที่การงาน
3. หลักความโปร่งใส ได้แก่ ความถูกต้อง ชัดเจน บริหารงานตามหลักการที่ควรจะเป็นรวมถึงการสร้าง ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในสังคมมีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องได้โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใสมิการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนสามารถเข้าถึงข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้ เสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ด้วยการแจ้งความเห็นในการไต่สวนสาธารณะ การทำประชาพิจารณ์ และการออกเสียงประชามติหรืออื่น ๆ
4. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจของปัญหาหรือโครงการต่าง ๆ ที่สำคัญ ด้วยการแสดงหรือแจ้งความคิดเห็นนั้น การไต่สวนสาธารณะ การทำประชาพิจารณ์ และการออกเสียงประชามติเพื่อรับคำแนะนำนั้นมาร่ววางแผนและมาปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในระดับสังคมประกอบด้วยหลากหลายบุคคลและมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน หลักการมีส่วนร่วมจะช่วยประสานความคิดเห็นหรือความต้องการที่ต่างกัน เพื่ออยู่บนพื้นฐานโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมในระดับกิจการองค์กรจะกำหนดให้มีคณะกรรมการประกอบด้วยบุคคลที่มีประสบการณ์หลากหลายมาบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

5. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ความคุ้มค่าเทียบเคียงได้กับความประหยัด โดยธรรมาภิบาลให้คนไทยมีความประหยัดมัธยัสถ์ใช้ของที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์อยู่อย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำชุมชน

กวี วงศ์พุ่ม (2542) ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีอำนาจ มีอิทธิพล สามารถจูงใจผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น หรือความต้องการหรือคำสั่งด้วยความสมัครใจเต็มใจอย่างกระตือรือร้น ทั้งนี้เพื่อมุ่งให้ได้ผลงานตามที่ต้องการ

พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์ (2549) ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้ที่มีบุคลิกภาพเด่นประกอบกับความสามารถเป็นพิเศษในกลุ่มชนหรือในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งในกลุ่มชนแต่ละกลุ่มย่อมประกอบด้วยบุคคลที่มีบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ หรือทักษะแตกต่างกันไป ในขณะที่ทุกคนมีความผูกพันซึ่งกันและกันในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม จะต้องยอมรับนับถือความคิดเห็นของกันและกัน ด้วยเหตุนี้เอง สถานการณ์ที่บีบตัวขึ้นจึงผลักดันให้สมาชิกของกลุ่มบางคนกลายเป็นผู้นำและบางคนก็กลายเป็นผู้ตาม ดังนั้น ความเป็นผู้นำจึงมักปรากฏขึ้นเพราะเหตุการณ์หรือสภาพสิ่งแวดล้อมบีบตัว อย่างไรก็ตาม ส่วนประกอบที่ทำให้บุคคลกลายเป็นผู้นำย่อมเนื่องจากคุณลักษณะพิเศษประจำตัวอีกด้วย เช่น ความซื่อสัตย์ สุจริต ความยุติธรรม ความโอบอ้อมอารี และความเสียสละ

ณัฐนรี ศรีทอง (2551) ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถมากพอที่จะทำให้ประชาชนในชุมชนได้ร่วมกันคิดพิจารณาปฏิบัติงานเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชุมชนไปในทางที่ดีขึ้นหรือนำพาให้ดีขึ้นจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่เป็นผู้ที่ช่วยให้ประชาชนในชุมชนได้มีการตกลงร่วมกันหาแนวทางปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้แล้วล่วงหน้า เป็นผู้ที่มีความสามารถในการชักจูงประชาชนในชุมชนได้ เป็นผู้มีความรับผิดชอบประชาชนในชุมชน เป็นผู้มีความสามารถมีอิทธิพลต่อประชาชน ซึ่งพฤติกรรมของผู้นำมีอิทธิพลเหนือประชาชนในชุมชนและเป็นตัวกลางในการส่งเสริมความร่วมมือกันของประชาชนในการทำงานชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อ้างอิงกรอบแนวคิดการวิจัยว่าด้วยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542

ภาพ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประชากร (Population) ได้แก่ กำลังนายทหารประทวนและสัญญาบัตรชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่การใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 และมี

อายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ถึง 60 ปีบริบูรณ์ จำนวน 593 นาย ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (e) เท่ากับ 0.05 (หรือ 5%) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความน่าเชื่อถือ

สูตรในการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง:

$$n = \frac{N}{1 + (e^2)}$$

เมื่อ:

- n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
- N = จำนวนประชากรทั้งหมด (593 นาย)
- e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (0.05)

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้เท่ากับ 239 คน

สำหรับวิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้คนในชุมชนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งช่วยลดอคติและเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นแบบสอบถามโดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ คือ 1) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือโดยศึกษาหลักการและแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนและเปรียบเทียบความคิดเห็นของทหารและผู้พักอาศัยในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยใช้หลักธรรมาภิบาล จำแนกตามอายุ อายุราชการ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส รายได้ ตำแหน่งหน้าที่และขนาดที่พักอาศัยจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย 3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย 4) สร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม 5) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย 6) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชาชนที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ 7) ปรับปรุงแก้ไข 8) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การตรวจสอบเครื่องมือวิจัยเริ่มจากการนำแบบสอบถามให้ที่ปรึกษาตรวจสอบและปรับปรุงตามคำแนะนำ จากนั้นส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเนื้อหาพบว่า IOC อยู่ระหว่าง 0.76 – 1.00 แสดงถึงความเหมาะสมว่าทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน โดยเก็บแบบสอบถามจากชุมชนหน่วยบัญชาการรักษาดินแดน(นรด.) ซึ่งมีลักษณะชุมชนคล้ายกันและวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ทางสถิติ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.87

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อเรียนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในกองพันทหารช่างที่ 1 โดยขอความร่วมมือจากประชากรกลุ่มเป้าหมายในชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ตอบแบบสอบถามและนำแบบสอบถาม จำนวน 239 ชุด แจกให้กำลังพลนายทหารชั้นประทวนและนายทหารชั้นสัญญาบัตรของชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ จัดระเบียบข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร สถิติที่ใช้คือ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของทหารและผู้พักอาศัยในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยใช้หลักธรรมาภิบาล จำแนกตามอายุ อายุราชการ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส รายได้ ตำแหน่งหน้าที่และขนาดที่พักอาศัย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ONE-Way

ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบตามแตกต่างของค่าเฉลี่ยในรายคู่ โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) ตอนที่ 3 ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 ในวิเคราะห์ความคิดเห็นจากแบบสอบถามปลายเปิด โดยนำความคิดเห็นมาสรุปรวมใจความ แล้วทำเป็นตารางและประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับสวัสดิการต่อการปฏิบัติงานของกำลังพลนายทหารประทวนชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชน

ตาราง 1

ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 (ช.พัน1) โดยภาพรวมและรายด้าน

การใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.ด้านหลักนิติธรรม	3.85	0.88	มาก
2.ด้านหลักคุณธรรม	3.86	0.88	มาก
3.ด้านหลักความโปร่งใส	4.06	0.76	มาก
4.ด้านหลักความมีส่วนร่วม	3.85	0.87	มาก
5.ด้านหลักความรับผิดชอบ	3.87	0.88	มาก
6.ด้านหลักความคุ้มค่า	3.86	0.84	มาก
เฉลี่ยรวม	3.89	0.85	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า นายทหารประทวนและสัญญาบัตรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชน โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X}=3.89$, S.D.=0.85) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมีความคิดเห็นอยู่ระดับมาก คือ 3.ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{X}=4.06$, S.D.=0.76) รองลงมา คือ ด้านหลักความรับผิดชอบมีความคิดเห็นอยู่ระดับมาก ($\bar{X}=3.87$, S.D.=0.88) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านหลักนิติธรรมและด้านหลักความมีส่วนร่วม มีความคิดเห็นอยู่ระดับมาก ($\bar{X}=3.85$, S.D.=0.88)

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1

ตาราง 2

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมและรายด้าน

ประเด็น	แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F	Sig.
ด้านหลักนิติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	3	1.854	3.449	0.017***
	ภายในกลุ่ม	235	0.537		
	รวม	238			
ด้านหลักคุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	3	5.244	8.251	0.000***
	ภายในกลุ่ม	235	0.636		
	รวม	238			
ด้านหลักความโปร่งใส	ระหว่างกลุ่ม	3	2.893	5.210	0.002***
	ภายในกลุ่ม	235	0.555		
	รวม	238			

ประเด็น	แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F	Sig.
ด้านหลักความมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	3	1.640	2.785	0.042***
	ภายในกลุ่ม	235	0.589		
	รวม	238			
ด้านหลักความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	3	4.564	7.545	0.000***
	ภายในกลุ่ม	235	0.605		
	รวม	238			
ด้านหลักความคุ้มค่า	ระหว่างกลุ่ม	3	4.594	6.056	0.001***
	ภายในกลุ่ม	235	0.759		
	รวม	238			
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	3	3.074	5.443	0.001***
	ภายในกลุ่ม	235	0.565		
	รวม	238			

จากตารางที่ 2 พบว่า นายทหารประทวนและสัญญาบัตรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 3

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกอายุราชการ โดยภาพรวมและรายด้าน

ประเด็น	แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F	Sig.
ด้านหลักนิติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	3	2.362	4.448	0.005***
	ภายในกลุ่ม	235	0.531		
	รวม	238			
ด้านหลักคุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	3	2.357	3.505	0.016***
	ภายในกลุ่ม	235	0.672		
	รวม	238			
ด้านหลักความโปร่งใส	ระหว่างกลุ่ม	3	2.075	3.667	0.013***
	ภายในกลุ่ม	235	0.566		
	รวม	238			
ด้านหลักความมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	3	2.286	3.935	0.009***
	ภายในกลุ่ม	235	0.581		
	รวม	238			
ด้านหลักความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	3	2.249	3.544	0.015***
	ภายในกลุ่ม	235	0.634		
	รวม	238			
ด้านหลักความคุ้มค่า	ระหว่างกลุ่ม	3	3.487	4.513	0.004***
	ภายในกลุ่ม	235	0.773		
	รวม	238			

ประเด็น	แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F	Sig.
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	3	2.320	4.039	0.008***
	ภายในกลุ่ม	235	0.574		
	รวม	238			

ตารางที่ 3 พบว่า นายทหารประทวนและสัญญาบัตรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกอายุราชการ โดยภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 4

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ประเด็น	แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F	Sig.
ด้านหลักนิติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	2	2.831	5.295	0.006***
	ภายในกลุ่ม	236	0.535		
	รวม	238			
ด้านหลักคุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	2	3.100	4.604	0.011***
	ภายในกลุ่ม	236	0.673		
	รวม	238			
ด้านหลักความโปร่งใส	ระหว่างกลุ่ม	2	3.137	5.571	0.004***
	ภายในกลุ่ม	236	0.563		
	รวม	238			
ด้านหลักความมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	2	3.140	5.405	0.005***
	ภายในกลุ่ม	236	0.581		
	รวม	238			
ด้านหลักความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	2	2.917	4.590	0.011***
	ภายในกลุ่ม	236	0.636		
	รวม	238			
ด้านหลักความคุ้มค่า	ระหว่างกลุ่ม	2	3.687	4.711	0.010***
	ภายในกลุ่ม	236	0.783		
	รวม	238			
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	3.098	5.387	0.005***
	ภายในกลุ่ม	236	0.575		
	รวม	238			

จากตารางที่ 4 พบว่า นายทหารประทวนและสัญญาบัตรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 5

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกสถานภาพการสมรส โดยภาพรวมและรายด้าน

ประเด็น	แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F	Sig.
ด้านหลักนิติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	3	0.143	0.256	0.857
	ภายในกลุ่ม	235	0.559		
	รวม	238			
ด้านหลักคุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	3	1.927	2.842	0.039***
	ภายในกลุ่ม	235	0.678		
	รวม	238			
ด้านหลักความโปร่งใส	ระหว่างกลุ่ม	3	2.474	4.413	0.005***
	ภายในกลุ่ม	235	0.561		
	รวม	238			
ด้านหลักความมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	3	1.003	1.680	0.042***
	ภายในกลุ่ม	235	0.597		
	รวม	238			
ด้านหลักความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	3	1.438	2.230	0.045***
	ภายในกลุ่ม	235	0.645		
	รวม	238			
ด้านหลักความคุ้มค่า	ระหว่างกลุ่ม	3	2.216	2.808	0.040***
	ภายในกลุ่ม	235	0.789		
	รวม	238			
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	3	1.169	1.985	0.017
	ภายในกลุ่ม	235	0.589		
	รวม	238			

จากตารางที่ 5 พบว่า นายทหารประทวนและสัญญาบัตรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกสถานภาพการสมรส โดยภาพรวมและรายด้าน ด้านหลักคุณธรรม, ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความคุ้มค่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 6

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมและรายด้าน

ประเด็น	แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F	Sig.
ด้านหลักนิติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	4	2.411	4.616	0.001***
	ภายในกลุ่ม	234	0.522		
	รวม	238			
ด้านหลักคุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	4	2.618	3.962	0.004***
	ภายในกลุ่ม	234	0.661		
	รวม	238			

ประเด็น	แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F	Sig.
ด้านหลักความโปร่งใส	ระหว่างกลุ่ม	4	1.525	2.682	0.032***
	ภายในกลุ่ม	234	0.569		
	รวม	238			
ด้านหลักความมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	4	2.069	3.584	0.007***
	ภายในกลุ่ม	234	0.577		
	รวม	238			
ด้านหลักความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	4	2.979	4.843	0.001***
	ภายในกลุ่ม	234	0.615		
	รวม	238			
ด้านหลักความคุ้มค่า	ระหว่างกลุ่ม	4	2.310	2.958	0.021***
	ภายในกลุ่ม	234	0.781		
	รวม	238			
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	4	2.192	3.851	0.005***
	ภายในกลุ่ม	234	0.569		
	รวม	238			

จากตารางที่ 6 พบว่า นายทหารประทวนและสัญญาบัตรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมและรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 7

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกระดับตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวมและรายด้าน

ประเด็น	ข้อมูลส่วนบุคคล	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
ด้านหลักนิติธรรม	นายทหารชั้นสัญญาบัตร	4.19	0.73	0.207	0.649
	นายทหารชั้นประทวน	3.97	0.74		
ด้านหลักคุณธรรม	นายทหารชั้นสัญญาบัตร	4.15	0.86	0.058	0.810
	นายทหารชั้นประทวน	3.95	0.82		
ด้านหลักความโปร่งใส	นายทหารชั้นสัญญาบัตร	4.21	0.73	0.117	0.732
	นายทหารชั้นประทวน	4.01	0.77		
ด้านหลักความมีส่วนร่วม	นายทหารชั้นสัญญาบัตร	4.23	0.72	0.477	0.491
	นายทหารชั้นประทวน	4.01	0.79		
ด้านหลักความรับผิดชอบ	นายทหารชั้นสัญญาบัตร	4.11	0.87	0.135	0.714
	นายทหารชั้นประทวน	3.93	0.78		
ด้านหลักความคุ้มค่า	นายทหารชั้นสัญญาบัตร	4.22	0.89	0.003	0.958
	นายทหารชั้นประทวน	3.95	0.89		
โดยภาพรวม	นายทหารชั้นสัญญาบัตร	4.19	0.78	0.027	0.869
	นายทหารชั้นประทวน	3.97	0.76		

จากตารางที่ 7 พบว่า นายทหารประทวนและสัญญาบัตรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกระดับตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 8

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 8 จำแนกขนาดที่พักอาศัย โดยภาพรวมและรายด้าน

ประเด็น	ข้อมูลส่วนบุคคล	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ด้านหลักนิติธรรม	บ้าน	4.20	0.76	0.277	0.599
	แฟลต	3.98	0.73		
ด้านหลักคุณธรรม	บ้าน	4.18	0.86	0.129	0.720
	แฟลต	3.95	0.82		
ด้านหลักความโปร่งใส	บ้าน	4.24	0.64	0.592	0.442
	แฟลต	4.01	0.79		
ด้านหลักความมีส่วนร่วม	บ้าน	4.30	0.69	0.652	0.420
	แฟลต	4.00	0.79		
ด้านหลักความรับผิดชอบ	บ้าน	4.14	0.84	0.001	0.970
	แฟลต	3.93	0.79		
ด้านหลักความคุ้มค่า	บ้าน	4.23	0.95	0.437	0.509
	แฟลต	3.96	0.88		
โดยภาพรวม	บ้าน	4.21	0.76	0.006	0.939
	แฟลต	3.97	0.77		

จากตารางที่ 8 พบว่า นายทหารประทวนและสัญญาบัตรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่จำแนกขนาดที่พักอาศัย โดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชน ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า นายทหารประทวนและสัญญาบัตรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชน โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X}=3.89$, S.D.=0.85) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมีความคิดเห็นอยู่ระดับมาก คือ ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{X}=4.06$, S.D.=0.76) รองลงมา คือ ด้านหลักความรับผิดชอบต่อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.7$, S.D.=0.88) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านหลักนิติธรรมและด้านหลักความมีส่วนร่วม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$, S.D.=0.88)

2. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

2.1 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชน กองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมและรายด้านพบว่า นายทหารประทวนและสัญญาบัตรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชน กองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกอายุราชการ โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า นายทหารประทวนและสัญญาบัตรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกอายุราชการ โดยภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชน กองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า นายทหารประทวนและสัญญาบัตรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.4 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชน กองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกสถานภาพการสมรส โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า นายทหารประทวนและสัญญาบัตรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกสถานภาพการสมรส โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.5 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชน กองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า นายทหารประทวนและสัญญาบัตรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมและรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.6 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชน กองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกระดับตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า นายทหารประทวนและสัญญาบัตรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกระดับตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.7 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชน กองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกขนาดที่พักอาศัย โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า นายทหารประทวนและสัญญาบัตรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 จำแนกขนาดที่พักอาศัย โดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

1. การใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของนายทหารชั้นสัญญาบัตรและนายทหารชั้นประทวนโดยภาพรวม พบว่า นายทหารประทวนและสัญญาบัตรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชน โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมีความคิดเห็นอยู่ระดับมาก คือ ด้านหลักความโปร่งใส รองลงมา คือ ด้านหลักความรับผิดชอบมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักความมีส่วนร่วม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ เบญยาศิริ งามสะอาด และคณะ (2565) ได้ทำวิจัย เรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานเทศบาลตำบลบางเตือ อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี พบว่า 1) ระดับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน ด้านหลักความโปร่งใส มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักคุณธรรม และด้านหลักความคุ้มค่ามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของทหารและผู้พักอาศัยในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของนายทหารชั้นสัญญาบัตรและนายทหารชั้นประทวน ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 ตามความคิดเห็นของนายทหารชั้นสัญญาบัตรและนายทหารชั้นประทวน จำแนกตามอายุ อายุราชการ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า นายทหารชั้นสัญญาบัตรและนายทหารชั้นประทวน จำแนกระดับตำแหน่งหน้าที่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับ ณัฐพัชร มัณชิเมษบุระ (2565) เรื่อง การศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ พบว่า การเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่งโดยรวมไม่แตกต่างกัน จำแนกตามประสบการณ์ทำงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งตรงการงานวิจัยของ da Costa & Rouco (2023) ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความสามารถของผู้นำทหารในหลายประเทศ พบว่า มีองค์ความรู้ ทักษะ และค่านิยม เช่น ความโปร่งใส จริยธรรม ความสามารถในการตัดสินใจ และบริการสังคมที่เป็นส่วนหนึ่งของหลักธรรมาภิบาล และผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 ตามความคิดเห็นของนายทหารชั้นสัญญาบัตรและนายทหารชั้นประทวน จำแนกตำแหน่งหน้าที่และขนาดที่พักอาศัยโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า นายทหารชั้นสัญญาบัตรและนายทหารชั้นประทวนที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับ ณัฐพัชร มัณชิเมษบุระ (2565) เรื่อง การศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ พบว่า การเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่งโดยรวมไม่แตกต่างกัน จำแนกตามประสบการณ์ทำงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และBekesiene, Meidute-Kavaliauskiene, & Hoskova-Mayerova (2021) ศึกษาว่าพฤติกรรมของผู้นำทหาร (Military leadership behaviour) ต่อการสร้างคามมั่นคงอย่างยั่งยืน (Sustainable security) มีองค์ประกอบอะไรบ้างที่ผู้นำชื่นชม โดยมีเรื่องของคุณธรรม ความรับผิดชอบ บุคลิกภาพ การทำงานร่วมกับชุมชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ธรรมาภิบาล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. หน่วยงานสามารถนำข้อมูลไปใช้วางแผนอบรมหรือพัฒนาผู้นำชุมชนในกองพัน
2. แนวทางในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับธรรมาภิบาลในการบริหาร และการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชน
3. ช่วยลดปัญหาการขาดความโปร่งใส ความไม่เสมอภาค และความขัดแย้งภายในชุมชนทหาร
4. ปรับปรุงกระบวนการมีส่วนร่วม การสื่อสาร และความรับผิดชอบต่อผู้นำต่อชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพประกอบด้วย
2. ควรศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้นำในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
3. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลกับประสิทธิภาพในการบริหารชุมชนของผู้นำชุมชนกองพันทหารช่างที่ 1 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร รวมถึงการเปรียบเทียบกับหน่วยทหารอื่นหรือองค์กรอื่นนอกภาคราชการ

รายการอ้างอิง

- กวี วงศ์พัฒน์. (2542). *ภาวะผู้นำ*. ปิ.เค.อินเตอร์พริ้นท์.
- ณัฐนรี ศรีทอง. (2551). *การเพิ่มศักยภาพภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน*. โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮาส์.
- ณัฐพัชร์ มัณชิมาะบุระ. (2565). *การศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เบญญาศิริ งามสะอาด, ธนิศร ยืนยง, วุฒิเลิศ เทวกุล, การุณยลักษณ์ พหลโยธิน, และสมนึก สอนเนย. (2565). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานเทศบาลตำบลบางเตือ อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 9(2), 48-61.
- พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์. (2549). *การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน*. เลิฟและลิฟเพรส.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2546). *ธรรมาภิบาล: หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจแนวใหม่*. สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2551). *คู่มือการจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance Rating)*. บริษัท ฟรีเมียร์ โปร จำกัด.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). *ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542*. บ้านเมือง.
- Bekesiene, S., Meidute-Kavaliauskiene, I., & Hošková-Mayerová, Š. (2021). Military leader behavior formation for sustainable country security. *Sustainability*, 13(8), 4521. <https://doi.org/10.3390/su13084521>
- da Costa, F. K. F., & Rouco, J. C. D. (2023). Mapping military leadership competencies: A systematic literature review. In M. Rich (Ed.), *Proceedings of the 19th European Conference on Management Leadership and Governance (ECMLG 2023)*, 19(1), 583-592. <https://doi.org/10.34190/ecmlg.19.1.1966>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. Harper & Row.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ หลักธรรมาภิบาล กับประสิทธิผลองค์กรของสำนักงานเขตบางนา

ปิยะวรรณ วงศ์ศรีเพ็ง^{1*} ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง²

Relationship between Servant Leadership, Good Governance, and Organizational Effectiveness of Bangna District Office

Piyawan Wongsripheeng^{1*} Chairat Wongkitrungruang²

Received 08/04/2025 Revised 27/05/2025 Accepted 29/05/2025

<https://doi.org/10.60101/jla.2025.6.2.7378>

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคล ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ หลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลองค์กรของสำนักงานเขตบางนา 2) ศึกษาการเปรียบเทียบระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลกับประสิทธิผลองค์กรโดยจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ หลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลองค์กรของสำนักงานเขตบางนา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ บุคลากรสำนักงานเขตบางนา จำนวน 236 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม การศึกษาครั้งนี้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติการทดสอบ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ในการเปรียบเทียบความต่างของตัวแปร ผู้วิจัยใช้การทดสอบความต่างรายคู่ด้วยเทคนิค LSD และหาความสัมพันธ์โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ หลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลองค์กรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน ($P = 0.001$) มีประสิทธิผลองค์กรต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนอายุต่างกัน ($P = 0.145$) ระดับการศึกษาต่างกัน ($P = 0.680$) ตำแหน่งงานต่างกัน ($P = 0.502$) และประสบการณ์ทำงานต่างกัน ($P = 0.449$) มีประสิทธิผลองค์กรไม่ต่างกัน ส่วนการหาความสัมพันธ์ พบว่า ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรของสำนักงานเขตบางนา ($r = 0.240$) และหลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรของสำนักงานเขตบางนา ($r = 0.337$) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ประสิทธิผลองค์กร ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ หลักธรรมาภิบาล สำนักงานเขตบางนา

Abstract

This article aimed to 1) examine personal characteristics, servant leadership, good governance, and organizational effectiveness of the Bangna District Office; 2) compare organizational effectiveness categorized by personal characteristics; and 3) analyze the relationship between servant leadership, good governance, and organizational effectiveness of the Bangna District Office. This study employed a quantitative research methodology, with a sample group consisting of 236 personnel from the Bangna

¹ นิสิตปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Master of Arts student, Major Field: Social Development Program, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

² อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Independent Study Advisor, Major Field: Social Development Program, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

Email: ¹longtanglongtang.97@gmail.com ²gracr@ku.ac.th

*Corresponding author e-mail: longtanglongtang.97@gmail.com

District Office. The research instrument was a questionnaire. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-way ANOVA for comparing variable differences. In addition, Least Significant Difference (LSD) was employed for post-hoc comparison, and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient was used to analyze the relationships, with statistical significance set at .05. The results revealed that sample overall levels of servant leadership, good governance, and organizational effectiveness were at a high level. Hypothesis testing showed that sample with different genders ($P = 0.001$) had statistically significant differences in organizational effectiveness at the .05 significance level. However, respondents with different ages ($P = 0.145$), educational levels ($P = 0.680$), job positions ($P = 0.502$), and work experiences ($P = 0.449$) did not have statistically significant differences in organizational effectiveness. Furthermore, correlation analysis revealed that servant leadership was positively correlated with organizational effectiveness ($r = 0.240$) and good governance was positively correlated with organizational effectiveness ($r = 0.337$) at the .05 significance level.

Keywords: organizational effectiveness, servant leadership, good governance, Bangna District Office

บทนำ

องค์กรที่มีศักยภาพคือองค์กรที่เติบโตขึ้นเรื่อย ๆ และพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ องค์กรที่อยู่รอดในโลกแห่งความเป็นจริงได้ ต้องมีการปรับตัวตลอดจนพัฒนาให้ก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละยุค ดังนั้น เป้าหมายหนึ่งของทุกองค์กรก็คือ การพัฒนาองค์กร ซึ่งเป็นการดำเนินการในการวางแผนการพัฒนาและผลักดันต่อกกลยุทธ์ โครงสร้าง และกระบวนการขององค์กร (HREX.asia, 2019) โดยมีเป้าหมายในการปรับปรุงประสิทธิภาพและสุขภาพขององค์กร สามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงที่ คาดเดาไม่ได้ โดยเฉพาะเรื่องของจุดเน้น อาทิ จากการที่เน้นแค่ความเจริญเติบโตขององค์กรเพียงอย่างเดียวมาเป็นความเป็น ปึกแผ่นขององค์กร ความเร็วที่เพิ่มขึ้นในการปรับเปลี่ยนองค์กรให้ทันต่อยุคสมัยและกาลเวลา หรือแม้กระทั่งเรื่องของการเพิ่ม สมรรถนะขององค์กรในการแก้ปัญหาภายใน ปรับปรุงกระบวนการบริหารองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ บรรลุความเป็นเลิศ เกิดความก้าวหน้าให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าประสงค์หรือวิสัยทัศน์ขององค์กร ดังนั้น จะสังเกตได้ว่าจุดเน้นสำคัญของการพัฒนา องค์กรก็คือ ประสิทธิภาพองค์กร ซึ่งไม่สามารถแยกจากการพัฒนาองค์กรได้ เนื่องจากประสิทธิภาพองค์กร เป็นระดับ ความสามารถขององค์กรในการบรรลุเป้าหมายตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าโดยการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งองค์กรจะต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียว รู้จักการ ปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสังคม เพื่อให้ได้ผลผลิตองค์กรที่ต้องการ โดยในงานวิจัยนี้ การประเมินประสิทธิภาพ องค์กรสามารถสอดคล้องกับ “การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment: ITA)” ซึ่งมีเป้าหมายในการปรับปรุงพัฒนาองค์กร และยกระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ด้านการให้บริการให้สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้ ทั้งนี้เกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพองค์กรที่จะใช้นั้นมี อยู่ด้วยกันทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ การปรับตัวขององค์กร การบรรลุเป้าหมาย การบูรณาการ และการรักษาแบบแผนวัฒนธรรม

ภาวะผู้นำเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาองค์กร ที่จะช่วยในการปรับปรุงประสิทธิภาพและสุขภาพขององค์กร เนื่องจาก ภาวะผู้นำนั้นเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของสุขภาพองค์กรจากทั้ง 9 ประการ ได้แก่ 1) ทิศทาง 2) ความรับผิดชอบ 3) การประสานงานและควบคุม 4) การมุ่งเน้นต่อปัจจัยภายนอกองค์กร 5) ภาวะผู้นำ 6) นวัตกรรมและการเรียนรู้ 7) ความสามารถ 8) การจงใจ และ 9) วัฒนธรรมและบรรยากาศการทำงาน (พล เดชะรินทร์, 2557) ในปัจจุบันองค์กรต้อง ประสพกับสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการเมืองที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตลอดเวลา รวมถึงความท้าทายในการดำเนินธุรกิจที่เกิดจากการแข่งขันกับองค์กรต่าง ๆ ที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ จำเป็นต้องมีการ ปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงให้องค์กรนั้นมุ่งสู่เป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจขององค์กร ซึ่งภาวะผู้นำจะมีลักษณะที่เป็น ผู้รู้จักปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้มีความเท่าทันต่อเหตุการณ์ และการเปลี่ยนวิธีการบริหารที่อาจส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อ ความสำเร็จต่อองค์กร หากไรซึ่งผู้นำองค์กรที่เปรียบเสมือนหางเสือในการดำเนินเส้นทางไปสู่ความสำเร็จต่อให้จะมีความ

แข็งแรงของโครงสร้างมากเพียงใด แต่ถ้าไม่มีคนที่คอยชี้แนะหรือกำหนดทิศทางในการบริหาร และยังไม่สามารถหาภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับโครงสร้างองค์กรได้ พลังที่สำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปข้างหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ และมีส่วนผลักดันให้องค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างรวดเร็วและแข็งแกร่งก็จะไม่เกิดขึ้นตามเป้าหมายที่หวัง

สำนักงานเขตบางนา (สำนักงานเขตบางนา, 2567) เป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครอง ส่งเสริม และสนับสนุนความเป็นอยู่และชีวิตของประชากรในเขตบางนา และการปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรที่คอยให้ความช่วยเหลือและอยู่ข้างประชาชนมาโดยตลอด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคลากรภายในสำนักงานเขตบางนา ต้องมีภาวะผู้นำที่เหมาะสม เพื่อเป็นผู้นำในการช่วยเหลือสมาชิกลูกบ้านของเขตบางนา ส่งเสริม สนับสนุน สร้างความเป็นอยู่ให้มีคุณภาพ ป้องกันความเสี่ยง และสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้ตรงตามกับอำนาจหน้าที่ซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิผลองค์กรที่ตั้งไว้ และเกิดความมั่นคง อยู่รอด และเดินหน้าต่อไปต่อการเปลี่ยนยุคสมัยของโลกได้ สำนักงานเขตบางนา ประกอบด้วย ข้าราชการสามัญ ลูกจ้างทั้งแบบประจำและชั่วคราว ซึ่งเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในการพัฒนาและสร้างความก้าวหน้าขององค์กร ตามวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้น เพื่อให้วิสัยทัศน์ และพันธกิจของสำนักงานเขตบางนา บรรลุตามที่ต้องการ ส่งผลประโยชน์สุขแก่ประชาชนที่เกี่ยวข้อง และประเทศชาติต่อไป สมาชิกในองค์กรควรถูกให้ความสำคัญ ต้องดูแลเอาใจใส่ เสริมสร้างศักยภาพในการทำงานที่ก่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานไปในทิศทางที่ดี นั่นคือ ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ ซึ่งว่าด้วยคุณลักษณะเฉพาะตัวของผู้นำทั้ง 4 ได้แก่ การให้บริการและดูแล ความเห็นอกเห็นใจ การสร้างชุมชน และการมองการณ์ไกล และนอกจากเรื่องของภาวะผู้นำ ความสามารถของสำนักงานเขตบางนาในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ขององค์กรก็เป็นอีกเรื่องที่ไม่สามารถปล่อยผ่านได้เช่นกัน ซึ่งเรียกว่า ประสิทธิภาพองค์กร โดยมีเกณฑ์การประเมินวัดทั้ง 4 ด้าน คือ การปรับตัวขององค์กร การบรรลุเป้าหมาย การบูรณาการ และการรักษาแบบแผนวัฒนธรรม (Hoy and Miskel, 2001)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ที่มีผลต่อประสิทธิภาพองค์กร โดยตั้งเป้าหมายที่จะศึกษา คุณลักษณะส่วนบุคคล ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ หลักธรรมาภิบาล และประสิทธิภาพองค์กร รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งที่กำลังมาข้างต้นกับประสิทธิภาพองค์กรของสำนักงานเขตบางนา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของบุคลากร ภายในสำนักงานเขตบางนา ซึ่งจะช่วยให้แต่ละบุคคลนั้นเกิดคุณภาพ และประสิทธิภาพตามคุณลักษณะเฉพาะตัวของผู้นำ ในเรื่องการให้บริการและดูแล ความเห็นอกเห็นใจ การสร้างชุมชน และการมองการณ์ไกล หากบุคลากรสำนักงานเขตบางนานั้น มีคุณลักษณะภาวะผู้นำที่ดีและเหมาะสมในแต่ละด้านก็จะสามารถส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ทำให้ผลของการปฏิบัติงาน มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้ นำไปสู่ความสำเร็จอย่างที่ต้องการในภายภาคหน้า

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคล ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ หลักธรรมาภิบาล และประสิทธิภาพองค์กรของสำนักงานเขตบางนา
2. ศึกษาการเปรียบเทียบระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลกับประสิทธิภาพองค์กร ให้จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ หลักธรรมาภิบาล กับประสิทธิภาพองค์กรของสำนักงานเขตบางนา

ทบทวนวรรณกรรม

ภาวะผู้นำ

จากการศึกษาคำนิยามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของ Yukl (2010) และรัตติกรณ์ จงวิศาล (2564) ผู้วิจัยสามารถสรุป ความหมายของภาวะผู้นำได้ว่า เป็นลักษณะ หรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการประกอบกิจกรรมของกลุ่ม หรือองค์กรที่ นำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ รวมถึงการที่สามารถสร้างอิทธิพลต่อผู้ตามให้เกิดแรงศรัทธา แรงกระตุ้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไป ตามทิศทางที่กำหนดขึ้นได้ และเนื่องจากในงานวิจัยได้ใช้สำนักงานเขตบางนาเป็นพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรที่ทำงาน เกี่ยวกับการช่วยเหลือและรับใช้ อำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน

ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้

ความหมายของภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ได้ถูกอธิบายภายใต้คำเรียกที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นคำว่า ภาวะผู้นำแบบ ผู้รับใช้ ภาวะผู้นำเฝ้าบริการ หรือภาวะผู้นำแบบให้บริการ เป็นต้น

Greenleaf (1977 อ้างถึงใน อนุวัฒน์ วิชาคธำรงคุณ, 2553) กล่าวว่า ผู้นำต้องเริ่มต้นจากการรับใช้ผู้อื่น มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่น เห็นคุณค่า ความสำคัญของความเป็นมนุษย์ รับใช้ความต้องการของกลุ่มมากกว่าความต้องการส่วนตัว แสวงหาแนวทางการพัฒนาของแต่ละบุคคลที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จองค์กร ส่งเสริมความรู้สึกร่วมกันเป็นชุมชนเดียวกันให้ความสำคัญกับพฤติกรรมตามหลักคุณธรรม และการเอาใจใส่ผู้อื่น ทั้งนี้ Greenleaf ได้กล่าวว่าคุณลักษณะที่สำคัญของภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ คือ การส่งเสริมคุณค่าพัฒนาการของบุคคลอื่นในองค์กร โดยในขณะเดียวกันก็มีการใส่ใจต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิก ซึ่งจะแตกต่างจากผู้นำทั่วไป ที่จะออกมาเป็นลักษณะของการสั่งการ มีอำนาจ

Laub (2004) ได้ระบุถึงคุณลักษณะภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ 6 ด้าน ประกอบด้วย การเห็นคุณค่าของผู้อื่น การพัฒนาผู้อื่น การสร้างสังคมชุมชน การแสดงออกทางคุณธรรม การส่งเสริมการเป็นผู้นำ และการใช้ภาวะผู้นำร่วมกัน

หลักธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมรัฐภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็ง มีการดำเนินงานที่เป็นระเบียบ มีประสิทธิภาพ เสมอภาค และเป็นธรรม ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานก่อให้เกิดการตอบสนองต่อความต้องการของส่วนรวมตลอดจนมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจขององค์กร โดยหลักธรรมาภิบาลของสำนักงาน ก.พ.ร. (อ้างถึงใน ปธาน สุวรรณมงคล, 2558) มีดังต่อไปนี้ 1) หลักประสิทธิภาพ 2) หลักประสิทธิผล 3) หลักการตอบสนอง 4) หลักความพร้อมรับผิด 5) หลักความโปร่งใส 6) หลักนิติธรรม 7) หลักความเสมอภาค 8) หลักการมีส่วนร่วม 9) หลักการกระจายอำนาจ และ 10) หลักจริยธรรม

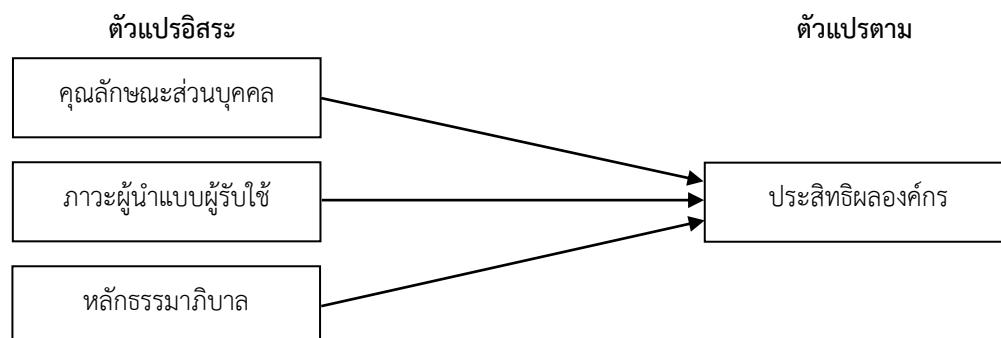
ประสิทธิผลองค์กร

ประสิทธิผลองค์กร หมายถึง ระดับความสามารถขององค์กรในการบรรลุเป้าหมายตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าโดยการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จเป้าหมายขององค์กรทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ ทั้งนี้ องค์กรจะต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียว รู้จักการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และสังคม เพื่อให้ได้ผลผลิตองค์กรที่ต้องการ โดยในการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ หลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลองค์กร ของสำนักงานเขตบางนา นั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการใช้ตัวแบบการวัดประสิทธิผลองค์กรของ Hoy and Miskel (2001) โดยมีตัววัดทั้งหมด 4 ประการ คือ การปรับตัวขององค์กร การบรรลุเป้าหมาย การบูรณาการ และการรักษาแบบแผนวัฒนธรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรในสำนักงานเขตบางนา จำนวน 574 คน (สำนักงานเขตบางนา, 2567) โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 236 คน จากการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) ที่เหมาะสมโดยสูตรการคำนวณของ Yamane (1973) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ

แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อหาค่าดัชนีตรงตามเนื้อหา (Index of Item Objective: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับภาวะผู้นำและสาขาสังคมศาสตร์ จำนวน 3 คน และได้ทำการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้เกณฑ์การยอมรับที่เหมาะสม ทั้งนี้ ค่าความเชื่อมั่นของภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ มีค่าเท่ากับ 0.83 หลักธรรมภิบาล มีค่าเท่ากับ 0.93 และประสิทธิผลองค์กรมีค่าเท่ากับ 0.89

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติอนุมาน ได้แก่ สถิติการทดสอบ t-test การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) การเปรียบเทียบความต่างรายคู่ ด้วยวิธี LSD และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 72.0 มีช่วงอายุ 41 – 50 ปี มากที่สุด จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามากที่สุด จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 55.1 มีตำแหน่งงานเป็นผู้ปฏิบัติงานมากที่สุด จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 90.7 และมีประสบการณ์ทำงาน 6 – 10 ปีมากที่สุด จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 30.1

ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ กลุ่มตัวอย่างมีภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านการให้บริการและดูแล ด้านความเห็นอกเห็นใจ ด้านการสร้างชุมชน และด้านการมองการณ์ไกล โดยมีภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ในด้านการให้บริการและดูแลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับแรก ($\bar{X} = 4.07$) ด้านการมองการณ์ไกลมีค่าเฉลี่ยรองลงมา ($\bar{X} = 4.06$) และด้านการสร้างชุมชนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.01$)

หลักธรรมภิบาล กลุ่มตัวอย่างมีหลักธรรมภิบาลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) ซึ่งครอบคลุมทั้ง 10 หลัก ได้แก่ 1) หลักประสิทธิภาพ 2) หลักประสิทธิผล 3) หลักการตอบสนอง 4) หลักความพร้อมรับผิด 5) หลักความโปร่งใส 6) หลักนิติธรรม 7) หลักความเสมอภาค 8) หลักการมีส่วนร่วม 9) หลักการกระจายอำนาจ และ 10) หลักจริยธรรม ที่หลักทั้งหมดอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยมีหลักธรรมภิบาลในหลักจริยธรรมอยู่ในอันดับแรก ($\bar{X} = 4.22$) หลักความเสมอภาค มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ($\bar{X} = 4.17$) และหลักความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.08$)

ประสิทธิผลองค์กร กลุ่มตัวอย่างมีประสิทธิผลองค์กรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) ซึ่งครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปรับตัวขององค์กร 2) ด้านการบรรลุเป้าหมาย 3) ด้านการบูรณาการ และ 4) ด้านการรักษาแบบแผนวัฒนธรรม ที่ด้านทั้งหมดอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยมีประสิทธิผลองค์กรในด้านการปรับตัวขององค์กรอยู่ในอันดับแรก ($\bar{X} = 4.08$) ด้านการบรรลุเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ($\bar{X} = 3.99$) และด้านการรักษาแบบแผนวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.92$)

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน 1 บุคลากรสำนักงานเขตบางนาที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคลต่างกัมีประสิทธิผลองค์กรของสำนักงานเขตบางนาต่างกัน

ตาราง 1

การเปรียบเทียบความต่างระหว่างประสิทธิผลองค์กรของสำนักงานเขตบางนา จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

ตัวแปร	P	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	
		เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
คุณลักษณะส่วนบุคคล			
เพศ	0.001*	✓	
อายุ	0.145		✓
ระดับการศึกษา	0.680		✓
ตำแหน่งงาน	0.502		✓
ประสบการณ์ทำงาน	0.449		✓

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความต่างของเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และประสบการณ์ทำงาน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน ($P=0.001$) มีประสิทธิผลองค์กรต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนอายุต่างกัน ($P=0.145$) ระดับการศึกษาต่างกัน ($P=0.680$) ตำแหน่งงานต่างกัน ($P=0.502$) และประสบการณ์ทำงานต่างกัน ($P=0.449$) มีประสิทธิผลองค์กรไม่ต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

สมมติฐาน 2 ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรของสำนักงานเขตบางนา

ตาราง 2

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้กับประสิทธิผลองค์กรของสำนักงานเขตบางนา

ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้	ประสิทธิผลองค์กร		ความสัมพันธ์
	P	r	
1. ด้านการให้บริการและดูแล	0.000*	0.226	มี
2. ด้านความเห็นอกเห็นใจ	0.001*	0.215	มี
3. ด้านการสร้างชุมชน	0.000*	0.233	มี
4. ด้านการมองการณ์ไกล	0.065	0.120	ไม่มี
5. ด้านรวม	0.000*	0.240	มี

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้กับประสิทธิผลองค์กรของสำนักงานเขตบางนา พบว่า ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรในภาพรวม ($r=0.240$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการให้บริการและดูแล ($r=0.226$) ด้านความเห็นอกเห็นใจ ($r=0.215$) และด้านการสร้างชุมชน ($r=0.233$) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐาน 3 หลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรของสำนักงานเขตบางนา

ตาราง 3

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลองค์กรของสำนักงานเขตบางนา

หลักธรรมาภิบาล	ประสิทธิผลองค์กร		ความสัมพันธ์
	P	r	
1. หลักประสิทธิภาพ	0.002*	0.196	มี
2. หลักประสิทธิผล	0.001*	0.222	มี
3. หลักการตอบสนอง	0.000*	0.240	มี
4. หลักความพร้อมรับผิชอบ	0.013*	0.161	มี
5. หลักความโปร่งใส	0.011*	0.165	มี
6. หลักนิติธรรม	0.001*	0.215	มี
7. หลักความเสมอภาค	0.000*	0.237	มี
8. หลักการมีส่วนร่วม	0.000*	0.343	มี
9. หลักการกระจายอำนาจ	0.000*	0.264	มี
10. หลักจริยธรรม	0.000*	0.282	มี
11. ด้านรวม	0.000*	0.337	มี

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลองค์กรของสำนักงานเขตบางนา พบว่า หลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรในภาพรวม ($r=0.337$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายหลัก พบว่า หลักประสิทธิภาพ ($r=0.196$) หลักประสิทธิผล ($r=0.222$) หลักการตอบสนอง ($r=0.240$) หลัก

ความพร้อมรับผิด ($r=0.161$) หลักความโปร่งใส ($r=0.165$) หลักนิติธรรม ($r=0.215$) หลักความเสมอภาค ($r=0.237$) หลักการมีส่วนร่วม ($r=0.343$) หลักการกระจายอำนาจ ($r=0.264$) และหลักจริยธรรม ($r=0.282$) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

คุณลักษณะส่วนบุคคล

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในวัยกลางคนหรือ 41 – 50 ปี และมีประสบการณ์ทำงาน 6 - 10 ปีซึ่งเป็นวัยที่มีประสบการณ์และความมั่นคงทางอาชีพ มีความพร้อมทั้งทางด้านความคิด ทักษะ และความรับผิดชอบ อีกทั้งช่วงอายุนี้ยังสะท้อนถึงวุฒิภาวะทางอารมณ์ ซึ่งมีผลต่อความเข้าใจและการช่วยเหลือผู้อื่น แสดงให้เห็นถึงบุคลากรที่มีประสบการณ์ที่เพียงพอต่อการเข้าใจวัฒนธรรมภายในองค์กรและแนวทางการบริหารในสำนักงาน เขต ในขณะที่เดียวกันกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า แสดงถึงบุคลากรที่มีความรู้และทักษะในระดับที่เพียงพอ อีกทั้งเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคลากรของสำนักงานเขตฯ ได้กำหนดระดับการศึกษาขั้นต่ำคือระดับปริญญาตรี สำหรับการปฏิบัติงานราชการ รวมถึงมีความสามารถในการเข้าใจและปรับตัวได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังช่วยส่งเสริมให้บุคลากรสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ และบริหารความสัมพันธ์ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยในส่วนของตำแหน่งงานกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่ง ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างหลักเป็นกลุ่มที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานภาคปฏิบัติโดยตรงกับประชาชน เนื่องจากการปฏิบัติงานในระดับนี้จำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจ ความเสียสละ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในที่ทำงาน

ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้

กลุ่มตัวอย่างมีภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านการให้บริการและดูแล ความเห็นอกเห็นใจ การสร้างชุมชน และการมองการณ์ไกล โดยมีภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ในการให้บริการและดูแลอยู่ในอันดับแรก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับค่าเฉลี่ยในประเด็น “ท่านให้การช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ให้บริการ” และประเด็น “ท่านสามารถทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่และชุมชนได้” มากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาพร้อมกับกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ โดยเฉพาะแนวคิดของ Greenleaf (1977), Laub (2004) และ Spears (2010) ที่กล่าวถึงคุณลักษณะของภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ เช่น การให้ความสำคัญกับผู้อื่น การสร้างชุมชน การแสดงความเห็นอกเห็นใจ การมองการณ์ไกล และการดูแลเอาใจใส่ พบว่า ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเหล่านั้นอย่างชัดเจน

หลักธรรมาภิบาล

กลุ่มตัวอย่างมีหลักธรรมาภิบาลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งครอบคลุมทั้ง 10 หลัก ได้แก่ 1) หลักประสิทธิภาพ 2) หลักประสิทธิผล 3) หลักการตอบสนอง 4) หลักความพร้อมรับผิด 5) หลักความโปร่งใส 6) หลักนิติธรรม 7) หลักความเสมอภาค 8) หลักการมีส่วนร่วม 9) หลักการกระจายอำนาจ และ 10) หลักจริยธรรม ที่หลักทั้งหมดอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยมีหลักธรรมาภิบาลในหลักจริยธรรมอยู่ในอันดับแรก จากการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงการบริหารงานที่มีคุณภาพและยึดถือคุณค่าทางจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงาน ก.พ.ร. (อ้างถึงใน ปธาน สุวรรณมงคล, 2558, 28-30) ที่ได้นำเสนอ หลักธรรมาภิบาลทั้ง 10 ประการ

ประสิทธิผลองค์กร

กลุ่มตัวอย่างมีประสิทธิผลองค์กรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปรับตัวขององค์กร 2) ด้านการบรรลุเป้าหมาย 3) ด้านการบูรณาการ และ 4) ด้านการรักษาแบบแผนวัฒนธรรม ที่ด้านทั้งหมดอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยมีประสิทธิผลองค์กรในด้านการปรับตัวขององค์กรอยู่ในอันดับแรก ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถของสำนักงานเขตบางนาในการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ที่องค์กรกำหนดไว้

การทดสอบสมมติฐาน

การเปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคลกับประสิทธิผลองค์กรของสำนักงานเขตบางนา พบว่า เพศต่างกันมีประสิทธิผลองค์กรต่างกัน ($P = 0.001$) โดยเพศชายมีประสิทธิผลองค์กรสูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งจากผลการศึกษาสะท้อนถึงความต่างในด้านการทำงานและทัศนคติในการปฏิบัติงานระหว่างเพศชายและ

เพศหญิง ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับบทบาททางสังคม ภาระหน้าที่ส่วนตัว และโอกาสในการแสดงศักยภาพในที่ทำงาน เพศชาย อาจได้รับโอกาสทางสังคมและจากองค์กรในการแสดงออกถึงความเป็นผู้นำ หรือรับผิดชอบงานที่ทำหยาบมากกว่าเพศหญิง ส่งผลให้แสดงศักยภาพด้านการปรับตัว การบรรลุเป้าหมาย และการบริหารงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า อีกทั้งยังอาจมีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาและการปฏิบัติงานนอกเวลางาน ซึ่งมีผลต่อภาพรวมของประสิทธิผลองค์กร ขณะที่ เพศหญิง แม้จะมีศักยภาพด้านงานบริการและการประสานงานสูง แต่ภาระหน้าที่ส่วนตัว เช่น ข้อจำกัดทางโครงสร้างสังคม อาจทำให้ไม่สามารถแสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่เมื่อมองในเชิงของผลสัมฤทธิ์ที่เน้นประสิทธิภาพ อีกทั้งในบริบทขององค์กรภาครัฐ ที่ยังมีโครงสร้างการบริหารที่เป็นทางการและอาจมีแนวโน้มสนับสนุนเพศชายในบางมิติ ซึ่งผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องประสิทธิผลองค์กรของ Schein (1970) ที่กล่าวว่า ประสิทธิผลองค์กร หมายถึง สมรรถนะ (Capacity) ขององค์กรในการอยู่รอด, ปรับตัว, รักษาสภาพ และเติบโต ไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่งนั้นจะมีภารกิจอย่างไร ซึ่งเมื่อพิจารณาความสามารถในการ “ปรับตัวและอยู่รอด” อาจเชื่อมโยงกับความสามารถของบุคลากรแต่ละกลุ่ม (รวมถึงแต่ละเพศ) ว่าใครสามารถปรับตัวเข้ากับบริบทการทำงาน และตอบสนองต่อความท้าทายขององค์กรได้ดี ดังนั้น การที่เพศชายมีประสิทธิผลองค์กรมากกว่าเพศหญิง อาจสะท้อนถึงความสามารถในการปรับตัวและความสามารถในการดำเนินงานที่ตอบโจทย์เป้าหมายองค์กรในบริบทปัจจุบันมากกว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้กับประสิทธิผลองค์กรของสำนักงานเขตบางนา พบว่า ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรในภาพรวม ($r=0.240$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงให้เห็นว่า การที่บุคลากรของหน่วยงานราชการมีลักษณะของ “ผู้นำแบบผู้รับใช้” ที่เน้นการให้บริการ รวมถึงการที่ผู้นำในองค์กรเน้นการดูแลบุคลากร ย่อมส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิผลองค์กร โดยเฉพาะในด้านการให้บริการดูแลด้านความเห็นอกเห็นใจ และด้านการสร้างชุมชน โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการให้บริการและดูแล เมื่อการที่ผู้นำเอาใจใส่ ดูแล และให้ความช่วยเหลือบุคลากรอย่างจริงใจ ทำให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Greenleaf (1977) ที่มองว่าภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ต้องเริ่มจากการใส่ใจและดูแลผู้อื่น โดยอาจจะเริ่มจากภายในองค์กรก่อน และจึงขยายออกสู่การบริการประชาชนภายนอก ด้านความเห็นอกเห็นใจ พบว่า เมื่อผู้นำสามารถเข้าใจปัญหาและความต้องการของบุคลากรจะช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จของงานและคุณภาพงานในภาพรวม สอดคล้องกับแนวคิดของ Spears (2010) ที่กล่าวถึง “ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy)” ว่าเป็นหัวใจสำคัญของภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ และด้านการสร้างชุมชน พบว่า การสร้างบรรยากาศการทำงานที่เหมือนครอบครัว (Community) ช่วยให้บุคลากรร่วมมือกันทำงานด้วยความสมัครใจ เพิ่มการมีส่วนร่วม และลดความขัดแย้งในองค์กร ซึ่งส่งเสริมประสิทธิผลองค์กรโดยตรง สอดคล้องกับ Laub (2004) ที่เน้นว่าการสร้างชุมชนในองค์กรเป็นบทบาทสำคัญของผู้นำแบบผู้รับใช้ ที่ช่วยให้เกิดความร่วมมือและพลังร่วมในการทำงาน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พลกฤษณ์ บัวประเสริฐ และพรศักดิ์ สุจริตรักษ์ (2565) ที่ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้และประสิทธิผลของสถานศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา และเมื่อพิจารณาในด้านที่ไม่มีความสัมพันธ์ โดยในที่นี้คือ ด้านการมองการณ์ไกล ผลการศึกษาพบว่า การมองการณ์ไกลไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากบริบทของสำนักงานเขตบางนาที่เน้นการปฏิบัติงานตามภารกิจราชการในกรอบที่ชัดเจนมากกว่าการวางแผนในระยะยาว หรือการคิดริเริ่มแนวทางใหม่ ๆ แม้ว่าตามแนวคิดของ Spears (2010) การมองการณ์ไกลจะถือเป็นลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ที่ช่วยเตรียมความพร้อมให้องค์กรรับมือกับการเปลี่ยนแปลง แต่ในบริบทของหน่วยงานราชการที่มีโครงสร้างชัดเจนและข้อกำหนดตายตัว บทบาทนี้อาจไม่ถูกนำมาใช้มากนัก จึงทำให้ไม่ปรากฏความสัมพันธ์อย่างชัดเจนกับประสิทธิผลองค์กร

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลองค์กรของสำนักงานเขตบางนา พบว่า หลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรในภาพรวม ($r = 0.337$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างให้องค์กรดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นระบบ และเป็นที่ยอมรับทั้งจากบุคลากรภายในและประชาชนผู้รับบริการ โดยเฉพาะในมิติของหน่วยงานราชการที่มีบทบาทในการให้บริการประชาชนโดยตรงนั้น การบริหารที่ยึดหลักธรรมาภิบาลจึงยิ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในบรรดาหลักธรรมาภิบาลทั้งหมดที่ศึกษา พบว่า หลักการมีส่วนร่วม ($r = 0.343$) หลักจริยธรรม ($r = 0.282$) และหลักการ

กระจายอำนาจ ($r = 0.264$) เป็นหลักที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์กร เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดความโปร่งใสในกระบวนการทำงาน อีกทั้งยังสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กรให้กับบุคลากร (Sense of ownership) ทำให้บุคลากรรู้สึกมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบต่อผลงานขององค์กร ซึ่งนำไปสู่การทำงานอย่างเต็มศักยภาพและมุ่งมั่นบรรลุเป้าหมายขององค์กรร่วมกัน นอกจากนี้ หลักจริยธรรม ก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์สูงกับประสิทธิผลองค์กร โดยสะท้อนให้เห็นว่า การปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และมีคุณธรรมของบุคลากรในองค์กร มีผลอย่างมากต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือขององค์กร โดยเฉพาะหน่วยงานราชการที่ต้องให้บริการประชาชน หากบุคลากรมีจริยธรรมในการทำงาน ย่อมทำให้การบริการมีคุณภาพ ตรงไปตรงมา และสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชน อีกทั้งยังช่วยลดปัญหาการทุจริตและความไม่โปร่งใสในการบริหารงาน ในส่วนของ หลักการกระจายอำนาจ ที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรในระดับสูงนั้น สะท้อนว่า การบริหารที่ให้อำนาจการตัดสินใจแก่บุคลากรในระดับปฏิบัติการ ช่วยให้การงานเกิดความรวดเร็วและคล่องตัวมากยิ่งขึ้น บุคลากรสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาเบื้องต้นได้โดยไม่ต้องรอคำสั่งจากผู้บริหารระดับสูงเพียงอย่างเดียว ซึ่งทำให้งานบริการประชาชนมีความรวดเร็ว ทันต่อสถานการณ์ อีกทั้งยังส่งเสริมให้บุคลากรรู้สึกมีบทบาทสำคัญในองค์กร มีแรงจูงใจในการทำงาน และทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในระยะยาว

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าทั้ง หลักการมีส่วนร่วม หลักจริยธรรม และหลักการกระจายอำนาจ เป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมให้การบริหารจัดการของสำนักงานเขตบางนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม รวดเร็ว และเป็นธรรม พร้อมทั้งยังสร้างความไว้วางใจให้กับประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ ผลการศึกษานี้ยังสะท้อนความสอดคล้องกับ แนวคิดของสำนักงาน ก.พ.ร. ที่กำหนดให้ หลักธรรมาภิบาล 10 ประการ เป็นแนวทางในการบริหารงานภาครัฐที่ดี ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารราชการให้เกิดประสิทธิภาพและความพึงพอใจของประชาชน (อ้างถึงใน ปธาน สุวรรณมงคล, 2558) ทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Hoy and Miskel (2001) ที่เน้นว่า การบรรลุเป้าหมายขององค์กรจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการบูรณาการทรัพยากรและบุคลากรในองค์กร ผ่านกระบวนการบริหารที่มีส่วนร่วมและเป็นธรรม และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ศรีสกุล เจริญศรี, ไซยา ยัมวิไล, และปิยากร หวังมหาพร (2559) ที่ศึกษาเรื่อง ธรรมาภิบาล วัฒนธรรมองค์กร กับประสิทธิผลองค์กรของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ที่พบว่า ปัจจัยด้านธรรมาภิบาล และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลองค์กรของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และปัจจัยดังกล่าวยังสามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลองค์กรได้อีกด้วย

โดยสรุป ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นชัดเจนว่า การบริหารงานของสำนักงานเขตบางนา หากยึดถือหลักธรรมาภิบาลอย่างจริงจัง โดยเฉพาะหลักการมีส่วนร่วม หลักจริยธรรม และหลักการกระจายอำนาจ รวมถึงหลักอื่น ๆ ทั้ง 10 หลัก จะสามารถยกระดับประสิทธิผลองค์กรได้อย่างแท้จริง และเป็นต้นแบบที่ดีของหน่วยงานราชการที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในยุคปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1) สำนักงานเขตบางนาควรส่งเสริมให้ผู้นำทุกระดับในองค์กรปฏิบัติหน้าที่โดยยึดแนวทางของภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ โดยเฉพาะในเรื่อง “การสร้างชุมชน” เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานแบบครอบครัว ที่ทุกคนสามารถพึ่งพา ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านการงานและการพัฒนาศักยภาพ ทั้งนี้จะเห็นว่าในบริบทของการให้บริการประชาชนและการดำเนินการภายในของสำนักงานเขตบางนา จำเป็นจะต้องมีการอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างฝ่ายต่างๆ ภายใน เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียน ฝ่ายโยธา ฝ่ายสิ่งแวดล้อม ฯลฯ และยังต้องมีการสื่อสารและประสานงานกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น หากผู้นำในแต่ละระดับสามารถที่จะสร้างวัฒนธรรมชุมชนภายในองค์กรได้ก็จะทำให้เกิด ความรู้สึกผูกพันกับองค์กร รู้สึกมีแรงจูงใจ และรู้สึกได้รับความร่วมมือ ระหว่างบุคลากรในทุกระดับ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในบริบทของหน่วยงานภาครัฐที่ต้องให้บริการประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม โดยการสร้างวัฒนธรรมชุมชน

ภายใน อาจกระทำได้หลากหลายวิธี เช่น การเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การสนับสนุนให้เกิดการทำงานระหว่างฝ่าย และการส่งเสริมกิจกรรมสานสัมพันธ์ภายในองค์กร เป็นต้น

2) สำนักงานเขตบางนาควรจัดอบรมและพัฒนาเชิงลึกเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ โดยเน้นทั้งเชิงทฤษฎี และเชิงปฏิบัติ เพื่อให้ผู้นำสามารถนำแนวคิดเหล่านี้ไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ เช่น การใช้ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ในการแก้ปัญหา จัดความขัดแย้ง และสร้างทีมงานที่มีความผูกพัน ทั้งนี้จะเห็นว่าในบริบทของการให้บริการประชาชนและการดำเนินการภายในของสำนักงานเขตบางนา ผู้นำจำเป็นต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน แรงกดดันจากผู้ให้บริการ และความขัดแย้งระหว่างหน่วยงาน/บุคลากร อยู่บ่อยครั้ง เช่น การประสานงานโครงการในชุมชน การจัดระเบียบพื้นที่ตลาด ถนน หรือพื้นที่สาธารณะ การให้บริการด้านทะเบียนและบัตรประชาชน การควบคุมและตรวจสอบเรื่องร้องเรียนจากประชาชน การจัดทำโครงการร่วมกับชุมชนและองค์กรภาคประชาชน เป็นต้น ดังนั้น การจัดอบรมและพัฒนาเชิงลึกเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ โดยเน้นทั้งเชิงทฤษฎี และเชิงปฏิบัติ จะทำให้ผู้นำสามารถ ฟังและเข้าใจปัญหา ของทีมงานและประชาชนได้อย่างลึกซึ้ง มากกว่าการสั่งการจากบนลงล่าง ทำให้สามารถคลี่คลายข้อขัดแย้ง ด้วยการเห็นอกเห็นใจ และไม่ใช้อำนาจแบบเผด็จการ อีกทั้งยังส่งเสริมให้ทีมงาน รู้สึกมีคุณค่าและผูกพันกับองค์กรมากยิ่งขึ้น

3) ควรเน้นการพัฒนาทักษะการมองการณ์ไกล ผ่านการอบรมที่ช่วยให้ผู้นำสามารถวิเคราะห์อนาคต วางแผนและปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่มีผลต่อการบริหารงานภาครัฐ ทั้งนี้จะเห็นว่าในบริบทของการให้บริการประชาชนและการดำเนินการภายในของสำนักงานเขตบางนา มีภารกิจหลักหลายด้านที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเปลี่ยนแปลงของเมืองและประชาชน เช่น งานบริการประชาชน ได้แก่ ระบบทะเบียนราษฎรและการออกบัตร ซึ่งต้องรองรับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบดิจิทัล งานการบริหารพื้นที่เมือง ที่ต้องวางแผนรับมือกับการขยายตัวของชุมชน อาคารสูง การจราจร และสิ่งแวดล้อม งานสุขภาพและสังคม ที่ต้องรับมือกับสังคมผู้สูงอายุ การดูแลกลุ่มเปราะบาง การปรับตัวกับภัยสุขภาพใหม่ ๆ งานการบริหารบุคลากรภายใน ที่ต้องเตรียมคนให้มีความรู้ใหม่ อาทิ การใช้ระบบออนไลน์ เป็นต้น ดังนั้นหากไม่มีทักษะการมองการณ์ไกล ผู้นำอาจติดกับดักการบริหารแบบเดิม ทำให้ไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อความต้องการที่เปลี่ยนไปของประชาชนในเขตบางนา ซึ่งเป็นเขตเมืองที่มีขนาดใหญ่ และมีความหลากหลายสูง

4) สำนักงานเขตบางนามีจุดแข็งในเรื่องของหลักจริยธรรม สะท้อนว่าบุคลากรสำนักงานเขตบางนาโดยรวม ยึดมั่นในความถูกต้อง ซื่อสัตย์ และมีคุณธรรมในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นจุดแข็งสำคัญในบริบทขององค์กรภาครัฐที่ต้องรับใช้และให้บริการประชาชนโดยตรง ทั้งนี้การพัฒนาในจุดแข็งดังกล่าวสามารถกระทำเพิ่มเติมได้ เช่น การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นจริยธรรมในทุกระดับ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีโอกาสเกิดความขัดแย้งหรือขัดผลประโยชน์ อาทิ การให้บริการประชาชน การอนุมัติเอกสาร หรือการจัดซื้อจัดจ้าง เป็นต้น หรืออาจพัฒนาเพิ่มเติมโดยการให้ผู้บริหารระดับสูง ทำหน้าที่เป็น Role Model ของความโปร่งใส เช่น เปิดเผยรายงานการประชุมหรือเหตุผลเบื้องหลังการตัดสินใจ เป็นต้น

5) สำนักงานเขตบางนาควรส่งเสริมให้มีการกำหนดและกระจายบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนในทุกระดับงาน เพื่อให้บุคลากรมีความพร้อมในการรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย รวมถึงการมีระบบติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความรับผิดชอบร่วมกันในองค์กร ทั้งนี้สำนักงานเขตบางนาควรพัฒนาโครงสร้างองค์กรที่สนับสนุนการทำงานอย่างมีธรรมาภิบาลในทุกขั้นตอนควบคู่กันไปด้วย เช่น การสร้างกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใส การสร้างกลไกให้บุคลากรภายในสำนักงานมีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อกระบวนการทำงาน และการเปิดเผยข้อมูลต่อประชาชนอย่างตรงไปตรงมา เป็นต้น อีกทั้งสำนักงานเขตบางนาควรเน้นย้ำเรื่องความร่วมมือของบุคลากรในการกำหนดนโยบายและแผนงาน เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กรแก่บุคลากรภายใน และเพิ่มความโปร่งใสในการบริหารงาน

6) สำนักงานเขตบางนาควรส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและความร่วมมือ เพราะการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งจะเป็นรากฐานของความสำเร็จในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน่วยงานภาครัฐ เช่น การกำหนดค่านิยมองค์กรที่ชัดเจน จะทำให้ทุกคนในองค์กรทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ลดความขัดแย้ง และการสร้างกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในองค์กร อีกทั้งสำนักงานเขตบางนาควรเน้นการพัฒนาศักยภาพบุคลากรควบคู่ไปด้วย เนื่องจากบุคลากรถือเป็นทรัพยากรที่มีค่าและเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเป้าหมายขององค์กร การที่จะบรรลุเป้าหมายองค์กร บุคลากรภายในต้องมีความรู้ความสามารถ ซึ่งต้องผ่านการอบรม การให้โอกาสในการเรียนรู้ และ

การพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ทั้งนี้อาจกระทำได้หลากหลายวิธี เช่น การจัดอบรมทักษะที่จำเป็น การใช้ระบบ e-office การสื่อสารกับประชาชน การจัดการเรื่องร้องเรียน การสนับสนุนการเรียนรู้นอกสถานที่ เป็นต้น

7) สำนักงานเขตบางนาควรมีการพัฒนากระบวนการบริหารที่บูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงาน เนื่องจากหลายหน่วยงานภายในสำนักงานเขตมักมีการทับซ้อน หรือทำงานแบบแยกส่วน การบูรณาการงานระหว่างหน่วยงานจะช่วยลดการทำงานซ้ำซ้อน เพิ่มความต่อเนื่อง และประหยัดทรัพยากร โดยอาจกระทำได้หลายวิธี เช่น จัดคณะกรรมการหรือหน่วยงานชั่วคราวเพื่อดูแลและประสานงานสำหรับโครงการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานหลายแผนก หรือแผนงานขนาดใหญ่ นำเทคโนโลยีระบบเอกสารออนไลน์มาใช้ เพื่อให้ง่ายต่อการแชร์เอกสารระหว่างกันภายในองค์กร มีการจัดทำแผนงานบริการประชาชนแบบ “One Stop Service” เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน และเพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการประชาชน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ และหลักธรรมาภิบาลในบริบทขององค์กรภาครัฐอื่น ๆ หรือหน่วยงานท้องถิ่นที่หลากหลาย เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษา และหาข้อค้นพบที่สามารถนำไปพัฒนาองค์กรราชการอื่น ๆ ได้อย่างกว้างขวาง
2. ควรเพิ่มการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับบุคลากร เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่แท้จริงในการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ และหลักธรรมาภิบาลในองค์กร
3. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรแทรกซ้อนอื่น ๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์กร เช่น ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม หรือปัจจัยทางด้านจิตวิทยาองค์กร เพื่อให้เข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์กรได้อย่างรอบด้าน

รายการอ้างอิง

- ปธาน สุวรรณมงคล. (2558). *การบริหารงานภาครัฐกับการสร้างธรรมาภิบาล*. สถาบันพระปกเกล้า.
- พลกฤษณ์ บัวประเสริฐ และพรศักดิ์ สุจริตรักษ์. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1. *วารสารวิจัยและสาระสังคมศาสตร์*, 5(1), 89–102.
- พสุ เดชะรินทร์. (2557). *สุขภาพขององค์กร*. <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/107380>
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2564). *ภาวะผู้นำ: ทฤษฎี การวิจัย และแนวทางสู่การพัฒนา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีสกุล เจริญศรี, ไชยา ยิ้มวิไล, และปิยากร หวังมหาพร. (2559). ธรรมาภิบาล วัฒนธรรมองค์กรกับประสิทธิผลองค์กรของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ. *วารสารช่อพะยอม*, 27(1), 57-72.
- สำนักงานเขตบางนา. (2567). *โครงสร้างหน่วยงาน*. <https://webportal.bangkok.go.th/bangna>
- อนุวัฒน์ วิภาคธำรงค์. (2553). *การศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำแบบรับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา ในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย*. [สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. คลังสถาบันมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. <https://ir.swu.ac.th/entities/publication/fdad786f-581d-42c7-83c8-d8bd25ce5038>
- Greenleaf, R.K. (1977). *The Servant Leadership: A Journey into the Nature of Legitimate Power and Greatness*. Paulist Press.
- Hoy, W.K. and Miskel, C.G. (2001). *Educational Administration: Theory Research and Practice* (6th ed.). Mc Graw – Hill International Edition 2001.
- HREX.asia. (2019). *การพัฒนาองค์กร (Organization Development : OD) ให้ก้าวสู่ความสำเร็จ*. <https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/190610-organization-development-od/>

- Laub, J. A. (2004). *Assessing the Servant Organization Development of the Servant Organizational Leadership Assessment (SOLA) Instrument*. <https://olagroup.com/Images/mmDocument/Laub%20Dissertation%20Complete%2099.pdf>
- Spears, J. L. C. (2010). *Character and Servant Leadership: Ten Characteristics of Effective, Caring Leaders*. https://www.regent.edu/wp-content/uploads/2020/12/Spears_Final.pdf
- Schein, E.H. (1970). *Organizational Culture and Leadership*. Jossey – Bass Inc.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. Harper. & Row.
- Yukl, G. A. (2010). *Leadership in organizations* (5th ed.). Prentice-Hall.

ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบในวิชาชีพกับคุณภาพในการทำงาน ของบุคลากรทางการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

นุจนาฏ คันธมาศ¹ สายฝน บุชา^{2*}

The Relationship between Professional Responsibility and Job Quality of Financial Personnel at Rajamangala University of Technology Thanyaburi

Nujanad Kantamas¹ Saifon Bucha^{2*}

Received 13/07/2025 Revised 24/10/2025 Accepted 06/11/2025

<https://doi.org/10.60101/jla.2025.6.2.8508>

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความรับผิดชอบในวิชาชีพในการทำงานของบุคลากรทางการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี 2) เพื่อศึกษาคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบในวิชาชีพกับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรทางการเงินของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี แบ่งออกเป็น 4 หน่วยงาน จำนวน 50 คน ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) บุคลากรทางการเงินมีความรับผิดชอบในวิชาชีพในการทำงานในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และมาก ได้แก่ ด้านการตระหนักในหน้าที่ รองลงมา ด้านความละเอียดรอบคอบ ด้านการยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง และด้านการกระตือรือร้นแก้ปัญหา 2) บุคลากรทางการเงินมีคุณภาพในการทำงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และมาก ได้แก่ ด้านผลงานที่ได้มาตรฐาน รองลงมา ด้านการทำงานที่เชื่อถือได้ ด้านเป็นเพื่อนร่วมงานที่ดี ด้านงานที่สำเร็จทันเวลา ด้านรักษามารยาทในการทำงาน ด้านสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี และด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน 3) การทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความรับผิดชอบในวิชาชีพที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางการเงิน พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบทางวิชาชีพ คุณภาพในการทำงาน บุคลากรทางการเงิน

Abstract

This research aimed to study: 1) professional responsibility of financial personnel of Rajamangala University of Technology Thanyaburi, 2) work quality of financial personnel of Rajamangala University of Technology Thanyaburi, and 3) relation between professional responsibility and work quality of financial personnel of Rajamangala University of Technology Thanyaburi. The samples of this research included 50 financial personnel of Rajamangala University of Technology Thanyaburi, collected from 4 different departments. The data were collected using questionnaires. Percentage, mean, and standard deviation were

^{1, 2} คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

E-mail: ¹nujanadj@mail.rmUTT.ac.th ²saifon_b@rmUTT.ac.th

*Corresponding author: e-mail: ²saifon_b@rmUTT.ac.th

used to analyze the data. Hypothesis tests were conducted using Pearson's correlation coefficient. The research results revealed that: 1) overall financial personnel's responsibility was at the highest level. The 3 highest elements included duty awareness, followed by meticulousness, and result acceptance. 2) Overall work quality of financial personnel was at a high level with the 3 highest elements including work standard, trustworthy, and being good colleague, respectively. 3) Hypothesis tests revealed the relation between professional responsibility and work quality of financial personnel of Rajamangala University of Technology Thanyaburi. The results were according to the hypothesis with statistically significance level of 0.05.

Keywords: professional responsibility, work quality, financial personnel

บทนำ

การทำงานมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง อาจกล่าวได้ว่าการทำงานเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ที่ปฏิบัติมากกว่ากิจกรรมใด ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมอุตสาหกรรม คาดกันว่ามนุษย์ได้ใช้เวลาถึงหนึ่งในสามของชีวิตเป็นอย่ำน้อยอยู่ในโรงงานหรือสำนักงาน และยังเชื่อว่าในอนาคตอันใกล้นี้ มนุษย์จำเป็นต้องใช้เวลาของชีวิตเกี่ยวกับการทำงานเพิ่มขึ้นไปอีก ซึ่งคนวัยแรงงานเป็นกลุ่มคนกลุ่มใหญ่ที่สุดของโครงสร้างประชากรไทย เป็นกลุ่มคนที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ จึงเป็นกลุ่มประชากรที่ภาครัฐและเอกชน ให้ความสำคัญไม่เพียงในการพัฒนาศักยภาพแต่รวมถึงคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย เมื่อพิจารณาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ให้คนทำงานในประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข ในขณะที่เดียวกันคุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of work life) มีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำงานปัจจุบัน เพราะคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญเป็นต้นทุนทางสังคมที่มีคุณค่า ในปัจจุบันคนส่วนใหญ่ต้องเข้าสู่ระบบการทำงาน ต้องทำงานเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้และตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน เมื่อคนต้องทำงานในที่ทำงานเป็นส่วนใหญ่ จึงควรมีสถานะที่เหมาะสม ทำให้เกิดความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้สึกมั่นคงทั้งสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางอารมณ์ สุขภาวะทางจิตวิญญาณ และสุขภาวะทางสังคม (เอกชัย รุจิกรมลพงค์, 2561) คุณภาพชีวิตการทำงานมีผลต่อการทำงานมาก กล่าวคือ ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่องานและดีต่อองค์กร นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมในเรื่องสุขภาพจิตช่วยให้เจริญก้าวหน้า มีการพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพขององค์กรและยังช่วยลดปัญหาการขาดงาน การลาออก ลดอุบัติเหตุ และส่งเสริมให้ได้ผลผลิตและการบริการที่ดี ทั้งคุณภาพและปริมาณ (นฤมล จิตรเอื้อและคณะ, 2561) ความรับผิดชอบในวิชาชีพของบุคลากรทางการเงิน มีคุณสมบัติที่แสดงถึงความซื่อสัตย์สุจริต มีจรรยาบรรณ ทำงานด้วยความตั้งใจ รับผิดชอบต่อผลงานของตนเอง ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับอย่างเคร่งครัด มุ่งเน้นประโยชน์ขององค์กรเป็นอันดับแรก บุคลากรทางการเงินที่มีความรับผิดชอบในวิชาชีพสูงจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ข้อมูลทางการเงินที่จัดทำขึ้นจึงมีความน่าเชื่อถือส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงินของมหาวิทยาลัย และย่อมสามารถทำงานทุกอย่างได้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย (เพ็ญศรี ชื่นชม และหงส์รัชต์ เจริญจิรารังสี, 2562)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ในฐานะที่เป็นสถาบันการศึกษาชั้นนำ มุ่งมั่นพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของเศรษฐกิจปัจจุบันที่มหาวิทยาลัยต้องเผชิญกับความท้าทายและการแข่งขันที่สูงขึ้น ทรัพยากรมนุษย์เปรียบเสมือนฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนให้มหาวิทยาลัยบรรลุเป้าหมาย บุคลากรทางการเงินมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงินของมหาวิทยาลัยให้เกิดประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบในวิชาชีพจึงเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคลากรทางการเงิน เพราะมีหน้าที่ในการจัดทำใบวางบิลและรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบความครบถ้วน และถูกต้องของเอกสารที่ใช้ในการวางบิล พร้อมจัดส่งเอกสารให้ลูกค้า บันทึกรายละเอียดของเงินรับ พร้อมลงนาม เมื่อได้รับเงินสดหรือเช็คจากลูกค้าในการชำระเงิน จัดทำใบฝากธนาคารเพื่อนำเงินสดและเช็คที่ได้รับเข้าฝากธนาคาร ตรวจสอบความครบถ้วนของใบนำฝากธนาคารที่ได้รับคืนจากธนาคาร จัดทำรายงานสถานะเงินสดประจำวันจากรายการจ่ายเงินกับรายการรับเงินประจำวัน พร้อมนำเสนอผู้จัดการ ตรวจสอบการเรียงลำดับเลขที่ของใบสำคัญจ่ายเช็คและความครบถ้วนของเอกสารที่

ได้รับ จัดเตรียมเช็ค พร้อมทั้งบันทึกเลขที่ใบสำคัญจ่ายและรายการเช็คในทะเบียนคุมเช็ค ตรวจสอบเช็คและใบสำคัญจ่ายเช็คกับใบเสร็จรับเงิน จัดทำสรุปรายละเอียดเช็คจ่ายที่ยังไม่มีผู้มารับ ตรวจนับเช็คคงเหลือที่ไม่มีผู้มารับและตรวจสอบรายการเช็คที่นับได้กับรายงานเช็คคงเหลือที่ไม่มีผู้มารับและจัดทำรายงานงบทะยอยอดเงินฝากธนาคาร เสนอต่อผู้บังคับบัญชา เป็นต้น

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญ และมีแนวคิดที่จะทำงานวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบในวิชาชีพกับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงิน ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรับผิดชอบในวิชาชีพในการทำงาน ศึกษาคุณภาพในการทำงานและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบในวิชาชีพกับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เพราะบุคลากรทางการเงินต้องมีความรับผิดชอบสูงและต้องมีคุณภาพในการทำงานควบคู่ไปด้วยและการพัฒนาตนเองของบุคลากรทางการเงินเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ต้องได้รับการพัฒนา เพราะจะทำให้ตนเองมีศักยภาพในการทำงานที่สูงขึ้น เพื่อให้งานประสบความสำเร็จเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถทำได้โดยการฝึกฝน มีหลักในการทำงานและมีเป้าหมายที่ชัดเจน ดังนั้น การเรียนรู้สิ่งใหม่และพัฒนาตนเองให้ก้าวต่อไป จึงจะทำให้ทุกคนเป็นบุคลากรที่ยังคงมีศักยภาพในการทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรับผิดชอบในวิชาชีพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
2. เพื่อศึกษาคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบในวิชาชีพกับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

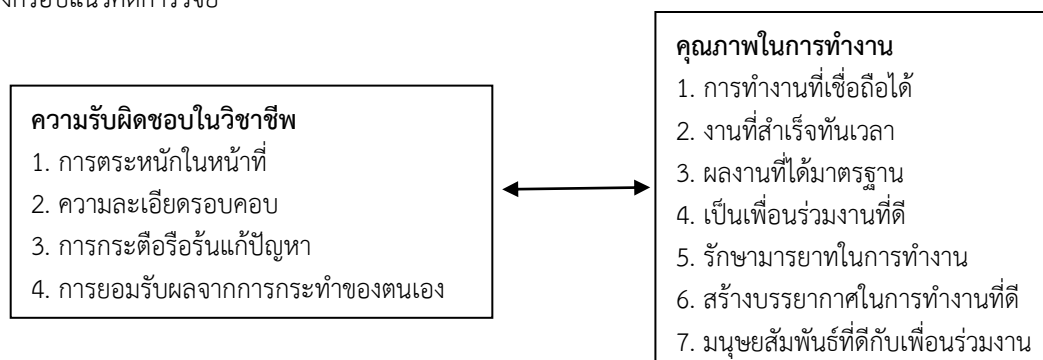
สมมติฐานการวิจัย

ความรับผิดชอบในวิชาชีพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงิน ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

ภาพ 1

แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่ตระหนักในหน้าที่ของตน มีความตั้งใจ มุ่งมั่น พากเพียร และเอาใจใส่ในการปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จลุล่วงด้วยความซื่อสัตย์และจริงจัง โดยยอมรับผลจากการกระทำของตนเองทั้งด้านดีและไม่ดี ความรับผิดชอบแบ่งได้เป็น 2 ด้าน คือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง และต่อสังคม ซึ่งรวมถึงการมีวินัยใน

ตนเอง การคิดและตัดสินใจอย่างอิสระด้วยจิตสำนึกแห่งความดีงาม นักวิชาการหลายท่านเห็นร่วมกันว่า ความรับผิดชอบคือ การควบคุมตนเอง การเลือกกระทำอย่างมีเหตุผล และการทำสิ่งที่ถูกต้องเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (Sartre, 2003; ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม, 2560) ซึ่งลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ เป็นผู้ที่มีใจได้ มีความคิดริเริ่ม มีความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ทำงานแข็งขัน มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความปรารถนาที่จะทำงานดีขึ้นกว่าเดิม สามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย มีความซื่อสัตย์สุจริต และตรงต่อเวลา (Browne & Cohn, 1968) ดังนั้น ความรับผิดชอบจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจจริง พากเพียร และการวางแผนอย่างรอบคอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อตนเองและสังคม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพในการทำงาน

การพัฒนาคุณภาพงาน (Quality Circle) หมายถึง การรวมกลุ่มของพนักงานขนาดเล็กที่สมัครใจมาพบปะกันเป็นประจำ เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา เสนอแนะแนวทางแก้ไข และปรับปรุงคุณภาพของงานภายในองค์กร แนวคิดนี้เริ่มต้นจากประเทศญี่ปุ่น เพื่อยกระดับคุณภาพการผลิต และต่อมาถูกนำไปใช้ในภาคธุรกิจและหน่วยงานราชการทั่วโลก หลักสำคัญของการพัฒนาคุณภาพงานคือการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) ที่เปิดโอกาสให้พนักงานได้มีบทบาทในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาในงานของตนเอง เน้นการทำงานร่วมกันอย่างเป็นทีมตามทฤษฎี Y โดยเชื่อว่าพนักงานคือผู้รู้ปัญหาและสามารถพัฒนางานของตนให้มีประสิทธิภาพสูงสุดได้ (งานฝ่ายบุคคล HR HRM, 2555)

องค์ประกอบที่สำคัญเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตมี 8 ประการ (สถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (องค์การมหาชน), 2562) ได้แก่ 1) ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ 2) สิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องและปลอดภัย 3) เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาความรู้ความสามารถได้เป็นอย่างดี 4) ลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคงให้ผู้ปฏิบัติงาน 5) ลักษณะงานมีส่วนส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคมของผู้ปฏิบัติงาน 6) ลักษณะงานที่ตั้งอยู่บนฐานของกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรม 7) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานโดยส่วนรวม 8) ลักษณะงานมีส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสังคมโดยตรง

ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก (Two-Factor Theory) (Herzberg, 1959) หรือที่รู้จักกันว่า “ทฤษฎีการจูงใจ-ค่าจูง (Motivation-Hygiene Theory)” อธิบายว่าความพึงพอใจในการทำงานเกิดจากปัจจัย 2 กลุ่ม คือ ปัจจัยจูงใจ (Motivator Factors) และ ปัจจัยค่าจูง (Hygiene Factors) โดยปัจจัยจูงใจเกี่ยวข้องกับเนื้อหาโดยตรง เช่น ความสำเร็จ การได้รับการยอมรับ ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้า ซึ่งช่วยสร้างแรงจูงใจให้พนักงานทำงานอย่างเต็มที่ ส่วนปัจจัยค่าจูงเป็นปัจจัยภายนอก เช่น การบังคับบัญชา นโยบายองค์กร สภาพแวดล้อมการทำงาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความมั่นคง เงินเดือน และชีวิตส่วนตัว ซึ่งแม้ไม่ก่อให้เกิดแรงจูงใจโดยตรง แต่หากขาดไปจะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ ดังนั้น การบริหารงานที่ดีจึงควรดูแลทั้งสองด้านควบคู่กัน เพื่อสร้างความพึงพอใจและประสิทธิภาพในการทำงานอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตที่ดีเกิดขึ้นได้ด้วยการเรียนรู้และพัฒนาตนเองและองค์กร การพัฒนาคุณภาพงาน กลุ่มพนักงานที่พบปะกันเป็นประจำด้วยความสมัครใจ เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะการแก้ปัญหาต่อฝ่ายบริหาร แนวคิดนี้มาจากญี่ปุ่นและได้แพร่หลายไปทั่วโลก โดยเน้นการมีส่วนร่วมของพนักงานในการแก้ปัญหา ซึ่งพนักงานจะรู้ดีที่สุดเกี่ยวกับงานของตนเองและต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริษัท ทั้งหมดนี้ส่งผลให้คุณภาพชีวิตและชีวิตในการทำงานดีขึ้นอย่างมีคุณภาพ เริ่มจากให้พนักงานได้รับค่าจ้างและผลประโยชน์ที่เพียงพอและเป็นธรรม มีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยและสุขภาพดี เปิดโอกาสให้พนักงานได้ใช้และพัฒนาทักษะความรู้ งานที่ช่วยให้พนักงานก้าวหน้าและมีความมั่นคงในอาชีพ การทำงานร่วมกันที่ดีและได้รับการยอมรับ การบริหารที่ยุติธรรมและเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น การจัดการเวลาและชีวิตส่วนตัวอย่างสมดุลงานที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) อาศัยแบบสอบถามปลายปิด (Closed-ended questionnaire) มีระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรทางด้านการเงินของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี แบ่งออกเป็น 4 หน่วยงาน จำนวน 50 คน ได้แก่ 1) บุคลากรทางด้านการเงินของคณะ จำนวน 12 คณะ จำนวน 12 คน 2) บุคลากรทางด้านการเงินของกอง จำนวน 9 กอง จำนวน 9 คน 3) บุคลากรทางด้านการเงินของสำนัก จำนวน 7 สำนัก จำนวน 7 คน และ 4) บุคลากรทางด้านการเงินของศูนย์ จำนวน 22 ศูนย์ จำนวน 22 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้บุคลากรทางด้านการเงินทั้งหมดของมหาวิทยาลัยเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อความเหมาะสมในการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือเพื่อจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการวิจัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยประยุกต์ใช้ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ที่มีค่ามากกว่า 0.50 ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องได้ค่า IOC เท่ากับ 0.887 ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรับผิดชอบในวิชาชีพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ได้แก่ การตระหนักในหน้าที่ ความละเอียดรอบคอบ การกระตือรือร้นแก้ปัญหา และการยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ได้แก่ การทำงานที่เชื่อถือได้ งานที่สำเร็จทันเวลา ผลงานที่ได้มาตรฐาน เป็นเพื่อนร่วมงานที่ดี รักษาความลับในการทำงาน สร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี และมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน

โดยในส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert Scale โดยกำหนดการให้คะแนนระดับการวัดแต่ละระดับ ตั้งแต่ค่าคะแนนน้อยที่สุด คือ 1 ถึงค่าคะแนนมากที่สุด คือ 5 ระดับคะแนน ใช้การประเมินผลโดยการหาค่าเฉลี่ย แบ่งออกเป็น 5 ระดับขั้น (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

4.51 – 5.00	หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายถึง เห็นด้วยมาก
2.51 – 3.50	หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายถึง เห็นด้วยน้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามด้วยตนเองให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน ได้แก่ บุคลากรทางด้านการเงินทุกหน่วยงานในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 50 คน หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงเก็บรวบรวมแบบสอบถามและทำการประมวลผลในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยกำหนดค่าสถิติสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลและอธิบายตัวแปรของการวิจัย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Description Statistics) สำหรับการอธิบายผลการศึกษากับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้จึงได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และวิเคราะห์ความรับผิดชอบในวิชาชีพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงิน และคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ใช้สำหรับศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบในวิชาชีพในการทำงาน และคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์การแปลความหมาย ดังต่อไปนี้ (Hinkle D.E., 1988, p.118)

ค่า r	ระดับความสัมพันธ์
.91 - 1.00	มีความสัมพันธ์กันสูงมาก
.71 - .90	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
.51 - .70	มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
.31 - .50	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
.00 - .30	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า บุคลากรทางด้านการเงินส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 78.00 มีอายุระหว่าง 30 - 40 ปี ร้อยละ 54.00 การศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี ร้อยละ 58.00 มีประสบการณ์การทำงาน 5 - 10 ปี ร้อยละ 40.00 และเป็นเจ้าหน้าที่การเงิน ร้อยละ 46.00

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรับผิดชอบในวิชาชีพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ตาราง 1

ความรับผิดชอบในวิชาชีพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ความรับผิดชอบในวิชาชีพ	รวม (N=50)		
	μ	σ	แปลความ
การตระหนักในหน้าที่	4.58	0.60	มากที่สุด
1. ท่านไม่กระทำความเสี่ยงใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงและการดำเนินงานขององค์กร	4.66	0.63	มากที่สุด
2. ท่านสำนึกในหน้าที่และไม่ปฏิบัติตนในลักษณะที่ทำให้เกิดความเสื่อมเสียในวิชาชีพบัญชีและการเงิน	4.68	0.62	มากที่สุด
3. ท่านให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีโดยไม่มีส่วนได้เสียจากงานที่ตรวจสอบ	4.48	0.65	มาก
4. ท่านเอาใจใส่ต่องานในหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ	4.48	0.65	มาก
ความละเอียดรอบคอบ	4.53	0.58	มากที่สุด
1. ท่านตรวจทานรายงานทางการเงินที่ตนเองจัดทำอย่างละเอียดรอบคอบ	4.42	0.64	มาก
2. ท่านสามารถหาสาเหตุของเงินที่ไม่สามารถระบุที่มาได้อย่างถูกต้อง	4.56	0.64	มากที่สุด
3. ท่านนำเสนอรายงานทางการเงินที่มีความชัดเจน เนื้อหาตรงกับความเป็นจริง	4.60	0.67	มากที่สุด
การกระตือรือร้นแก้ปัญหา	4.44	0.73	มาก
1. ท่านมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาความรู้ด้านการบัญชีและการเงิน	4.60	0.67	มากที่สุด
2. ท่านมักหาวิธีในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนางานที่ได้รับมอบหมายให้ดีขึ้นกว่าเดิมเสมอ	4.40	0.78	มาก
3. ท่านปฏิบัติงานที่มีความท้าทายจึงทำให้มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ	4.40	0.78	มาก
4. ท่านพัฒนาผลงานตลอดเวลา และปรับปรุงแก้ไขในจุดบกพร่อง	4.36	0.78	มาก

ความรับผิดชอบในวิชาชีพ	รวม (N=50)		
	μ	σ	แปลความ
การยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง	4.50	0.51	มาก
1. ท่านมีความเข้าใจในรายการต่างๆ และสามารถนำหลักการบัญชีมาใช้ในการแก้ไขปัญหาให้กับหน่วยงานได้ เมื่อเกิดรายการบันทึกบัญชีที่ผิดพลาด	4.56	0.67	มากที่สุด
2. ท่านยอมรับข้อผิดพลาดจากการปฏิบัติงาน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดอีก	4.52	0.54	มากที่สุด
3. ท่านยินยอมชดเชยค่าเสียหายหากเกิดความผิดพลาดที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น	4.60	0.53	มากที่สุด
4. ท่านแสดงความรับผิดชอบด้วยการกล่าวขอโทษอย่างสุภาพ	4.32	0.65	มาก
ภาพรวม	4.51	0.56	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ความรับผิดชอบในวิชาชีพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงิน พบว่า บุคลากรทางด้านการเงินมีความรับผิดชอบในวิชาชีพในการทำงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.51$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ด้าน และมาก จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการตระหนักในหน้าที่ ($\mu = 4.58$) รองลงมาด้านความละเอียดรอบคอบ ($\mu = 4.53$) ด้านการยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง ($\mu = 4.50$) และด้านการกระตือรือร้นแก้ปัญหา ($\mu = 4.44$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านการตระหนักในหน้าที่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.58$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และมาก ได้แก่ ท่านสำนึกในหน้าที่ และไม่ปฏิบัติตนในลักษณะที่ทำให้เกิดความเสื่อมเสียในวิชาชีพบัญชีและการเงิน ($\mu = 4.68$) รองลงมาท่านไม่กระทำความเสียหายใดๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงและการดำเนินงานขององค์กรการเงิน ($\mu = 4.66$) ท่านให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีโดยไม่มีส่วนได้เสียจากงานที่ตรวจสอบ และท่านเอาใจใส่ต่องานในหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ($\mu = 4.48$) เท่ากัน ตามลำดับ

ด้านความละเอียดรอบคอบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.53$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และมาก ได้แก่ ท่านนำเสนอรายงานทางการเงินที่มีความชัดเจน เนื้อหาตรงกับความเป็นจริง ($\mu = 4.60$) รองลงมาท่านสามารถหาสาเหตุของเงินที่ไม่สามารถระบุที่มาได้อย่างถูกต้อง ($\mu = 4.56$) และท่านตรวจทานรายงานทางการเงินที่ตนเองจัดทำอย่างละเอียดรอบคอบ ($\mu = 4.42$) ตามลำดับ

ด้านการยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.50$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด และมาก ได้แก่ ท่านยินยอมชดเชยค่าเสียหายหากเกิดความผิดพลาดที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น ($\mu = 4.60$) รองลงมาท่านมีความเข้าใจในรายการต่างๆ และสามารถนำหลักการบัญชีมาใช้ในการแก้ไขปัญหาให้กับหน่วยงานได้เมื่อเกิดรายการบันทึกบัญชีที่ผิดพลาด ($\mu = 4.56$) ท่านยอมรับข้อผิดพลาดจากการปฏิบัติงานแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดอีก ($\mu = 4.52$) และท่านแสดงความรับผิดชอบด้วยการกล่าวขอโทษอย่างสุภาพ ($\mu = 4.32$) ตามลำดับ

ด้านการกระตือรือร้นแก้ปัญหา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.44$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และมาก ได้แก่ ท่านมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาความรู้ด้านการบัญชีและการเงิน ($\mu = 4.60$) รองลงมาท่านมักหาวิธีในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนางานที่ได้รับมอบหมายให้ดีขึ้นกว่าเดิมเสมอ และท่านปฏิบัติงานที่มีความท้าทายจึงทำให้มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ($\mu = 4.40$) เท่ากัน และท่านพัฒนาผลงานตลอดเวลาและปรับปรุงแก้ไขในจุดบกพร่อง ($\mu = 4.36$) ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ตาราง 2

คุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

คุณภาพในการทำงาน	รวม (N=50)		
	μ	σ	แปลความ
การทำงานที่เชื่อถือได้	4.54	0.47	มากที่สุด
1. ท่านสามารถปฏิบัติงานภายใต้ความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงของผู้มีอำนาจหรือข้อจำกัดใด ๆ	4.40	0.53	มาก
2. ท่านมีรูปแบบการนำเสนอเงินที่เป็นไปตามกฎระเบียบข้อบังคับของวิชาชีพบัญชี	4.44	0.54	มาก
3. ท่านสามารถนำเสนอข้อมูลของงบการเงินออกเผยแพร่ได้ในเวลาที่เหมาะสม และทันเหตุการณ์	4.56	0.54	มากที่สุด
4. ท่านมีการตระหนักถึงความครบถ้วนของข้อมูล เพื่อสร้างความเชื่อถือให้กับผู้ใช้งบการเงิน	4.68	0.51	มากที่สุด
5. ท่านให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานทางบัญชีโดยยึดหลักความระมัดระวังในการรับรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ยังไม่มีความแน่นอน	4.60	0.53	มากที่สุด
งานที่สำเร็จทันเวลา	4.45	0.49	มาก
1. ท่านสามารถบริหารเวลาในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี ทำให้งานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้	4.40	0.53	มาก
2. ท่านสามารถทำงานตรงต่อเวลา และอุทิศเวลาให้กับการทำงานได้อย่างเต็มที่ ทำให้งานเสร็จทันเวลา	4.40	0.53	มาก
3. ท่านมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานส่งผลทำให้งานเสร็จทันเวลาที่กำหนดไว้อยู่เสมอ	4.44	0.54	มาก
4. ท่านสามารถนำเสนอรายงานเพื่อใช้ในการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพภายในระยะเวลาที่เหมาะสม	4.56	0.54	มากที่สุด
ผลงานที่ได้มาตรฐาน	4.64	0.46	มากที่สุด
1. ท่านสามารถนำเสนอข้อมูลและรายงานทางการเงินเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด	4.68	0.51	มากที่สุด
2. ท่านได้รับการยอมรับจากผู้บริหาร และบุคคลที่เกี่ยวข้องถึงผลการปฏิบัติงานของท่านเป็นอย่างดี	4.60	0.53	มากที่สุด
3. ท่านสามารถปฏิบัติงานได้ตามวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยไม่เกิดการสูญเปล่าของทรัพยากร	4.64	0.53	มากที่สุด
4. ท่านมีผลการปฏิบัติงานที่ไม่มีข้อผิดพลาด หรือข้อบกพร่อง	4.64	0.53	มากที่สุด
เป็นเพื่อนร่วมงานที่ดี	4.47	0.51	มาก
1. ท่านสามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้ที่มีความคิดเห็นที่ต่างกันได้	4.44	0.54	มาก
2. ท่านมีความสามารถในการปฏิบัติงานเป็นทีมได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ	4.56	0.54	มากที่สุด
3. ท่านเคารพและให้ความสำคัญกับเสียงส่วนใหญ่ พร้อมทั้งยอมรับมติในที่ประชุมของหน่วยงาน	4.52	0.54	มากที่สุด
4. เมื่อมีข้อขัดแย้งในการปฏิบัติงานตามกฎหมาย ระเบียบหรือข้อบังคับ ท่านได้มีการอธิบาย ชี้แจง และหาข้อสรุปร่วมกัน	4.44	0.67	มาก
5. ท่านสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้ร่วมงานท่านอื่นๆ ได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ	4.40	0.53	มาก
รักษามารยาทในการทำงาน	4.41	0.46	มาก
1. ท่านไม่ก้าวก่ายในหน้าที่การงานของผู้อื่น	4.48	0.54	มาก
2. ท่านพูดจาสุภาพ และยิ้มแย้มแจ่มใสในการปฏิบัติหน้าที่	4.36	0.53	มาก
3. ท่านรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และเป็นผู้ฟังที่ดี	4.40	0.53	มาก

คุณภาพในการทำงาน	รวม (N=50)		
	μ	σ	แปลความ
สร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี	4.36	0.53	มาก
1. ท่านมีพื้นที่ทำงานเพียงพอ	4.44	0.54	มาก
2. ท่านมีเครื่องมืออุปกรณ์ในการทำงานอย่างเพียงพอ	4.44	0.67	มาก
3. สภาพแวดล้อมทางกายภาพในหน่วยงานเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ ไม่เสียงรบกวน เป็นต้น	4.32	0.51	มาก
4. ท่านมีความสุขต่อสภาพแวดล้อมการทำงานโดยรวม	4.24	0.62	มาก
มนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน	4.35	0.46	มาก
1. ท่านรู้สึกมีความสุข เมื่อได้ปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงาน	4.20	0.61	มาก
2. เพื่อนร่วมงานของท่านมีความเป็นกันเองกับท่าน	4.32	0.65	มาก
3. ท่านสามารถปรึกษาและพึ่งพาเพื่อนร่วมงานของท่านได้เป็นอย่างดี	4.44	0.50	มาก
4. เพื่อนร่วมงานของท่านมีความเป็นมิตรและช่วยกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน	4.42	0.50	มาก
ภาพรวม	4.46	0.41	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า คุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงิน พบว่า บุคลากรทางด้านการเงินมีคุณภาพในการทำงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.46$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ด้าน และมาก จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผลงานที่ได้มาตรฐาน ($\mu = 4.64$) รองลงมาด้านการงานที่เชื่อถือได้ ($\mu = 4.54$) ด้านเป็นเพื่อนร่วมงานที่ดี ($\mu = 4.47$) ด้านงานที่สำเร็จทันเวลา ($\mu = 4.45$) ด้านรักษามารยาทในการทำงาน ($\mu = 4.41$) ด้านสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี ($\mu = 4.36$) และด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ($\mu = 4.35$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านผลงานที่ได้มาตรฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.64$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ ท่านสามารถนำเสนอข้อมูลและรายงานทางการเงินเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ($\mu = 4.68$) รองลงมาท่านสามารถปฏิบัติงานได้ตามวัตถุประสงค์ขององค์กรโดยไม่เกิดการสูญเสียของทรัพยากร และท่านมีผลการปฏิบัติงานที่ไม่มีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่อง ($\mu = 4.64$) เท่ากัน และท่านได้รับการยอมรับจากผู้บริหารและบุคคลที่เกี่ยวข้องถึงผลการปฏิบัติงานของท่านเป็นอย่างดี ($\mu = 4.60$) ตามลำดับ

ด้านการงานที่เชื่อถือได้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.54$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และมาก ได้แก่ ท่านมีการตระหนักถึงความครบถ้วนของข้อมูลเพื่อสร้างความเชื่อถือให้กับผู้ใช้งบการเงิน ($\mu = 4.68$) รองลงมา ท่านให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานทางบัญชีโดยยึดหลักความระมัดระวังในการรับรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ยังไม่มีความแน่นอน ($\mu = 4.60$) ท่านสามารถนำเสนอข้อมูลของงบการเงินออกเผยแพร่ได้ในเวลาที่เหมาะสมและทันเหตุการณ์ ($\mu = 4.56$) ท่านมีรูปแบบการนำเสนองบการเงินที่เป็นไปตามกฎระเบียบข้อบังคับของวิชาชีพบัญชี ($\mu = 4.44$) และท่านสามารถปฏิบัติงานภายใต้ความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงของผู้มีอำนาจหรือข้อจำกัดใด ๆ ($\mu = 4.40$) ตามลำดับ

ด้านเป็นเพื่อนร่วมงานที่ดี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.47$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และมาก ได้แก่ ท่านมีความสามารถในการปฏิบัติงานเป็นทีมได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ ($\mu = 4.56$) รองลงมา ท่านเคารพและให้ความสำคัญกับเสียงส่วนใหญ่พร้อมทั้งยอมรับมติในที่ประชุมของหน่วยงาน ($\mu = 4.52$) ท่านสามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้ที่มีความคิดเห็นที่ต่างกันได้ และเมื่อมีข้อขัดแย้งในการปฏิบัติงานตามกฎหมายหรือข้อบังคับ ท่านได้มีการอธิบาย ชี้แจงและหาข้อสรุปร่วมกัน ($\mu = 4.44$) เท่ากัน และท่านสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้ร่วมงานท่านอื่น ๆ ได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ ($\mu = 4.40$) ตามลำดับ

ด้านงานที่สำเร็จทันเวลา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.45$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และมาก ได้แก่ ท่านสามารถนำเสนอรายงานเพื่อใช้ในการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพภายในระยะเวลาที่เหมาะสม ($\mu = 4.56$) รองลงมา ท่านมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานส่งผลทำให้งานเสร็จทันเวลาที่กำหนดไว้อยู่เสมอ ($\mu = 4.44$) ท่านสามารถ

ทำงานตรงต่อเวลาและอุทิศเวลาให้กับการทำงานได้อย่างเต็มที่ทำให้งานเสร็จทันเวลา และท่านสามารถบริหารเวลาในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดีทำให้งานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ($\mu = 4.40$) เท่ากัน ตามลำดับ

ด้านรักษามารยาทในการทำงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.41$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ท่านไม่ก้าวร้าวในหน้าที่การงานของผู้อื่น ($\mu = 4.48$) รองลงมาท่านรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและเป็นผู้ฟังที่ดี ($\mu = 4.40$) และท่านพูดจาสุภาพและยิ้มแย้มแจ่มใสในการปฏิบัติหน้าที่ ($\mu = 4.36$) ตามลำดับ

ด้านสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.36$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ท่านมีเครื่องมืออุปกรณ์ในการทำงานอย่างเพียงพอ และท่านมีพื้นที่ทำงานเพียงพอ ($\mu = 4.44$) เท่ากัน รองลงมาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในหน่วยงานเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ ไม่เสียงรบกวน เป็นต้น ($\mu = 4.32$) และท่านมีความสุขต่อสภาพแวดล้อมการทำงานโดยรวม ($\mu = 4.24$) ตามลำดับ

ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.35$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ท่านสามารถปรึกษาและพึ่งพาเพื่อนร่วมงานของท่านได้เป็นอย่างดี ($\mu = 4.44$) รองลงมาเพื่อนร่วมงานของท่านมีความเป็นมิตรและช่วยกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน ($\mu = 4.42$) เพื่อนร่วมงานของท่านมีความเป็นกันเองกับท่าน ($\mu = 4.32$) และท่านรู้สึกมีความสุขเมื่อได้ปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงาน ($\mu = 4.20$) ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์ความรับผิดชอบในวิชาชีพที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ตาราง 3

ค่าความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบในวิชาชีพในการทำงาน (ด้านการตระหนักในหน้าที่ ด้านความละเอียดรอบคอบ ด้านการกระตือรือร้นแก้ปัญหา และด้านการยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง) และคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ตัวแปร	X1	X2	X3	X4	Y
X1 ด้านการตระหนักในหน้าที่	1.000				
X2 ด้านความละเอียดรอบคอบ	.964**	1.000			
X3 ด้านการกระตือรือร้นแก้ปัญหา	.829**	.855**	1.000		
X4 ด้านการยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง	.620**	.722**	.781**	1.000	
Y คุณภาพในการทำงานของบุคลากร	.267	.398**	.525*	.826**	1.000

**p < .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบในวิชาชีพในการทำงาน (ด้านการตระหนักในหน้าที่ ด้านความละเอียดรอบคอบ ด้านการกระตือรือร้นแก้ปัญหา และด้านการยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง) กับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เมื่อพิจารณารายข้อของความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบในวิชาชีพที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงิน พบว่า ด้านความละเอียดรอบคอบมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินอยู่ในระดับต่ำ ($r = 0.398$, $P = .004$) ด้านการกระตือรือร้นแก้ปัญหามีความสัมพันธ์กันทางบวกกับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินอยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.525$, $P = .000$) ด้านการยอมรับผลจากการกระทำของตนเองมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินอยู่ในระดับสูง ($r = 0.826$, $P = .000$) ส่วนด้านการตระหนักในหน้าที่ กับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงิน ไม่มีความสัมพันธ์กัน

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาความรับผิดชอบในวิชาชีพในการทำงานของบุคลากรทางการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

จากผลการวิจัย พบว่า บุคลากรทางการเงินมีความรับผิดชอบในวิชาชีพ ในระดับมากที่สุด และบุคลากรทางการเงินส่วนมากมีการตระหนักในหน้าที่ เนื่องจากงานทางการเงินเป็นภาระหน้าที่สำคัญมากต่อองค์กร เพราะต้องมีความซื่อสัตย์ ไม่ปฏิบัติตนในลักษณะที่ทำให้เกิดความเสียหายในวิชาชีพบัญชีและการเงิน ยังต้องมีความละเอียดรอบคอบ เนื่องจากข้อมูลทางการเงินเป็นหัวใจสำคัญในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ขององค์กร การละเลยหรือความผิดพลาดเพียงเล็กน้อยอาจส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อความน่าเชื่อถือและความมั่นคงขององค์กรได้ นอกจากนี้ การที่บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาความรู้และทักษะด้านบัญชีและการเงินอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการรักษามาตรฐานวิชาชีพและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ แม้ว่าโดยรวมแล้วบุคลากรจะมีความรับผิดชอบในวิชาชีพในระดับมากที่สุด แต่ยังมีพบว่ามีด้านการกระตือรือร้นแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการพัฒนาตนเองและปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการพัฒนาผลงานอย่างต่อเนื่องและการแก้ไขปัญหาข้อบกพร่อง ซึ่งอาจต้องอาศัยการสนับสนุนจากองค์กรในด้านการฝึกอบรม การให้คำปรึกษา และการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง ทั้งนี้ อาจมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบในวิชาชีพของบุคลากร เช่น วัฒนธรรมองค์กร การสนับสนุนจากผู้บริหาร หรือการมีระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในการพัฒนาความรับผิดชอบในวิชาชีพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง องค์กรควรให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพและการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถที่ทันสมัยซึ่งผลลัพธ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่ามาตรฐานวิชาชีพและค่านิยมองค์กร มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมให้บุคลากรทุกคนมุ่งมั่นที่จะบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงินของมหาวิทยาลัยให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยแสดงออกผ่านพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น การตระหนักในหน้าที่ ความละเอียดรอบคอบ การแก้ไขปัญหาอย่างกระตือรือร้น และการยอมรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ บุคลากรยังให้ความสำคัญกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะด้านการเงินให้ทันสมัย เนื่องจากตระหนักดีถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากความผิดพลาดทางการเงินต่อองค์กร ซึ่งความเห็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ฌ็อง-ฌัก ออแล และจิตติภรณ์ สินจรรูศักดิ์ (2560) กล่าวว่า ทักษะวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถทำให้องค์กรหรือกิจการประสบความสำเร็จ ซึ่งบุคลากรต้องมีความรู้ความสามารถ มีทักษะทางวิชาชีพทางการเงินบัญชีและความชำนาญในการปฏิบัติงานอื่นๆ ที่สะท้อนให้เห็นความรู้ความสามารถการจัดทำบัญชีรวมถึงการนำเสนอข้อมูลให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพเพื่อตอบสนองนโยบายองค์กร ผู้บริหารหรือหัวหน้างานในหน่วยงาน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า บุคลากรทางการเงินของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มีคุณภาพการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านผลงานที่ได้มาตรฐานและการทำงานที่เชื่อถือได้ ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพและความใส่ใจในความถูกต้องของข้อมูล ปัจจัยสนับสนุนอาจมาจากวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความโปร่งใส การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และความภาคภูมิใจในวิชาชีพ อย่างไรก็ตาม การที่ด้านมนุษยสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดอาจบ่งชี้ถึงความกดดันในการทำงานหรือความแตกต่างของบุคลิกภาพที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน การปรับปรุงในด้านนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ดีและเพิ่มประสิทธิภาพโดยรวม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ เพ็ชรนพรัตน์ (2559) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งพบว่า บุคลากรต้องปฏิบัติงานตามกฎหมายกำหนด แม้ลักษณะงานจะยุ่งยาก เคร่งเครียด และต้องรับผิดชอบสูง แต่เพื่อพัฒนาคุณภาพและความก้าวหน้าจึงต้องรับผิดชอบงานให้สำเร็จ โดยข้าราชการที่มีผลงานดีจะได้รับการพิจารณาให้มีความก้าวหน้า ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้ปฏิบัติงานเต็มความสามารถและมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับบุคลากรทางการเงินที่ให้ความสำคัญกับผลงานที่ได้มาตรฐานและความน่าเชื่อถือ เนื่องจากตระหนักถึงความรับผิดชอบและต้องการความก้าวหน้าในสายอาชีพ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา จังพานิช (2561) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินการคลังของโรงพยาบาล ซึ่งพบว่าผู้บริหารมีความ

ตระหนักว่าการบริหารการเงินการคลังของหน่วยงานมีความสำคัญมาก จึงได้สร้างแบบแผน เพื่อจัดระเบียบสภาพแวดล้อมภายในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสนับสนุนจากผู้บริหารในการส่งเสริมให้บุคลากรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ ชชาติไทย (2560) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ซึ่งพบว่าบุคลากรมีคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบในวิชาชีพกับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

จากการวิจัย พบว่า ความรับผิดชอบในวิชาชีพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบในวิชาชีพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติกับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี บุคลากรที่ยอมรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของการทำงานของตนเอง จะมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองและปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดคุณภาพในการทำงานที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญศรี ชื่นชม และหงส์รัชต์ เจริญจิรารังสี (2562) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบในวิชาชีพกับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินและบัญชีในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ พบว่า ความรับผิดชอบในวิชาชีพมีความสัมพันธ์กันทางบวกระดับสูงกับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินและบัญชีในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 งานวิจัยของนาถพล ลอยลิบ (2561) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจรรยาบรรณและความรับผิดชอบในวิชาชีพบัญชีกับคุณภาพงานสอบบัญชีตามเกณฑ์สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน พบว่า จรรยาบรรณและความรับผิดชอบในวิชาชีพบัญชีมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพงานสอบบัญชีตามเกณฑ์สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินและมีผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพงานสอบบัญชีตามเกณฑ์สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน และงานวิจัยของ Ramadhan and Ramadhan (2022) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับของผลกระทบของจรรยาบรรณวิชาชีพที่มีต่อคุณภาพของการรายงานทางการเงิน พบว่า จรรยาบรรณวิชาชีพมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับคุณภาพของการรายงานทางการเงิน และถือเป็นปัจจัยพื้นฐานของคุณภาพงบการเงินขององค์กร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากผลการศึกษาความรับผิดชอบในวิชาชีพ พบว่า การกระตือรือร้นแก้ปัญหา มีคะแนนเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้าย โดยเฉพาะในประเด็น “มักหาวิธีในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนางานที่ได้รับมอบหมายให้ดีขึ้นกว่าเดิมเสมอ และปฏิบัติงานที่มีความท้าทายจึงทำให้มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ” ดังนั้น ควรส่งเสริมให้บุคลากรทางด้านการเงินและบัญชีในมหาวิทยาลัยกล้าแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา จัดอบรมพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ และการตัดสินใจ จะช่วยให้พนักงานสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จากการศึกษาคุณภาพในการทำงาน พบว่า ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน มีคะแนนเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้าย โดยเฉพาะในประเด็น “รู้สึกมีความสุขเมื่อได้ปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงาน” ดังนั้นควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความร่วมมือมีการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีม มอบหมายงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันเป็นทีม เพื่อให้บุคลากรได้เรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกัน

3. จากผลการศึกษาที่พบว่าความรับผิดชอบในวิชาชีพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงิน ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบในวิชาชีพ ดังนั้น หน่วยงานควรมีการส่งเสริมวัฒนธรรมความรับผิดชอบในองค์กร โดยจัดกิจกรรมหรืออบรมเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ความซื่อสัตย์ และการตระหนักในบทบาทหน้าที่ เพื่อปลูกฝังให้บุคลากรตระหนักถึงผลของการกระทำที่มีต่อองค์กรและผู้รับบริการ กำหนดระบบประเมินผลที่สะท้อนความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เช่น การประเมินตามผลงานจริง ความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน และการรับผิดชอบต่อข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาคุณภาพงานอย่างต่อเนื่อง และควรมีการสร้างระบบการยกย่องและให้รางวัลแก่ผู้มีความรับผิดชอบสูง เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนร่วมงาน และกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศของการทำงานอย่างมืออาชีพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบในวิชาชีพกับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงิน พบว่า ความรับผิดชอบในวิชาชีพมีผลต่อคุณภาพในการทำงานจริง อย่างไรก็ตาม การศึกษาค้างนี้ยังมีข้อจำกัดในการศึกษาเฉพาะบุคลากรในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีเท่านั้น ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังมหาวิทยาลัยอื่น ๆ หรือองค์กรในภาคเอกชน เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์และสรุปข้อสรุปที่เป็นภาพรวมมากขึ้น นอกจากนี้ ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อความสัมพันธ์ เช่น วัฒนธรรมองค์กร ระบบการบริหารงาน และปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ๆ
2. ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพิ่มเพื่อหาข้อมูลเชิงลึก

รายการอ้างอิง

- งานฝ่ายบุคคล HR HRM. (2555). *หลักการของการพัฒนาคุณภาพงาน*. <https://www.thaihrwork.com//การพัฒนาคุณภาพงาน/>
- ณัฏฐา อาแล และฐิตาภรณ์ สินเจริญศักดิ์. (2561). ทักษะทางวิชาชีพ ด้านความชำนาญในการปฏิบัติงานและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางบัญชีส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรทางบัญชีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคใต้. *วารสารอัล-ฮิกมะฮ์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี*, 8(16), 11-19.
- ทัศนีย์ ขาดีไทย. (2560). คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 31(97), 115-124.
- นฤมล จิตรเอื้อม, ประสพชัย พสุนนท์, และธีระวัฒน์ จันทิก. (2561). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*, 16(1), 193-219.
- นาถพล ลอยลิบ. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างจรรยาบรรณและความรับผิดชอบในวิชาชีพบัญชีกับคุณภาพงานสอบบัญชีตามเกณฑ์สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน*. [สารนิพนธ์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10 ฉบับปรับปรุงใหม่). สุวีริยาสาส์น.
- พรทิพย์ เพ็ชรพรัตน์. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา*. [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสยาม.
- เพ็ญศรี ชื่นชม และหงส์รัชต์ เจริญจิรารังสี. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบในวิชาชีพกับคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทางด้านการเงินและบัญชีในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. *วารสารสังคมศาสตร์นิติรัฐศาสตร์*, 3(2), 25-46.
- วาสนา จังพานิช. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินการคลังของโรงพยาบาล. *วารสารหัวหินสุขใจไกลกังวล*, 3(1), 97-111.
- ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม. (2560). *กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมอย่างไรให้ประสบความสำเร็จ*. สำนักพิมพ์สมมิตรพรินต์แอนด์พับลิชชิง.
- สถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (องค์การมหาชน). (2562). *คุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality Of Working Life)*. <https://www.tosh.or.th/index.php/blog/item/475-quality-of-working-life>
- เอกชัย รุจิกลพพงศ์. (2561). *คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Browne, C. G., & Chon, T. S. (1968). *The study of leadership*. Interstate Printers & Publishers.
- Herzberg, F. (1959). *The motivation to work*. John Wiley & Sons.
- Hinkle, D.E. (1998). *Applied Statistics for the Behavior Sciences* (4th ed.). Houghton Mifflin.
- Ramadhan, M. W. R., & Ramadhan, Y. (2022). Professional ethics on the quality of financial reporting. *JASa (Jurnal Akuntansi, Audit dan Sistem Informasi Akuntansi)*, 6(3), 310-315.
- Sartre, J.-P. (2003). *Jean-Paul Sartre: Basic writings*. Routledge.

การพัฒนาแบบการจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการ:

มุมมองคณาจารย์ต่อความเป็นไปได้และความท้าทาย

เจณัสมา ศรีหิรัญ^{1*} รสสุคนธ์ สงคง² สรณศิริ รวีโรจนวรกุล³ พอพิมพ์ ตันตติอิมงคล⁴ สุปรียา สืบสุนทร⁵

Developing an Integrated Hotel Management Model: Faculty Perspectives on Feasibility and Challenges

Jenasama Srihirun^{1*} Rotsukhon Songkhong² Sornsiri Rawirojworakul³

Porpim Tantiatimongkol⁴ Supreeya Suebsuntorn⁵

Received 09/08/2025 Revised 27/10/2025 Accepted 03/11/2025

<https://doi.org/10.60101/jla.2025.6.2.8755>

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการจัดการศึกษาและประเมินมุมมองของคณาจารย์ต่อการบูรณาการสมรรถนะวิชาชีพการโรงแรม (Hotel Competencies), การเรียนรู้เชิงบูรณาการกับการทำงาน (CWIE) และ การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ผ่านการสำรวจคณาจารย์ 384 คน และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ความสอดคล้องของแนวคิดทั้งสามมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) โดยสามารถอธิบายความสำเร็จของรูปแบบได้ถึง 81.4% ($R^2 = 0.814$) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ได้รับการประเมินว่ามีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในระดับ "สูงมาก" ในทุกมิติ ตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการที่เน้นการออกแบบหลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการและการมีพี่เลี้ยงดูแล (ค่าเฉลี่ย 4.55) ในส่วนของผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า ปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญที่สุด คือการพัฒนาทักษะและสมรรถนะของนักศึกษา โดยเฉพาะด้านคุณธรรมจริยธรรมและทักษะภาษา ในขณะที่ความท้าทายอันดับหนึ่ง คือการสร้างและรักษาความร่วมมือที่ยั่งยืนกับสถานประกอบการ (29.20%) ตามมาด้วยการพัฒนาหลักสูตรให้ตอบสนองต่อความต้องการของอุตสาหกรรม (23.30%) จากผลการวิจัยได้นำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่คือ "โมเดลสมรรถนะบัณฑิตโรงแรมยุคใหม่เชิงพลวัต" (The Dynamic Synergy Model for Modern Hotelier Competencies) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่ชี้ว่า "ความเชื่อมั่นในปรัชญา" การทำงานร่วมกันของ OBE, CWIE และ HTCOMP เป็นแกนขับเคลื่อน ที่ส่งผลโดยตรงต่อการยอมรับและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการ ความเชื่อนี้จะขับเคลื่อนเสาหลักปฏิบัติการ 2 ด้านที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างพันธมิตรเชิงลึกกับภาคอุตสาหกรรม (Deep Industry Partnership) และการออกแบบหลักสูตรที่ตอบสนอง (Responsive Curriculum) เพื่อสร้าง บัณฑิตที่พร้อมทำงาน (Work-Ready Graduate) ซึ่งความสำเร็จของบัณฑิตจะย้อนกลับมาเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น เกิดเป็นวงจรการพัฒนาที่ไม่หยุดนิ่ง

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการ สมรรถนะวิชาชีพการโรงแรม การเรียนรู้เชิงบูรณาการกับการทำงาน การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้

^{1, 3, 4, 5} สาขาการจัดการการโรงแรม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Hotel Management Department, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

² สาขาภาษาตะวันตก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Department of Western Languages, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

E-mail: ¹jenasama_s@rmutt.ac.th ²rotsukhon@rmutt.ac.th ³sornsiri_r@rmutt.ac.th ⁴porpim_p@rmutt.ac.th

⁵supreeya_s@rmutt.ac.th

* Corresponding author e-mail: jenasama_s@rmutt.ac.th

Abstract

This research aimed to develop an educational management model and evaluate faculty members' perspectives on the integration of Hotel Competencies, Cooperative and Work-Integrated Education (CWIE), and Outcome-Based Education (OBE). A mixed-methods research design was employed, combining a survey of 384 faculty members with qualitative content analysis. Quantitative results revealed that the alignment of the three concepts had a statistically significant positive effect on the feasibility of the proposed educational management model ($p < 0.001$), accounting for 81.4% of its overall effectiveness ($R^2 = 0.814$). The developed model demonstrated a "very high" level of implementation feasibility across all dimensions: input, process, output, and outcome. Notably, the process dimension, particularly the co-design of curricula with industry partners and mentorship mechanisms, received a particularly high mean score (4.55). Qualitative findings indicated that the most critical success factor was the development of students' skills and competencies, especially in ethics, morals, and language proficiency. The main challenge was establishing and sustaining long-term partnerships with industry stakeholders (29.20%), followed by designing curricula that adequately responds to industry demands (23.30%). The study culminated in the synthesis of a new conceptual framework: "The Dynamic Synergy Model for Modern Hotelier Competencies." This model posits that a foundational belief in the philosophy underpinning the synergistic integration of OBE, CWIE, and Hotel Competencies serves as the primary driver influencing acceptance and feasibility of the integrated hotel education model. This belief fuels two key operational pillars—Deep Industry Partnership and Responsive Curriculum—aimed at producing Work-Ready Graduates. The success of these graduates subsequently reinforces the underlying belief, creating a continuous cycle of dynamic educational development.

Keywords: integrated hotel management education, hotel competencies, CWIE, OBE

บทนำ

อุตสาหกรรมบริการโรงแรมและบริการทั่วโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค และความผันผวนทางเศรษฐกิจ (กรมประชาสัมพันธ์, 2566) สถานการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลโดยตรงต่อความต้องการบุคลากรที่มีสมรรถนะวิชาชีพที่หลากหลาย ไม่เพียงแต่ทักษะด้านเทคนิคในการปฏิบัติงาน (เช่น การบริการอาหารและเครื่องดื่ม การบริการส่วนหน้า การประกอบอาหารและการครัว หรือ งานแม่บ้าน) แต่ยังรวมถึงทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อาทิ การคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และความสามารถในการปรับตัว เพื่อให้บัณฑิตสามารถทำงานได้อย่างพร้อมใช้งานและเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ, 2568; กรมการท่องเที่ยว, 2567; World Bank Group, 2015; Mulder, 2014) สิ่งนี้ได้จุดประกายให้เกิดความท้าทายครั้งสำคัญสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในการปรับบทบาทจากผู้ให้ความรู้เชิงทฤษฎี สู่การเป็นผู้บ่มเพาะบัณฑิตที่มีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จากความท้าทายนี้ การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้สามารถผลิตบัณฑิตที่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงานได้อย่างแท้จริง แนวคิดการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (Cooperative and Work-Integrated Education: CWIE) ที่เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning) (Khampirat, 2016; Kolb, 1984) และการจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Outcome-Based Education: OBE) (Spady, 1994; Shaheen, 2020) จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงภาควิชาการเข้ากับการปฏิบัติงานจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาที่เน้นทักษะปฏิบัติอย่างธุรกิจการโรงแรม CWIE ช่วยให้ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์จริงในสถานประกอบการ เสริมสร้างทักษะจากการลงมือปฏิบัติ ขณะที่ OBE มุ่งเน้นการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจนและวัดผลได้ เพื่อให้มั่นใจว่าบัณฑิตมีคุณสมบัติตามที่อุตสาหกรรมคาดหวัง การออกแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ทำงานจริงภายใต้ปรัชญา "ราชมนถลักษณ์ปฏิบัติ (RMUTT Hands-On)" ซึ่งเน้นการลงมือทำควบคู่กับการประยุกต์ใช้ทฤษฎี และการนำทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมมาใช้ (Bandura, 1986) ซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการสังเกตและแบบอย่างจากพี่เลี้ยง ถือเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นให้แก่บัณฑิต การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจทัศนะของคณาจารย์มหาวิทยาลัยกลุ่มการโรงแรม

ในสถาบันอุดมศึกษาไทยเกี่ยวกับสภาพการณ์ปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ด้านการโรงแรม และประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะแบบบูรณาการการทำงานที่พัฒนาขึ้นไปใช้งาน รวมถึงความเหมาะสม (Appropriateness) และความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้ (Feasibility) โดยพิจารณาจากปัจจัยนำเข้า (Input) เช่น การใช้ CWIE/OBE เป็นแกนหลัก การอ้างอิงสมรรถนะวิชาชีพตามมาตรฐานสากล (ข้อตกลงร่วมว่าด้วยการยอมรับคุณสมบัติบุคลากรด้านการท่องเที่ยวอาเซียน: ASEAN MRA, มาตรฐานฝีมือแรงงาน, สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ) ความพร้อมของคณาจารย์และทรัพยากร การวิเคราะห์จะครอบคลุมด้านกระบวนการ (Process) ได้แก่ การร่วมออกแบบหลักสูตร (Co-design) การจัดการเรียนรู้ในสถานประกอบการโดยมีพี่เลี้ยง (Mentor) กำกับดูแล การนิเทศและประเมินผลร่วมกัน (Joint Supervision & Assessment) และระบบสนับสนุนที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดผลผลิต (Output) เป็นบัณฑิตที่มีผลลัพธ์การเรียนรู้และสมรรถนะที่ครบถ้วน พร้อมความสามารถในการปรับตัวและแข่งขันในตลาดแรงงาน และนำไปสู่ผลลัพธ์ (Outcome) ระยะยาว เช่น บัณฑิตพร้อมทำงาน การสร้างความร่วมมือที่ยั่งยืน ชื่อเสียงของสถาบัน และการพัฒนาศักยภาพคณาจารย์ งานวิจัยนี้หวังจะให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญและความท้าทายสำคัญในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาดังกล่าวในบริบทการศึกษาด้านการโรงแรมยุคใหม่ของสถาบันอุดมศึกษาไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินสภาพการจัดการเรียนการสอนด้านการโรงแรมในปัจจุบัน จากมุมมองคณาจารย์
2. เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการ จาก สมรรถนะวิชาชีพการโรงแรม (Hotel Competencies), การจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน(CWIE) และ ผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) ในมุมมองของคณาจารย์
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความสอดคล้องระหว่าง ผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE), การจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (CWIE) และสมรรถนะวิชาชีพการโรงแรม (Hotel Competencies) ที่มีต่อความเป็นไปได้ในการใช้รูปแบบการจัดการศึกษา
4. เพื่อหาปัจจัยสนับสนุนในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการ จากมุมมองคณาจารย์
5. เพื่อสำรวจความท้าทายในการนำรูปแบบการจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการ มาใช้ในบริบทการศึกษาคณะการโรงแรมยุคใหม่
6. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้สู่การสร้างโมเดลการศึกษาสำหรับการโรงแรมยุคใหม่

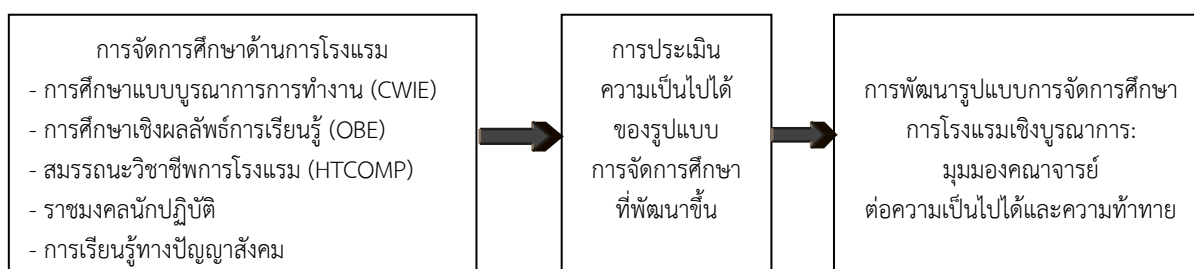
สมมุติฐานการวิจัย

- H1: ระดับความคิดเห็นของคณาจารย์ต่อความสอดคล้องของผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) กับรูปแบบการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน(CWIE) และสมรรถนะวิชาชีพการโรงแรม (Hotel Competencies) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการ ที่พัฒนาขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาแบบบูรณาการการทำงาน (Cooperative and Work-Integrated Education: CWIE) CWIE เป็นแนวคิดของ World Association for Cooperative Education (WACE) ที่รองรับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เช่น สหกิจศึกษา การฝึกงาน การแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ และการบริการชุมชน โดยมีเป้าหมายพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับตลาดแรงงาน (World Association for Cooperative Education, 2021) สอดคล้องกับประกาศของสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2565) ที่กำหนด CWIE เป็นกลไกปฏิรูปอุดมศึกษาไทย โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานประกอบการ รูปแบบหลักแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ แบบแยก แบบแซนด์วิช และแบบผสม กระบวนการจัด CWIE มี 5 ขั้นตอน คือ การให้ข้อมูล การเตรียมความพร้อม การปฏิบัติงาน การติดตาม และการประเมินผล (Walailak University Cooperative Education and Career Development Center, 2023)

การศึกษาเชิงผลลัพธ์การเรียนรู้ (Outcome-Based Education: OBE) OBE เป็นทฤษฎีที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจนและวัดได้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงสมรรถนะหลายรูปแบบ (Spady, 1994; Rahman et al., 2023) ทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อนุกรมวิธานบลูม (Bloom's Taxonomy) การสร้างความรู้ (Constructivism) และการออกแบบหลักสูตรแบบย้อนกลับ (Backward Design) ผลลัพธ์การเรียนรู้แบ่งเป็นระดับหลักสูตร (PLOs) รายวิชา (CLOs) และคุณลักษณะบัณฑิต (GAs) โดยเน้นการประเมินแบบแท้จริงและการปรับปรุงต่อเนื่อง (Bloom et al., 1956; Anderson & Krathwohl, 2001)

กรอบมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพการโรงแรม (Hotel Competencies-Based) ประเทศไทยกำหนดมาตรฐานสมรรถนะโรงแรมสอดคล้องกับ ASEAN Competency Standards ครอบคลุม 4 สายงานหลัก ได้แก่ บริการอาหารและเครื่องดื่ม ส่วนหน้า การครัว และแม่บ้าน โดยมีทั้งมาตรฐานระดับอาเซียน ระดับชาติ และมาตรฐานฝีมือแรงงาน เพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานและการพัฒนาศักยภาพบุคลากร (สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ, 2568; กรมการท่องเที่ยว, 2567; World Bank Group, 2015; Mulder, 2014) กรอบนี้ใช้แนวคิด Competency-Based Education and Training (CBET) ที่มุ่งให้ผู้เรียน “ทำงานได้จริง”

"RMUTT Hands-On: ราชมงคลนักปฏิบัติ" มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีพัฒนาปรัชญา “ราชมงคลนักปฏิบัติ” เพื่อผลิตบัณฑิตที่ปฏิบัติงานได้จริง สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของ Kolb และทฤษฎีสร้างสรรค์ (Constructivism) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ รวมถึงแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) (Kolb, 1984; Stoeckel, 2020; Schmid et al., 2023)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) Bandura อธิบายการเรียนรู้ว่าเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรม และสิ่งแวดล้อม (Triadic Reciprocal Determinism) โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ การเรียนรู้จากการสังเกต การกำกับตนเอง ความเชื่อมั่นในความสามารถ (Self-Efficacy) และการเสริมแรงทางอ้อม (Bandura, 1986; 1997; 2001)

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยประกอบไปด้วยวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือคณาจารย์ผู้สอนหลักสูตรการจัดการการโรงแรมระดับปริญญาตรี จำนวน 384 คน ได้จากการคำนวณขนาดตัวอย่างตามสูตรของ Cochran (1977, อ้างใน อีรวุฒิ เอกะกุล, 2553) ภายใต้เงื่อนไขค่าคลาดเคลื่อน 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ตามภูมิภาคของสถาบันอุดมศึกษาไทย เครื่องมือวิจัย คือแบบสอบถาม 4 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไป (2) ความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนปัจจุบัน (3) การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาที่ใช้สมรรถนะวิชาชีพการโรงแรม (Hotel Competencies), การจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (CWIE) และผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) ในมุมมองของคณาจารย์ (4) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่า IOC = 0.903 และผ่านการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน พบค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) = 0.978 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 0.70 (Hair et al., 2006) การเก็บข้อมูล ดำเนินการผ่าน Google Form ใช้เวลา 1 เดือน โดยชี้แจงรายละเอียดและขอความยินยอมก่อนตอบแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับข้อมูลทั่วไป ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่และร้อยละ

ข้อมูลเชิงความคิดเห็น ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐาน ใช้การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression) เพื่อตรวจสอบอิทธิพลของ OBE ต่อ CWIE

สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งได้จากคำถามเปิดในแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีการจัดประเด็นหลัก (Coding) และนับความถี่ (Frequency) ของคำสำคัญที่ปรากฏ เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมีความน่าเชื่อถือ (Trustworthiness) ตามแนวทางของ Lincoln & Guba (1985) ผู้วิจัยได้ใช้มาตรการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลดังนี้ 1) การตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เปรียบเทียบผลเชิงปริมาณกับประเด็นที่พบในข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อยืนยันความสอดคล้องกัน เช่น ความกังวลด้านทรัพยากร (INPUT7) ที่ปรากฏสอดคล้องกับหมวดข้อจำกัด (LIM). 2) การตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) นำข้อสรุปเบื้องต้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิในกลุ่มตัวอย่าง 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของการตีความ 3) การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างผู้ทรงรหัส (Inter-coder Reliability) ผู้วิจัย 3 ท่าน ร่วมกันลงรหัสข้อมูลตัวอย่าง, อภิปรายผล, และสร้างชุดรหัส (Codebook) ที่เป็นมาตรฐานเดียวกันก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด เพื่อสร้างความเที่ยงตรงและลดอคติของผู้วิจัย

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือ อาจารย์ (79%) และอยู่ใน มหาวิทยาลัยของรัฐ (68%) ภูมิภาค ภาคกลาง (46%) สมรรถนะที่เชี่ยวชาญสูงสุดคือด้าน การบริการอาหารและเครื่องดื่ม Food & Beverage (43.22%) ประสบการณ์สอนส่วนใหญ่มี 5-10 ปี (39.32%) รองลงมาคือ มากกว่า 15 ปี (32.81%) มากกว่า 77% มีประสบการณ์จัดการศึกษาเชิงบูรณาการการทำงาน (CWIE) และ 61.72% มีประสบการณ์จัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) 67% เคยทำงานในโรงแรมหรือธุรกิจบริการจริง สะท้อนความเชื่อมโยงกับภาคปฏิบัติ 60% มีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตร/วิจัย CWIE-OBE 79.42% เคยผ่านการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับ CWIE/OBE ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการรับรู้และความสนใจของบุคลากรต่อการจัดการศึกษาแนวใหม่

ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนโรงแรมในปัจจุบัน

ตาราง 1

สภาพการจัดการเรียนการสอนโรงแรมในปัจจุบัน

หัวข้อ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
การจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (CWIE)	4.51	0.73	มากที่สุด
CWIE1 การเรียนรู้ในสถานประกอบการจริงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง	4.77	0.50	มากที่สุด
CWIE2 ความร่วมมือของมหาวิทยาลัยและโรงแรมเป็นหัวใจของความสำเร็จ	4.76	0.51	มากที่สุด
CWIE3 คณาจารย์มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ CWIE	4.16	1.01	มาก
CWIE4 สถาบันมีนโยบายและกลไกสนับสนุน CWIE อย่างเป็นรูปธรรม	4.33	0.97	มาก
CWIE5 CWIE ช่วยลดช่องว่างระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ	4.51	0.73	มากที่สุด
การจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE)	4.39	0.68	มาก
OBE6 ผลลัพธ์การเรียนรู้ช่วยให้การผลิตบัณฑิตตอบโจทย์อุตสาหกรรม	4.55	0.57	มากที่สุด
OBE7 การวัดผลตามผลลัพธ์การเรียนรู้ช่วยให้มั่นใจในทักษะบัณฑิต	4.53	0.57	มากที่สุด
OBE8 ผลลัพธ์การเรียนรู้ในหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของโรงแรม	4.41	0.71	มาก
OBE9 ความมั่นใจในเครื่องมือวัดประเมินผล OBE	4.14	0.74	มาก
OBE10 การประเมินแบบ OBE ช่วยปรับปรุงการสอน	4.33	0.73	มาก
สมรรถนะวิชาชีพการโรงแรม (Hotel Competencies)	4.53	0.72	มากที่สุด
HTCOMP11 หลักสูตรควรอิงมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพ	4.61	0.63	มากที่สุด
HTCOMP12 บัณฑิตควรมีครบทั้งความรู้ ทักษะ สมรรถนะ	4.68	0.61	มากที่สุด
HTCOMP13 มาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพมีความทันสมัยและครอบคลุม	4.50	0.74	มาก
HTCOMP14 คณาจารย์แลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ประกอบการโรงแรม	4.38	0.83	มาก
HTCOMP15 หลักสูตรพัฒนา Soft Skills ที่จำเป็นในอุตสาหกรรมบริการ	4.50	0.68	มาก

จากตารางที่ 1 การจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (CWIE) มีค่าเฉลี่ยรวม 4.51 ความเห็นโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งผู้เรียนควรได้เรียนรู้ในสถานประกอบการจริง (CWIE1, CWIE2) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.77 และ 4.76 ตามลำดับ ในขณะที่ ข้อควรพัฒนา คือ การเพิ่มพูนความรู้ของอาจารย์เกี่ยวกับ CWIE และการวางนโยบายที่ชัดเจน (CWIE3, CWIE4) เพราะผลวิจัยระบุค่าเฉลี่ย 4.16 และ 4.33 ตามลำดับ การจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) มีค่าเฉลี่ยรวม 4.39 ความเห็นโดยรวม อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยบ่งชี้ว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ช่วยให้การผลิตบัณฑิตตอบโจทย์อุตสาหกรรม (OBE6) มีความสำคัญมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.55 ในขณะที่ข้อควรพัฒนา คือ ความมั่นใจในเครื่องมือวัดผล (OBE9) ต้องมีการสนับสนุนการพัฒนาเครื่องมืออย่างเป็นรูปธรรมเพื่อประสิทธิภาพในการวัดผลประเมินผล สำหรับสมรรถนะวิชาชีพการโรงแรม (Hotel Competencies) มีค่าเฉลี่ยรวม 4.53 มีความเห็นโดยรวม อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ผู้ตอบให้ความสำคัญต่อสมรรถนะอย่างรอบด้าน ในข้อที่ว่า บัณฑิตควรมีครบทั้งความรู้ ทักษะ สมรรถนะ (HTCOMP12) มีค่าเฉลี่ยสูงถึง 4.68 ในขณะที่ข้อควรพัฒนา คือ คณาจารย์แลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ประกอบการโรงแรม (HTCOMP14) มีค่าเฉลี่ยที่ 4.38

ผลการศึกษาความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการจัดการศึกษาที่พัฒนาขึ้นนำไปใช้งาน

ตาราง 2

ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการจัดการศึกษาที่พัฒนาขึ้นนำไปใช้งาน

ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการจัดการศึกษาที่พัฒนาขึ้นนำไปใช้งาน		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ปัจจัยนำเข้า (Input)		4.44	0.64	มาก
INPUT1	ใช้แนวคิด CWIE เป็นหลักในการฝึกปฏิบัติงานเต็มเวลา	4.39	0.74	มาก
INPUT2	ใช้ OBE เพื่อกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้และสมรรถนะตั้งแต่ต้น	4.45	0.71	มาก
INPUT3	อ้างอิงสมรรถนะวิชาชีพ ในการออกแบบการเรียนรู้	4.6	0.57	มากที่สุด
INPUT4	สอดแทรกแนวคิด Hands-On เน้นการลงมือทำจริงตลอดหลักสูตร	4.59	0.63	มากที่สุด
INPUT5	ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม เช่น พีเลียงเป็นต้นแบบ	4.45	0.62	มาก
INPUT6	ความพร้อมของคณาจารย์ในการปรับแนวทางการสอนให้สอดคล้องระบบใหม่	4.37	0.73	มาก
INPUT7	ความเพียงพอของทรัพยากร และความสอดคล้องของแนวคิดกับบริบทจริง	4.26	0.82	มาก
กระบวนการ (Process)		4.55	0.59	มากที่สุด
PROC1	Co-design การออกแบบหลักสูตรร่วมกับผู้เชี่ยวชาญจากโรงแรม	4.58	0.59	มากที่สุด
PROC2	จัดการเรียนรู้ในสถานประกอบการ โดยมีพี่เลี้ยงจากโรงแรมดูแล	4.60	0.56	มากที่สุด
PROC3	นิเทศและประเมินผลร่วมกันระหว่างอาจารย์และพี่เลี้ยง	4.58	0.57	มากที่สุด
PROC4	มีระบบสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยและโรงแรมอย่างชัดเจน	4.52	0.67	มากที่สุด
PROC5	กลไกความร่วมมือในการ Co-design มีประสิทธิภาพเพียงพอ	4.53	0.67	มากที่สุด
PROC6	ประเมินความท้าทายในการประสานงานระหว่างพี่เลี้ยงกับอาจารย์	4.53	0.63	มากที่สุด
PROC7	ความเป็นไปได้และความเชื่อถือของระบบนิเทศและประเมินร่วม	4.51	0.65	มากที่สุด
ผลผลิต (Output)		4.61	0.56	มากที่สุด
OUTP1	บัณฑิตมี PLOs ครบตามที่หลักสูตรกำหนด	4.64	0.56	มากที่สุด
OUTP2	มีสมรรถนะตรงตามความต้องการของอุตสาหกรรมโรงแรม	4.64	0.56	มากที่สุด
OUTP3	ปรับตัวและเรียนรู้สิ่งใหม่ได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง	4.56	0.64	มากที่สุด
OUTP4	มีความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดแรงงานด้านโรงแรม	4.6	0.57	มากที่สุด
ผลลัพธ์ (Outcome)		4.55	0.62	มากที่สุด
OUTC1	บัณฑิตพร้อมทำงานทันที ลดเวลา Re-training ของสถานประกอบการ	4.51	0.59	มากที่สุด
OUTC2	สร้างความร่วมมือที่ยั่งยืนระหว่างสถาบันกับอุตสาหกรรม	4.59	0.57	มากที่สุด
OUTC3	ส่งเสริมชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของหลักสูตรในระยะยาว	4.55	0.64	มากที่สุด
OUTC4	พัฒนาศักยภาพคณาจารย์ในการสอนและวิจัยด้าน CWIE และ OBE	4.53	0.58	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการจัดการศึกษาที่พัฒนาขึ้นนำไปใช้งาน มีดังนี้
1. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า มีความเป็นไปได้ “มาก” ถึง “มากที่สุด” ในการนำปัจจัยต่าง ๆ ไปใช้ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 4.26 - 4.60 ซึ่งค่าเฉลี่ยที่สูงสุด คือ INPUT3 อ้างอิงสมรรถนะวิชาชีพในการออกแบบการเรียนรู้

(4.60) และ INPUT4 สอดแทรกแนวคิด Hands-On เน้นการลงมือทำจริงตลอดหลักสูตร (4.59) ตามลำดับ แสดงถึงความเชื่อมั่นในการใช้กรอบสมรรถนะและการเรียนรู้แบบลงมือทำจริง ในขณะที่ค่าเฉลี่ยที่ต่ำสุด คือ INPUT7 ความเพียงพอของทรัพยากร และความสอดคล้องของแนวคิดกับบริบทจริง (4.26) แสดงถึงข้อกังวลเรื่องงบประมาณ/ทรัพยากร 2. ด้านกระบวนการ (Process) ทุกตัวแปรมีระดับค่าเฉลี่ย “มากที่สุด” โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.51 - 4.60 สะท้อนว่าการออกแบบหลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการ การจัดการเรียนรู้จริง และระบบสนับสนุนจากทั้งสองฝ่าย (อาจารย์-พี่เลี้ยง) มีความเป็นไปได้สูง ในขณะที่ ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ PROC7 ความเป็นไปได้และความเชื่อถือของระบบนิเทศและประเมินร่วม (4.51) แต่ก็ยังคงอยู่ในระดับ “มากที่สุด” 3. ด้านผลผลิต (Output) ทุกตัวแปรได้รับการประเมินมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มากที่สุด” โดยมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดถึง 4.64 ผู้เรียนที่จบจากรูปแบบการจัดการเรียนการสอนรูปแบบนี้จะเป็นบัณฑิตที่มี PLOs ครบตามที่หลักสูตรกำหนด สมรรถนะตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ และสามารถแข่งขันในตลาดแรงงานได้ ดังค่าเฉลี่ยในตัวแปร OUTP1 OUTP2 และOUTP4 ที่สะท้อนความเชื่อมั่นในผลลัพธ์การเรียนรู้ของบัณฑิต 4. ด้านผลลัพธ์ (Outcome) ทุกตัวแปรได้รับการประเมินระดับ “มากที่สุด” เช่นกัน ค่าเฉลี่ย 4.51- 4.59 รูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้สามารถช่วยให้บัณฑิตพร้อมทำงานทันที ลดเวลาในการฝึกซ้ำ เสริมสร้างความร่วมมือ สร้างชื่อเสียงให้หลักสูตร และส่งเสริมการพัฒนาคณาจารย์ ดังปรากฏในค่าเฉลี่ยตัวแปร OUTC1 OUTC2 OUTC3 และ OUTC4

โดยภาพรวมสรุปได้ว่ารูปแบบการจัดการศึกษาที่พัฒนาขึ้นนี้ มีความเป็นไปได้ ในระดับ “สูงมาก” ในทุกด้าน ทั้งในเชิงแนวคิดปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต(Output) และผลลัพธ์ (Outcome) โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของสถานประกอบการ (Co-design, Work-based Learning, Joint Supervision) และการอ้างอิงสมรรถนะวิชาชีพการโรงแรม (Hotel Competencies) ทำให้เป็นระบบที่ตอบโจทย์ทั้งการเรียนรู้จริงและการผลิตบัณฑิตที่พร้อมทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นต่อความสอดคล้องของ OBE,CWIE และ HTCOMP

ตาราง 3

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)ของระดับความคิดเห็นต่อความสอดคล้องของ OBE, CWIE และ HTCOMP และความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการที่พัฒนาขึ้น

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ระดับความคิดเห็นต่อความสอดคล้องของ OBE,CWIEและ HTCOMP (X)	4.32	0.40	มาก
ความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาที่พัฒนาขึ้น (Y)	4.22	0.57	มาก

จากตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงบวกอย่างชัดเจน โดยมองว่าแนวคิดหลัก (OBE, CWIE, สมรรถนะวิชาชีพ) มีความสอดคล้องกันใน ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.32) และรูปแบบการจัดการศึกษานี้มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง ระดับมาก เช่นกัน (ค่าเฉลี่ย 4.22) ทั้งนี้ ความคิดเห็นในด้านความสอดคล้องค่อนข้างเป็นเอกฉันท์ (S.D. 0.40) ในขณะที่มุมมองด้านความเป็นไปได้มีความหลากหลายทางความคิดมากกว่าเล็กน้อย (S.D. 0.57)

ตาราง 4

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น(Linear Regression)ของระดับความคิดเห็นต่อความสอดคล้องของ OBE, CWIE และ HTCOMP ที่มีอิทธิพลต่อความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาที่พัฒนาขึ้น

ตัวแปรที่มีอิทธิพล (Variable)	ค่าสัมประสิทธิ์ (B)	ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.)	ค่าสถิติ t (t-value)	ระดับนัยสำคัญ (p-value)
ค่าคงที่ (Intercept)	0.380	0.350	1.086	0.287
ระดับความคิดเห็นต่อความสอดคล้อง ของ OBE, CWIE และ HTCOMP (X)	0.889	0.080	11.069	0.001*

R-squared = 0.814, F-statistic 122.5, Prob (F-stat) 1.14e-11, a (ค่าคงที่) 0.3803, b (ความสอดคล้อง) 0.8887

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ค่า p-value ของตัวแปร ระดับความคิดเห็นต่อความสอดคล้องของ OBE, CWIE และ HTCOMP มีค่าน้อยกว่า 0.001 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ (0.05) อย่างชัดเจน ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐาน H1 หมายความว่า ระดับความคิดเห็นต่อความสอดคล้องของ OBE, CWIE และ HTCOMP มีอิทธิพลต่อความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ทิศทางและขนาดของอิทธิพล ค่าสัมประสิทธิ์ (B) ของตัวแปร ระดับความคิดเห็นต่อความสอดคล้องของ OBE, CWIE และ HTCOMP เป็น บวก (+0.889) แสดงว่าอิทธิพลเป็นไปใน ทิศทางเดียวกัน แปลความหมายได้ว่า ทุกๆ 1 คะแนนของ "ระดับความคิดเห็นต่อความสอดคล้อง" ที่เพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ระดับการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษานี้ เพิ่มขึ้น 0.889 คะแนน

ค่า R-squared เท่ากับ 0.814 แปลความหมายได้ว่า ระดับความคิดเห็นต่อความสอดคล้องของ OBE, CWIE และ HTCOMP สามารถอธิบายความแปรปรวนหรือการเปลี่ยนแปลงของ "ความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษา" ได้ถึง 81.4% ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่สูงมาก แสดงว่าโมเดลนี้มีประสิทธิภาพในการทำนายที่ดี

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มีการระบุประเด็นหลักและจัดรหัสข้อมูล (Coding) โดยการนับความถี่ (Frequency Counts) ของปัจจัยสนับสนุนรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะแบบบูรณาการการทำงานและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสำหรับหลักสูตรปริญญาตรีแบบบูรณาการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ในทัศนะของคณาจารย์กลุ่มที่สอนการโรงแรมสถาบันอุดมศึกษาไทย จากข้อคำถามหลักที่ว่า "ในทัศนะของท่าน มีปัจจัยสนับสนุนใดที่ควรเพิ่มเติมใน รูปแบบการจัดการเรียนรู้ นี้" มีการจัดรหัสข้อมูล (Data Coding) ดังนี้

ตาราง 5

ตารางวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนรูปแบบการจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการที่จัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะวิชาชีพ แบบบูรณาการการทำงาน และมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ จากทัศนะของคณาจารย์กลุ่มที่สอนการจัดการการโรงแรมในสถาบันอุดมศึกษาไทย

ปัจจัยสนับสนุนรูปแบบการจัดการศึกษา	รหัส	ความถี่	ร้อยละ
1. การพัฒนาทักษะและสมรรถนะ (Skills and Competencies)	SKL	31	18.9
ทักษะภาษาอังกฤษ	SKL-1	8	4.9
ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ	SKL-2	7	4.3
การวัด EQ และ MQ	SKL-3	4	2.4
คุณธรรมจริยธรรม	SKL-4	12	7.3
2. การฝึกปฏิบัติจริงและประสบการณ์ (Experience and Practice)	EXP	24	14.6
โอกาสฝึกประสบการณ์จริง	EXP-1	8	4.9
การฝึกปฏิบัติกับสถานประกอบการ	EXP-2	16	9.7
3. การจัดการหลักสูตรและการประเมิน (Curriculum Management)	CUR	22	13.4
การออกแบบรายวิชา	CUR-1	14	8.5
การประเมินผล	CUR-2	8	4.9
4. การสื่อสารและความร่วมมือ (Communication and Cooperation)	COM	21	12.8
การสื่อสารระหว่างสถานประกอบการ	COM-1	8	4.9
ความร่วมมือทุกภาคส่วน	COM-2	13	7.9
5. การพัฒนาบุคลากร (Human Resource Development)	HRD	20	12.2
ความเข้าใจของอาจารย์ผู้สอน	HRD-1	12	7.3
การเตรียมความพร้อมอาจารย์นิเทศ	HRD-2	8	4.9
6. การมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Participation)	PAR	18	11.0
ความคิดเห็นของผู้เรียน	PAR-1	6	3.7
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	PAR-2	12	7.3

ปัจจัยสนับสนุนรูปแบบการจัดการศึกษา	รหัส	ความถี่	ร้อยละ
7. นโยบายและการสนับสนุน (Policy and Support)	POL	15	9.1
นโยบายของคณะและสถาบัน	POL-1	15	9.1
8. ข้อจำกัดและการจัดการความเสี่ยง (Limitations and Risk Management)	LIM	13	7.9
ข้อจำกัดของสถานประกอบการ	LIM-1	8	4.9
การจัดการความเสี่ยง	LIM-2	5	3.0
รวม		164	100.0

จากตารางที่ 5 พบว่าปัจจัยสนับสนุนรูปแบบการจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการที่จัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะวิชาชีพ แบบบูรณาการการทำงาน และมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ จากทัศนะของคณาจารย์กลุ่มที่สอนการจัดการการโรงแรมในสถาบันอุดมศึกษาไทยมากที่สุด คือ 1) การพัฒนาทักษะและสมรรถนะ SKL (18.9%) โดยเฉพาะคุณธรรมจริยธรรมในการทำงานโรงแรม SKL-4 (7.3%) ทักษะภาษาอังกฤษ SKL-1 (4.9%) และ ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ SKL-2 (4.3%) 2) การฝึกปฏิบัติจริงและประสบการณ์ EXP (14.6%) เน้นความสำคัญของการฝึกปฏิบัติกับสถานประกอบการจริง EXP-2 (9.7%) โอกาสในการฝึกประสบการณ์จริง EXP-1 (4.9%) และ 3) การจัดการหลักสูตรและการประเมิน CUR (13.4%) มุ่งเน้นการออกแบบรายวิชาให้เหมาะสม CUR-1 (8.5 %) และระบบการประเมินผลที่ชัดเจน CUR-2 (4.9%)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้านความท้าทายในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะแบบบูรณาการการทำงานและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนี้ ทำให้ได้รูปแบบการจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการ ซึ่งได้กำหนดรหัสข้อมูล (Data Coding) ความท้าทายออกเป็น 8 หมวดหมู่หลัก

ตาราง 6

ตารางวิเคราะห์ความท้าทายในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะแบบบูรณาการการทำงานและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการ

ที่	หมวดหมู่ความท้าทาย	ความถี่	ร้อยละ	คำสำคัญหลัก
1	ความร่วมมือกับสถานประกอบการ (Industry Collaboration)	35	29.20	ความร่วมมือ, การเชื่อมโยง, สถานประกอบการ
2	การจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน (Curriculum & Learning Management)	28	23.30	หลักสูตร, OBE, การจัดการเรียนรู้
3	ภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ (Leadership & Management)	18	15.00	ผู้บริหาร, ความสำคัญ, การสนับสนุน
4	ทักษะและความพร้อมของนักศึกษา (Student Readiness & Skills)	16	13.30	ภาษาอังกฤษ, การปรับตัว, ทักษะ
5	ความพร้อมของอาจารย์ (Faculty Readiness)	10	8.30	Mindset, ความพร้อม, การปฏิบัติ
6	ระบบสนับสนุนและโครงสร้าง (Support Systems & Infrastructure)	8	6.70	Support system, การประสานงาน
7	นโยบายและกฎระเบียบ (Policy & Regulations)	4	3.30	นโยบาย, ระเบียบราชการ
8	การประเมินและควบคุมคุณภาพ (Assessment & Quality Control)	1	0.80	การประเมิน, คุณภาพ
รวม		120	100	

จากตารางที่ 6 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพด้านความท้าทายและอุปสรรคที่สำคัญในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะแบบบูรณาการการทำงานและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการพบว่า 1) ความร่วมมือกับสถานประกอบการ (29.20%) คำนึงถึงการหาสถานประกอบการที่เหมาะสม (8 ครั้ง) ความร่วมมืออย่างยั่งยืน (6 ครั้ง) การสร้างเครือข่าย (4 ครั้ง) จำนวนสถานประกอบการที่จำกัดต่อการรองรับนักศึกษา (3 ครั้ง) ตามลำดับ 2) การจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน (23.30%) ให้ความสำคัญกับหลักสูตรที่ต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน (7 ครั้ง) การจัดการเรียนรู้ตาม OBE (5 ครั้ง) การจัดตารางเรียนและเทียปโอน (4 ครั้ง) รูปแบบการฝึกสหกิจ/CWIE (3 ครั้ง) 3) ภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ (15.00%) คำนึงถึงความต่อเนื่องของนโยบายและการสนับสนุนของ

ผู้บริหาร (10 ครั้ง) การประสานงานต่อเนื่อง (8 ครั้ง) ตามลำดับ 4) ทักษะและความพร้อมของนักศึกษา (13.30%) มุ่งเน้นถึงทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษา (8 ครั้ง) การปรับตัวและจัดการเวลา (4 ครั้ง) และความกระตือรือร้น (2 ครั้ง) ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยรัฐ สะท้อนถึงความพร้อมของภาครัฐในการขับเคลื่อนการศึกษาแนวใหม่ โดยมีความเชี่ยวชาญด้านอาหารและเครื่องดื่มซึ่งตรงกับความต้องการของอุตสาหกรรมโรงแรม และมีประสบการณ์สอนระดับอุดมศึกษาเกิน 5 ปี แสดงถึงวุฒิภาวะในการประยุกต์ใช้ CWIE และ OBE ผู้ตอบส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์ตรงกับระบบดังกล่าว และ 67% เคยทำงานจริงในโรงแรม จึงมีความเข้าใจอุตสาหกรรมและสามารถถ่ายทอดสู่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการมีส่วนร่วมในงานวิจัย การพัฒนาหลักสูตร และการอบรม CWIE/OBE มากกว่า 60–79% บ่งชี้ถึงบทบาทเชิงรุกของคณาจารย์ต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษาและการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง สอดคล้องกับงานวิจัยที่เน้นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับสถานการณ์จริงและการพัฒนาทักษะสำคัญ เช่น การสื่อสาร การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม (มะลิวรรณ ช่องงาม และคณะ, 2568; Promnil et al., 2024; Setarnawat, 2018)

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 สภาพการจัดการเรียนการสอนการโรงแรมในปัจจุบัน ผลวิจัยสะท้อนว่าแนวคิด CWIE–OBE–Hotel Competencies ได้รับการยอมรับในระดับสูง ได้แก่ CWIE ค่าเฉลี่ย 4.51 “มากที่สุด” จุดเด่นคือการฝึกในสถานประกอบการจริงมีความสำคัญ แต่ควรพัฒนาความรู้ของคณาจารย์เกี่ยวกับ CWIE ในขณะที่ OBE ค่าเฉลี่ย 4.39 “มาก” จุดเด่นคือการออกแบบ Learning Outcomes ชัดเจน แต่ควรพัฒนาความมั่นใจในการใช้เครื่องมือประเมินผล สำหรับ Hotel Competencies (HTCOMP) ค่าเฉลี่ย 4.53 “มากที่สุด” จุดเด่นคือความสำคัญของ Knowledge–Skills–Competency แต่ควรพัฒนาการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับอุตสาหกรรม ผลการวิจัยสอดคล้องกับ Felicen (2021) ที่พบว่า OBE ช่วยพัฒนาทักษะสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำของนักศึกษา รวมถึงสร้างความพึงพอใจต่อหลักสูตร เช่นเดียวกับ Setarnawat (2018) ที่เสนอว่า CWIE ทำให้นักศึกษามีทักษะตรงกับความต้องการอุตสาหกรรมโรงแรมและท่องเที่ยว อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับ กรมการท่องเที่ยว (2567), นพรัตน์ พิภก และสายฝน บุษบา (2565), มาตรฐานสมรรถนะของสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (2568) และ World Bank Group (2015) ซึ่งต่างเน้นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติและ Hands-On สอดคล้องกับข้อเสนอของ Promnil et al. (2024) ที่แนะนำให้สถาบันพัฒนาหลักสูตรแบบ CWIE–OBE เพื่อผลิตบัณฑิตที่พร้อมตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรม

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ความเป็นไปได้ของการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะแบบบูรณาการ CWIE–OBE ในมุมมองคณาจารย์ พบว่ารูปแบบ CWIE–OBE–สมรรถนะวิชาชีพ–RMUTT Hand-On–Mentoring ความเป็นไปได้สูงในทุกมิติ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) เหมาะสมโดยเฉพาะสมรรถนะวิชาชีพและแนวคิด Hands-On แต่ควรพัฒนาศักยภาพกระบวนการ (Process) แข็งแกร่งจากการมีพี่เลี้ยงและความร่วมมือกับสถานประกอบการ ผลผลิต (Output) บัณฑิตมีสมรรถนะตรงตามความต้องการตลาดแรงงาน ผลลัพธ์ (Outcome) สร้างผลระยะยาวต่อบัณฑิต องค์กร และหลักสูตร โดยมีจุดแข็งคือการเรียนรู้ในสถานประกอบการและการประเมินร่วมกับอุตสาหกรรม ส่วนข้อปรับปรุงคือการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรให้เพียงพอ ผลวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่เน้น Work-Integrated Learning, การฝึกปฏิบัติ, การพัฒนาทักษะตลาดแรงงาน (Promnil et al., 2024; Raj et al., 2023; มะลิวรรณ ช่องงาม และคณะ, 2568; Setarnawat, 2018) และงานที่นำ OBE มาประยุกต์ใช้ในโรงแรมเพื่อพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการสื่อสารจริง (Zhang, 2024) รวมทั้งสนับสนุนการประยุกต์ Social Cognitive Theory และ Problem-Based Learning เพื่อเพิ่ม Self-Efficacy และความสามารถในการทำงานของผู้เรียน (Bandura, 1986; 1997; 2001; Gregory & Penela, 2023; Deel, 2020)

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 อิทธิพลของระดับความคิดเห็นต่อความสอดคล้องของ OBE และ CWIE ต่อความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาที่พัฒนาขึ้น ผลวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นชี้ว่า ความคิดเห็นต่อความสอดคล้อง OBE–CWIE มีอิทธิพลเชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติ ต่อการประเมินความเป็นไปได้ ($B = 0.88, p < 0.001, R^2 = 0.814$) หมายความว่า เมื่อความคิดเห็นเพิ่ม 1 คะแนน การประเมินความเป็นไปได้จะเพิ่มขึ้น 0.88 คะแนน และโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ 81.4% สรุปได้ว่า ยิ่งคณาจารย์เห็นว่า OBE กับ CWIE สอดคล้องกันมาก ยิ่งประเมินว่ารูปแบบการจัดการศึกษาที่พัฒนาขึ้นนี้มีความเป็นไปได้สูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่าหลักสูตร OBE และ CWIE ช่วยให้นักศึกษามีทักษะ

ตรงกับความต้องการอุตสาหกรรมโรงแรม เพิ่มโอกาสเติบโตในสายงาน ลดต้นทุนฝึกอบรม และสร้างภาพลักษณ์องค์กรที่ดี (Doherty et al., 2001; Setarnawat, 2018)

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะแบบบูรณาการ CWIE-OBE ที่พัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการพบว่า ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ การบูรณาการทฤษฎีและปฏิบัติ อย่างมีประสิทธิภาพ ความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งสถาบัน สถานประกอบการ และผู้เรียน การพัฒนาสมรรถนะ หลากหลาย โดยเน้น Soft Skills, EQ, MQ และทักษะส่วนบุคคล เช่น การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา พร้อม Technical Skills, การบริหารจัดการและภาวะผู้นำ (Management & Leadership) และ Cross-cultural Competencies สอดคล้องกับงานวิจัยของ Setarnawat (2018) ที่ CWIE ช่วยพัฒนาทักษะจริยธรรม มนุษยสัมพันธ์ การคิดวิเคราะห์ และการสื่อสาร ลดต้นทุนฝึกอบรม และสร้างภาพลักษณ์องค์กรด้าน CSR รวมถึงรายงานระดับโลกที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต การปรับตัวต่อเทคโนโลยี และการพัฒนาทักษะดิจิทัล (eHotelier, 2023; Tian & Hebron, 2024; Brown et al., 2024) เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมโรงแรม

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 5 ความท้าทายในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะแบบบูรณาการ CWIE-OBE ไปใช้ในการจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการพบว่า ความท้าทายหลัก ได้แก่ การเชื่อมโยงทฤษฎีและปฏิบัติ ความยั่งยืนของความร่วมมือกับสถานประกอบการ การปรับเปลี่ยน Mindset ของผู้สอนและผู้เรียน ความท้าทายรอง ได้แก่ ข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร อุปกรณ์งบประมาณ ระบบราชการ และความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน ผลสอดคล้องกับการศึกษาการนำ OBE ในวิทยาลัยอาชีวศึกษามาเลเซีย ที่พบภาระงานของครู หลักสูตรไม่เหมาะสม การนำระบบไม่มั่นคง และขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร (Hussain et al., 2021) นอกจากนี้ แนวโน้มอุตสาหกรรมบริการ ปี 2025 เติบโต 5.8% ต่อปี ทำให้เกิดความต้องการบัณฑิตที่มีทักษะใหม่และซับซ้อน จำเป็นต้องปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการตลาด โดยผสมผสาน คุณลักษณะส่วนบุคคล ทักษะเฉพาะทาง และทักษะทางสังคม แทนการสอนแบบตายตัว (Martinez, 2025; Baum, 2002)

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 6 เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้สู่การสร้างโมเดลการศึกษาสำหรับการโรงแรมยุคใหม่ ผู้วิจัยได้ออกองค์ความรู้ใหม่ของการวิจัย คือ "โมเดลสมรรถนะบัณฑิตโรงแรมยุคใหม่เชิงพลวัต" (The Dynamic Synergy Model for Modern Hotelier Competencies)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

- 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับผู้บริหาร ควรสนับสนุนการพัฒนาศูนย์กลางโดยจัดให้มีการอบรมและพัฒนา คณาจารย์อย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ CWIE และสร้างความพร้อมในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Mindset) ให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการรูปแบบใหม่
- 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติสำหรับผู้พัฒนาและบริหารหลักสูตร ควรออกแบบหลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการ (Co-design) โดยนำผู้เชี่ยวชาญจากภาคอุตสาหกรรมโรงแรมเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย เพื่อให้แน่ใจว่าผลลัพธ์การเรียนรู้ (PLOs) และสมรรถนะของบัณฑิตจะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานอย่างแท้จริง
- 3) ข้อเสนอแนะสำหรับคณาจารย์และผู้สอน
 - 3.1) ควรมีการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นในเครื่องมือวัดและประเมินผลตามแนวทาง OBE และสร้างระบบ การนิเทศและประเมินผลร่วมกันระหว่างอาจารย์และพี่เลี้ยงในสถานประกอบการที่มีประสิทธิภาพ
 - 3.2) คณาจารย์ควรเพิ่มการแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมโรงแรมให้มากขึ้น เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและนำความรู้มาปรับปรุงการสอน
 - 3.3) ควรนำความคิดเห็นของผู้เรียนมาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้หลักสูตรสามารถตอบสนองความสนใจของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) วิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสำรวจมุมมองเชิงลึกของสถานประกอบการโรงแรมเกี่ยวกับความท้าทายและปัจจัยแห่งความสำเร็จที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการรูปแบบนี้

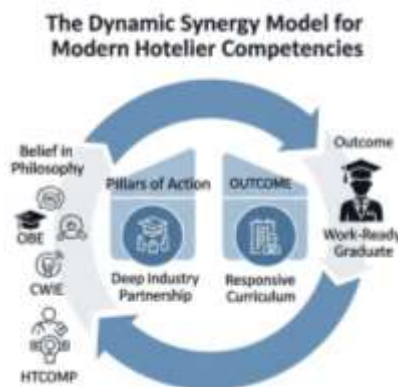
- 2) พัฒนาและทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวัดและประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามกรอบ OBE สำหรับหลักสูตรการโรงแรมโดยเฉพาะ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือของเครื่องมือวัดผล
- 3) วิจัยเปรียบเทียบผลลัพธ์บัณฑิต โดยทำการวิจัยเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Study) สมรรถนะและความพร้อมในการทำงานระหว่างบัณฑิตที่ผ่านหลักสูตรที่ใช้รูปแบบการจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการใหม่นี้กับบัณฑิตจากหลักสูตรดั้งเดิม เพื่อยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการศึกษาการโรงแรมเชิงบูรณาการในเชิงประจักษ์
- 4) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา เช่น แรงจูงใจ การปรับตัว และทักษะการจัดการเวลาของนักศึกษาที่มีผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ผ่านรูปแบบ CWIE และ OBE ในบริบทของอุตสาหกรรมโรงแรม เนื่องจากเป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมาในด้านความพร้อมของนักศึกษา

องค์ความรู้ใหม่ของการวิจัย

จากผลการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยเชิงปริมาณที่เป็นจุดหลักสำคัญจากผลการทดสอบสมมติฐาน H1 ที่พบว่า "ความเชื่อมั่นในความสอดคล้อง" ของแนวคิด OBE, CWIE และสมรรถนะวิชาชีพการโรงแรม (HTCOMP) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ "ความเป็นไปได้ของโมเดล" อย่างมีนัยสำคัญยิ่ง ($R^2 = 0.814$) มาเป็น "แกนขับเคลื่อน" ของโมเดล และนำผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เป็นจุดหลักสำคัญ สองปัจจัยที่มีความถี่สูงสุดทั้งในด้าน "ปัจจัยสนับสนุน" และ "ความท้าทาย" ได้แก่ "ความร่วมมือกับสถานประกอบการ" (29.20%) และ "การจัดการหลักสูตร" (23.30%) มาเป็น "เสาหลักปฏิบัติการ" ของโมเดล โดยตั้งชื่อโมเดลว่า "โมเดลสมรรถนะบัณฑิตโรงแรมยุคใหม่เชิงพลวัต" (The Dynamic Synergy Model for Modern Hotelier Competencies) โดยมีปรัชญาว่า "โมเดลนี้มีโครงสร้างที่ไม่หยุดนิ่งเป็นวงจรเชิงพลวัต (Dynamic Loop) ที่ "ความเชื่อ" ขับเคลื่อน "การปฏิบัติ" และ "ผลลัพธ์" ที่ดีจะย้อนกลับมาเสริมสร้าง "ความเชื่อ" ให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 2

ภาพ 2

โมเดลสมรรถนะบัณฑิตโรงแรมยุคใหม่เชิงพลวัต (The Dynamic Synergy Model for Modern Hotelier Competencies)

คำอธิบายองค์ประกอบของโมเดล

1. แกนขับเคลื่อน วงจรเสริมแรงเชิงบวก (The Positive Reinforcement Loop) โมเดลนี้เริ่มต้นจาก "ความเชื่อมั่นในปรัชญา (Belief in Philosophy)" ว่าแนวคิด OBE, CWIE และ HTCOMP สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างสอดคล้อง (ข้อมูลจากผลการทดสอบสมมติฐาน H1) ความเชื่อนี้เป็นพลังงานเริ่มต้นที่ทำให้คณาจารย์และผู้บริหารมองเห็น "ความเป็นไปได้ของโมเดล (Perceived Feasibility)"
2. เสาหลักปฏิบัติการ 2 เสาหลักแห่งการลงมือทำ (The Twin Pillars of Action) พลังงานจากความเชื่อมั่นจะถูกส่งต่อเพื่อขับเคลื่อนการปฏิบัติการใน 2 เสาหลักที่สำคัญที่สุด ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นจุดหลักสำคัญ จากงานวิจัยเชิงคุณภาพ
 - เสาหลักที่ 1 พันธมิตรเชิงลึก (Deep Industry Partnership) การสร้างความร่วมมือที่แท้จริงกับสถานประกอบการ ตั้งแต่การร่วมออกแบบหลักสูตรไปจนถึงการร่วมประเมินผล

เสาหลักที่ 2 หลักสูตรที่ตอบสนอง (Responsive Curriculum) การจัดการหลักสูตรที่ยืดหยุ่น เน้นการลงมือปฏิบัติ และปรับเปลี่ยนตามสมรรถนะที่อุตสาหกรรมต้องการ

3. ผลลัพธ์ (Outcome) บัณฑิตที่พร้อมทำงาน (The Work-Ready Graduate) เมื่อจบการทำงานอย่างสมบูรณ์ จะผลิต "บัณฑิตโรงแรมยุคใหม่" ที่มีสมรรถนะครบถ้วน พร้อมทำงานและปรับตัวได้ทันที

The Dynamic Synergy Model คือ กรอบแนวคิดที่ชี้ว่า การจะสร้างบัณฑิตโรงแรมที่มีคุณภาพได้นั้น ต้องเริ่มต้นจาก "ความเชื่อมั่น" ในปรัชญาการศึกษายุคใหม่ ซึ่งความเชื่อนี้จะขับเคลื่อน "การปฏิบัติ" ที่สำคัญที่สุด 2 ด้านคือ การสร้างพันธมิตรกับภาคอุตสาหกรรม และการออกแบบหลักสูตรที่ตอบโจทย์ เมื่อเกิดผลลัพธ์ที่ดี (บัณฑิตเป็นที่ยอมรับ) ก็จะทำให้ต่อยอดความเชื่อมั่นให้แข็งแกร่งขึ้น เป็นวงจรที่สร้างการพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่ง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือในการดำเนินงานวิจัยนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ให้ข้อมูลและผู้เข้าร่วมการวิจัยทุกท่านที่สละเวลาและให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ต้องขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ สำหรับงานวิจัยนี้ได้รับการอนุมัติจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (เลขที่รับรองจริยธรรม 88 RMUTT_REC Exp 88/68)

รายการอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2567). *งานมาตรฐานบุคลากรด้านการท่องเที่ยว*. <https://www.dot.go.th/standard-tourism-personnal>
- กรมประชาสัมพันธ์. (2566). *หลักการและรูปแบบหลักสูตรโครงการส่งเสริมการจัดสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (CWIE)*. https://thailand.go.th/issue-focus-detail/006_091
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). *ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการจัดสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน พ.ศ. 2565*. <https://ops.go.th/th/role/edu-standard/item/7949-2565-10>
- ธีระวุฒิ เอกะกุล. (2553). *การวิจัยปฏิบัติการ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.
- นพรัตน์ พิเภก และสายฝน บุษบา. (2565). การศึกษาความคาดหวังและการปฏิบัติจริงในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัตลักษณ์แห่งราชชมงคลธัญบุรีของอาจารย์ตามทรรศนะของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. *วารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี*, 3(1), 71-87. <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JLA/article/view/1657/1615>
- มะลิวรรณ ของงาม, จุฬารัตน เขมะโยธิน, และฉัตรพิทย ศรศักดิ์. (2568). แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนจากสหกิจศึกษาและการบูรณาการการทำงานกับการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับองค์กรผู้ใช้บัณฑิตภาคอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและโรงแรม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 11(1), 425-435. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/rpu/article/view/288790>
- สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน). (2568). *การเชื่อมโยงมาตรฐานอาชีพกับมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ*. <https://www.tpqi.go.th/qualification-and-occupation/dsd-standard/>
- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (Eds.). (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. Longman.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman.
- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 1-26. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.1>
- Baum, T. (2002). Skills and training for the hospitality sector: a review of issues. *Journal of Vocational Education & Training*, 54(3), 343-364.

- Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain*. David McKay Company.
- Brown, S. K., Williams, C. M., & Davis, A. J. (2024). Reviewing the digital skills and readiness of hospitality and tourism graduates: A way of success. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 16(4), 412–427.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques* (3rd ed). John Wiley and Sons.
- Deel, G. L. (2020). *The Social Learning Theory Is Pivotal to Hospitality Education*. <https://apuedge.com/the-social-learning-theory-is-pivotal-to-hospitality-education/>
- Doherty, L., et al. (2001). The Impact of a Higher Education Qualification on Career Progression in The Hospitality Industry: Final Report. *Research in Hospitality Management*, 13(1), 69–74. <https://www.ajol.info/index.php/rhm/article/download/258317/243951>
- eHotelier. (2023). *The industry's future skills needs*. <https://insights.ehotelier.com/announcements/2023/04/18/the-industrys-future-skills-needs/>
- Felicen, S. S. (2021). Effectiveness of the Implementation of Outcomes Based Education (OBE) in the College of International Tourism and Hospitality Management. *Asia Pacific Journal of Education Perspective*, 8(2), 1–9. <https://research.lpubatangas.edu.ph/wp-content/uploads/2022/03/01-APJEP-2021-32-Felicen.pdf>
- Gregory, A. M., & Penela, D. (2023). Context-specific elective coursework and students' employability development: Application of social cognitive career theory in hospitality education. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 33, 100465. <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2023.100465>
- Hair, J., Black, W., Babin, B., Anderson, R. and Tatham, R. (2006). *Multivariate Data Analysis* (6th ed.). Pearson Prentice Hall
- Hussain, M. A., Ahmad, S., & Rahman, M. H. A. (2021). Issues and challenges of outcome-based education (OBE) implementation among Malaysian vocational college teachers. *Journal of Technical Education and Training*, 13(1), 45–58.
- Khampirat, B. (2016). *Developing global standards framework and quality integrated models for cooperative and work-integrated education programs*. ERIC. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1131541.pdf>
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice-Hall.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publications.
- Martinez, C. (2025). Hospitality industry trends for 2025: Educational implications and workforce development. *EHL Hospitality Insights Quarterly*, 8(2), 12–28.
- Mulder, M. (2014). Conceptions of professional competence. In S. Billett, C. Harteis, & H. Gruber (Eds.), *International handbook of research in professional and practice-based learning* (pp. 107–137). Dordrecht: Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-017-8902-8_5
- Promnil, N., Srepirote, K., & Poopruksachai, T. (2024). Exploratory factor analysis of hotel employee competencies in Thailand: the evidence after the COVID-19 pandemic. *Cogent Business & Management*, 11(1), 2364850. <https://doi.org/10.1080/23311975.2024.2364850>
- Rahman, M., Ali, S., & Hassan, K. (2023). Challenges in integrating outcome-based education (OBE) in higher education institutions: A systematic literature review. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 12(2), 1089–1105. <https://doi.org/10.6007/IJARPED/v12-i2/17234>
- Raj, A., Kumar, R. A. D., & Jithendran, S. (2023). Hospitality Education and Industry Linkages: A Systematic Literature Network Analysis. *Atna – Journal of Tourism Studies*, 18(2), 61–84. <https://core.ac.uk/download/578589045.pdf>

- Schmid, R. F., Borokhovski, E., Bernard, R. M., Pickup, D. I., & Abrami, P. C. (2023). A meta-analysis of online learning, blended learning, the flipped classroom and classroom instruction for pre-service and in-service teachers. *Computers and Education Open*, 5, Article 100142. <https://doi.org/10.1016/j.caeo.2023.100142>
- Setarnawat, S. (2018). Cooperative Education and Work-Integrated Education Development for Sustainable Tourism: A Case of Thailand. *Proceedings of the 9th International Conference on Society and Information Technologies (ICSIT 2018)*, 115–121. <https://www.iis.org/CDs2018/CD2018Spring/papers/EB115TS.pdf>
- Shaheen, S. (2020). Theoretical perspectives and current challenges of outcome-based education framework. ResearchGate. https://www.researchgate.net/publication/342239264_Theoretical_Perspectives_and_Current_Challenges_of_Outcome-Based_Education_Framework
- Spady, W. G. (1994). *Outcome-based education: Critical issues and answers*. American Association of School Administrators.
- Stoeckel, M. R. (2020). *Literature review of constructivism in online science courses*. arXiv. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2007.07745>
- Tian, Q., & Hebron, D. E. (2024). Skill Sets for the Hospitality Sectors: A Review. *International Journal for Multidisciplinary Research*, 6(5). <https://www.ijfmr.com/papers/IJFMR240529369.pdf>
- Walailak University Cooperative Education and Career Development Center. (2023). *Cooperative and work-integrated education: CWIE*. https://coop.wu.ac.th/?page_id=11788&lang=en
- World Association for Cooperative Education. (2021). *What is WACE and CWIE*. WACE Official Website. <https://waceinc.org/What-is-WACE-and-CWIE>
- World Bank Group. (2015). *Thailand - National Qualification Framework summary*. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/553231508753630151/txt/120594-WP-P150980-PUBLIC-Thailand-NQF-summary.txt>
- Zhang, C. (2024). Reform of Hospitality English Teaching Based on the Educational Concept of Outcome-Based Education (OBE). *Journal of Contemporary Educational Research*, 8(1), 58–64. <http://ojs.bbwpublisher.com/index.php/JCER/article/download/5949/5118>

การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากเอกลักษณ์ภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัว ตำบลคลองไก่อี้น อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว

สุนิสา จันทร์เลขา¹ จันทร์เพ็ญ วรรณารักษ์^{2*} ฐิติธนา ไตรสิทธิ์³

The Study and Development of Prototype Products
from the Cultural Identity of Cowhide Carving Wisdom,
Klong Kai Thuen Sub-district, Klong Had District, Sa Kaeo Province
Sunisa Chanlekha¹ Junphen Wannarak^{2*} Thititana Trisit³

Received 15/06/2025 Revised 04/09/2025 Accepted 30/10/2025

<https://doi.org/10.60101/jla.2025.6.2.8156>

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ (1) ศึกษาองค์ความรู้และวิเคราะห์เอกลักษณ์ของภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัวในตำบลคลองไก่อี้น อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว (2) ศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มสินค้าไลฟ์สไตล์ที่มีต่อผลิตภัณฑ์จากการแกะสลักหนังวัว และ (3) พัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้เชี่ยวชาญ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วม รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการระดมสมอง กับผู้ให้ข้อมูลหลัก นำข้อมูลที่ได้มาถอดเทปแบบคำต่อคำและใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสรุปประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ความรู้และภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัว มีรากฐานจากศิลปะหนังตะลุงของจังหวัดพัทลุง ได้รับการปรับปรุงยุคให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นภาคตะวันออก ในด้านลวดลาย เทคนิค และการถ่ายทอดความรู้ เน้นบูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของจังหวัดสระแก้ว ได้แก่ ลวดลายหน้ากาลและหน้าคนจากปราสาทสตึกก้อกธม และลายผีเสื้อจากอุทยานแห่งชาติปางสีดา มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์แกะสลักหนังวัว ส่งผลให้เกิดเอกลักษณ์ใหม่ที่น่าสนใจทั้งคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่นร่วมสมัย ในส่วนของปัญหาพบว่า มีการสืบทอดภูมิปัญญาที่ลดลง ความนิยมของผู้บริโภคที่เสื่อมถอย และปัญหาด้านวัสดุและต้นทุนการผลิต 2) ผู้บริโภคมีแนวโน้มสนใจผลิตภัณฑ์แกะสลักหนังวัว ที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัด โดยเฉพาะลายปราสาทสตึกก้อกธมและลายผีเสื้อจากปางสีดา ต้องการให้พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ได้จริงและเป็นของที่ระลึก เช่น พัด พวงกุญแจ โคมไฟ และของตกแต่งบ้าน 3) ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 3 ผลิตภัณฑ์สะท้อนความโดดเด่นโดยกระบวนการมีส่วนร่วมได้แก่พัด ผีเสื้อสตาฟ และโคมไฟ

คำสำคัญ: การแกะสลักหนังวัว ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

¹ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว

Marketing Department, Sarakaew Community College

² สาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Marketing Department, Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

³ สาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Accounting Department, Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail: ¹sunisa@skcc.ac.th ²jwannaraksu@gmail.com ³m.trisit@gmail.com

* Corresponding author e-mail: jwannaraksu@gmail.com

Abstract

This research aimed to (1) study and analyze the knowledge and identity of cowhide carving wisdom in Khlong Kai Thuean Subdistrict, Khlong Hat District, Sa Kaeo Province, (2) examine consumers' opinions and needs regarding lifestyle products made from cowhide carving, and (3) develop prototype products through participatory processes involving the community and experts. A qualitative participatory research approach was employed, with data collected through in-depth interviews, focus group discussions, and brainstorming sessions. Key informants included local wisdom teachers, cowhide carving artisans, community leaders, community members, and target consumers. All data were transcribed verbatim and analyzed using content analysis to identify key themes aligned with the research objectives. The findings indicated that cowhide carving wisdom in Khlong Kai Thuean originates from the shadow puppet art of Phatthalung Province but has been adapted to fit the socio-cultural context of Eastern Thailand in terms of motifs, techniques, and knowledge transmission. The identity of this craftsmanship reflects the blend of Sa Kaeo's cultural heritage, particularly the Kala face and human-face motifs from Sdok Kok Thom Castle, as well as the butterfly motif from Pang Sida National Park, thereby creating a distinctive contemporary identity rooted in cultural values. Consumers showed interest in products that embody local identity and expressed preferences for practical items suitable as souvenirs, such as fans, keychains, lamps, and home décor. Through participatory collaboration among the community and experts, three prototype products—fans, lamps, and souvenirs—were successfully developed. These prototypes demonstrate both cultural authenticity and commercial potential.

Keywords: cowhide carving, local wisdom, product development, participatory research, cultural identity

บทนำ

การแกะสลักหนังวัวเป็นศิลปะพื้นบ้านที่มีบทบาทสำคัญในวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคใต้ มีการแสดงหนังตะลุงที่ใช้หนังในการสะท้อนเงาซึ่งแกะสลักอย่างประณีตจากหนังวัวหรือหนังควาย เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ นิทานพื้นบ้าน และแนวคิดทางศีลธรรมให้กับสังคม (กิตติยา ฤทธิศักดิ์, 2563) หนังตะลุงจึงไม่ใช่เพียงแค่การแสดงเพื่อความบันเทิง แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญา ศิลปะการออกแบบ และทักษะเชิงช่างของชุมชนดั้งเดิมที่ได้รับการสั่งสมและถ่ายทอดกันมาอย่างยาวนาน อย่างไรก็ตาม ศิลปะการแกะสลักหนังวัวได้มีการขยายตัวจากภาคใต้ไปสู่ภูมิภาคอื่นของประเทศไทย รวมถึงจังหวัดสระแก้ว โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลคลองไถ่เลื่อน อำเภอลองหาด ซึ่ง นายสานิต จันสงวน เป็นผู้บุกเบิกการนำศิลปะนี้มาประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นหลังจากได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากอาจารย์ในจังหวัดพัทลุง (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2565) ผลงานแกะสลักหนังวัวในพื้นที่นี้มีการพัฒนาให้สอดคล้องกับการใช้งานในชีวิตประจำวันมากขึ้น เช่น การออกแบบเป็นของตกแต่งบ้าน ของขวัญที่มีเอกลักษณ์ ตลอดจนของที่ระลึกที่สะท้อนถึงรากวัฒนธรรมไทยอย่างมีเสน่ห์ แม้ว่างานแกะสลักหนังวัวจะมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยเพื่อตอบสนองตลาดไลฟ์สไตล์ (Choktaweessap & Choktaweessap, 2021; Sornlertlamvanich & Chaiyasit, 2023) แต่ก็ต้องเผชิญกับปัญหาสำคัญ เช่น ความเสื่อมถอยของการสืบทอดภูมิปัญญา ความสนใจของเยาวชนที่ลดลง และความจำเป็นในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและตลาด (Sae-Wang, 2023) การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัวในตำบลคลองไถ่เลื่อนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยมีเป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์องค์ความรู้พื้นถิ่น และการสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มในตลาดปัจจุบัน การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรม (Cultural Economy) สามารถเปิดโอกาสให้ศิลปะการแกะสลักหนังวัวเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคใหม่ ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ (Phongphit & Chaiyasit, 2024) ทั้งนี้ การพัฒนาอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องใช้แนวทางการทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ระหว่างชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ และภาคการตลาด เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่ยังคงรักษา

เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม แต่สามารถตอบสนองต่อรูปแบบการใช้ชีวิตและรสนิยมของผู้บริโภคในปัจจุบันได้ Suksikarn & Suksikarn, 2024) (ตัวอย่างเช่น การออกแบบของใช้ตกแต่งบ้านที่ประยุกต์ลวดลายจากหนังตะลุงอย่างมีเอกลักษณ์ แต่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคไลฟ์สไตล์สมัยใหม่ ในปัจจุบันภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัวชุมชนคลองไก่อเลื้อนกำลังเผชิญกับความท้าทายที่ชัดเจนคือการสืบทอดภูมิปัญญาที่ลดลง เนื่องจากเยาวชนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจเรียนรู้ทักษะการแกะสลัก เพราะมองว่าเป็นงานที่ใช้เวลานานและมีรายได้ไม่แน่นอน ส่งผลให้จำนวนช่างฝีมือผู้สืบทอดลดลงอย่างต่อเนื่อง อีกประการคือ ความนิยมของผู้บริโภคที่ถดถอย ผู้บริโภครุ่นใหม่มักมองว่างานแกะสลักหนังวัวเป็นสินค้าที่ ล้าสมัย และเหมาะสำหรับการสะสมมากกว่าการนำมาใช้งานจริง ทำให้ตลาดมีขนาดจำกัด ในด้านวัสดุและต้นทุนการผลิต หนังวัวที่มีคุณภาพเหมาะสมเริ่มหายากและมีราคาสูง ทำให้ช่างแกะสลักเผชิญความยากลำบากในการผลิตผลงาน ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้ภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัวมีความเสี่ยงต่อการสูญหายหรือตกอยู่ในภาวะชบเซา หากไม่ได้รับการพัฒนาและต่อยอดให้เกิดคุณค่าในเชิงสร้างสรรค์และเชิงพาณิชย์ที่สอดคล้องกับยุคสมัย

ดังนั้น การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่เพียงแต่มีบทบาทในการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม แต่ยังสามารถเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชน เพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้และวิเคราะห์เอกลักษณ์ของภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัวในตำบลคลองไก่อเลื้อน อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อศึกษาความต้องการและความคิดเห็นของผู้บริโภคกลุ่มสินค้าไลฟ์สไตล์ (Lifestyle) ต่อผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาจากภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัว ตำบลคลองไก่อเลื้อน อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว
3. เพื่อพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวจากภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัว โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรม

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม คือกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มคนสร้างและรับรู้อัตลักษณ์ของตนเองผ่านประสบการณ์ ประวัติศาสตร์ วาทกรรม และบริบททางสังคมและวัฒนธรรม โดยอัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดหรือคงที่ตลอดไป แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างต่อเนื่อง (Hall, 1990; Foucault, 1980) ทั้งนี้ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมยังสะท้อนถึงลักษณะร่วมเฉพาะที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของกลุ่ม เช่น ภาษา ความเชื่อ ประเพณี และวิถีชีวิต ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวและการเชื่อมโยงกับชุมชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ของตน (สุวัฒน์ กลิ่นสกุล, 2565; นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2564)

ในบริบทของตำบลคลองไก่อเลื้อน จังหวัดสระแก้ว ภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัว มิได้เป็นเพียงงานฝีมือเชิงช่างเท่านั้น แต่ยังเป็นภาพสะท้อนของรากวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต และประสบการณ์ที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจน งานวิจัยฉบับนี้มุ่งเน้นการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าว จึงเป็นการนำเอาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนมาต่อยอดให้เกิดมูลค่าใหม่ในรูปแบบของสินค้าไลฟ์สไตล์ โดยไม่ละทิ้งสาระสำคัญที่สะท้อน "ความเป็นตัวตน" ของชุมชน ทั้งในด้านเทคนิคการสร้างสรรค์ ลวดลายที่มีความหมาย และบริบททางประวัติศาสตร์ที่หล่อหลอมภูมิปัญญานี้ขึ้นมา (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2566)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในลักษณะนี้จึงไม่เพียงแต่ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน แต่ยังเป็นกลไกหนึ่งของการรักษาและสื่อสารอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ให้คงอยู่ในรูปแบบที่ร่วมสมัยและเข้าถึงผู้บริโภคในวงกว้างยิ่งขึ้น ช่วยให้ "ความเป็นท้องถิ่น" ก้าวออกมาเป็น "ความเป็นที่รู้จัก" ผ่านการออกแบบและการตลาดที่ให้ความเคารพต่อรากวัฒนธรรมอย่างแท้จริง (Wheeler, 2017; Urde, 2013)

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เป็นกระบวนการสำคัญที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น กรณีการแกะสลักหนังวัวของตำบลคลองไผ่เถื่อน โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาตามแนวคิดของ Kotler และ Keller (2016) รวมถึง Ulrich และ Eppinger (2016) ที่เน้นว่ากระบวนการนี้ต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การคิดค้นแนวคิด การวิเคราะห์ ออกแบบ ทดลอง ไปจนถึงการส่งมอบสู่ตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยนี้จึงได้นำแนวทางดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน ผ่านกระบวนการออกแบบร่วมกับช่างฝีมือในพื้นที่ และการรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าในเชิงวัฒนธรรม และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในตลาดยุคใหม่ได้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ตามแนวคิดของ Trott (2021) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ยังถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการนวัตกรรมที่สามารถเปลี่ยนแนวคิดจากภูมิปัญญาดั้งเดิมให้กลายเป็นสินค้าที่มีศักยภาพเชิงพาณิชย์ได้ ซึ่งสอดคล้องโดยตรงกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ ที่ต้องการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดมูลค่าใหม่อย่างยั่งยืน

ขณะเดียวกัน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2557) และพีรศักดิ์ รัตนะ (2563) ยังได้เน้นย้ำว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ต้องอาศัยการวิจัยตลาด การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และการออกแบบที่สร้างคุณค่าเชิงใช้สอย ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการเหล่านี้เป็นอย่างมาก โดยไม่เพียงแต่พัฒนาในเชิงรูปแบบเท่านั้น แต่ยังคงรักษาแก่นแท้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างเคร่งครัด เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้สามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีคุณค่าทั้งในมุมเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค

พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง กระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใช้ในการตัดสินใจเลือกซื้อ ใช้งาน และจำหน่ายสินค้าหรือบริการ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการ ความปรารถนา หรือความพึงพอใจของตนเอง โดยกระบวนการดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายด้าน เช่น ปัจจัยทางจิตวิทยา ได้แก่ การรับรู้ แรงจูงใจ ทศนคติ และความเชื่อ ปัจจัยทางสังคม เช่น ครอบครัว บทบาท และสถานภาพ ปัจจัยทางวัฒนธรรม และปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Schiffman & Wisenblit, 2019)

การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะในกรณีของงานวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัว เพราะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจความต้องการ ความคาดหวัง และพฤติกรรมการเลือกซื้อของกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย ซึ่งจะช่วยให้การออกแบบผลิตภัณฑ์สามารถตอบโจทย์ด้านอารมณ์ ความรู้สึก และรสนิยมได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ พฤติกรรมผู้บริโภคยังสะท้อนถึงทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ซึ่งอาจส่งผลต่อระดับการยอมรับหรือความภาคภูมิใจในคุณค่าของผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคจึงไม่เพียงแต่ช่วยในการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับตลาด แต่ยังเป็นการเปิดพื้นที่ในการสร้างความเข้าใจใหม่ ๆ ระหว่างวัฒนธรรมพื้นถิ่นกับผู้บริโภคในโลกสมัยใหม่ด้วย

แนวคิดเรื่อง เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy)

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) เป็นกระบวนการที่อาศัยความคิดสร้างสรรค์ ศิลปวัฒนธรรม เทคโนโลยี และนวัตกรรม มาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ (Howkins, 2001; UNCTAD, 2010) แนวคิดนี้ เกิดขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ 1990 และได้รับความนิยมอย่างมากในช่วงทศวรรษ 2000 โดยให้ความสำคัญกับ ความคิดสร้างสรรค์ว่าสามารถกลายเป็นทรัพยากรสำคัญทางเศรษฐกิจที่สร้างรายได้และมูลค่าเพิ่มได้ (Howkins, 2001) องค์การสหประชาชาติ (UNCTAD, 2010) ได้กำหนดให้ Creative Economy เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา ที่สามารถใช้ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการสร้างนวัตกรรม

งานวิจัยนี้มุ่งพัฒนาผลิตภัณฑ์แกะสลักหนังวัวให้เป็นสินค้าร่วมสมัย เป็นตัวอย่างของการประยุกต์ Creative Economy โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการออกแบบสมัยใหม่เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพเชิงพาณิชย์ (Phongphit & Chaiyasit, 2024) เน้นการนำ **ลวดลายเฉพาะถิ่น** เช่น หน้ากาลจากปราสาทสติก๊กอกรรม และผีเสื้อจากอุทยานแห่งชาติปางสีดา มาประยุกต์ใช้ในผลิตภัณฑ์แกะสลักหนังวัว ถือเป็นการใช้ **Cultural Identity** เพื่อสร้างความแตกต่างและเพิ่มมูลค่าเชิงวัฒนธรรม (Sornlertlamvanich & Chaiyasit, 2023)

แนวคิดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity)

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) เป็นการสะท้อนความเป็นตัวตน ของบุคคลหรือชุมชน ซึ่งแสดงออกผ่านภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (Urde, 2013) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เป็นรากฐานที่สำคัญของสังคมศาสตร์และการศึกษาวัฒนธรรม โดย Hall (1990) อธิบายว่าอัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งคงที่ แต่ถูกสร้างและตีความใหม่อย่างต่อเนื่องตามประสบการณ์และบริบททางสังคมงานวิจัยนี้เน้นการนำ **ลวดลายเฉพาะถิ่น** เช่น หน้ากาลจากปราสาทสีกก๊กอ้อม และมีเสื้อจากอุทยานแห่งชาติปางสีดา มาประยุกต์ใช้ในผลิตภัณฑ์แกะสลักหนังวัว ถือเป็นการใช้ **Cultural Identity** เพื่อสร้างความแตกต่างและเพิ่มมูลค่าเชิงวัฒนธรรม (Sornlertlamvanich & Chaiyasit, 2023)

แนวคิดการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research)

การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) ตามแนวคิดของ Bergold และ Thomas (2012) คือแนวทางการวิจัยที่เน้น “ความเท่าเทียม” และ “ความร่วมมือ” ระหว่างนักวิจัยกับชุมชน โดยไม่มองว่าชุมชนเป็นเพียง “ผู้ถูกศึกษา” หากแต่เป็น “ผู้ร่วมสร้างความรู้” อย่างแท้จริง หลักการสำคัญของการวิจัยแนวนี้นี้ ได้แก่:

1) การมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม นักวิจัยและชุมชนทำงานในฐานะ “หุ้นส่วน” ร่วมกันกำหนดทิศทางและเป้าหมายของงานวิจัย

2) การเคารพภูมิปัญญาในพื้นที่ ความรู้ท้องถิ่นได้รับการยอมรับว่ามีคุณค่าเทียบเท่าความรู้ทางวิชาการ

3) การเรียนรู้ร่วมกัน ชุมชนเป็นผู้เรียนรู้และร่วมสร้างองค์ความรู้ ไม่ใช่แค่ผู้ให้ข้อมูล

4) การมุ่งเน้นผลกระทบทางสังคม งานวิจัยต้องนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในชุมชน

แนวคิดนี้ได้รับการนำไปปรับใช้ในหลายบริบท ทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและองค์ความรู้ท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

สำหรับงานวิจัยเรื่อง การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัว ตำบลคลองไก่อเลื้อย อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว การใช้แนวคิดการวิจัยแบบมีส่วนร่วมถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการวิจัย โดยชุมชนมีบทบาทเป็น “ผู้ร่วมสร้างสรรค์” ที่ช่วยกันรวบรวมองค์ความรู้ ถ่ายทอดทักษะ และมีส่วนร่วมในการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ซึ่งนอกจากจะช่วยรักษาภูมิปัญญาในพื้นที่ไว้ได้แล้ว ยังส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของนักวิจัยและคนในชุมชน และสร้างผลกระทบที่ดีต่อเศรษฐกิจและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัว

ภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัวเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่สะท้อนถึง อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และระบบคุณค่าของชุมชนไทย โดยเฉพาะในภาคใต้ ซึ่งมีการใช้ลวดลายบนหนังวัวในการแสดง “หนังตะลุง” อันเป็นการแสดงพื้นบ้านที่เชื่อมโยงทั้งศิลปะ การเล่าเรื่อง และพิธีกรรมเข้าด้วยกัน (อ้อยทิพย์ พลศรี, 2545; กิตติยา ฤทธิภักดี, 2563) ภูมิปัญญานี้ไม่เพียงแต่แสดงถึงความสามารถเชิงช่างและจินตนาการทางศิลปะ แต่ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดเรื่องราวและค่านิยมร่วมของชุมชน (จักรกฤษณ์ ดาวโธสง, 2552)

ในบริบทของตำบลคลองไก่อเลื้อย อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว ภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัว ได้ถูกถ่ายทอดจากภาคใต้เข้าสู่พื้นที่ภาคตะวันออกโดยช่างผู้เชี่ยวชาญ และได้หยั่งรากกลายเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจน (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2565) ปัจจุบันในพื้นที่บ้านกลุ่มตาขวัญ หมู่ที่ 6 ชาวบ้านยังคงอนุรักษ์กระบวนการผลิตแบบดั้งเดิมไว้อย่างละเอียดและประณีต พร้อมทั้งประยุกต์เข้ากับการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย เช่น ของตกแต่ง ของขวัญ และของที่ระลึก ซึ่งสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ในตลาดปัจจุบัน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว, 2566)

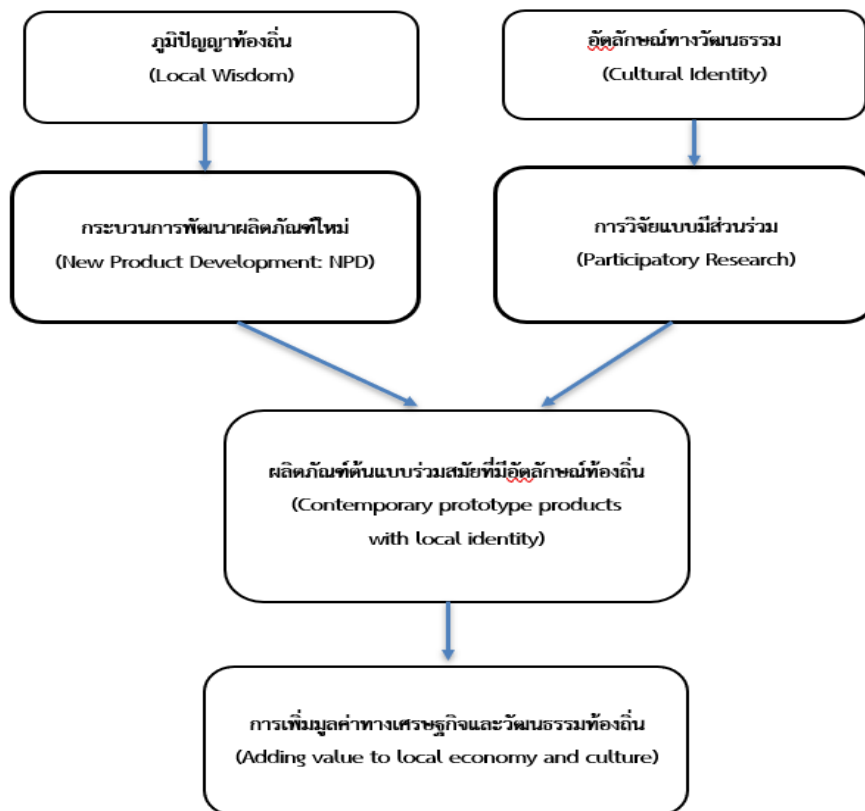
อย่างไรก็ตาม การสืบทอดภูมิปัญญานี้เริ่มประสบปัญหาเนื่องจากจำนวนผู้ถ่ายทอดลดลง และอิทธิพลของวัฒนธรรมกระแสหลัก ทำให้จำเป็นต้องมีการสนับสนุนผ่านโครงการวิจัยและนโยบายรัฐเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สามารถแข่งขันได้ในตลาด และรักษารากวัฒนธรรมไว้ได้อย่างยั่งยืน (เทศบาลตำบลคลองไก่อเลื้อย, 2567)

กรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาวรรณกรรมข้างต้นทำให้ได้กรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัย การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากเอกลักษณ์ภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัว ตำบลคลองไถ่เลื่อน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสระแก้วดังนี้

ภาพ 1

กรอบแนวความคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัว วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริโภค และพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้เชี่ยวชาญ ดำเนินการวิจัยโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการระดมสมอง (Brainstorming) กับผู้ให้ข้อมูลหลักที่คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1: เพื่อศึกษาองค์ความรู้และวิเคราะห์เอกลักษณ์ของภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัวในตำบลคลองไถ่เลื่อน

ประเด็นศึกษา: องค์ความรู้และภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัว เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตผลิตภัณฑ์

วิธีวิจัย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก In-depth Interview เพื่อเจาะลึก องค์ความรู้ ภูมิปัญญา และเรื่องราวทางวัฒนธรรม เลือกผู้ให้ข้อมูลโดยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบด้วย ครูภูมิปัญญา 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการแกะสลักในพื้นที่ 2 คน ผู้นำชุมชน 2 คน รวม 5 คน

การรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยตนเอง ใช้แนวคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Guide) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

1. ประวัติและการสืบทอดภูมิปัญญาแกะสลักหนังวัว
2. เทคนิค/กระบวนการผลิตที่สำคัญ
3. ลวดลายและความหมายเชิงวัฒนธรรม
4. ปัญหาและความท้าทายในการสืบสาน
5. มุมมองต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย

จัดการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ครูภูมิปัญญา 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการแกะสลักหนังวัว 2 คน ผู้นำชุมชน 2 คน ดำเนินการเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2567 ณ ห้องประชุมเทศบาล ตำบลคลองหาด ใช้เวลาสนทนา 90 นาที โดยมีทีมวิจัย 3 คน รับผิดชอบในบทบาทต่าง ๆ เช่น ดำเนินรายการ จดบันทึก และบันทึกเสียง

วัตถุประสงค์ที่ 2: เพื่อศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มสินค้าไลฟ์สไตล์

ประเด็นศึกษา: ความคิดเห็นและความต้องการของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์แกะสลักหนังวัวในประเทศไทย

วิธีวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล:

จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้บริโภคกลุ่มสินค้าไลฟ์สไตล์ที่มีประสบการณ์ในการซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์แกะสลักหนังวัว ในจังหวัดสระแก้ว รวมทั้งสิ้น 16 คน โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกคือ มีความชื่นชอบและทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์ มีความพร้อมและเต็มใจในการให้ข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการจัดการสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง ๆ ละ 8 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน โดยคัดเลือกจากผู้บริโภคที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์แกะสลักหนังวัว และมีความสนใจในผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ดำเนินการเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2567 ณ ห้องประชุมเทศบาล ตำบลคลองหาด

วัตถุประสงค์ที่ 3: เพื่อพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้เชี่ยวชาญ

ประเด็นศึกษา: รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านงานแกะสลักหนังวัว

วิธีวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล: ดำเนินการระดมสมอง (Brainstorming) กับผู้ให้ข้อมูลจำนวน 20 คน ประกอบด้วย ครูภูมิปัญญา 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการแกะสลักหนังวัว 2 คน สมาชิกชุมชน 12 คน และผู้เชี่ยวชาญภายนอกด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์จำนวน 5 คน กิจกรรมระดมสมองดำเนินการในรูปแบบการอภิปรายกลุ่ม โดยมีทีมวิจัยทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก ใช้แนวคำถามกึ่งโครงสร้าง เป็นกรอบการสนทนา ผู้เข้าร่วมถูกเชิญให้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับ **รูปแบบผลิตภัณฑ์แกะสลักหนังวัวที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น** และเหมาะสมต่อการใช้ในชีวิตประจำวัน ดำเนินการจัดกิจกรรมระดมสมองเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2567

ในการดำเนินการทุกกิจกรรม ใช้เครื่องบันทึกเสียงพร้อมการจดบันทึกประกอบ และมีแนวคำถามตามวัตถุประสงค์กำกับตลอดการดำเนินงาน

ความน่าเชื่อถือของข้อมูล

เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล ดังนี้

ความเชื่อถือได้ (Credibility)

1. ผู้วิจัยทำการสอบถามข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลภายหลังการสัมภาษณ์
2. ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยในพื้นที่
3. นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์เบื้องต้นกลับไปตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูล 3 ราย เพื่อยืนยันข้อมูลว่าเป็นจริงตรงตามประสบการณ์ของตน

ความสอดคล้องในกระบวนการวิจัย (Dependability)

1. ใช้แนวคำถามเดียวกันในการสัมภาษณ์ทุกกลุ่ม

2. ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนที่ชัดเจนและได้รับการตรวจสอบจากที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ
3. ทำการยืนยันผล (Confirmability)
4. มีการบันทึกเสียงและถอดความแบบคำต่อคำ
5. การนำเสนอผลการวิจัยใช้ข้อความอ้างอิงจริงจากผู้ให้ข้อมูล เพื่อสะท้อนความหมายตามบริบทเดิม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธี การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ถอดเทปเสียงการสนทนากลุ่มและระดมสมองแบบคำต่อคำ
2. อ่านเนื้อหาทั้งหมดอย่างละเอียดแบบบรรทัดต่อบรรทัด
3. แยกประเด็นและจัดกลุ่มข้อมูลตามหมวดหมู่ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์
4. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อตีความหมายและเสนอผลการวิจัยตามบริบทของชุมชน

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากเอกลักษณ์ภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัว ตำบลคลองไผ่เถื่อน อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาองค์ความรู้และเอกลักษณ์ของภูมิปัญญา และปัญหาการแกะสลักหนังวัว ของตำบลคลองไผ่เถื่อน

การเก็บข้อมูลใช้วิธีการ สัมภาษณ์เชิงลึก In-depth Interview ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เป็นครูภูมิปัญญา และเป็นช่างแกะสลักผู้มีประสบการณ์ จำนวน 5 คน ในตำบลคลองไผ่เถื่อน ประกอบด้วย ครูภูมิปัญญา 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการแกะสลักในพื้นที่ 2 คน ผู้นำชุมชน 2 คน และนำผลวิเคราะห์เบื้องต้นกลับไปตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูลจำนวน 3 คนคือครูภูมิปัญญา ผู้เชี่ยวชาญการแกะสลัก และผู้นำชุมชน ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งสกัดองค์ความรู้สำคัญออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ (1) ฐานความรู้และกระบวนการถ่ายทอด (2) ลักษณะลวดลายและเทคนิคการแกะสลัก (3) เอกลักษณ์เชิงพื้นที่ของสระแก้ว และปัญหาการแกะสลักหนังวัว ของตำบลคลองไผ่เถื่อน

1.1 ฐานความรู้และการถ่ายทอด

ภูมิปัญญาการแกะสลักหนังวัวในพื้นที่สืบทอดจากศิลปะการแกะหนังตะลุงของจังหวัดพัทลุงของทางภาคใต้แต่ได้รับการปรับให้เหมาะกับบริบทภาคตะวันออก โดยยังคงรักษาเทคนิคดั้งเดิมเอาไว้ เช่น การเลือกหนัง การใช้เครื่องมือ และลวดลายมงคล ซึ่งครูภูมิปัญญา อาจารย์สานิต จันสงวน เล่าว่า “ผมชอบงานศิลปะมาตั้งแต่เด็ก โดยเฉพาะหนังตะลุง... มีโอกาสไปเรียนรู้ในพัทลุงเมื่อสิบกว่าปีก่อน จากนั้นก็ฝึกเองบ้าง เรียนจากช่างพื้นบ้านบ้าง จนเข้าใจวิธีแกะหนังแบบละเอียด” ในส่วนของการถ่ายทอดความรู้ไม่ได้จำกัดเฉพาะทักษะของช่าง แต่ยังแฝงด้วยคุณค่าทางวัฒนธรรมและความภาคภูมิใจของคนในชุมชน ดังที่ผู้นำชุมชนรายหนึ่งกล่าวว่า “ตอนแรกไม่เคยรู้เลยว่าหนังวัวเอามาทำอะไร พอได้ลองเข้ามาศึกษาดู ก็เกิดความเข้าใจ มันกลายเป็นความภาคภูมิใจของเรา ทำให้เรากลายเป็นผู้มีอยู่ในพื้นที่นี้”

1.2 ลักษณะลวดลายและเทคนิคการแกะสลัก

การแกะสลักดั้งเดิมนิยมลายมงคล เช่น พระพุทธรูป เต็มองค์ ครุฑ พญานาค พระพิฆเนศ และพวงกุญแจ นักขัตร์ โดยผลิตเพื่อเป็นของขวัญแก่กลุ่มราชการและบุคคลทั่วไป ลวดลายเหล่านี้ สะท้อนอัตลักษณ์ของภาคใต้มากกว่าพื้นที่ในจังหวัดสระแก้ว ดังที่ผู้นำชุมชนให้ข้อมูลกล่าวว่า “ลายแกะสลักส่วนใหญ่ทำได้น่าดู และเป็นที่ยอมรับเฉพาะกลุ่ม ยังไม่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชนเรา”

1.3 เอกลักษณ์เชิงพื้นที่ของจังหวัดสระแก้ว

จังหวัดสระแก้วมีอัตลักษณ์เฉพาะที่ควรนำมาสร้างลวดลาย ได้แก่ ปราสาทสด๊กก๊อกธม และ ผีเสื้อจากอุทยานแห่งชาติปางสีดา ครูภูมิปัญญากล่าวว่า “สระแก้วเป็นเมืองที่มีอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ คือปราสาทสด๊กก๊อกธมซึ่งเป็นวัฒนธรรมเขมรพื้นถิ่น น่าสนใจและนำมาทำลวดลายแกะสลักได้” ช่างผู้เชี่ยวชาญสนับสนุนว่า “หน้ากากกาลและหน้าคน เป็นลายที่น่าสนใจ เพราะแสดงอัตลักษณ์ของปราสาทได้ชัดเจนที่สุด” ส่วนผู้นำชุมชนสะท้อนว่า “ผีเสื้อที่อุทยานแห่งชาติปางสีดา ถือว่าโดดเด่นและควรยกเป็นอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ได้” ดังนั้น ที่ประชุมจึงเห็นพ้องกันให้เลือก ลายหน้ากาล หน้าคน จากปราสาท

สตีกก๊อกรม และลายผีเสื้อจากปางสิตา เป็นเอกลักษณ์สำคัญในการต่อยอดออกแบบผลิตภัณฑ์แกะสลักหนังวัว เพื่อสะท้อนความเป็นเมืองสระแก้วอย่างแท้จริง

1.4 ปัญหาการแกะสลักหนังวัว ของตำบลคลองไถ่เถื่อน

ปัญหาหลักของงานแกะสลักหนังวัวในตำบลคลองไถ่เถื่อน คือ การขาดการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง วัสดุที่หายาก และต้นทุนสูง ความซับซ้อนของทักษะ และการไม่สอดคล้องกับความต้องการผู้บริโภครุ่นใหม่ ซึ่งล้วนเป็นความท้าทายที่ต้องหาทางออกผ่านการพัฒนาและนวัตกรรมร่วมสมัย ผู้บริโภคใหม่ยังมองว่างานแกะสลักหนังวัวเป็นสินค้าที่ “โบราณ” และเหมาะสำหรับการสะสมมากกว่าการใช้จริง ทำให้ตลาดมีขนาดจำกัด ในด้านการสืบทอดครุภูมิปัญญาสะท้อนว่า “เด็กรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจ เพราะมันเหนื่อย ต้องใช้ความอดทนสูง แต่รายได้ไม่แน่นอน” ข้อจำกัดด้านวัสดุและคุณภาพหนัง ผู้เชี่ยวชาญท่านหนึ่งกล่าวว่า “หนังดี ๆ หายากมาก บางทีก็ได้หนังที่บางไปหรือแข็งไป ทำให้แกะสลักยากและเสียของ” ส่วนทักษะและความชำนาญเชิงช่าง ผู้เชี่ยวชาญกล่าวว่า “กว่าจะทำได้ต้องใช้เวลหลายปี ไม่ใช่ใครจะทำได้ดีทันที” การตลาดและความนิยมของผู้บริโภค ผู้นำชุมชนกล่าวว่า “ลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นผู้ใหญ่หรือคนที่ชอบสะสม แต่ถ้าจะทำให้ขายได้ทั่วไป ต้องปรับรูปแบบให้ทันสมัยกว่านี้”

การศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของผู้บริโภค

การเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้บริโภคที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์แกะสลักหนังวัวในจังหวัดสระแก้ว จำนวน 16 คน นำผลวิเคราะห์เบื้องต้นกลับไปตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 คน พบประเด็นสำคัญดังนี้

1. ความสนใจต่อผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความเห็นตรงกันว่า ผลิตภัณฑ์แกะสลักหนังวัวมีเสน่ห์ในเชิงวัฒนธรรม แต่ต้องการให้มีความร่วมสมัยและสามารถใช้งานได้จริงในชีวิตประจำวัน ผู้บริโภครายหนึ่งสะท้อนว่า “ส่วนตัวชอบผลิตภัณฑ์หนังแกะสลักอยู่แล้ว ไปเที่ยวที่ไหนก็มักจะชอบผลิตภัณฑ์จากหนังสัตว์” อีกคนกล่าวเสริมว่า “ผลิตภัณฑ์แกะสลักหนังวัวมีความประณีตและมีลวดลายละเอียดสวยงาม”

2. ความคาดหวังต่อการสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น

ผู้บริโภคเห็นว่าลวดลายที่มีอยู่เดิม เช่น พระพุทธรูป ครุฑ พญานาค และพระพิฆเนศ สะท้อนเอกลักษณ์ภาคใต้มากกว่าท้องถิ่นสระแก้ว ทำให้ขาดอัตลักษณ์ จึงเสนอให้พัฒนาลวดลายใหม่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เช่น ปราสาทสตีกก๊อกรม และผีเสื้อจากอุทยานแห่งชาติปางสิตา ดังที่ผู้บริโภครายหนึ่งกล่าวว่า “ผลิตภัณฑ์แกะสลักหนังวัวส่วนใหญ่จะแกะเป็นรูปพระเอาไปใส่กรอบ” อีกคนสะท้อนว่า “เคยเห็นเป็นลายครุฑ พญานาค ลายพระพิฆเนศ เป็นลายของทางอื่นไม่ใช่บ้านเรา” ผู้บริโภครายอื่นเสนอเพิ่มเติมว่า “ลายที่ปราสาทสตีกก๊อกรม น่าจะมีเอกลักษณ์แบบบ้านเรานะ” และ “ฉันชอบลายที่มันอ่อนช้อย เช่น ลายดอกไม้ ลายผีเสื้อ และนกน้อย”

3. ความต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่

ผู้บริโภคต้องการผลิตภัณฑ์ที่สามารถเป็นได้ทั้งของที่ระลึกและของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น พัด พวงกุญแจ โคมไฟ และของตกแต่งบ้าน ตัวอย่างเช่น ผู้บริโภคคนหนึ่งให้ความเห็นว่า “ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ของที่นี่ จะเป็นของที่ระลึกที่เป็นแบบผู้ใหญ่ ๆ” อีกคนกล่าวว่า “อยากซื้อมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ จะดีมาก” ขณะที่อีกคนแนะนำว่า “ทำโคมไฟ พวงกุญแจ จะได้เอาไปเป็นของฝากได้” และมีการเสนอเพิ่มเติมว่า “ของแต่งบ้านก็ตีทำเป็นโคมไฟผีเสื้อสวยและเป็นเอกลักษณ์ได้” รวมทั้ง “อากาศร้อน ๆ ทำพัดก็สวยงาม หรือทำกำไลข้อมือ ก็ดูสวยดี”

ภาพ 2

เอกลักษณ์จากปราสาทสด๊กก๊อกธมได้แก่ลวดลายหน้ากาล ลวดลายหน้า Golden boy และเอกลักษณ์ลายผีเสื้อจากอุทยานแห่งชาติปางสีดา (ปิ่น บุตรี, 2565; ข้าวสด, 2567)

การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์

ในการดำเนินงานวิจัย ได้จัดกิจกรรมระดมสมองเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2567 ณ เทศบาลตำบลคลองไถ่เถื่อน โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน 20 คน ประกอบด้วย ครูภูมิปัญญา 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการแกะสลักในพื้นที่ 2 คน สมาชิกชุมชน 12 คน และผู้เชี่ยวชาญภายนอกด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ 5 คน การคัดเลือกผู้เข้าร่วมใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำผลวิเคราะห์เบื้องต้นกลับไปตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูลจำนวน 3 คนคือครูภูมิปัญญา ผู้เชี่ยวชาญการแกะสลัก และผู้นำชุมชน ปรากฏผลการศึกษได้ผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมและสามารถดำเนินการจัดทำเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 3 ชนิด ดังนี้

ภาพ 3

ต้นแบบพัดหน้ากากกาล

พัดลายหน้ากากกาล ได้มาจากปราสาทปราสาทสด๊กก๊อกธม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเขมรพื้นถิ่น นำมาถอดรูปแบบ และแกะสลักเป็นลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นของจังหวัดสระแก้ว พัดลายหน้ากากกาล ได้มาจากปราสาทปราสาทสด๊กก๊อกธม พัดรูปหน้าคนแบบศิลปะเขมรเมื่อประกอบกับด้ามพลาสติกสำเร็จรูป

ภาพ 4

ผีเสื้อสตาฟ

ผีเสื้อสตาฟเป็นของสะสม ที่ได้แนวคิดมาจากผีเสื้อของอุทยานแห่งชาติปางสีดา ที่เมื่อเห็นผีเสื้อจะนึกถึงอุทยานแห่งชาติปางสีดา จังหวัดสระแก้ว แนวคิดนี้จัดทำเป็นผีเสื้อสตาฟ แต่ใช้หนังวัวแกะสลักจะช่วยเพิ่มมูลค่าเมื่อใส่ไว้ในกล่องแก้วเรียบหรู ดูมีสไตล์

ภาพ 5

โคมไฟต้นแบบลายผีเสื้อ

โคมไฟแกะสลักลายผีเสื้อ เป็นลวดลายที่ได้มาจากแนวคิดมาจากผีเสื้อของอุทยานแห่งชาติปางสีดาแนวคิดนี้เป็นการนำหน้างัวมาแกะสลักเป็นเส้นๆ แล้วประกอบเป็นโคมไฟที่สวยงาม เนื่องจากเป็นโคมไฟที่แกะสลักมาจากหน้างัว มีความยากตรงที่ต้องใช้เครื่องมือตอกทีละครั้ง ๆ ตามลวดลายที่ได้ร่างไว้ก่อน ซึ่งต้องใช้ความชำนาญของช่างฝีมือ

จากกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัย ชุมชน และผู้เชี่ยวชาญในกิจกรรมระดมสมอง ทำให้สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนา ได้แก่ พัดลายหน้ากาล ของที่ระลึกลายผีเสื้อ และโคมไฟแกะสลัก ซึ่งล้วนมีจุดเด่นในการเชื่อมโยงรากวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการออกแบบที่ตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์สมัยใหม่ พัดลายหน้ากาลเป็นการนำศิลปะจากปราสาทสติก๊กอกรรม มาถ่ายทอดผ่านการแกะสลักอย่างวิจิตรกลายเป็นที่ระลึกที่สะท้อนอัตลักษณ์เขมรพื้นถิ่นได้อย่างลงตัว ส่วนของที่ระลึกลายผีเสื้อได้แรงบันดาลใจจากธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติปางสีดา ถ่ายทอดออกมาเป็นของสะสมในกล่องแก้วห่อที่ผสมผสานระหว่างความงามกับเรื่องราวท้องถิ่น ขณะที่โคมไฟลายผีเสื้อโดดเด่นด้วยเทคนิคการแกะสลักที่ต้องใช้ทักษะสูง สร้างผลิตภัณฑ์ที่มีความละเอียดละไม สวยงามทั้งในเชิงศิลปะและการใช้งานจริง ทั้งสามผลิตภัณฑ์ไม่เพียงสะท้อนภูมิปัญญาดั้งเดิม แต่ยังมีศักยภาพเชิงพาณิชย์สูง และสามารถต่อยอดสู่การผลิตเพื่อจำหน่ายในระดับชุมชนและระดับประเทศได้ อีกทั้งยังก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน เสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น สร้างรายได้ และเป็นแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในโลกปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

การศึกษารั้ครั้งนี้มุ่งเน้นการสกัดองค์ความรู้และเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาการแกะสลักหน้างัว ตำบลคลองไ้เถื่อน จังหวัดสระแก้ว รวมถึงการศึกษาความต้องการของผู้บริโภค และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบร่วมกับชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาการแกะสลักหน้างัวมีรากฐานองค์ความรู้และภูมิปัญญาจากศิลปะการแกะสลักของภาคใต้ แต่ได้ถูกปรับให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของภาคตะวันออก ทั้งในด้านเทคนิคการผลิตและรูปแบบลวดลาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถปรับตัวและพัฒนาเพื่อความร่วมมือ และยังคงรักษาคุณค่าเชิงวัฒนธรรม (Phongphit & Chaiyasit, 2024) นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการวิจัย เช่น การระดมสมองกับครูภูมิปัญญา ช่างแกะสลัก สมาชิกชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ มีส่วนช่วยให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์สะท้อนเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดสระแก้วได้อย่างแท้จริง โดยเลือกใช้ลายหน้ากาลและหน้าคนจากปราสาทสติก๊กอกรรม รวมถึงลายผีเสื้อจากอุทยานแห่งชาติปางสีดา ผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่มุ่งสร้างความรู้จากการทำงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้เกิดความถูกต้องและยั่งยืน (Bergold & Thomas, 2012)

ในด้านการตลาด ผู้บริโภคสะท้อนความต้องการผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวันและมีดีไซน์ร่วมสมัยมากกว่าสินค้าที่เป็นเพียงของสะสม ผลดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคที่อธิบายว่า ปัจจัยด้านวัฒนธรรมและคุณค่าทางสัญลักษณ์ มีอิทธิพลสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า โดยเฉพาะสินค้าที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Schiffman & Wisenblit, 2019) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sornlertlamvanich และ Chaiyasit (2023) ที่พบว่ากระบวนการความรู้ท้องถิ่นเข้ากับการออกแบบผลิตภัณฑ์สามารถสร้างความน่าสนใจและเพิ่มมูลค่าตลาดได้ เมื่อพิจารณาผลการวิจัยตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) พบว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบทั้ง 3 ชนิด ได้แก่ พัดลายหน้ากาล ของที่ระลึกลายผีเสื้อ และโคมไฟแกะสลักหน้างัว ถือเป็นตัวอย่างของการเปลี่ยนทุนทางวัฒนธรรมให้เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจและสร้างอัตลักษณ์ใหม่ที่เชื่อมโยงกับตลาดร่วมสมัยได้อย่างลงตัว ผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนแนวโน้มการใช้ภูมิปัญญาเป็นฐานสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับกระแสโลกในยุคปัจจุบัน (UNCTAD, 2010)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากปัญหาการสืบทอดที่ลดลง ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ให้เยาวชนและชุมชน เพื่อสืบทอดทักษะและคุณค่าทางวัฒนธรรม
2. จากข้อจำกัดของวัสดุหนังวัว ควรทดลองใช้วัสดุทดแทนหรือวัสดุผสม (เช่น หนังสืเทียมคุณภาพสูงหรือวัสดุรีไซเคิล) เพื่อขยายตลาดและลดต้นทุน
3. จากความต้องการผู้บริโภคร่วมสมัย ควรวางกลยุทธ์การตลาดที่เน้น Storytelling เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของสระแก้ว และเผยแพร่ผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อเข้าถึงผู้บริโภครุ่นใหม่

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคที่กว้างขึ้น การวิจัยครั้งต่อไปควรรวมกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลาย เช่น นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและชาวไทยจากต่างภูมิภาค เพื่อศึกษาแนวโน้มการรับรู้และความต้องการที่แตกต่างกันอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น
2. เปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ในภูมิภาคอื่น ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเชิงปฏิบัติการกับผลิตภัณฑ์จากแหล่งอื่น เพื่อค้นหาจุดแข็งและจุดอ่อน และพัฒนาแนวทางในการสร้างความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ให้มากยิ่งขึ้น
3. การศึกษาการใช้วัสดุทางเลือกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมควรศึกษาการใช้วัสดุทางเลือก เช่น หนังสืเทียม หรือวัสดุรีไซเคิลอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่มอบหมายผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบผลิตภัณฑ์และทำงานร่วมกับวิทยาลัยชุมชนสระแก้ว ขอขอบพระคุณ คณะผู้บริหารสถาบันวิทยาลัยชุมชน ผู้บริหารวิทยาลัยชุมชนสระแก้ว ประชาชน ชุมชน นักศึกษาและชุมชน บ้านคลองไถ่เถื่อน ทุกๆท่าน ที่ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เสียสละแรงกาย แรงใจ และเวลาอันมีค่าในการดำเนินโครงการฯ ที่สร้างสรรค์ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้เขียนได้ใช้เครื่องมือ AI ได้แก่ ChatGPT (เวอร์ชัน GPT-4.0) สำหรับการตรวจแก้ภาษา และการจัดระเบียบเนื้อหาในบทความรวมถึง การวิเคราะห์เบื้องต้น อย่างไรก็ตามผลลัพธ์ทั้งหมดได้รับการตรวจสอบและปรับปรุงเนื้อหาโดยผู้เขียนเรียบร้อยแล้ว

รายการอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2565). *รายงานการสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดสระแก้ว*. กระทรวงวัฒนธรรม.
- กิตติยา ฤทธิภักดี. (2563). การประยุกต์ลวดลายจากหนังตะลุงเพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 22(2), 45-60.
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2566). *อัตลักษณ์ของไทยเปลี่ยนไปแล้ว*. มติชนออนไลน์. https://www.matichon.co.th/columnists/news_4109069
- ข่าวสด. (2567). *รู้จัก "Golden Boy" ประติมากรรมสำริดล้ำค่า อายุเกือบ 1,000 ปี*. https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_8242019
- จักรกฤษณ์ ดาวโรสง. (2552). *ภูมิปัญญาท้องถิ่น*. <http://www.pm.ac.th/jk/social/index2.5.htm>
- เทศบาลตำบลคลองไถ่เถื่อน. (2567). *รายงานแผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น*. สำนักงานเทศบาล.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2564). *ความขัดแย้งทางอัตลักษณ์*. มติชนสุดสัปดาห์. https://www.matichonweekly.com/column/article_474398
- ปิ่น บุตรี. (2565). *อะเมซิ่ง "ปางสีดา" ตีนดา "อาณาจักรผีเสื้อแห่งผืนป่าตะวันออก" ถิ่นมรดกโลกเลื่องชื่อ*. <https://mgronline.com/travel/detail/9650000073238>

- พิรศักดิ์ รัตนะ. (2563). การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม. *วารสารวิชาการการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 11(1), 25–36.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2557). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. ซีระฟิล์ม แอนด์โซเท็กซ์.
- สุวัฒน์ กลินสกุล. (2565). การส่งต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านคุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 7(2), 1–15.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว. (2566). *รายงานการขับเคลื่อนสินค้า OTOP เชิงวัฒนธรรม ตำบลคลองไก่อเลื้อย*. กระทรวงมหาดไทย.
- อ้อยทิพย์ พลศรี. (2545). *ศิลปะการแกะสลักหนังตะลุงภาคใต้*. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- Bergold, J., & Thomas, S. (2012). Participatory research methods: A methodological approach in motion. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, 13(1), Article 30. <https://doi.org/10.17169/fqs-13.1.1801>
- Choktaweessap, N., & Choktaweessap, P. (2021). Transforming Thai cultural art features into modern product design. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 42(3), 1–7.
- Foucault, M. (1980). *Power/knowledge: Selected interviews and other writings, 1972–1977*. Harvester Press.
- Hall, S. (1990). Cultural identity and diaspora. In J. Rutherford (Ed.), *Identity: Community, Culture, Difference* (pp. 222–237). Lawrence & Wishart.
- Howkins, J. (2001). *The creative economy: How people make money from ideas*. Penguin.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson Education.
- Phongphit, S., & Chaiyasit, N. (2024). Creative products based on local wisdom derived from mural paintings of Suphan Buri Province, Thailand. *Harmonia: Journal of Arts Research and Education*, 24(1), 1–10.
- Sae-Wang, R. (2023). Cultural heritage management in Thailand: Common barrier and the possible way to survive. *Humanities, Arts and Social Sciences Studies*, 25(2), 133–160.
- Schiffman, L. G., & Wisenblit, J. L. (2019). *Consumer behavior* (12th ed.). Pearson Education.
- Sornlertlamvanich, V., & Chaiyasit, N. (2023). Integration of local cultural knowledge in the community products design and development. *Ecohumanism*, 3(1), 1–15.
- Suksikarn, R., & Suksikarn, J. (2024). Craft-design collaboration: Designing and developing products from banana fibers through community participation. *Archives of Design Research*, 37(5), 197–218.
- Trott, P. (2021). *Innovation management and new product development* (7th ed.). Pearson Education Limited.
- Ulrich, K. T., & Eppinger, S. D. (2016). *Product design and development* (6th ed.). McGraw-Hill Education.
- UNCTAD. (2010). *Creative economy report 2010: Creative economy – A feasible development option*. United Nations. <https://doi.org/10.18356/8d76f0c9-en>
- Urde, M. (2013). The corporate brand identity matrix. *Journal of Brand Management*, 20(9), 742–761. <https://doi.org/10.1057/bm.2013.12>
- Wheeler, A. (2017). *Designing brand identity: An essential guide for the whole branding team* (5th ed.). Wiley.

แนวทางการพัฒนาอาชีพในผู้สูงอายุของพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม
อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
อรวรรณ สิริ^{1*} ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง²

Guidelines for Career Development among the Elderly
in the Area of Thangam Subdistrict Administrative Organization,
In Buri District, Sing Buri Province
Orawan Siri^{1*} Chairat Wongkitrungruang²

Received 28/04/2025 Revised 27/05/2025 Accepted 29/05/2025
<https://doi.org/10.60101/jla.2025.6.2.7618>

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัญหาและทรัพยากรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาอาชีพ 2) เพื่อศึกษาสถานการณ์การทำงานตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ของผู้สูงอายุ 3) เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาอาชีพและการทำงานของผู้สูงอายุ 4) เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาอาชีพในผู้สูงอายุในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรีเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลหลักจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่หน่วยงานทางภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องและกลุ่มผู้สูงอายุที่มีงานทำและไม่มีงานทำในพื้นที่ รวมทั้งสิ้น 14 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) บริบทในพื้นที่ตำบลท่างามเป็นชุมชนชนบทในพื้นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การเกษตร ประชาชนโดยเฉพาะผู้สูงอายุยังคงทำงานงานที่ใช้แรงงานน้อย และเหมาะสมกับศักยภาพทางร่างกาย โดยเน้นใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้รับการสนับสนุนผ่านศูนย์กิจกรรม โรงเรียนผู้สูงอายุ และโครงการพัฒนาอาชีพจากภาครัฐ 2) สถานการณ์ของผู้สูงอายุในตำบลท่างามยังคงมีผู้สูงอายุยังมีบทบาททางเศรษฐกิจ โดยทำอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย แม้มีรายได้เสริม แต่ยังพึ่งพาบำนาญและลูกหลานอยู่มาก และประสบปัญหาสุขภาพ การเข้าถึงทักษะใหม่ และตลาดออนไลน์ 3) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพเกิดจากความร่วมมือของรัฐ ชุมชน และผู้สูงอายุ โดยเน้นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าและเป็นเจ้าของกระบวนการอย่างแท้จริง 4) แนวทางการพัฒนาอาชีพพบว่า ควรเน้นการฝึกอบรมอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพผู้สูงอายุ ใช้ทรัพยากรในชุมชน เชื่อมโยงตลาดดิจิทัล สร้างแบรนด์ สนับสนุนทุน อุปกรณ์ และรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อความมั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาอาชีพ ผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมของประชาชน

¹ นิสิตปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Master of Arts student, Major Field: Social Development Program, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

² อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Independent Study Advisor, Major Field: Social Development Program, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University
E-mail: ¹orawan.siri2@ku.ac.th ²fgracrw@ku.ac.th

*Corresponding author e-mail: orawan.siri2@ku.ac.th

Abstract

This research aimed to: 1) study the context, problems, and local resources related to career development 2) explore the work situations of the elderly from the past to the present; 3) investigate the participatory processes contributing to career development and employment among the elderly and 4) study the problems and potential approaches for career development among the elderly in the area of Thangam Subdistrict Administrative Organization, In Buri District, Sing Buri Province. This qualitative research employed semi-structured interviews as the primary research instrument. The key informants were divided into two groups: government officials involved in career development and the elderly in the area, both employed and unemployed—a total of 14 participants. The data were analyzed using descriptive analysis. The findings revealed that 1) Thangam Subdistrict is a rural, lowland community suitable for agriculture. Elderly residents continue to engage in low-intensity work that aligns with their physical capabilities, often drawing on local wisdom. They also receive support through activity centers, elderly schools, and state-run vocational development programs. 2) The elderly in Thangam Subdistrict still play an economic role by engaging in occupations suitable for their physical condition. Although some have supplementary income, many remain dependent on pensions and their children, and they face challenges related to health, access to new skills, and digital market participation. 3) The participatory process in career development involves collaboration among the government, community, and the elderly, emphasizing participation at every stage. This inclusive process fosters a sense of value and ownership among elderly participants. 4) Career development strategies should focus on training programs suited to the elderly's abilities, utilizing local resources, linking to digital markets, creating product branding, providing financial and equipment support, and encouraging the formation of community enterprises for long-term stability and sustainability.

Keywords: career development guidelines, elderly, public participation

บทนำ

ในช่วงกว่า 50 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรจากแบบพีรามิดฐานกว้างเป็นฐานแคบปลายกว้าง สะท้อนถึงการลดลงของประชากรวัยเด็กและการเพิ่มขึ้นของประชากรวัยสูงอายุ อันเป็นผลจากนโยบายการวางแผนครอบครัวและความก้าวหน้าทางการแพทย์ ส่งผลให้การระงับการพึ่งพิงของประชากรวัยแรงงานเพิ่มสูงขึ้น ขณะที่เยาวชนเข้าสู่ตลาดแรงงานช้าลงจากการขยายการศึกษาภาคบังคับ สถานการณ์เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิตของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยชี้ให้เห็นถึงการขาดความตระหนักและการเตรียมความพร้อมของคนรุ่นใหม่ในการเข้าสู่วัยชรา รวมถึงทัศนคติในทางลบต่อผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น จึงจำเป็นต้องเร่งดำเนินการส่งเสริมพัฒนา และคุ้มครองผู้สูงอายุในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพเพื่อรองรับสังคมสูงวัยที่กำลังเติบโตอย่างต่อเนื่อง (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566)

ปัญหาการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุในโครงสร้างประชากรไทยส่งผลให้ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับความยากลำบากมากกว่าวัยอื่น โดยเฉพาะผู้ที่ขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ไม่มีบุตรหลานดูแล และมีภาวะพึ่งพิงสูงจากการเสื่อมถอยของสุขภาพ ส่งผลให้ความต้องการการดูแลระยะยาวจากสังคมเพิ่มสูงขึ้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจึงเป็นภารกิจเร่งด่วนของภาครัฐ เนื่องจากหากไม่มีระบบดูแลและการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ จะส่งผลกระทบต่อทั้งตัวผู้สูงอายุและภาระงบประมาณของประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) รัฐได้ให้ความสำคัญกับการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และการวางรากฐานด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคมให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ พร้อมกับการรับประกันสิทธิในการเข้าถึงบริการและสวัสดิการอย่างเท่าเทียม

ดังนั้น การยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องมีการวางระบบโครงสร้างด้านรายได้ สวัสดิการ และการจัดบริการ สาธารณะที่ครอบคลุมและทั่วถึงตามบริบทของพื้นที่และอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

การพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะส่งผลดีต่อทั้งตัวผู้สูงอายุ ครอบครัว และสังคมโดยรวม การมีอาชีพทำให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเอง ลดภาระของ ครอบครัว และมีส่วนร่วมในสังคมอย่างมีคุณค่า โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งมีสัดส่วน ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และคาดว่าจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในอัตราสูงในอนาคต จากการสำรวจพบว่า ผู้สูงอายุในพื้นที่ ประสบปัญหาด้านสุขภาพ ส่งผลต่อรายจ่ายและคุณภาพชีวิต อีกทั้งยังมีจำนวนมากที่ว่างงานหรือไม่มีรายได้ การส่งเสริม อาชีพจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างหลักประกันทางเศรษฐกิจ โดยต้องมีการออกแบบอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายและ บริบทในพื้นที่ พร้อมทั้งสนับสนุนโอกาส งบประมาณ และสร้างทัศนคติที่ดีต่อกายภาพของผู้สูงอายุ จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม เพื่อวิเคราะห์สภาพบริบท ความต้องการ และแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีงานทำ มีรายได้ และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณค่าและ ความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทสภาพปัญหาและทรัพยากรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาอาชีพขององค์การบริหารส่วนตำบล ท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อศึกษาสถานการณ์การทำงานตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ของผู้สูงอายุในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
3. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาอาชีพและการทำงานของผู้สูงอายุในพื้นที่องค์การบริหารส่วน ตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
4. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาอาชีพในผู้สูงอายุในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

พลอยพรรณ เชี่ยวชาญ (2559) ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม ทำให้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ลดลง และมีแนวโน้มที่จะต้องพึ่งพาผู้อื่นมากขึ้น โดยนักวิชาการได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่กำลังเข้าสู่ช่วง สดท้ายของพัฒนาการมนุษย์ที่ร่างกายอ่อนแอ ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ และมีบทบาททางสังคมลดลง

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ปัจจุบันผู้สูงอายุยังคงมีแนวโน้มทำงานเพิ่มขึ้น โดยส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบแรงงานนอกระบบ เช่น การทำ เกษตรกรรม ธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง หรือช่วยเหลือในครัวเรือน การทำงานของผู้สูงอายุจึงเป็นไปตามความสามารถ ความถนัด และบริบทของพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบคือ การขาดหลักประกันด้านรายได้ในระยะยาว และการไม่ได้รับ สวัสดิการจากระบบการจ้างงานเดิม ส่งผลต่อความมั่นคงในชีวิตหลังวัยเกษียณ (กองส่งเสริมการมีงานทำ, 2564)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

การเข้าใจผู้สูงอายุจำเป็นต้องพิจารณาทั้งทางด้านชีวภาพ จิตวิทยา และสังคม โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ทฤษฎีหลัก ได้แก่

1. ทฤษฎีชีวภาพ อธิบายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย เช่น ความเสื่อมของเซลล์ การสะสมของอนุมูล อิสระ และการลดลงของภูมิคุ้มกัน

2. ทฤษฎีจิตวิทยา กล่าวถึงการปรับตัวของผู้สูงอายุเพื่อให้สามารถเข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลงของตน เช่น ตามทฤษฎีมาสโลว์ที่ระบุว่าผู้สูงอายุยังต้องการความรัก การยอมรับ และความสำเร็จในชีวิต

3. ทฤษฎีสังคม กล่าวถึงบทบาทและปฏิสัมพันธ์ของผู้สูงอายุในสังคม เช่น ทฤษฎีการถดถอยที่อธิบายว่าผู้สูงอายุจะลดบทบาทลงเพื่อความสะดวกในสังคม และทฤษฎีกิจกรรมที่สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างต่อเนื่องเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง การพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในช่วงสุดท้ายของชีวิตมนุษย์ สิ่งนี้จะดำเนินต่อไปจนกว่าอายุขัยของสิ่งมีชีวิตจะสิ้นสุดลง ประเทศไทยถือว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปีเป็นผู้สูงอายุและถือเป็นมาตรฐานการเกษียณอายุ เป็นวัยที่ร่างกายอ่อนแอ และเป็นบุคคลที่ต้องการดูแลเป็นพิเศษ มีบทบาททางสังคมที่ลดลง

แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาอาชีพและการส่งเสริมอาชีพ

การพัฒนาอาชีพในปัจจุบัน ไม่ว่าหน่วยงานใดก็ตามต่างก็ให้ความสำคัญอย่างมากเพื่อเป็นการเตรียมคนสำหรับความก้าวหน้าในอาชีพซึ่ง สุพัตรา แสงวัฒนะ (2562) กล่าวว่า หลักของการพัฒนาอาชีพโดยทั่วไป ประกอบด้วย 4 ประการที่สำคัญ ได้แก่

1. การรู้จักตนเอง การพิจารณาความสามารถ จุดเด่น ทักษะ ค่านิยม ความสนใจ และบุคลิกภาพของตนเอง เพื่อเลือกอาชีพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพและความพึงพอใจ

2. การรวบรวมข้อมูลอาชีพ การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะงาน การศึกษา ความก้าวหน้า และความมั่นคงในอาชีพ เพื่อใช้เป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจเลือกอาชีพอย่างมีข้อมูล

3. การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ การฝึกฝนทักษะและความรู้ที่จำเป็น เพื่อพัฒนาความพร้อมในการเข้าสู่สายอาชีพที่ต้องการอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

4. การบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันของบุคคลและชุมชน การสำรวจความต้องการของบุคคลและชุมชน เพื่อนำมากำหนดแผนพัฒนาอาชีพที่ตอบสนองทั้งสองฝ่าย ส่งเสริมความก้าวหน้าอาชีพ เพิ่มรายได้ และสร้างเครือข่ายการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ดังนั้นสรุปได้ว่า การพัฒนาอาชีพมีหลักการที่สำคัญด้วยกันหลายประการ แต่ในประเด็นหลักของการพัฒนาอาชีพปัจจุบันจะพบได้ว่า การพัฒนาอาชีพนั้นก่อให้เกิดการที่บุคคลได้รู้จักตนเองและช่วยเหลือตนเองมากขึ้น การรวบรวมข้อมูลจากการได้ความรู้ทางอาชีพ การเตรียมตัวเพื่อก้าวสู่โลกของงานอาชีพ และการที่บุคคลและชุมชนเกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันจากการมีส่วนร่วม อันนำไปสู่ศักยภาพของตนเองได้ดี ตลอดจนเกิดความเข้มแข็งในการสร้างอาชีพให้แก่ชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย

วรารณ อินทรักษ์ (2563) ให้ข้อมูลว่า การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทยมีรากฐานจากแนวคิด "สวัสดิการสังคม" ที่เน้นการสร้างความมั่นคงทางสังคมอย่างเสมอภาค เป็นธรรม และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยมีรูปแบบหลากหลาย ได้แก่ ระบบประกันสังคมทั้งภาคบังคับและสมัครใจ การให้สวัสดิการจากรัฐ เช่น เบี้ยยังชีพ การช่วยเหลือฉุกเฉินและสิทธิพิเศษต่าง ๆ รวมถึงบริการด้านสุขภาพ การดูแลที่บ้าน โรงพยาบาลชุมชน และการศึกษาตลอดชีวิตผ่านโรงเรียนผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมอาชีพ การสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาคุณภาพชีวิต และการจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่ขาดที่พึ่ง ทั้งยังเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป ผ่านกิจกรรม เช่น สวัสดิการชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ กิจกรรม CSR และการซื้อประกันส่วนบุคคล เพื่อดูแลผู้สูงอายุอย่างครบวงจร

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและคุณภาพชีวิตที่ดี ผ่านระบบประกันสังคม บริการสังคม และการเกื้อกูลจากทุกภาคส่วน ทั้งการให้รายได้พื้นฐาน เช่น เบี้ยยังชีพ และการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการทำงาน เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต และโครงการฝึกอาชีพ สวัสดิการด้านสุขภาพ การศึกษา และการส่งเสริมการมีงานทำ ล้วนมีบทบาทสำคัญในการสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคเอกชน เพื่อเสริมสร้างอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

Cohen และ Uphoff (1981) ได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการซึ่งชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมหรืองานต่าง ๆ ที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชน คนในชุมชน จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่ามีนักวิชาการท่านต่างๆ ได้กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

- 1.การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) การแสดงความคิดเห็นและร่วมกำหนดแนวทางโครงการ ตั้งแต่การค้นหาคำความต้องการ วิเคราะห์ปัญหา เตรียมการ และวางแผนการดำเนินงาน
- 2.การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) การเข้าร่วมปฏิบัติตามแผนงาน ผ่านการสละทรัพยากร การบริหารและประสานงาน และการปฏิบัติงานจริง ทั้งด้วยความสมัครใจหรือในบางกรณีถูกกำหนดให้เข้าร่วม.
- 3.การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Benefits) การได้รับผลตอบแทนทั้งด้านวัตถุ (เช่น รายได้ ทรัพย์สิน), ด้านสังคม (เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน) และด้านบุคคล (เช่น ความภาคภูมิใจ อำนาจทางการเมือง)
- 4.การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การร่วมวัดผลและวิเคราะห์ผลการดำเนินโครงการ เพื่อค้นหาข้อดี ข้อบกพร่องและปรับปรุงการทำงานในอนาคต แม้ส่วนใหญ่มักเป็นบทบาทของภาครัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

การกำหนดพื้นที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกดำเนินการในพื้นที่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภอสว่างวีรกรรม จังหวัดสิงห์บุรี จำนวนทั้งสิ้น 11 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านโคกขาม หมู่ที่ 2 บ้านโคกขาม หมู่ที่ 3 บ้านโคกขาม หมู่ที่ 4 บ้านบางเล็ก หมู่ที่ 5 บ้านเกาะแก้ว หมู่ที่ 6 บ้านท่าข่อย หมู่ที่ 7 บ้านท่างาม หมู่ที่ 8 บ้านบางตาโหม หมู่ที่ 9 บ้านปลาไหล หมู่ที่ 10 บ้านหัวดง หมู่ที่ 11 บ้านโพธิ์สำนึก

การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มประชากรของพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่างามทั้ง 11 หมู่บ้าน มีจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด 1,591 คน แบ่งเป็นเพศชาย 670 คน และเพศหญิง 921 คน แบ่งตามช่วงอายุดังนี้ ผู้สูงอายุ 50-59 ปี จำนวน 514 คน ผู้สูงอายุ 60-69 ปี จำนวน 563 คน ผู้สูงอายุ 70-79 ปี จำนวน 321 คน ผู้สูงอายุ 80-89 ปี จำนวน 160 คน ผู้สูงอายุ 90-99 ปี จำนวน 25 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม, 2566)

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 14 ท่าน ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุ จำนวน 8 ท่าน และ กลุ่มผู้สูงอายุที่มีงานทำ จำนวน 3 ท่าน และ กลุ่มที่ 3 คือกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีงานทำ จำนวน 3 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการทั้งเชิงปฐมภูมิและทุติยภูมิ ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษา ณ องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภอสว่างวีรกรรม จังหวัดสิงห์บุรี โดยเริ่มจากการเข้าไปทำความรู้จักกับชุมชนเพื่อสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจจากคนในพื้นที่ อันเป็นขั้นตอนสำคัญในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนประสบการณ์จริงของกลุ่มเป้าหมาย

วิธีการเก็บข้อมูลหลักที่ใช้ ได้แก่

1.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและผ่านการปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้แน่ใจว่าคำถามครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยกลุ่มเป้าหมายของการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้สูงอายุในชุมชน เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

1.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อสังเกตพฤติกรรม บทบาท และบริบทของผู้สูงอายุในสถานการณ์จริง รวมถึงบันทึกข้อมูลประกอบการวิเคราะห์

1.3 การยืนยันข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต และเอกสารต่าง ๆ มาทำการเปรียบเทียบและตรวจสอบความสอดคล้องกัน นอกจากนี้ยังมีการทำ member checking โดยนำผลการถอดความสัมภาษณ์กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย ได้แก่ หนังสือ วิทยานิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าอิสระ บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลเชิงสถิติและรายงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการสร้างกรอบแนวคิด การวิเคราะห์ข้อมูล และสนับสนุนการตีความผลการวิจัย โดยเนื้อหาครอบคลุมประเด็น เช่น แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน การเสริมสร้างพลังอำนาจ (empowerment) การพัฒนาอาชีพในผู้สูงอายุ และข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตำบลท่างาม

การดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งหมดอยู่ภายใต้กรอบของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยมีการขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล และการรักษาความลับของข้อมูลอย่างเคร่งครัด

4. เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลัก โดยพัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เหมาะสมกับการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ทั้งภาครัฐและกลุ่มผู้สูงอายุที่มีงานทำและไม่มีการทำ โดยแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็นทั้งหมด 5 ตอน ประกอบด้วย (1) ประเด็นข้อคำถามเกี่ยวกับบริบททั่วไปของผู้สูงอายุ (2) ประเด็นข้อคำถามเกี่ยวกับทรัพยากรในท้องถิ่น (3) ประเด็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์การทำงานของผู้สูงอายุตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน (4) ประเด็นข้อคำถามเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาอาชีพและการทำงานของผู้สูงอายุ และ (5) ประเด็นข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลักนั้นจะถูกนำมาถอดความและทำการเรียบเรียงในประเด็นต่างๆ ให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การตรวจสอบเครื่องมือ

ในการดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรงของข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการจัดทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งผ่านการพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะโดยอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้แน่ใจว่าเนื้อหามีความเหมาะสม ครอบคลุมประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถสะท้อนประสบการณ์จริงของผู้ให้ข้อมูลได้อย่างรอบด้าน

ภายหลังการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ผ่านการถอดความกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง (member checking) เพื่อยืนยันว่าเนื้อหาที่ถ่ายทอดตรงตามเจตนา ประสบการณ์ และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ (credibility) และความถูกต้องของข้อมูลเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้อาศัยการไตร่ตรองและตีความข้อมูลอย่างรอบคอบในกระบวนการวิเคราะห์ เพื่อให้ข้อค้นพบมีความสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่างอย่างแท้จริง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์ โดยทำการถอดเทปจากการบันทึกเสียง การสังเกต จดบันทึก หรือการลงมือปฏิบัติ ที่มีการตรวจสอบข้อมูลแล้วจากนั้นนำข้อมูลที่ได้อ่านวิเคราะห์แยกประเด็นต่าง ๆ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นเชิงพรรณนา ทั้งข้อมูลที่ได้รับมาจากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 14 ท่าน และทำการสรุปข้อมูล โดยประมวลผลความคิดเห็นและข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นผู้ศึกษา จะนำเสนอตามประเด็นที่กำหนดไว้ในการสัมภาษณ์แต่ละข้อตามโครงสร้างของกรอบแนวคิด

ผลการวิจัย

1. บริบทในพื้นที่และบริบทของผู้สูงอายุ

พบว่าตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี มีการดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุผ่านโครงสร้างและกิจกรรมที่เป็นระบบ โดยมีปัจจัยหลายประการที่ทำให้เกิดแนวทางการพัฒนานี้ขึ้น มีการดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุผ่านโครงสร้างและกิจกรรมที่เป็นระบบมีปัจจัยหลายประการที่ทำให้เกิดแนวทางการพัฒนานี้ขึ้น โดยสาเหตุของการ

ดูแลผู้สูงอายุในตำบลท่างาม คือกลุ่มหน่วยงานในพื้นที่ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุเนื่องจากมองว่า สามารถเชื่อมโยงกับปัจจัยสำคัญหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป สังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้สัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในจังหวัดสิงห์บุรีที่มีแนวโน้มของประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นทุกปี หากไม่มีการวางแผนและเตรียมการที่ดี อาจนำไปสู่ปัญหาด้านภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุ รวมถึงภาระทางเศรษฐกิจและสังคมอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญคือ ลักษณะทางเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท ซึ่งแตกต่างจากผู้สูงอายุในเขตเมือง ผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลท่างามส่วนใหญ่อยู่กับครอบครัวหรืออาศัยอยู่ในชุมชนดั้งเดิม แม้ว่าหลายคนยังสามารถทำงานได้ แต่บางส่วนก็เผชิญกับปัญหาสุขภาพที่ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพหนัก ๆ ได้เหมือนในวัยหนุ่มสาว ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้มีการระบุถึง

“ศักยภาพของผู้สูงอายุ แม้ว่าผู้สูงอายุจะมีข้อจำกัดด้านร่างกายตามวัยที่เพิ่มขึ้น แต่พบว่าผู้สูงอายุในช่วงอายุ 60-80 ปี หากไม่มีโรคประจำตัวยังคงสามารถทำงานได้ตามความเหมาะสม โดยเฉพาะงานที่ไม่ต้องใช้แรงกายมากนัก เช่น งานฝีมือ งานจักสาน หรือการช่วยงานภายในครัวเรือน ส่วนผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 70 ปี และมีปัญหาด้านสุขภาพ อาจไม่สามารถทำงานหนักได้ แต่ยังคงสามารถใช้ทักษะและประสบการณ์ของตนเองในการทำงานฝีมือ หรือกิจกรรมที่ช่วยสร้างรายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น การสานตะกร้า การถักทอ และการทำขนมพื้นบ้าน” (นาย ก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 4 กุมภาพันธ์ 2568)

จากประเด็นดังกล่าวจึงทำให้เกิดการพัฒนาแนวทางการดูแลจึงต้องสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เช่น การส่งเสริมอาชีพที่ใช้แรงงานเบา การจัดกิจกรรมสังคมเพื่อป้องกันภาวะเหงาและภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ ซึ่งแนวทางการพัฒนาในพื้นที่จึงสะท้อนให้เห็นถึง แนวคิดด้านความเข้มแข็งของชุมชน (Community Strengthening) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้ชุมชนมีบทบาทในการดูแลสมาชิกของตนเอง ชุมชนตำบลท่างามมีการจัดตั้ง ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) และโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นโครงสร้างที่ช่วยให้ผู้สูงอายุยังคงมีบทบาททางสังคม ไม่ถูกทอดทิ้ง และได้รับการดูแลจากคนในชุมชนเอง แนวคิดนี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีการพึ่งพาตนเองของชุมชน (Self-Reliance Theory) ของพระราชดำริ ซึ่งเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยอาศัยทรัพยากรในท้องถิ่นและการร่วมมือกันของคนในชุมชน

2.สถานการณ์การทำงานและการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุในตำบลท่างาม

พบว่าผลการวิจัยที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมที่ยังคงสำคัญของผู้สูงอายุในระบบเศรษฐกิจและสังคม แม้จะเกษียณจากงานหลักไปแล้ว แต่ผู้สูงอายุจำนวนมากยังคงมีความตั้งใจที่จะทำงานต่อไป เพื่อให้รู้สึกมีคุณค่าและสามารถมีบทบาทในชุมชนได้ต่อไป พื้นที่ชนบทของตำบลท่างามที่มีฐานเศรษฐกิจจากการเกษตรเป็นหลัก ทำให้ผู้สูงอายุสามารถประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับกำลังและความสามารถของตนเองได้ เช่น การทำเกษตรเบา ๆ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร หรือการทำหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยกิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงช่วยเพิ่มมูลค่าให้ผลผลิต แต่ยังสามารถสร้างรายได้เสริมและเสริมสร้างความภูมิใจให้แก่ผู้สูงอายุ แม้ว่าในบางกรณีผู้สูงอายุจะยังสามารถประกอบอาชีพได้ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดจากสภาพร่างกายที่ไม่สมบูรณ์ เช่น โรคประจำตัวที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานหนักและต่อเนื่อง ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุต้องเลือกทำกิจกรรมที่ไม่ใช้แรงงานมาก อย่างการทำขนมไทยขายจากบ้านหรือทำงานง่าย ๆ ที่ไม่ต้องใช้ร่างกายมากเกินไปซึ่งผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้ระบุถึง

“แม้จะมีปัญหาสุขภาพและต้องพบแพทย์เป็นประจำ แต่ก็สามารถทำอาชีพเสริมได้ เช่น การทำขนมไทยขายในระดับเล็ก ๆ การมีโรคเบาหวานและต้องไปพบแพทย์เป็นประจำ ทำให้ไม่สามารถทำงานที่ใช้แรงงานหนักหรือทำงานต่อเนื่องเป็นเวลานานได้ แต่เธอยังคงสามารถทำอาชีพเสริม เช่น การทำขนมไทยขายเล็กๆ น้อยๆ ได้ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดด้านสุขภาพยังทำให้เธอไม่สามารถขยายธุรกิจหรือรับออเดอร์จำนวนมากได้”

“การมีรายได้เสริมจากอาชีพดังกล่าวแม้ไม่มากมาย แต่ก็ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้บางส่วน แม้จะต้องเผชิญกับความท้าทายจากสภาพร่างกาย” (นาย ข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 4 กุมภาพันธ์ 2568)

ซึ่งจากข้อความดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า พวกเขายังสามารถสร้างรายได้จากกิจกรรมดังกล่าวได้แม้จะจำกัดในบางกรณี คือ การขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ และการขาดช่องทางในการทำตลาดผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลก็เป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุบางส่วนไม่สามารถขยายธุรกิจหรือหาตลาดใหม่ ๆ สำหรับผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้นได้ อย่างการขายสินค้าออนไลน์ ซึ่งเป็นช่องทางการตลาดที่ยังไม่คุ้นเคยสำหรับผู้สูงอายุบางคน ทำให้แม้จะมีผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ แต่ก็ไม่สามารถเข้าถึงตลาดที่กว้างขวางได้ นอกจากนี้ การพึ่งพาเงินบำนาญหรือเงินจากลูกหลานก็ยังคงเป็นแหล่งรายได้หลักสำหรับผู้สูงอายุหลายคน ซึ่งรายได้จากอาชีพเสริมจึงเป็นเพียงแครายได้เสริมที่ใช้ในการดูแลค่าใช้จ่ายประจำวัน เช่น ค่ายา ค่า

รักษาพยาบาล หรือค่าเดินทางไปโรงพยาบาล และในบางกรณีผู้สูงอายุที่ไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ต้องพึ่งพารายได้จากการทำงานรับจ้างรายวัน เช่น งานบ้าน หรือดูแลผู้สูงอายุอื่น ๆ ซึ่งบางครั้งก็ยังไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็น โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่เป็นภาระหลักของผู้สูงอายุ จึงทำให้สรุปในภาพรวมได้ว่า สถานการณ์ของผู้สูงอายุในตำบลท่าแกมสะท้อนถึงการพึ่งพาตนเองผ่านการทำงานอาชีพเสริมที่สร้างรายได้ แต่ยังคงมีอุปสรรคจากข้อจำกัดด้านสุขภาพ ทักษะทางเทคโนโลยี และการเข้าถึงตลาดที่กว้างขวาง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในพื้นที่สามารถมีชีวิตที่มีคุณภาพและยั่งยืนต่อไป

3.กระบวนการมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพและการทำงานของผู้สูงอายุในตำบลท่าแกม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี สะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการการทำงานอย่างเป็นระบบระหว่างภาครัฐ ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน กำหนดกิจกรรมตามความสนใจและความถนัดของผู้สูงอายุ ไปจนถึงการตัดสินใจและติดตามผลการดำเนินงาน ผู้สูงอายุไม่ได้เป็นเพียงผู้เข้ารับบริการ แต่มีบทบาทเป็นผู้ร่วมสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพของตนเอง ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า

1) กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพและการทำงานของผู้สูงอายุในตำบลท่าแกม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการการทำงานอย่างเป็นระบบระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุไม่ได้เป็นเพียงผู้รับบริการ แต่มีสถานะเป็น “หุ้นส่วน” ในกระบวนการพัฒนาอาชีพอย่างแท้จริง ผ่านการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ได้แก่ การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และร่วมติดตามประเมินผล ซึ่งสะท้อนถึงการเสริมพลังอำนาจ (empowerment) ให้แก่ผู้สูงอายุในการกำหนดทิศทางชีวิตของตนเองอย่างมีคุณค่า

2) ในขั้นตอนการร่วมคิด ผู้สูงอายุมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น เรียนรู้ทักษะใหม่ และเสนอแนวทางพัฒนาอาชีพตามประสบการณ์ของตน โดยมีภาคีเครือข่ายในพื้นที่สนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการฝึกอบรมที่ตอบโจทย์ความสนใจเฉพาะบุคคล

3) ขั้นตอนการวางแผน ผู้สูงอายุร่วมกับหน่วยงานและผู้นำชุมชนกำหนดรูปแบบกิจกรรม อาชีพ และการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการตัดสินใจและปฏิบัติ ผู้สูงอายุเลือกเข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัด โดยมีบทบาทเป็นผู้ปฏิบัติและแกนนำถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ผู้อื่น

4) ขั้นตอนของการติดตามและประเมินผล ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการสะท้อนความคิดเห็น ตรวจสอบผลการดำเนินงาน และเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องต่อการของตลาด

4.ปัญหาและแนวทางการพัฒนาอาชีพในผู้สูงอายุในพื้นที่

ผลการวิจัย พบว่า ในตำบลท่าแกมเน้นการสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเอง มีรายได้ และคงคุณค่าในสังคม โดยมุ่งเน้นงานที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย ความถนัด และบริบทของชุมชน เช่น การทำขนมไทย การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลาช่อน และงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งสามารถทำได้จากที่บ้านและใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า ขณะเดียวกันยังส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกิจกรรมเหล่านี้ด้วยความหมาย การพัฒนาอาชีพไม่ได้จบเพียงแค่การฝึกทักษะ แต่ยังรวมถึงการสร้างช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านตลาดชุมชน งานเทศกาลท้องถิ่น หรือเครือข่ายการตลาดในระดับที่กว้างขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านการตลาดและการใช้เทคโนโลยี ผู้สูงอายุหลายคนยังขาดความรู้เรื่องการขายออนไลน์ การสร้างแบรนด์ และการใช้โซเชียลมีเดีย จึงจำเป็นต้องมีการอบรมเสริมทักษะเหล่านี้ควบคู่กับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเสียงสะท้อนจากกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่

“หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ได้ส่งเสริมการฝึกทำขนมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น ขนมไทยและการแปรรูปปลาช่อน โดยมีเป้าหมายให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้และมีรายได้จากการทำงานในชุมชน นอกจากนี้ยังมีการฝึกอบรมงานหัตถกรรมและทักษะอื่นๆ ที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน” (นาง น, การสื่อสารส่วนบุคคล, 4 กุมภาพันธ์ 2568)

“การขายผลิตภัณฑ์ในชุมชนยังมีปัญหาบางประการ โดยเฉพาะในเรื่องของการหาตลาดที่รองรับผลิตภัณฑ์ของเรา” (นางสาว ฉ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 4 กุมภาพันธ์ 2568)

“อยากให้ภาครัฐสนับสนุนการพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุ เช่น การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถต่อยอดงานของตัวเองไปเรื่อย ๆ และสร้างรายได้จากการทำงาน” (นาย ย, การสื่อสารส่วนบุคคล, 4 กุมภาพันธ์ 2568)

นอกจากนี้ ปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญคือทุนเริ่มต้นและอุปกรณ์ประกอบอาชีพ ซึ่งยังเป็นข้อจำกัดสำหรับผู้สูงอายุบางกลุ่ม การจัดสรรงบประมาณและการสนับสนุนด้านอุปกรณ์อย่างต่อเนื่องจึงเป็นสิ่งจำเป็น ตลอดจนการจัดตั้งกลุ่มอาชีพหรือวิสาหกิจชุมชนที่มีเป้าหมายชัดเจนในการผลิตและจำหน่ายสินค้า จะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงในอาชีพและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถรวมกลุ่ม เรียนรู้ร่วมกัน และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืนในระยะยาว

การอภิปราย

ด้านบริบทในพื้นที่และบริบทของผู้สูงอายุตำบลท่างาม อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี มีสัดส่วนผู้สูงอายุถึงร้อยละ 26 ของประชากร ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัด สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างชัดเจน ส่งผลให้ต้องมีการปรับนโยบายท้องถิ่นให้ตอบโจทย์ด้านคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างเหมาะสมกับบริบทชุมชน พื้นที่ที่มีการจัดตั้ง “ศูนย์ส่งเสริมและฟื้นฟูผู้สูงอายุ” และ “โรงเรียนผู้สูงอายุ” เพื่อส่งเสริมสุขภาพกาย ใจ และความสัมพันธ์ทางสังคม

สถานการณ์การทำงานของผู้สูงอายุในตำบลท่างาม พบว่า ผู้สูงอายุในตำบลท่างามยังคงมีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจและสังคม แม้จะเผชิญกับข้อจำกัดจากสุขภาพที่ไม่สมบูรณ์และการขาดแหล่งทุน แต่พวกเขายังคงมีความตั้งใจในการทำงานเพื่อสร้างรายได้และมีส่วนร่วมกับชุมชน ผ่านอาชีพที่ไม่เป็นทางการ เช่น การเกษตร การเลี้ยงสัตว์ และการทำหัตถกรรม ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการประสบความสำเร็จและความพึงพอใจในการสร้างคุณค่าในตนเอง แม้จะมีรายได้จากอาชีพเสริมไม่เพียงพอในบางกรณี แต่ผู้สูงอายุก็ยังมองหาโอกาสในการทำงานเพื่อรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัวและสังคม อย่างไรก็ตาม อุปสรรคสำคัญที่พบคือปัญหาสุขภาพ เงิน และขาดทักษะทางเทคโนโลยีและการตลาด รวมถึงการขาดการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง จึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนานโยบายและกลไกการสนับสนุนที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่และช่วยให้พวกเขาสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุในตำบลท่างาม อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรีสะท้อนถึงการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ผู้นำท้องถิ่น ชุมชน และผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีกระบวนการมีส่วนร่วม (Participatory Process Theory) ที่เน้นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนจนถึงการติดตามผล โดยเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของตนเอง การมีส่วนร่วมนี้ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและพึ่งพาตนเองให้กับผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ งานวิจัยของพิมพ์ภา เพ็งนาเรนท์ (2564) ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุมีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นและการตัดสินใจในการพัฒนาอาชีพของตนเอง ซึ่งส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการและการพัฒนาทักษะที่ต่อเนื่อง และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ และงานวิจัยของคณางค์ ช่อชู (2562) ที่ศึกษากระบวนการเรียนรู้ชุมชนบ้านหนองขวาง ตำบลพรสำราญ อำเภอบางบาล จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนมีผลในการพัฒนาทักษะอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยเริ่มจากการสร้างแรงบันดาลใจจากคนต้นแบบในชุมชน ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีที่แสดงให้เห็นถึงการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้และนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

การพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุในตำบลท่างาม อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นกระบวนการที่ต้องพิจารณาอย่างรอบด้าน โดยมีจุดเน้นสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีรายได้ในชีวิตประจำวัน และยังสามารถมีคุณค่าในสังคมได้อย่างต่อเนื่อง การดำเนินการจึงมุ่งเน้นไปที่การสร้างงานที่สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยทรัพยากรในชุมชน ความรู้พื้นถิ่น และความสนใจเฉพาะกลุ่มของผู้สูงอายุ แนวทางการพัฒนาอาชีพจึงเริ่มต้นจากการฝึกอบรมทักษะที่สามารถนำไปใช้ได้จริง เช่น การทำขนมไทย การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลาช่อน หรือการทำงานหัตถกรรม ซึ่งเป็น

กิจกรรมที่ไม่ใช้แรงงานหนักมากนัก เหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมที่สามารถทำได้ที่บ้าน และใช้วัตถุดิบจากในท้องถิ่น จึงเป็นการส่งเสริมให้เกิดการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างคุ้มค่า นอกจากนั้นยังเป็นการรักษาและส่งต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสู่คนรุ่นหลังอย่างมีคุณค่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี ชัยศรี และสุนทร ปัญญาพงษ์ (2568) ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุที่ประกอบด้วยแนวคิดแบบองค์รวม การส่งเสริมทักษะที่เหมาะสม และการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน โดยที่แนวทางการพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุจำเป็นต้องคำนึงถึงศักยภาพด้านร่างกาย เศรษฐกิจ และสังคมควบคู่กัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางแบบองค์รวมโดยตรง นอกจากนี้การฝึกทักษะที่สอดคล้องกับตลาดและบริบทของพื้นที่ เช่น งานแปรรูปอาหารหรือหัตถกรรม ยังตรงกับผลวิจัยที่พบว่าผู้สูงอายุทำงานได้ดีเมื่อเลือกอาชีพที่ไม่ใช้แรงงานหนัก และสามารถทำที่บ้าน และการได้รับการเข้าถึงการสนับสนุนจากรัฐได้มากขึ้นจะทำให้ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเจษฎิ จันทวงศ์. (2561) กล่าวถึงการขาดแคลนทักษะด้านการตลาดและเทคโนโลยีของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการขยายช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้กว้างขวางขึ้น ดังนั้นการฝึกอบรมทักษะการใช้สื่อออนไลน์ การสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ และการใช้เทคโนโลยีในการขายจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้าถึงตลาดที่ใหญ่ขึ้น ไม่เพียงแต่ภายในชุมชนของตนเอง แต่ยังรวมถึงตลาดระดับจังหวัดและประเทศ การสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในการจัดหาอุปกรณ์และเงินทุนที่จำเป็นในการเริ่มต้นกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ควรมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุประจำตำบล สนับสนุนการพัฒนาทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต และการดูแลสุขภาพ โดยบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมฯ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. พัฒนาและส่งเสริมหลักสูตรอบรมอาชีพที่เหมาะสมกับวัย เช่น งานหัตถกรรม งานเกษตรอินทรีย์ การขายสินค้าออนไลน์เบื้องต้น การทำอาหารแปรรูป และการตลาดพื้นบ้าน โดยคำนึงถึงข้อจำกัดด้านสุขภาพ
3. พัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุเชิงลึก เก็บข้อมูลทักษะเดิม ความต้องการด้านอาชีพ และสุขภาพ เพื่อใช้ในการวางแผนการส่งเสริมอาชีพและคุณภาพชีวิตแบบเฉพาะกลุ่ม (Personalized support)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐควรเข้ามาพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เพื่อโปรโมทและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้วิธีการตั้งค่าและใช้งานแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น Facebook, Line, หรือ Instagram เพื่อสร้างการรับรู้และเพิ่มความนิยมในผลิตภัณฑ์ที่พวกเขาผลิตได้
2. รัฐควรมีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการจัดตั้งศูนย์อบรมการตลาดออนไลน์เฉพาะสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน หรือการฝึกอบรมในรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้จากบ้าน
3. ภาครัฐและองค์กรท้องถิ่นควรสร้างกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็น และการตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพที่พวกเขาต้องการทำ การตั้งกลุ่มหรือคณะทำงานที่มีตัวแทนจากผู้สูงอายุในกระบวนการพัฒนาอาชีพจะช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาอาชีพ ซึ่งจะเพิ่มความมั่นใจในตัวเองและทำให้พวกเขามีกำลังใจในการพัฒนาตนเองและต่อยอดอาชีพ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งถัดไป

1. ควรเน้นไปที่การประเมินผลกระทบของการฝึกอบรมทักษะออนไลน์ เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการขายผลิตภัณฑ์ และการสร้างแบรนด์ของผู้สูงอายุ ต่อการเพิ่มรายได้และการเข้าถึงตลาดออนไลน์ เพื่อประเมินความสำเร็จและปรับปรุงกระบวนการฝึกอบรม

2.ควรเน้นที่การสำรวจอุปสรรคในการขยายธุรกิจของผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มแนวทางการพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุ ควรมีการสำรวจปัญหาหรืออุปสรรคที่ผู้สูงอายุเผชิญ เช่น การขาดทักษะการตลาด, การเข้าถึงทุน, หรือการขาดเครือข่ายการขาย ซึ่งจะช่วยให้มีข้อมูลในการพัฒนานโยบายสนับสนุนที่ตรงจุดและมีประสิทธิภาพ

3.ควรเน้นไปที่การสำรวจผลกระทบของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางอาชีพต่อสุขภาพจิตและความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนทำงาน เพื่อประเมินว่า การให้โอกาสแก่ผู้สูงอายุในการตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพของตนเองนั้นช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความสุขได้อย่างไร

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาอาชีพในผู้สูงอายุของพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแก อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดสระบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง ที่ให้คำแนะนำอย่างลึกซึ้ง ขอบคุณเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐและภาคเอกชน รวมทั้งกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลท่าแก ที่ให้ข้อมูลและประสบการณ์ที่มีคุณค่า ซึ่งช่วยให้การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

รายการอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2565*. บริษัท อมรินทร์ คอร์เปอเรชั่นส์ จำกัด (มหาชน).
- กองส่งเสริมการมีงานทำ. (2564). *แรงงานผู้สูงอายุ*. <https://www.doe.go.th/prd/xgnew?page=home>
- คณางค ขอซู. (2562). กระบวนการเรียนรู้ชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามอาชีพของชุมชนบ้านหนองขวาง ตำบลพรสำราญ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพ*, 6(3), 69-76.
- เจษฎี ภูันทวงศ์. (2561). *การพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุของประเทศไทย*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิมพ์พา เพ็งนาเรนทร์. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ของผู้สูงอายุ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 15(1), 42-58.
- พลอยพรรณ เขียวชาญ. (2559). *บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน*. [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโท สาขาบริหารสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์].
- วรารักษ์ อินทร์เกษ. (2563). กระบวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในการสร้างอาชีพบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารวิชาการสังคมและมนุษยศาสตร์*, 8(1), 97-112.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560-2579*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุพัตรา แสงวัฒนะ. (2562). แนวทางการส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุในเขตเมือง: กรณีศึกษาเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 45(2), 65-84.
- องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแก. (2566). *สภาพทั่วไป*. <https://www.tarngam.go.th/history-rev2>
- อัญชลี ชัยศรี และสุนทร ปัญญาพงษ์ (2568). *การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพของผู้สูงอายุของกลุ่มแรงงานนอกระบบจังหวัดชัยภูมิ*. คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). *Rural development participation: Concept and measures for project design, implementation and evaluation*. Rural Development Committee, Center for International Studies.

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย

เจนจิรา รัตนา¹ จิตรลดา ตรีสาคร^{2*}

Marketing Mix Factors and Online Household Products Purchases in Sukhothai Province

Jenjira Rattana¹ Chitralada Trisakhon^{2*}

Received 17/03/2025 Revised 14/04/2025 Accepted 21/04/2025

<https://doi.org/10.60101/jla.2025.6.2.7127>

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย 2) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย และ 3) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ ผู้บริโภคที่ซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ในจังหวัดสุโขทัย จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) การตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$, $SD = 0.38$) โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ "พนักงานสนใจให้บริการลูกค้าอย่างทันท่วงที และมีบริการหลังการขาย" ($\bar{X} = 4.37$, $SD = 0.62$) รองลงมาคือ "เป็นสินค้าที่เคยใช้อยู่ประจำและสม่ำเสมอ" ($\bar{X} = 4.24$, $SD = 0.61$) 2) ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้า ประเภทสินค้า ความถี่ในการซื้อ และเป้าหมายในการสั่งซื้อ ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล และด้านกระบวนการให้บริการ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 80.0 ส่วนปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด การตัดสินใจซื้อ ของใช้ในครัวเรือน ช่องทางออนไลน์

Abstract

This research aims to: 1) study the level of online purchasing decision for household products among consumers in Sukhothai Province, 2) compare personal factors affecting the decision to purchase household products through online channels among consumers in Sukhothai Province, and 3) examine the marketing mix factors influencing the purchase of household products through online channels

^{1,2} คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยทองสุข

Faculty of business administration, Thong Sook College

E-mail: ¹jenjira@thongsook.ac.th ²ap.chitralada@thongsook.ac.th

* Corresponding author e-mail: ap.chitralada@thongsook.ac.th

among consumers in Sukhothai Province. The sample for this study consisted of 400 consumers who purchase household products online in Sukhothai Province. Data were collected using questionnaires through simple random sampling. The analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation, while hypothesis testing was conducted using t-tests, one-way analysis of variance (ANOVA), and multiple regression analysis. The findings revealed that: 1) the overall decision-making to purchase household products through online channels among consumers in Sukhothai Province was at the highest level ($\bar{X} = 4.22$, $SD = 0.38$), with the highest-rated factor being "staff's immediate attention to customer service and after-sales service" ($\bar{X} = 4.37$, $SD = 0.62$), followed by "products regularly and consistently used" ($\bar{X} = 4.24$, $SD = 0.61$), 2) differences in personal factors, including gender, age, marital status, education level, occupation, average monthly income, expenditure on products, product types, purchasing frequency, and purchasing objectives, did not significantly affect consumers' decisions to purchase household products through online channels in Sukhothai Province at the 0.05 significance level, and 3) five marketing mix factors, including product, price, promotion, people, and process, had a statistically significant influence on consumers' online purchasing decisions at the 0.05 significance level, with a predictive power of 80.0%, while distribution channels and physical evidence factors did not significantly affect purchasing decisions.

Keywords: marketing mix factors, purchasing decision, household products, online channels

บทนำ

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ตั้งแต่ช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เนื่องจากมาตรการล็อกดาวน์ การรักษาระยะห่างทางสังคม และข้อจำกัดการเคลื่อนย้าย ทำให้ผู้บริโภคหันมาใช้เทคโนโลยีและบริการดิจิทัลผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น (Oana, 2020) กิจกรรมการตัดสินใจซื้อออนไลน์ของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะในช่วงหลังการแพร่ระบาด ผู้บริโภคหันมาใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงความสะดวกสบายมากขึ้น (Tao et al., 2022) ธุรกิจส่งสินค้าได้รับประโยชน์จากพฤติกรรมลูกค้าที่หันมาใช้ช่องทางออนไลน์เพิ่มขึ้น ซึ่งขึ้นอยู่กับมาตรฐานการให้บริการ ความปลอดภัย และความรวดเร็ว (Aljohani, 2024)

ธุรกิจการค้าออนไลน์ในประเทศไทยเติบโตอย่างต่อเนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น การขยายตัวของอีคอมเมิร์ซและระบบการชำระเงินดิจิทัลส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคและเศรษฐกิจของไทย (Putri et al., 2023) ธุรกิจอีคอมเมิร์ซในประเทศไทยมีอัตราการเติบโตที่โดดเด่นจากปัจจัยหลายประการ เช่น การเพิ่มขึ้นของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตและสมาร์ทโฟน รวมถึงการพัฒนาแพลตฟอร์มการชำระเงินออนไลน์ เช่น PromptPay ซึ่งช่วยลดการใช้เงินสดและกระตุ้นการใช้ e-Payment (Ladkoom & Thanasopon, 2020) นอกจากนี้ ธุรกิจค้าปลีกและ SMEs ในไทยยังเผชิญความท้าทายในด้านการใช้อีคอมเมิร์ซอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องอาศัยปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน การสนับสนุน การจัดการ และกลยุทธ์การบริหารต้นทุน (Amornkitvikai et al., 2021)

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย เกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ประกอบการหรือบุคคลที่สนใจสามารถนำกลยุทธ์ทางการตลาดมาปรับใช้ในการนำเสนอขายสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภค และเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการการค้าแบบออนไลน์ การวางแผนกลยุทธ์ทางธุรกิจออนไลน์ การเข้าสู่ธุรกิจออนไลน์หรือการปรับปรุงการค้าแบบออนไลน์ของผู้ประกอบการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคใน จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย

สมมติฐานการวิจัย

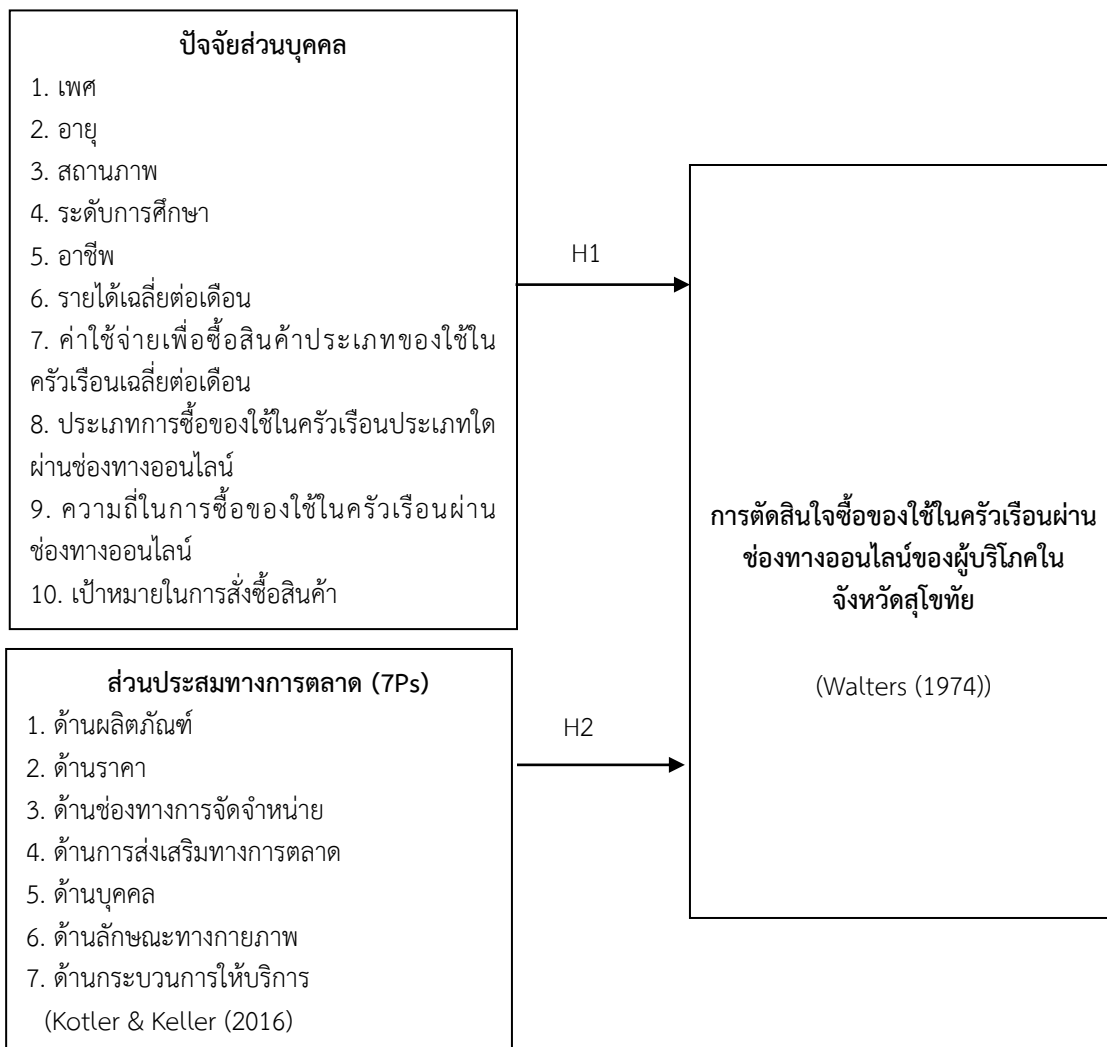
1. ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของ ผู้บริโภคใน จังหวัดสุโขทัย
2. ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของ ผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent variables)

ตัวแปรตาม (Dependent variables)

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค

พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง การกระทำที่บุคคลแสดงออกมาในการแสวงหา ซื้อ ใช้ ประเมิน และจัดจําจ่ายใช้สอย สินค้าและบริการที่คาดหวังว่าจะตอบสนองความต้องการให้เกิดความพึงพอใจ (Schiffman & Kanuk, 1991) ขณะที่ กันต์กนิษฐ์ วงศ์วรลักษณ์ และคณะ (2560) ได้กล่าวว่า การตัดสินใจซื้อสินค้าที่ระลึกของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มาท่องเที่ยว เมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยเฉพาะด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านช่องทางการจัดจําหน่าย ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากสินค้า โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (54.5%) อายุ 25-30 ปี (48.50%) มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง พฤติกรรมการซื้อเฉพาะกลุ่ม โดยนักท่องเที่ยวเหล่านี้ส่วนใหญ่สนใจสินค้าที่ระลึกประเภทของบริโภค (36.25%) และมี พฤติกรรมการใช้จ่ายประมาณ 500-750 หยวนต่อครั้ง (48.00%) งานวิจัยนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการเข้าใจพฤติกรรม ผู้บริโภคในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด โดยผู้ประกอบการควรคำนึงถึงรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ การกำหนด ราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพ และการสร้างประสบการณ์การซื้อสินค้าที่ประทับใจผ่านการจัดร้านที่สวยงามเป็นระเบียบ การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคตามแนวคิดของ ฉัตรยาพร เสมอใจ (2556) ใช้หลักการ 6Ws 1H เพื่อให้ได้คำตอบตามหลัก 7Os ประกอบด้วย 1) ใครคือตลาดเป้าหมาย 2) ผู้บริโภคซื้ออะไร 3) ทำไมจึงซื้อ 4) ใครมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ 5) ซื้อ เมื่อใด 6) ซื้อที่ไหน และ 7) ซื้ออย่างไร (เพ็ญศรี เขมะสุวรรณ และภควดี เลิศกาญจนวัตติ์, 2558) อธิบายว่าพฤติกรรมการซื้อ เป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าซึ่งประกอบด้วย สิ่งกระตุ้นทางการตลาด (ส่วนประสมทางการตลาด) และสิ่งกระตุ้นจาก สิ่งแวดล้อม (สังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี) ที่ไปกระตุ้น "กล่องดำ" ของผู้บริโภค ซึ่งประกอบด้วย คุณลักษณะของผู้ซื้อและกระบวนการตัดสินใจซื้อ จนนำไปสู่การตอบสนองในรูปแบบการตัดสินใจซื้อ การศึกษาและวิเคราะห์ พฤติกรรมผู้บริโภคจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักการตลาด เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจสูงสุด ให้แก่ผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ

การตัดสินใจซื้อ หมายถึง การเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลายทางเลือกที่มี Walters (1974) ระบุว่าเป็น การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะจากบรรดาทางเลือกต่าง ๆ Hawkins et al. (1998) แบ่งการตัดสินใจซื้อเป็น 3 รูปแบบ คือ การตัดสินใจอย่างง่าย (ไม่ต้องใช้ความคิดมาก) การตัดสินใจแบบจำกัดขอบเขต (ใช้ข้อมูลบางส่วนและไม่ซับซ้อน) และการตัดสินใจอย่างเต็มรูปแบบ (ต้องหาข้อมูลเชิงลึกและประเมินหลายปัจจัย) ธีทัต ตรีศิริโชติ (2566) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ พบว่าส่วนประสมการส่งเสริมการตลาด ได้แก่ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข่าว การขายโดยบุคคล และการตลาดเจาะตรง มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ สมุนไพรไทย ยกเว้นการส่งเสริมการขาย นอกจากนี้ ปัจจัยการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์ด้านคุณสมบัติ ด้าน คุณประโยชน์ ด้านวัฒนธรรม ด้านบุคลิกภาพ และด้านผู้ใช้ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อ ยกเว้นด้านคุณค่า (เพ็ญศรี เขมะสุวรรณ และภควดี เลิศกาญจนวัตติ์, 2558) ได้อธิบายว่าพฤติกรรมการซื้อเป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ทั้งสิ่งกระตุ้น ทางการตลาดและสิ่งกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อม (สังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ เทคโนโลยี) ซึ่งกระตุ้น "กล่องดำ" ของ ผู้บริโภค ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจยังรวมถึงการจูงใจ (Motivation) ตามลำดับขั้นความต้องการของ Maslow และ ภาวะเศรษฐกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีทัต ตรีศิริโชติ (2566) ที่ชี้ให้เห็นว่าการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีความ เกี่ยวข้องกับการยกระดับมาตรฐานพืชสมุนไพรเพื่อความปลอดภัยสำหรับสุขภาพและการใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่สำคัญในปัจจุบัน โดยเฉพาะในบริบทของการส่งเสริมการตลาดออนไลน์ที่ช่วยให้ผู้บริโภคสามารถ เข้าถึงข้อมูลและรู้จักผลิตภัณฑ์ได้ง่ายขึ้น ในยุคปัจจุบัน

ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดธุรกิจบริการ (7Ps)

ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดธุรกิจบริการ (7Ps) เป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่มีการพัฒนาจากส่วนประสม การตลาดแบบดั้งเดิม (4Ps) โดย Booms & Bitner (1981) ได้เพิ่มอีก 3Ps ได้แก่ บุคลากร (People) สิ่งแวดล้อมทาง

กายภาพ (Physical Evidence) และกระบวนการ (Process) เพื่อให้เหมาะสมกับธุรกิจบริการ ซึ่งสอดคล้องกับ MarGrath (1986) ที่กล่าวว่าส่วนประสมการตลาดแบบ 4Ps ไม่เพียงพอสำหรับธุรกิจบริการ เนื่องจากลักษณะธุรกิจแต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน

1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) คือ สิ่งที่ผู้ขายมอบให้แก่ลูกค้าเพื่อตอบสนองความต้องการ ซึ่งตามแนวคิดของ Kotler & Keller (2016) ผลิตภัณฑ์สามารถแบ่งได้เป็น 5 ระดับ ได้แก่ ผลประโยชน์หลัก ผลิตภัณฑ์พื้นฐาน ผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง ผลิตภัณฑ์ควบ และศักยภาพของผลิตภัณฑ์

2. ด้านราคา (Price) หมายถึง จำนวนเงินหรือมูลค่าของผลิตภัณฑ์ที่ลูกค้าต้องจ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) เกี่ยวข้องกับการนำเสนอบริการให้แก่ ลูกค้า

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางการตลาด

5. ด้านบุคคล (People) หมายถึง พนักงานที่ทำงานให้ประโยชน์กับองค์กร

6. ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) เป็นการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพให้ลูกค้ารับรู้ได้ โดยพยายามสร้างคุณภาพโดยรวมทั้งด้านกายภาพและรูปแบบการให้บริการ เช่น สภาพแวดล้อม การตกแต่งสถานที่ ความสะอาด สีสน เพื่อสร้างคุณค่าให้ลูกค้า

7. ด้านกระบวนการให้บริการ (Process) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิธีการและการปฏิบัติในการบริการลูกค้า

ดังนั้น ส่วนประสมทางการตลาดบริการทั้ง 7 ด้านนี้ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ธุรกิจบริการใช้ในการกำหนดกลยุทธ์เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน โดย Kotler and Keller (2016) เน้นว่าส่วนประสมการตลาดเป็นเครื่องมือที่องค์กรใช้ร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางการตลาดในตลาดเป้าหมาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ผู้ศึกษาได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการศึกษาไว้ 3 ขั้นตอน ได้แก่ การจัดเตรียมวางแผนการดำเนินงาน การดำเนินงาน และการรายงานผลการศึกษา โดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ และการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่อาศัยในอำเภอเมืองสุโขทัยและอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย รวมทั้งสิ้น 181,790 คน (อำเภอเมืองสุโขทัย 101,546 คน และอำเภอสวรรคโลก 80,244 คน) (วิกิพีเดีย, 2567) ผู้ศึกษาจึงคำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Krejcie & Morgan (1970) กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่าง 383.29 ตัวอย่าง จึงใช้จำนวน 400 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 10 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมของการตลาด (7P) จำนวน 42 ข้อ และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ จำนวน 5 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามทำโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้เกณฑ์พิจารณาค่า Index of Item-Objective Congruence (IOC) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (Ranganathan et al., 2024) สำหรับการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 40 คน และหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ซึ่งผลการทดสอบพบว่า ค่าความเชื่อมั่นของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ด้าน มีค่าระหว่าง .822 ถึง .931 ด้านการตัดสินใจซื้อมีค่า .940 และแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .988 ซึ่งมากกว่า 0.70 แสดงว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ (Malapane & Ndlovu, 2024)

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แหล่งข้อมูล 2 แหล่ง คือ ข้อมูลปฐมภูมิจากแบบสอบถาม และข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับสถิติเชิงอนุมาน โดยการใช้แบบ Independent Sample t- test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว F-test วิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่

ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ใช้เกณฑ์ 0.81-1.00 แสดงความสัมพันธ์ระดับสูงมาก 0.61-0.80 ระดับสูง 0.41-0.60 ระดับปานกลาง 0.21-0.40 ระดับต่ำ และ 0.01-0.20 ระดับต่ำมาก

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 400 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 75.00) มีอายุ 41-50 ปี (ร้อยละ 30.25) มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 74.50) มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี/หรือเทียบเท่า (ร้อยละ 55.00) มีอาชีพเป็นข้าราชการ (ร้อยละ 44.00) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 30,001 บาท (ร้อยละ 42.50) มีค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าของใช้ในครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน 3,000 – 5,000 บาท (ร้อยละ 40.50) ส่วนใหญ่ซื้อของใช้ประเภทอุปกรณ์และผลิตภัณฑ์ช่วยทำความสะอาดในครัวเรือน (ร้อยละ 69.50) มีความถี่ในการซื้อ 2 - 3 เดือน/ครั้ง (ร้อยละ 51.75) และมีเป้าหมายในการซื้อเพื่อใช้เองในครัวเรือน (ร้อยละ 83.00)

ตาราง 1

ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย แตกต่างกัน

ปัจจัยส่วนบุคคล	กลุ่ม	n	Mean	SD	สถิติ	Sig. / ผลการทดสอบ
เพศ	ชาย	100	4.21	0.36	$t = -.211$	.833 / ไม่แตกต่าง
	หญิง	300	4.22	0.39		
อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	11	4.15	0.37	$F = .309$	.872 / ไม่แตกต่าง
	20-30 ปี	95	4.24	0.38		
	31-40 ปี	118	4.21	0.37		
	41-50 ปี	121	4.22	0.38		
	51 ปี ขึ้นไป	55	4.19	0.43		
สถานภาพ	โสด	102	4.23	0.34	$t = .439$	.661 / ไม่แตกต่าง
	สมรส	298	4.21	0.4		
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	110	4.2	0.39	$F = 1.599$	.203 / ไม่แตกต่าง
	ปริญญาตรี/เทียบเท่า	220	4.24	0.39		
	ปริญญาโท	70	4.15	0.36		
อาชีพ	นิสิต/นักศึกษา	27	4.31	0.41	$F = .389$	.886 / ไม่แตกต่าง
	ข้าราชการ	176	4.23	0.4		
	พนักงานบริษัทเอกชน	15	4.17	0.41		
	พนักงานรัฐวิสาหกิจ	50	4.19	0.34		
	รับจ้างทั่วไป	39	4.19	0.37		
	ธุรกิจ/ค้าขาย	74	4.2	0.39		
	อื่นๆ	19	4.21	0.32		

ปัจจัยส่วนบุคคล	กลุ่ม	n	Mean	SD	สถิติ	Sig. / ผลการทดสอบ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่า 10,000 บาท	61	4.19	0.37	F = .725	.538 / ไม่แตกต่าง
	10,001-20,000 บาท	39	4.3	0.37		
	20,001-30,000 บาท	130	4.22	0.4		
	มากกว่า 30,001 บาท	17	4.2	0.38		
ค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้า	ต่ำกว่า 3,000 บาท	161	4.22	0.37	F = .287	.835 / ไม่แตกต่าง
	3,000-5,000 บาท	162	4.23	0.4		
	5,001-8,000 บาท	33	4.16	0.3		
	มากกว่า 8,001 บาท	44	4.2	0.43		
ประเภทสินค้า	อุปกรณ์ในครัวพื้นฐาน	39	4.24	0.42	F = .124	.884 / ไม่แตกต่าง
	อุปกรณ์และผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด	278	4.21	0.37		
	เคยซื้อทั้งสองประเภท	83	4.23	0.42		
ความถี่ในการซื้อ	เดือนละ 1-2 ครั้ง	49	4.22	0.36	F = .374	.772 / ไม่แตกต่าง
	2-3 เดือน/ครั้ง	207	4.2	0.39		
	4-6 เดือน/ครั้ง	110	4.24	0.36		
	มากกว่า 1 ปี/ครั้ง	34	4.25	0.43		
เป้าหมายในการซื้อ	เพื่อใช้เองในครัวเรือน	332	4.23	0.39	t = .958	.339 / ไม่แตกต่าง
	เพื่อจัดจำหน่าย	68	4.18	0.36		

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย แสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคลทุกด้านไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านเพศ พบว่าเพศชายและเพศหญิงมีการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ไม่แตกต่างกัน (Sig. = .833) แสดงให้เห็นว่าทั้งผู้บริโภคเพศชายและเพศหญิงมีแนวโน้มการซื้อสินค้าประเภทนี้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน สอดคล้องกับปัจจัยด้านสภาพที่พบว่าผู้บริโภคที่มีสถานภาพโสดและสมรสมีการตัดสินใจซื้อไม่แตกต่างกัน (Sig. = .661) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสถานภาพการสมรสไม่ได้ส่งผลต่อรูปแบบการตัดสินใจซื้อสินค้าประเภทนี้

ในส่วนของอายุ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคในทุกช่วงอายุ ตั้งแต่ต่ำกว่า 20 ปีจนถึง 51 ปีขึ้นไป มีการตัดสินใจซื้อไม่แตกต่างกัน (Sig. = .872) ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับช่องทางการซื้อสินค้าออนไลน์ในทุกช่วงวัย เช่นเดียวกับระดับการศึกษาที่พบว่าผู้บริโภคที่มีการศึกษาตั้งแต่ระดับต่ำกว่าปริญญาตรีจนถึงปริญญาโทมีการตัดสินใจซื้อไม่แตกต่างกัน (Sig. = .203)

นอกจากนี้ ปัจจัยด้านอาชีพที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นนิสิต/นักศึกษา ข้าราชการ พนักงานบริษัทเอกชน พนักงานรัฐวิสาหกิจ ผู้รับจ้างทั่วไป หรือผู้ประกอบการธุรกิจ/ค้าขาย ล้วนมีการตัดสินใจซื้อที่ไม่แตกต่างกัน (Sig. = .886) สอดคล้องกับปัจจัยด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่พบว่าไม่ว่าผู้บริโภคจะมีรายได้อยู่ในระดับใด ตั้งแต่ต่ำกว่า 10,000 บาท จนถึงมากกว่า 30,001 บาท ก็มีการตัดสินใจซื้อไม่แตกต่างกัน (Sig. = .538)

ในแง่ของพฤติกรรมกรซื้อ พบว่าผู้บริโภคที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าในระดับที่แตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้อไม่แตกต่างกัน ($\text{Sig.} = .835$) เช่นเดียวกับประเภทสินค้าที่เลือกซื้อ ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ในครัวพื้นฐาน อุปกรณ์และผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด หรือเคยซื้อทั้งสองประเภท ก็ไม่ส่งผลให้การตัดสินใจซื้อแตกต่างกัน ($\text{Sig.} = .884$) สอดคล้องกับความถี่ในการซื้อและเป้าหมายในการซื้อที่ไม่ส่งผลให้การตัดสินใจซื้อแตกต่างกัน ($\text{Sig.} = .772$ และ $.339$ ตามลำดับ)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย/การจัดซื้อ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านพนักงาน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) มีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตาราง 2

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย โดยรวม ($n=400$)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย โดยรวม	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	4.23	.48	มากที่สุด	3
2. ปัจจัยด้านราคา	4.20	.52	มาก	4
3. ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย/การจัดซื้อ	3.56	.31	มาก	7
4. ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด	4.16	.46	มาก	5
5. ปัจจัยด้านพนักงาน	3.93	.54	มาก	6
6. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	4.23	.44	มากที่สุด	2
7. ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ	4.25	.45	มากที่สุด	1
รวม	4.08	.27	มาก	

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, $SD = .27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกระบวนการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$, $SD = .45$) รองลงมา ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ โดยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.23$, $SD = .44$) และน้อยที่สุด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย/การจัดซื้อ โดยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, $SD = .31$)

ตาราง 3

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคใน จังหวัดสุโขทัย ($n=400$)

การตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ระดับของความถี่ในการซื้อสินค้าที่ต้องการซื้อ	4.19	.70	มาก	4
2. เป็นสินค้าที่เคยซื้อประจำและสม่ำเสมอ	4.24	.61	มากที่สุด	2
3. สินค้าที่ต้องการเลือกซื้อทำให้เลือกตลอดเวลา	4.09	.66	มาก	5
4. เว็บไซต์เข้าใช้งานได้สะดวก รวดเร็ว ทันสมัย	4.20	.72	มาก	3
5. พนักงานสนใจให้บริการลูกค้าอย่างทันท่วงที และมีบริการหลังการขาย	4.37	.62	มากที่สุด	1
รวม	4.22	.38	มากที่สุด	

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคใน จังหวัดสุโขทัย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$, $SD = .38$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ พนักงานสนใจให้บริการลูกค้าอย่างทันทีทันใด และมีบริการหลังการขาย โดยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$, $SD = .62$) รองลงมา คือ เป็นสินค้าที่เคยใช้อยู่ประจำและสม่ำเสมอ โดยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$, $SD = .61$) และน้อยที่สุดคือ สินค้าที่ต้องการเลือกซื้อให้มีให้เลือกตลอดเวลา โดยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.09$, $SD = .66$)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย ด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

ตาราง 4

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย ด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps)	B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Tolerance	VIF
(ค่าคงที่)	.015	.140		.108	.914		
1. ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (X_1)	.167	.028	.209	5.858*	.000	.395	2.530
2. ปัจจัยด้านราคา (X_2)	.368	.026	.502	13.918*	.000	.385	2.594
3. ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (X_3)	-.013	.034	-.010	-.377	.706	.681	1.469
4. ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด (X_4)	.217	.025	.259	8.813*	.000	.582	1.719
5. ปัจจัยด้านพนักงาน (X_5)	.046	.019	.065	2.478*	.014	.736	1.358
6. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (X_6)	.030	.025	.034	1.208	.228	.619	1.616
7. ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ (X_7)	.184	.024	.215	7.520*	.000	.614	1.629
$R = .896$, $R^2 = .803$, Adjusted $R^2 = .800$, $SE_{EST} = .171$, $F = 228.422^*$, $Sig. = 0.000$							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านพนักงาน และด้านกระบวนการให้บริการส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 80.0 (Adjusted $R^2 = .800$) และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานอยู่ที่ .171 ($SE_{EST} = .171$) การตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์ร่วมเส้นตรงพหุคูณของตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) พบว่า ตัวแปรอิสระมีค่า Tolerance ต่ำสุดอยู่ที่ .385 ซึ่งมีค่าสูงกว่า .100 ในขณะที่ VIF มีค่าสูงสุดอยู่ที่ 2.594 ซึ่งมีค่าต่ำกว่า 10.000 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีปัญหาความสัมพันธ์ร่วมเส้นตรงพหุคูณ

โดยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย มากที่สุด คือ ด้านราคา ($\beta = .502$) รองลงมา ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\beta = .259$) ด้านกระบวนการให้บริการ ($\beta = .215$) ด้านผลิตภัณฑ์ ($\beta = .209$) และน้อยที่สุด ด้านพนักงาน ($\beta = .065$) โดยสามารถนำผลจากตารางที่ 4 มาเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการคะแนนดิบ

$$Y = .015 + .167X_1 + .368X_2 + .217X_4 + .046X_5 + .184X_7$$

สมการคะแนนมาตรฐาน

$$Z_y = .209X_1 + .502X_2 + .259X_4 + .065X_5 + .215X_7$$

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย สามารถสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 75.00) อายุ 41-50 ปี (ร้อยละ 30.25) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 74.50) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 55.00) ประกอบอาชีพเป็นข้าราชการ (ร้อยละ 44.00) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 30,001 บาท (ร้อยละ 42.50) มีค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าออนไลน์ประเภทของใช้ในครัวเรือนเฉลี่ย 3,000-5,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 40.50) ส่วนใหญ่ซื้ออุปกรณ์และผลิตภัณฑ์ช่วยทำความสะอาดในครัวเรือน (ร้อยละ 69.50) มีความถี่ในการซื้อ 2-3 เดือนต่อครั้ง (ร้อยละ 51.75) และมีเป้าหมายในการซื้อเพื่อใช้เองในครัวเรือน (ร้อยละ 83.00)

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.22$, $SD = .38$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ "พนักงานสนใจให้บริการลูกค้าอย่างทันทีทันใด และมีบริการหลังการขาย" ($\bar{x} = 4.37$, $SD = .62$) รองลงมาคือ "เป็นสินค้าที่เคยใช้อยู่ประจำ และสม่ำเสมอ" ($\bar{x} = 4.24$, $SD = .61$) และ "เว็บไซต์เข้าใช้งานได้สะดวก รวดเร็ว ทันสมัย" ($\bar{x} = 4.20$, $SD = .72$) ส่วนปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ "สินค้าที่ต้องการเลือกซื้อไม่มีให้เลือกตลอดเวลา" ($\bar{x} = 4.09$, $SD = .66$) ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้จะเป็นการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ แต่ผู้บริโภคยังคงให้ความสำคัญกับการบริการของพนักงานและบริการหลังการขายมากที่สุด ตามด้วยความคุ้นเคยกับสินค้าและความสะดวกในการใช้งานแพลตฟอร์ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Prasetyo et al. (2021) ที่พบว่ากระบวนการตัดสินใจซื้อที่มีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้าออนไลน์

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลทั้งหมด ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ค่าใช้จ่าย ประเภทสินค้า ความถี่ และเป้าหมายในการซื้อ ไม่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างในการตัดสินใจซื้อ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยอื่นมากกว่าลักษณะส่วนบุคคล อาจเนื่องมาจากความแพร่หลายของเทคโนโลยีและการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่ทำให้ผู้บริโภคทุกกลุ่มสามารถซื้อสินค้าออนไลน์ได้อย่างเท่าเทียมกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของจินตนา สุริยะศรี (2567) และเจนิภา คงอัม (2566) ที่พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการซื้อของใช้ในครัวเรือนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า มี 5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 80 ($Adjusted R^2 = .800$) ได้แก่ ด้านราคา ($\beta = .502$) มีอิทธิพลมากที่สุด โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความชัดเจนของราคาสินค้าและค่าจัดส่ง รองลงมาคือด้านการส่งเสริมการตลาด ($\beta = .259$) ที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การลดราคาและโปรโมชั่นต่างๆ ตามด้วยด้านกระบวนการให้บริการ ($\beta = .215$) ด้านผลิตภัณฑ์ ($\beta = .209$) และด้านพนักงาน ($\beta = .065$) ตามลำดับ ในขณะที่ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของกลยุทธ์ด้านราคาและการส่งเสริมการตลาดในการดึงดูดผู้บริโภคให้ตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติอำพล สุดประเสริฐ และคณะ (2566) และณัฐวรรณ เกิดมุข และคณะ (2567)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการวิจัยนี้ มีข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการในธุรกิจของใช้ในครัวเรือนที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ที่สำคัญหลายประการ โดยควรกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่เข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ พร้อมทั้งพัฒนาด้านราคาให้มีความชัดเจนและโปร่งใส ควบคู่กับการส่งเสริมการตลาดที่หลากหลาย เช่น การเข้าร่วมแคมเปญลดราคาตามเทศกาล วันที่ 9 เดือน 9 และ วันที่ 10 เดือน 10 และแฟลชเซลล์ ในขณะเดียวกัน ควรพัฒนา

กระบวนการให้บริการให้รวดเร็วและถูกต้อง ให้ความสำคัญกับการรับรองคุณภาพสินค้าและการรับประกัน เพิ่มรายละเอียดผลิตภัณฑ์บนแพลตฟอร์มที่ชัดเจน เช่น รูปภาพความละเอียดสูงและวิดีโอรีวิว นอกจากนี้ ควรพัฒนาศักยภาพของพนักงานหรือระบบแชทบอทให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว และยังคงศึกษาช่องทางการจัดจำหน่ายต่างๆ อย่างละเอียด แม้แพลตฟอร์มอย่าง Temu และ JD CENTRAL ยังไม่เป็นที่นิยมมากนัก แต่การทดลองเปิดช่องทางการจัดจำหน่ายในช่วงเริ่มต้นที่ยังไม่มีค่าใช้จ่ายมาก อาจเป็นโอกาสในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าใหม่และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตการศึกษาด้วยวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมและแรงจูงใจของผู้บริโภค รวมทั้งศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ความไว้วางใจ ประสิทธิภาพการซื้อสินค้าออนไลน์ อิทธิพลของการรีวิว และความสะดวกในการบริการ นอกจากนี้ ควรขยายขอบเขตประชากรหรือศึกษาเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อตามช่วงอายุที่แตกต่างกันตามเจนเนอเรชั่น รวมถึงการเปรียบเทียบระหว่างแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ได้ผลการวิจัยที่เฉพาะเจาะจงและเป็นประโยชน์โดยตรงต่อผู้ประกอบการในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- กันตักนิษฐ์ วงศ์บรรลักษ์ณ์, ธิทัต ตรีศิริโชติ, และศรายุทธ โชคชัยวรรณ์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ระลึกของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มาท่องเที่ยวเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มข*, 10(2), 134-150.
- กิตติอำพล สุดประเสริฐ, ฉัตรวีรี อภิวารังคพงศ์, และบุญญา ถึงถิ่น. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายบนแพลตฟอร์มลาซาด้าและช้อปปี้. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.)*, 29(2), 54-69.
- จินตนา สุริยะศรี. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติการเลือกซื้อและการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 9(1), 189-202.
- เจณิภา คงอิม. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคยุคดิจิทัลในจังหวัดนนทบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 6(4), 122-132.
- ฉัตยาพร เสมอใจ. (2556). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ณัฐวรรณ เกิดมุข, พิชชาภา รักษาพันธ์, ศศิประภา อินทรักษา, สิริวรรณ ปานรอด, สุดาร์ตน์ ศิลปะสร, และอารียานี นาลี. (2567). ส่วนประสมการตลาดบริการที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของลูกค้าในจังหวัดเพชรบุรี. *Lanna Academic Journal of Social Science*, 1(2), 62-75.
- ธิทัต ตรีศิริโชติ. (2566). ส่วนประสมการส่งเสริมการตลาดออนไลน์และการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพรหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 6(6), 65-86.
- เพ็ญศรี เขมะสุวรรณ, และภควดี เลิศกาญจน์วดี. (2558). *หลักการตลาด*. ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- วิกิพีเดีย. (2567). *จังหวัดสุโขทัย*. <https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดสุโขทัย>
- Aljohani, K. (2024). The role of last-mile delivery quality and satisfaction in online retail experience: an empirical analysis. *Sustainability*, 16(11), 4743. <https://doi.org/10.3390/su16114743>
- Amornkitvikai, Y., Tham, S. Y., & Tangpoolcharoen, J. (2021). Barriers and factors affecting e-commerce utilization of thai small and medium-sized enterprises in food and beverage and retail services. *Global Business Review*, 26(3), 707-730. <https://doi.org/10.1177/09721509211036294>
- Booms, B. H., & Bitner, M. J. (1981). *Marketing strategies and organization structures for service firms*. American Marketing Association.

- Hawkins, D. I., Best, R. J., & Coney, K. A. (1998). *Consumer behavior: building marketing strategy* (7th ed.). McGraw-Hill.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson Education.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610. <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>
- Ladkoom, K., & Thanasopon, B. (2020). Factors influencing reuse intention of e-Payment in Thailand: A case study of PromptPay. In *Proceedings of the 22nd International Conference on Enterprise Information Systems - Volume 1: ICEIS*, pp. 743-750. SciTePress. <https://doi.org/10.5220/0009410407430750>
- Malapane, T., & Ndlovu, N. (2024). Assessing the reliability of Likert scale statements in an e-commerce quantitative study: A Cronbach alpha analysis using SPSS statistics. In *2024 Systems and Information Engineering Design Symposium (SIEDS)*, pp. 90-95. <https://doi.org/10.1109/SIEDS61124.2024.10534753>
- MarGrath, A. J. (1986). When marketing services, 4Ps are not enough. *Business Horizons*, 29(3), 45-50. [https://doi.org/10.1016/0007-6813\(86\)90007-8](https://doi.org/10.1016/0007-6813(86)90007-8)
- Oana, D. (2020). The Impact of the current crisis generated by the COVID-19 pandemic on consumer behavior. *Studies in Business and Economics*, 15, 85-99. <https://doi.org/10.2478/sbe-2020-0027>
- Prasetyo, Y. T., Tanto, H., Mariyanto, M., Hanjaya, C., Young, M. N., Persada, S. F., Miraja, B. A., & Redi, A. P. (2021). Factors affecting customer satisfaction and loyalty in online food delivery service during the Covid-19 pandemic: its relation with open innovation. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 7(1), 76. <https://doi.org/10.3390/joitmc7010076>
- Putri, S. O., Yahya, A. S., Attahira, A., Nabilasari, L. S., & Tamaela, V. (2023). Digital economy growth in Singapore and Thailand following the post-COVID-19 pandemic. *Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR)*, 10(4), 557-568. <https://doi.org/10.15549/jeecar.v10i4.1366>
- Ranganathan, P., Caduff, C., & Frampton, C. (2024). Designing and validating a research questionnaire - Part 2. *Perspectives in Clinical Research*, 15(1), 42-45. https://doi.org/10.4103/picr.picr_318_23
- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (1991). *Consumer behavior* (4th ed.). Prentice Hall.
- Tao, H., Sun, X., Liu, X., Tian, J., & Zhang, D. (2022). The impact of consumer purchase behavior changes on the business model design of consumer services companies over the course of COVID-19. *Frontiers in Psychology*, 13, Article 818845. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.818845>
- Walters, C. G. (1974). *Consumer behavior: Theory and practice* (Rev. ed.). Richard D. Irwin.

การพัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ ตำบลทางพระ

อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

อัจฉิรา ทิวะสิงห์¹ วรพจน์ ตริสุข² ธัญพร ยิปซัมภูมิพิจิตร^{3*}

Developing of Creative Buddhist Tourism in Thang Phra Subdistrict, Pho Thong District, Ang Thong Province

Atchira Tiwasing¹ Worrapot Treesuk² Tabanporn Yipsumpoomipijit^{3*}

Received 17/08/2025 Revised 30/10/2025 Accepted 06/11/2025

<https://doi.org/10.60101/jla.2025.6.2.8805>

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมทรัพยากรในพื้นที่เพื่อใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ในตำบลทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ตามหลักการของการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลักคือ การสัมภาษณ์รายบุคคลแบบกึ่งมีโครงสร้างเชิงลึกกับตัวแทนภาคประชาชนจำนวน 15 คน และตัวแทนหน่วยงานภาครัฐส่วนท้องถิ่น จำนวน 10 คน โดยมีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการวิเคราะห์เอกสารเป็นเทคนิคเสริม ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ ตำบลทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง สามารถดำเนินการได้ตามแนวทางหลัก 3 ระยะ คือ 1) ระยะสั้น (0 – 3 เดือน)—จัดตั้งคณะทำงานระดับตำบลและศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ออกแบบป้ายนำทางและป้ายข้อมูลเชิงวัฒนธรรม และจัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือผู้นำเยาวชนในบทบาทนักเล่าเรื่องวิถีพุทธ 2) ระยะกลาง (3 – 9 เดือน)—เปิดตัวเส้นทางท่องเที่ยวแบบครึ่งวันและเต็มวัน พร้อมกิจกรรมเวิร์กช็อป เช่น การทำขนมพื้นบ้านและการแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น สนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงวัด อาหาร และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และพัฒนาช่องทางจำหน่ายทั้งออฟไลน์และออนไลน์ และ 3) ระยะยาว (9 – 24 เดือน)—ขยายเครือข่ายความร่วมมือระหว่างแหล่งท่องเที่ยวผู้ประกอบการ หน่วยงานท้องถิ่น และตลาดนักท่องเที่ยว จัดทำข้อตกลงการแบ่งปันรายได้เพื่อให้เกิดประโยชน์หมุนเวียนภายในชุมชน และสร้างเครือข่ายการตลาดร่วมกับสำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัด สื่อดิจิทัล และแพลตฟอร์มจองทัวร์/เวิร์กช็อปออนไลน์ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงกรอบแนวคิดแบบบูรณาการและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน โดยสามารถใช้เป็นแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับหน่วยงานท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชน และผู้วางแผนการท่องเที่ยว ในการส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เสริมสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่น และพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ชนบทของประเทศไทย

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว การท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดอ่างทอง

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

² คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

Faculty of Management Sciences, Phuket Rajabhat University

³ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์นนทบุรี

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Nonthaburi Campus

E-mail: ¹atchira_t@rmutt.ac.th ²worrapot.t@pkru.ac.th ³tabanporn.y@rmutsb.ac.th

*Corresponding author e-mail: tabanporn.y@rmutsb.ac.th

Abstract

This qualitative research aimed to explore and compile local resources for the development of creative Buddhist tourism in Thang Phra Subdistrict, Pho Thong District, Ang Thong Province, based on the principles of creative and community-based Buddhist tourism. Data were collected primarily through individual semi-structured in-depth interviews with 15 community representatives and 10 representatives from local government agencies. Supplementary techniques included non-participatory observation and document analysis. The findings revealed three key approaches to the development of creative Buddhist tourism in Thang Phra Subdistrict including **1) Short-term development (0–3 months)**—establishing a subdistrict-level working group and a community visitor information center, designing directional and interpretive signage, and conducting training programs for local Buddhist storytellers and youth guides; **2) Medium-term development (3–9 months)**—launching half-day and full-day tourism routes with interactive workshop packages such as traditional dessert making and local performances etc., promoting creative activities that integrate temples, food, and local wisdom, and developing prototype eco-friendly local products with both offline and online distribution channels; and **3) Long-term development (9–24 months)**—expanding collaborative networks among tourist sites, entrepreneurs, and local agencies, implementing revenue-sharing models to ensure community benefits, and establishing joint marketing partnerships with the provincial tourism office, digital media, and online tour-booking platforms. These results highlight an integrated and participatory framework for developing sustainable and creative Buddhist tourism. The study provides practical guidelines for local authorities, community enterprises, and tourism planners to enhance cultural heritage preservation, strengthen local economies, and promote sustainable tourism practices in rural Thailand.

Keywords: tourism, creative Buddhist tourism, Ang Thong province

บทนำ

ภายใต้กรอบนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ที่กำหนดยุทธศาสตร์ชาติในประเด็นการพัฒนาการท่องเที่ยว ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบโดยเน้นนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ สร้างความหลากหลายของรูปแบบการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและรักษาจุดแข็งของประเทศด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม อัตลักษณ์ความเป็นไทย ตลอดจนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ทั้งนี้เพื่อยกระดับสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวผ่านการสร้างสรรคพื้นฐานทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ความรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยี และการออกแบบใหม่ ๆ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่หลากหลาย เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566–2570) ยังได้กำหนดเป้าหมายสำคัญในการพลิกโฉมการท่องเที่ยวไทยสู่การเติบโตที่ยั่งยืน มีความสามารถในการปรับตัว และเป็นอุตสาหกรรมที่มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ภายใต้วิสัยทัศน์ “อุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่า” (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565)

การท่องเที่ยววิถีพุทธเป็นหนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษโดยใช้ทุนวัฒนธรรมในการขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นกลุ่มเฉพาะทางที่ต้องการเรียนรู้และสัมผัสกับวิถีชีวิตของคนไทยที่มีความผูกพันลึกซึ้งกับพระพุทธศาสนาที่นอกเหนือจากการสร้างความเพลิดเพลินหรือการพักผ่อนเพียงเท่านั้น แต่ยังเป็นโอกาสในการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ และการพัฒนาทางจิตใจของผู้เดินทาง ผ่านการเข้าถึงองค์ประกอบหลักของพระพุทธศาสนา 5 ประการ ได้แก่ ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ศาสนธรรม ศาสนพิธี และศาสนบุคคล ซึ่งล้วนแต่เป็นสื่อกลางที่ช่วยถ่ายทอดคุณค่าทางศิลปกรรม จริยธรรม และจิตวิญญาณ (Chokkatiwat, 2021)

นอกจากนี้การท่องเที่ยววิถีพุทธยังสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี วัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมที่มีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา การเดินทางเช่นนี้จึงเอื้อต่อการสร้างความเข้าใจระหว่างผู้มาเยือนกับชุมชนท้องถิ่น เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านความเชื่อ ค่านิยม และวิถีชีวิต อีกทั้งยังเป็นแนวทางหนึ่งในการสนับสนุนการพัฒนาจิตใจอย่างยั่งยืน ตลอดจนส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม (Raksachom et al., 2017)

สำหรับประเทศไทยมีศักยภาพอย่างยิ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ เนื่องจากเป็นแหล่งรวมของวัดวาอาราม ศิลปะและสถาปัตยกรรมทางศาสนา ตลอดจนพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงพุทธวิถีอย่างลึกซึ้ง ตัวอย่างเช่น การเดินทางไปสักการะวัดสำคัญในเขตเมืองเก่า เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดารามในกรุงเทพมหานคร วัดพระธาตุดอยสุเทพในจังหวัดเชียงใหม่ หรือวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารในจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น ต่างเป็นกิจกรรมที่ผสมผสานทั้งความศรัทธา ประวัติศาสตร์ และความงดงามทางสถาปัตยกรรมไว้ด้วยกัน ซึ่งการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ควรดำเนินการควบคู่กับการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม และการสร้างประสบการณ์เชิงจิตวิญญาณให้กับนักท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่ความเข้าใจในคุณค่าที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา และก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีทั้งต่อผู้มาเยือนและเจ้าของพื้นที่ (Aphakaro, 2012; Raksachom et al., 2017)

ทั้งนี้การศึกษาและรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เพื่อใช้ในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ตำบลทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลโดยอิงองค์ประกอบการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 6A ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) การคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ที่พัก (Accommodation) กิจกรรม (Activities) และการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) (เชมลักษณ์ คุปิตพันธ์ และปริญญา บรรจจณณ, 2563) นอกจากนี้การท่องเที่ยววิถีพุทธยังถูกจัดให้เป็นอีกหนึ่งรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นไปตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยแหล่งท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยว การจัดการแหล่งท่องเที่ยว และตลาดการท่องเที่ยว ที่เป็นประโยชน์และส่งเสริมสัมมาทิฐิเพิ่มพูนกุศลธรรม ทำให้มีความศรัทธาลึกซึ้งในพระพุทธศาสนา (พระอธิการธีรศักดิ์ จุกกาวโร (เวียงสมุทร), 2562 อ้างถึงในพระครูโกศลธรรณกิจ (ชัยศักดิ์ แซ่ลี้) และคณะ, 2567) อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยววิถีพุทธเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษมุ่งเน้นนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม จึงจำเป็นต้องพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาของตำบลทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ให้สามารถดึงดูดใจและมีความน่าสนใจมากกว่ามุ่งเน้นการเยี่ยมชมวัดเก่าแก่และศาสนาสถานที่สำคัญ เช่น วัดม่วง (พระพุทธมหานวมินทร์) วัดขุนอินทประมูล วัดไชโยวรวิหาร วัดสามโก้ เป็นต้น เพื่อทำบุญและชื่นชมสถาปัตยกรรมพุทธศิลป์ รวมถึงเรียนรู้เรื่องราวทางศาสนาจากประติมากรรมและสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงความเชื่อและประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ควรมีการผสมผสานความคิดสร้างสรรค์กับการท่องเที่ยวในรูปแบบวิถีพุทธ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ พื้นที่สร้างสรรค์ งานสร้างสรรค์ ความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ และเครือข่ายสร้างสรรค์ (พระครูโกศลธรรณกิจ (ชัยศักดิ์ แซ่ลี้) และคณะ, 2567) สอดคล้องกับ อรสุชา สุจินพรัหม (2558) ให้คำนิยามการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีจุดประสงค์สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาพื้นที่แหล่งผลิตเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างกลมกลืนและสัมพันธ์กับกระบวนการดำเนินงานของผู้ประกอบการ ตลอดจนวิถีต่าง ๆ ของคนในชุมชนในรูปแบบของการเรียนรู้และการทดลองเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์ตรงร่วมกับผู้ประกอบการหรือเจ้าของพื้นที่

แนวทางดังกล่าวสอดคล้องการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ตำบลทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ซึ่งมีองค์ประกอบด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวหลากหลายทั้งด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาและพร้อมต่อยอดสู่การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์และมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (เทศบาลตำบลทางพระ, 2565) อย่างไรก็ตามการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธในพื้นที่ดังกล่าวยังต้องการการสนับสนุนในด้านการวางแผนและการขับเคลื่อนการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ ตลอดจนการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวแบบบูรณาการการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้เสียทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัดเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจสู่การพัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่อย่างยั่งยืน

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและรวบรวมข้อมูลทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีพุทธ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ตำบลทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง โดยมุ่งหวังให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืนแก่คนในชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาและรวบรวมทรัพยากรเพื่อใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ตำบลทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง โดยอิงหลักการของการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์

วิธีการวิจัย

การศึกษาเชิงคุณภาพครั้งนี้ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์รายบุคคลแบบกึ่งมีโครงสร้างเชิงลึก (Individual Semi-Structured In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 2 กลุ่มหลัก คือ 1) ตัวแทนภาคประชาชน ในตำบลทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้นำกลุ่มอาชีพและสมาชิก และประชาชนทั่วไป และ 2) ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐส่วนท้องถิ่น จำนวน 10 คน ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี นักพัฒนาชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน โดยใช้ประเด็นหรือแนวคำถามกว้าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้ให้สัมภาษณ์เล่าเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีเป้าหมาย ซึ่งจะทำให้ผู้สัมภาษณ์มั่นใจว่าผู้ให้สัมภาษณ์ (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) ทุกคนจะเล่าเรื่องราวตามประเด็นหรือคำถามหลัก ขณะเดียวกันผู้สัมภาษณ์ยังมีอิสระที่จะสร้างการสนทนาและคำถาม/ประเด็นปลีกย่อยภายใต้โครงสร้างหลัก (ทวีศักดิ์ นพเกสร, 2548) ในการนี้ ผู้ศึกษาใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability sampling) ที่ถูกนำมาใช้ในงานวิจัยหลายหลายรูปแบบ โดยเฉพาะในงานวิจัยเชิงคุณภาพ งานวิจัยสำรวจเบื้องต้น หรือกรณีที่มีข้อจำกัดทางด้านเวลา ทรัพยากร หรือการเข้าถึงประชากร (จักรพันธ์ กิตติรัตนัน และอรณัญญ์ อธิธนาวัฒน์, 2567) โดยใช้เทคนิคการสุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบลูกโซ่ (Snowball sampling) ซึ่งอาศัยและเริ่มต้นจากผู้ประสานงานที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลหลัก กล่าวคือ เป็นการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักโดยอาศัยการแนะนำของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ได้เก็บข้อมูลไปแล้ว ผู้ศึกษาจัดซื้อพร้อมที่อยู่ติดต่อได้ไว้แล้วไปตามสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากบุคคลที่ได้ถูกแนะนำไว้ ผู้ศึกษาทำแบบนี้ไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งได้ข้อมูลอิ่มตัว (ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์, 2538) ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participatory Observation) โดยใช้แบบบันทึกการสังเกต (Field Notes) เป็นเทคนิคเสริมในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาจะสังเกตองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว (6A) ตามแนวทางของเขมลักษณ์ คุปิตพันธ์ และปริญญา บรรจงมณี (2563) พร้อมทั้งถ่ายภาพและบันทึกการสังเกต โดยเฝ้าสังเกตอยู่วงนอก และกระทำตนเป็นบุคคลภายนอกโดยไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรมของกลุ่มที่ทำอยู่ เพราะไม่ต้องการให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกถูกรบกวนจากตัวผู้สังเกต และอาจมีผลกระทบต่อพฤติกรรมให้ผิดไปจากปกติได้ (วรรณภา ศิลปะอาษา, 2563) และใช้การวิเคราะห์เอกสาร (Documentaries Analysis) โดยการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบ ตีความ และประเมินความหมายจากข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยววิถีพุทธที่อยู่ในรายงานและภาพถ่ายในพื้นที่ตำบลทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ซึ่งเป็นวัตถุที่สะท้อนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย เพื่อทำความเข้าใจบริบททางสังคม ประวัติศาสตร์ นโยบาย และการสื่อสาร จากแหล่งข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งรูปแบบดั้งเดิมและดิจิทัล แทนการเก็บข้อมูลโดยตรงจากผู้ให้ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลและการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์เนื้อหาแบบกำหนดทิศทางล่วงหน้า (Direct Content Analysis) โดยผู้ศึกษาใช้ทฤษฎีหรืองานวิจัยที่มีอยู่ก่อนหน้าเป็นแนวทางในการจัดทำรหัส (Code) และหัวข้อเรื่อง (Category) จากนั้นจะจัดทำคำจำกัดความเชิงปฏิบัติการของหัวข้อเรื่องโดยใช้ทฤษฎีที่มีอยู่เป็นฐานในการจัดทำขึ้นมาใช้ดำเนินการ (Hsieh & Shannon, 2005, อ้างถึงในจำเนียร จวงตระกูล และนวัสนันท์ วงศ์ประสิทธิ์, 2562) นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้ทดสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วย Index of Item Objective Congruence (IOC) กับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และกำหนดให้ค่า IOC ในแต่ละข้อไม่ต่ำกว่า 0.5 ตามแนวทางของอัศวิน แสงพิบูล (2562) โดยผลจากการทำ IOC รวมทั้งหมดของทุกตอนมีค่าเท่ากับ 1 ดังนั้นเครื่องมือของผู้ศึกษาวิจัยจึงสามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อ

ผลการวิจัย

การศึกษาเชิงคุณภาพ เรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ ตำบลทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์รายบุคคลแบบกึ่งมีโครงสร้างเชิงลึกด้วยแนวทางการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย 1) ตัวแทนภาคประชาชน จำนวน 15 คน—ผู้นำกลุ่มอาชีพและสมาชิก และประชาชน และ 2) ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐส่วนท้องถิ่นของตำบลทางพระ จำนวน 10 คน—นายกเทศมนตรีตำบลทางพระ นักพัฒนาชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก 2) ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววิถีพุทธในพื้นที่ตำบลทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง โดยอ้างอิงหลักการองค์ประกอบการท่องเที่ยว 6As และ 3) ความคิดเห็นเพิ่มเติม รายละเอียดมี ดังนี้

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักจากตัวแทนภาคประชาชน จำนวน 15 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้นำกลุ่มอาชีพและสมาชิกกลุ่ม 10 คน, และรองลงมาเป็นประชาชนทั่วไปในพื้นที่ 5 คน ทั้ง 15 คน มีอายุระหว่าง 38 – 70 ปี เป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่เป็นระยะเวลา 1 ปี มากที่สุด 8 คน, รองลงมา 10 ปี 5 คน, และ 4 ปี 2 คน ตามลำดับ ส่วนใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมาแล้วเป็นเวลา 4 ปี 8 คน รองลงมา 12 ปี 4 คน และ 5 ปี 3 คน โดยในจำนวนนี้เป็นผู้มีบทบาทเป็นประธานกลุ่มอาชีพ/สมาชิกกลุ่ม มากที่สุด 10 คน, และรองลงมา เป็นประชาชนในชุมชนที่มีบทบาทสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่น 5 คน ปฏิบัติงานในกลุ่มศูนย์การเรียนรู้ เช่น กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มแปรรูปอาหาร และกลุ่มแปรรูปไม้สัก ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทสำคัญของชุมชนในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่

ส่วนผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักจากตัวแทนหน่วยงานภาครัฐส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในตำบลทางพระ จำนวน 10 คน พบว่า เป็นตัวแทนจากเทศบาลตำบลทางพระ 5 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีและนักพัฒนาชุมชน และตัวแทนจากสำนักงานการปกครองท้องถิ่น 5 คน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน โดยผู้ให้ข้อมูลหลักมีประสบการณ์ในตำแหน่ง 10 ปี มากที่สุด 3 คน, รองลงมา 10 ปี 3 คน, 20 ปี 2 คน, ไม่เกิน 5 เดือน 4 คน, และ 8 เดือน 1 คน สะท้อนถึงความหลากหลายในระยะเวลาและประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งมีผลต่อแนวทางการสนับสนุนและประสานงานด้านการท่องเที่ยวในระดับชุมชน โดยเฉพาะในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สำหรับผลการศึกษาและรวบรวมทรัพยากรในพื้นที่เพื่อใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ในตำบลทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง โดยการสัมภาษณ์รายบุคคลแบบกึ่งมีโครงสร้างเชิงลึกด้วยแนวทางการสัมภาษณ์โดยอิงหลักการขององค์ประกอบการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 6As กับตัวแทนภาคประชาชนและหน่วยงานภาครัฐส่วนท้องถิ่น พบว่า ทั้งสองภาคส่วนมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันในด้านสิ่งดึงดูดใจและกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยววิถีพุทธ ได้แก่ วัดกาไสย์ธรรมิการาม วัดจันทร์ วัดขุนอินทประมูล พระตำหนักคำหยาด การสวดมนต์และการทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา ละครชาตรี ตัวอย่างการสะท้อนความคิดเห็นของตัวแทนภาคประชาชน เช่น “...บริเวณนี้ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หากมาเที่ยวต้องเที่ยววัดและโบราณสถาน มาชมบ้านเรือนไทยที่ปรังด้วยรูปแบบเดิม...” สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้นำกลุ่มอาชีพ กล่าวว่า “...หากมาเที่ยวอ่างทอง ต้องมาเที่ยววัดม่วง วัดขุนอินทประมูล...” ทั้งนี้ นักพัฒนาชุมชนได้กล่าวถึงความสำคัญของวัดม่วงและวัดขุนอินทประมูลไว้อย่างน่าสนใจว่า “...วัดม่วงเป็นวัดร้างที่สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ได้รับการบูรณะโดยหลวงพ่อกษม เป็นพระพุทธรูป ร่วมกับประชาชนสมทบทุนสร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่ขึ้นมา มีโบสถ์ที่วิจิตรสวยงาม ล้อมรอบด้วยกลีบบัวปูนปั้นที่ใหญ่ที่สุดในโลก...” ส่วนวัดขุนอินทประมูลได้อธิบายไว้ว่า “...เป็นวัดที่สร้างในสมัยกรุงสุโขทัย ที่มีพระพุทธรูปไสยาสน์ที่ใหญ่และยาวที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย ภายในวัดมีศาลาปูนปั้นขุนอินทประมูล และมีโครงการกุญแจที่เชื่อกันว่าเป็นของขุนอินทประมูล...” ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลหลักจากภาครัฐ กล่าวว่า “...นอกจากวัดแล้ว ตำบลทางพระยังมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธอีกเยอะ เช่น การเข้าวัดทำบุญในวันพระและวันสำคัญ การสวดมนต์ และยังได้รับรางวัลหมู่บ้านศีลห้า...” มากไปกว่านั้น ผู้ใหญ่บ้านยังให้ข้อมูลสำคัญอีกว่า “...หมู่บ้านเรายังมีอาหารท้องถิ่นสำหรับใช้ในงานประเพณี และใช้เป็นเครื่องสักการะในพิธีกรรมทางศาสนาอีกด้วย อย่างเช่น ขนมกง ขนมเทียน...” การสะท้อนความคิดเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการวิเคราะห์เอกสารพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีพุทธในพื้นที่ตำบลทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง มีหลากหลาย

ได้แก่ วัด (วัดม่วง (พระพุทธรูปหาวมินทร์) วัดขุนอินทประมูล วัดไชโยวรวิหาร วัดสามโก้) โบราณสถานสำคัญ (พระตำหนักคำหยาด) และโบราณวัตถุ (พระพิมพ์สมัยทวารวดีและสุพรรณภูมิในวัดร้างสระมะดัน, ชิ้นส่วนเจดีย์และแนวอิฐในวัดโคกกาไสย์) ตลอดจนมีประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา และกิจกรรมทำบุญของชุมชน และยังมีอาหารพื้นถิ่น เครื่องสัการะ และผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

นอกจากนี้ ผลจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม พบว่า การคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลทางพระมีถนนเข้าถึงอย่างสะดวกและเชื่อมโยงเส้นทางทั้งเส้นทางหลักและเส้นทางรอง แต่ถนนมีขนาดเล็ก แคบ ไม่มีป้ายบอกทาง และไม่มีบริการรถสาธารณะภายในชุมชน **ด้านที่พัก** พบว่า ไม่มีที่พักให้บริการในบริเวณตำบล แต่มีบริการในพื้นที่ตำบลใกล้เคียง สำหรับ**ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว** พบว่า มีโรงพยาบาลส่งเสริมตำบล ร้านอาหารและร้านค้าชุมชน มีสัญญาณโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตไร้สายให้บริการภายในตำบล

สำหรับความคิดเห็นเพิ่มเติม พบว่า ทั้งสองภาคส่วนได้แสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ควรมีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากวิถีชีวิตของชาวบ้านเป็นหลัก และควรพัฒนาหรือยกระดับสินค้าเกษตรกรรมของชาวบ้านให้เป็นสินค้าที่ระลึก นอกจากนี้ควรมีการเชื่อมโยงกิจกรรมในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ของชุมชนเข้ากับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด ดังตัวอย่างการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ให้ข้อมูลหลักจากภาคประชาชนว่า “...ทุกวันนี้การทำกินของคนในตำบลนี้มีแต่ทำเกษตร ทำนาข้าว ทำสวน มีวิธีการใดบ้างที่จะทำให้วิถีชีวิตนี้ต่อยอดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวและเป็นสินค้าของฝากได้...” อีกมุมมองความคิดเห็นได้สะท้อนว่า “...อยากให้มีการสืบทอดและรักษาประเพณีเก่าแก่ของตำบลไว้ อย่าให้หายไป...”

จากผลการวิจัยข้างต้น สรุปได้ว่าพื้นที่ตำบลทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง มีศักยภาพในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ได้ โดยอ้างอิงหลักการของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วิสุทธิ ได้แก่ พื้นที่สร้างสรรค์ (Creative Spaces) งานสร้างสรรค์ (Creative Events) ความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ (Creative Relationships) กิจกรรมสร้างสรรค์ (Creative Activities) ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ (Creative Products) และเครือข่ายสร้างสรรค์ (Creative Networks) (พระครูโกศลธรรมาภิจ (ชัยศักดิ์ แซ่ลี) และคณะ, 2567) รายละเอียดมีดังนี้

พื้นที่สร้างสรรค์ (Creative Spaces) โดยการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลหรือศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเพื่อนำเสนอข้อมูลประวัติ วิถีอีสาน แผนเส้นทางท่องเที่ยว และจัดกิจกรรมเวิร์กช็อป ตลอดจนปรับปรุงพื้นที่วัด/ลานชุมชนเป็นมุมรับรองการเรียนรู้หรือเป็นจุดกิจกรรม ติดตั้งป้ายบอกเส้นทางและป้ายข้อมูลเชิงวัฒนธรรมในจุดท่องเที่ยวหลักพร้อม QR Code ลิงก์ไปยังข้อมูลเชิงลึกในรูปแบบเสียงบรรยายหรือวิดีโอสั้น

งานสร้างสรรค์ (Creative Events) โดยการใช้กิจกรรมเป็นแรงดึงดูดและเป็นช่องทางในการสร้างรายได้และสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ผ่านการจัดเทศกาลอาหารและพิธีกรรมวิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ต่อปีที่มีการประชาสัมพันธ์ร่วมกับเครือข่ายจังหวัด หรือสร้างแพ็คเกจกิจกรรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทั้งแบบครึ่งวันและแบบเต็มวัน

ความสัมพันธ์สร้างสรรค์ (Creative Relationships) เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีและยั่งยืนระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยวผ่านการฝึกอบรมเพื่อพัฒนามัคคุเทศก์ชุมชนวิถีพุทธ รวมถึงส่งเสริมการเป็นเจ้าบ้านที่ดีให้กับครัวเรือนใกล้วัดที่สนใจแบบง่าย ๆ ตลอดจนเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้หลังกิจกรรมเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว

กิจกรรมสร้างสรรค์ (Creative Activities) โดยการพัฒนาชุดกิจกรรมที่มีความหลากหลายและเชื่อมโยงวัด อาหาร และภูมิปัญญา รวมถึงส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมวันปฏิบัติธรรมเช้าหรือนั่งสมาธิสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการประสบการณ์เชิงพุทธ ตลอดจนสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมทัวร์เชิงการเรียนรู้

ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ (Creative Products) โดยการพัฒนาสินค้าที่มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงพัฒนาของที่ระลึกจากวัสดุท้องถิ่นพร้อมคำอธิบายความหมายทางพุทธหรือประเพณีของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนตั้งมาตรฐานราคายุติธรรมและป้ายแสดงที่มาของวัตถุดิบ (Traceability)

เครือข่ายสร้างสรรค์ (Creative Networks) โดยการสร้างเครือข่ายที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการหน่วยงานท้องถิ่น และตลาดนักท่องเที่ยว รวมถึงการทำข้อตกลงการร่วมขายแพ็คเกจและแบ่งรายได้ เพื่อให้คนในชุมชนได้รับ

ประโยชน์หมุนเวียนภายในท้องถิ่นของตนเอง ตลอดจนการสร้างเครือข่ายการตลาดร่วมกับสำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัด
สื่อออนไลน์ และแพลตฟอร์มจองทัวร์/เวิร์กช็อป

ผลการศึกษาตามหลักการของการท่องเที่ยวท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าเทศบาลตำบล
ทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง มีทรัพยากรในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยววิถีพุทธเชิง
สร้างสรรค์ โดยอาศัยหลักการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธได้ รายละเอียดการพัฒนาดังกล่าวปรากฏในสรุปผลการวิจัย
และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

การพัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ ตำบลทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง โดยอิงตามหลักการ
ท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ สรุปได้ว่าเทศบาลตำบลทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง สามารถดำเนินงานตามแนว
ทางการพัฒนา 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะสั้น (0 – 3 เดือน) ประกอบด้วย การจัดตั้งคณะทำงานระดับตำบล และศูนย์ข้อมูล/ศูนย์ต้อนรับ
นักท่องเที่ยวของชุมชน ภายในศูนย์ข้อมูล/ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวจัดให้มีการนำเสนอข้อมูลและประวัติของสิ่งดึงดูดใจใน
แหล่งท่องเที่ยวทั้งในรูปแบบป้ายข้อมูลและวิดีโอสั้น มีแผนที่เส้นทางท่องเที่ยว และเวิร์กช็อปจองล่วงหน้า หรือปรับปรุงพื้นที่
วัด/ลานชุมชนเป็นมุมรับรองหรือพื้นที่สาธารณะให้มีมุมการเรียนรู้หรือเป็นจุดกิจกรรม โดยออกแบบไม่รบกวนพื้นที่สงฆ์และ
อนุรักษ์สภาพปัตยกรรม เช่น มุมแสดงนิทรรศการ ภาพเก่า ข้าวของพิธีกรรม สูตรขนมท้องถิ่น เป็นต้น ตลอดจนการออกแบบ
ป้ายนำทาง/ป้ายข้อมูลสำหรับจุดหลัก โดยติดตั้งป้ายบอกเส้นทางและป้ายข้อมูลเชิงวัฒนธรรมเป็นภาษาไทย อังกฤษ หรือ
ภาษานักท่องเที่ยวเป้าหมายหลักในจุดท่องเที่ยวหลัก พร้อม QR Code ลิงก์ไปยังข้อมูลเชิงลึกในรูปแบบเสียงบรรยายหรือ
วิดีโอสั้น เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับร้านค้าจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่เพิ่มเวลาให้นักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่นานขึ้น และเป็นการเพิ่ม
ช่องทางเผยแพร่เรื่องเล่าและการสืบทอดวัฒนธรรมวิถีพุทธของตำบล ตลอดจนเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ข้อมูลให้ข้อมูลเรื่อง
การท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ สอดคล้องกับบทความวิจัยของพระครูโกศลธรรมาภิจ (ชัยศักดิ์ แซ่ลี้) และคณะ (2567) ได้ศึกษา
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยอธิบายว่า “พื้นที่สร้างสรรค์” เป็นหนึ่งใน
องค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวจะต้องเป็นพื้นที่แห่งความสร้างสรรค์โดย
เชื่อมโยงการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และสังคมต่อชุมชนและนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมเยือน
นอกจากนี้จัดให้มีการฝึกอบรมมัคคุเทศก์หรือคนเฒ่าเรื่องท้องถิ่นวิถีพุทธให้แก่ผู้นำชุมชน และเยาวชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์
อันดีและยั่งยืนระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว โดยมีพระสงฆ์หรือผู้อาวุโสเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องเล่าที่มีการสอดแทรกข้อปฏิบัติที่
พึงกระทำให้ในการเข้าเยี่ยมชมวัด หรือส่งเสริมการเป็นเจ้าบ้านให้กับครัวเรือนใกล้วัดที่สนใจแบบง่าย ๆ พร้อมจัดทำคู่มือมารยาทใน
วัดและการให้บริการนักท่องเที่ยว หรือเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้หลังกิจกรรมเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและสร้างความสัมพันธ์
ระหว่างชุมชนเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อสร้างประสบการณ์เป็นกันเอง ที่ก่อให้เกิดการบอกต่อและกลับมาเยือนซ้ำ
สอดคล้องกับข้อค้นพบของวรรณพร ผาสุข (2565) ศึกษาการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำในเขต
พื้นที่เมืองพัทยาของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า การตลาดเชิงประสบการณ์มีความสำคัญมากต่อการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ
ในเขตพื้นที่เมืองพัทยา และมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อความภักดีต่อสถานที่ท่องเที่ยวและการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำในทิศ
ทางบวก และสอดคล้องกับบทความวิชาการของลัดดาวรรณ ทองใบ (2561) ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับกิจกรรม
การท่องเที่ยวโดยชุมชน ระบุว่า การขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านอัตลักษณ์ของชุมชนเป็นมิติใหม่ทางการท่องเที่ยวที่ไม่
เพียงแต่ไปเยี่ยมชม แต่มีผลทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนสร้างสรรค์ขึ้น ถือได้ว่าเป็นการ
สร้างความสมดุลของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

2. ระยะกลาง (3 – 9 เดือน) ประกอบด้วย การเปิดตัวเส้นทางท่องเที่ยวแบบครึ่งวันและเต็มวันพร้อมนำเสนอ
แพ็คเกจกิจกรรมเวิร์กช็อปการทำขนมและการแสดงท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่มีความหลากหลายและมีความ
เชื่อมโยงวัด อาหาร และภูมิปัญญา ผ่านกิจกรรมการเวิร์กช็อปการทำอาหารพื้นถิ่น และกิจกรรมเวิร์กช็อปการปรุงอาหารแบบ
ผสมผสานหรือเมนูฟิวชันจากวัตถุดิบท้องถิ่นเพื่อสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวจากการได้ลงมือปรุงอาหารด้วยตัวเอง
รวมถึงส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมวันปฏิบัติธรรมเช้าหรือนั่งสมาธิสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการประสบการณ์เชิงพุทธ โดยจัดเวลา

ที่ไม่รบกวนกิจวัตรของพระสงฆ์ ตลอดจนสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมทัวร์เชิงการเรียนรู้ว่าการชมนิทรรศการโบราณวัตถุและโบราณสถานพร้อมมีคำอธิบายหรือป้ายข้อมูลเชิงวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อเพิ่มนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว กระจายรายได้ และสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับตำบล สอดคล้องกับบทความวิชาการของลัดดาวรรณ ทองใบ (2561) ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นกระแสนิยมการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่ตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างยั่งยืน ผ่านชุมชนโดยนำเอาความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนมาเป็นตัวขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ วรรณกรรม งานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน งานออกแบบ ดนตรี อาหาร ภาพยนตร์และสื่อศิลปะ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปสัมผัสกับกิจกรรมเหล่านั้น ตลอดจนการพัฒนาชุดผลิตภัณฑ์ต้นแบบและช่องทางจำหน่ายทั้งออฟไลน์และออนไลน์ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผ่านการพัฒนาไลน์สินค้าเชิงวัฒนธรรมอย่างการพัฒนาขนมพื้นถิ่นพร้อมบรรจุภัณฑ์ที่มีการออกแบบบนฐานทุนวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ หรือพัฒนาของที่ระลึกจากวัสดุท้องถิ่น เช่น ผ้าทอมือ เครื่องจักรสาน เป็นต้น พร้อมคำอธิบายความหมายทางพุทธหรือประเพณีของชุมชนท้องถิ่น หรือตั้งมาตรฐานราคายุติธรรมและป้ายแสดงที่มาของวัตถุดิบ (Traceability) เพื่อความโปร่งใสและไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว หรือส่งเสริมให้มีการใช้วัสดุที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้หรือลดพลาสติกในบรรจุภัณฑ์ ทั้งนี้เพื่อสร้างรายได้เพิ่มและต่อยอดเป็นสินค้าแบรนด์ตำบล ตลอดจนลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัสภา วรรณกายนต์ และคณะ (2567) ศึกษาการพัฒนาและสร้างช่องทางการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่อม อำเภอลำปาง จังหวัดสุรินทร์ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และสังคมหลังโควิด-19 พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและการสร้างช่องทางการตลาด จึงเป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำมาจัดจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน อีกทั้งยังเป็นการสร้างช่องทางการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีประสิทธิภาพ เป็นการเชื่อมโยงระหว่างตลาดภายในชุมชนและตลาดภายนอกชุมชน โดยสามารถสร้างการรับรู้และการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจของชุมชน

3. ระยะยาว (9 – 24 เดือน) ประกอบด้วย การขยายเครือข่ายเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ หน่วยงานท้องถิ่น และตลาดนักท่องเที่ยว ผ่านการจัดตั้งเครือข่ายเส้นทางวิถีพุทธตำบลทางพระ ประกอบด้วย เทศบาล วัด ผู้ประกอบการอาหาร กลุ่มแม่บ้าน โรงเรียนผู้สูงอายุ สมาคมท่องเที่ยวจังหวัด และผู้ประกอบการทัวร์จากอำเภอ/จังหวัด เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว และพัฒนาระบบติดตามผลข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว รวมถึงจัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยววิถีพุทธตำบลทางพระ และผลิตคู่มือการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของตำบล ตลอดจนการทำข้อตกลงความร่วมมือกับภาคีและแบ่งรายได้เพื่อให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์หมุนเวียนภายในท้องถิ่นของตนเอง และสร้างเครือข่ายการตลาดร่วมกับสำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัด สื่อออนไลน์และแพลตฟอร์มจองทัวร์/เวิร์กช็อป ทั้งนี้เพื่อการทำงานร่วมกันที่มีความชัดเจน ลดการทำงานซ้ำซ้อน และขยายการเข้าถึงตลาดนักท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น สอดคล้องกับข้อค้นพบในงานวิจัยของพระนาโชด อานนโท (ทองดี) (2560) ศึกษาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืนของภาครัฐและภาคประชาชนในตำบลกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า ควรมุ่งเน้นการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนในการส่งเสริมอาชีพ ให้หน่วยงานของรัฐมีการจัดเวทีประชุมในทุกระดับ เพื่อกำหนดเป้าหมาย และยุทธศาสตร์ร่วมกัน ผลักดันประชาชนให้เห็นถึงความสำคัญของความร่วมมือเพื่อร่วมกันหาแนวทาง ปรับปรุงและแก้ไขเพื่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืน เป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อค้นพบในงานวิจัยของชลธิชา จิรภัคพงศ์ และคณะ (2565) ศึกษาการสร้างเครือข่าย กลไกการตลาดผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ของชุมชนสัมมาชีพ พบว่า การทำกิจกรรมบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับ 5 ภาคีเครือข่าย ทำให้เกิดการจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของชุมชนสัมมาชีพด้านการออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนากิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาด้านการตลาดและช่องทางจำหน่าย โดยเน้นความรู้ กระบวนการสร้างสรรค์เหมาะสม และผลลัพธ์ของการดำเนินงาน จะนำไปสู่การเสริมสร้างชุมชนสัมมาชีพให้มีความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย จากข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ในหลายด้าน คือ

ด้านการพัฒนากลุ่มอาชีพให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน: ควรส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในตำบล เช่น กลุ่มขนมไทย กลุ่มไม้กวาด กลุ่มแปรรูปมะม่วงหาวมะนาวโห่ และกลุ่มเพาะเห็ด ปรับบทบาทจาก “ผู้ผลิต” ไปสู่ “ผู้ถ่ายทอดความรู้” โดยจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Workshop) แก่นักท่องเที่ยวหรือเยาวชนที่มาเยี่ยมชม เพื่อให้เกิดรายได้เสริมและยกระดับชุมชนสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อเชิงสร้างสรรค์ (Reality) ควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบ Reality หรือสารคดีสั้น เช่น “หนึ่งวันในทางพระ” หรือ “เรียนรู้ชีวิต เรียนรู้ใจ กับชาวทางพระ” เผยแพร่ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook, YouTube หรือ TikTok เพื่อสร้างการรับรู้และภาพลักษณ์ของชุมชนในฐานะชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีพุทธ และด้านการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยง: ควรพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีลักษณะเชื่อมโยงกันระหว่างหมู่บ้าน เช่น เริ่มจากหมู่บ้านที่มีฟาร์มเห็ด ไปยังกลุ่มผลิตขนมไทย แล้วเชื่อมต่อกับวัด หรือสถานที่ปฏิบัติธรรม โดยออกแบบให้แต่ละจุดมีจุดขายที่ชัดเจน มีการเล่าเรื่องร่วมกัน (storytelling) และมีการบริหารจัดการแบบบูรณาการจากคนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป จากผลการวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่เป็นความรู้ที่สำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ขยายพื้นที่ศึกษาให้ครอบคลุมหมู่บ้านโดยรอบ เนื่องจากชุมชนทางพระมีศักยภาพในการเชื่อมโยงกับชุมชนใกล้เคียง การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังตำบลใกล้เคียงเพื่อออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวแบบบูรณาการ (Cluster Tourism) ที่สามารถส่งเสริมกันได้ในระดับเครือข่าย
2. ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ควรใช้วิธีการวิจัยที่ผสมผสานระหว่างเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เช่น การใช้แบบสอบถามร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการทำโฟกัสกรุป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และสามารถสะท้อนมุมมองของคนในพื้นที่ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น
3. ศึกษารูปแบบการประชาสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์อย่างมีระบบ ควรมีการวิจัยเฉพาะด้านเกี่ยวกับกลยุทธ์และประสิทธิภาพของการประชาสัมพันธ์ชุมชนผ่านสื่อรูปแบบ Reality หรือ Content Marketing เพื่อให้สามารถออกแบบแนวทางที่ตอบโจทย์กับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวยุคใหม่
4. ศึกษาความพึงพอใจ หรือปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยววิถีพุทธ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาผลกระทบด้านอื่น ๆ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ นายกเทศมนตรีตำบลทางพระ นักพัฒนาชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงประชาชนในตำบลทางพระ ที่ให้ความอนุเคราะห์และความร่วมมือเป็นอย่างดีในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณสุชาติ เี่ยมสะอาด ผู้ประสานงานภาคสนาม ที่กรุณาอำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุนตลอดกระบวนการวิจัย จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

รายการอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566–2570)*.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

เชมลักษณ์ คุปคิตพันธ์ และปริญญา บรรจงมณี. (2563). แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 14(1), 1-13.

จักรพันธ์ กิตตินรรัตน์ และอรณัฐ อธิรญาวัฒน์. (2567). การสุ่มตัวอย่างในงานวิจัย: หลักการ วิธีการ และการประยุกต์ใช้. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการศึกษา*, 2(1), 39-55.

จำเนียร จวงตระกูล และนวัสนันท์ วงศ์ประสิทธิ์. (2562). การวิเคราะห์เนื้อหาในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย*, 2(2), 2-14.

- ชลธิชา จิรภักพงค์, พระครูปริยัติวารการ, พระศักดิ์ธัช แสงธง, และสมจิต ขอนวงค์. (2565). การสร้างเครือข่าย กลไกการตลาด ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ของชุมชนสัมมาชีพในจังหวัดแพร่. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 11(3), 84-101.
- ทวีศักดิ์ นพเสกร. (2548). *การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทศบาลตำบลทางพระ. (2565). *ข้อมูลพื้นฐานตำบลทางพระ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง*. เทศบาลตำบลทางพระ.
- พระครูโกศลอรธกิจ (ชัยศักดิ์ แซ่ลี), พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล, พระครูวิจิตรศีลาจาร, และสิทธิโชค ปาณะสร. (2567). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารปารมิตา ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม*, 6(1), 620-630.
- พระนำโชค อานนโท (ทองดี). (2560). *ศึกษาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืนของภาครัฐและภาคประชาชนในตำบลกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลัดดาวรรณ ทองใบ. (2561). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 8(2), 103-112.
- วรรณพร ผาสุข. (2565). *การตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำในเขตพื้นที่เมืองพัทยาของกลุ่มนักท่องเที่ยวไทย*. [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรรณภา ศิลปะอาษา. (2563). *การวิจัยด้านการท่องเที่ยว (หน่วยที่ 13) ในเอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพการจัดการการท่องเที่ยว*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์. (2538). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อรสุชา สุจินพรัตน์. (2558). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของไร่กาแฟ บริษัท ดอยช้าง คอฟฟี่ ออร์แกนอล จำกัด*. [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. CMUDC. <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:123738>
- อัศวิน แสงพิบูล. (2562). *ระเบียบวิธีวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัษฎา วรรณกายนต์, นิคม ลนขุนทด, เทียวธรรม สิทธิจันทเสน, สุรเชษฐ์ วรศรี, สุชาติ ดุมนิล, อภิชัย ไพรสินธุ์, แก้วตา ตี๋ศิริกุล, ลลิตทิพย์ รุ่งเรือง, และปัทมาพร ท่อชู. (2567). การพัฒนาและสร้างช่องทางการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลทอ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และสังคมหลังโควิด-19. *วารสารวิชาการเทคโนโลยีการจัดการ*, 5(2), 45-60.
- Aphakaro, P.S. (2012). *The model and process of Buddhism-based tourism development in Thailand*. Thailand Research Fund.
- Chokkatiwat, S. (2021). The strategy of Buddhist tourism model in Asean. *Journal of Graduate Studies Review*, 17(1), 85-99.
- Raksachom, M. K., Takudrua, N., & Pinyosinwat, P. (2017). The model and process of making public consciousness for sustainable Buddhist tourism management. *Academic Journal of Buriram Rajabhat University*, 9(2), 83-97.

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน

พัชรินทร์ จิ่งประวัติ* มธุรา สวนศรี^{2*}

The Influence of Causal Factors on Success of Developing Cultural Tourism Management Potential to Value Added of Community-based Tourism

Patcharin Jungprawate¹ Matura Suansri^{2*}

Received 15/06/2025 Revised 30/12/2025 Accepted 31/12/2025

<https://doi.org/10.60101/jla.2025.6.2.8160>

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มตัวอย่าง คือ คนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครนายก ได้แก่ ชุมชนวัดฝั่งคลอง ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จำนวน 216 คน และชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง ตำบลป่าชะ อำเภอบ้านนา จำนวน 212 คน รวมจำนวน 428 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว การตลาด การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ และความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ 1.668 ค่า GFI เท่ากับ 0.965 ค่า AGFI เท่ากับ 0.933 ค่า CFI เท่ากับ 0.990 ค่า NFI เท่ากับ 0.975 ค่า IFI เท่ากับ 0.990 ค่า RMSEA เท่ากับ .041 และค่า RMR เท่ากับ .031 มีความสอดคล้องกับข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวมีอิทธิพลเชิงบวกปานกลางต่อการตลาด มีอิทธิพลเชิงบวกค่อนข้างต่ำต่อการบริหารจัดการ และมีอิทธิพลเชิงบวกทางอ้อมต่อความสำเร็จ ในขณะที่ด้านการตลาดมีอิทธิพลเชิงบวกค่อนข้างสูงต่อการมีส่วนร่วม และการบริหารจัดการ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จ สำหรับการมีส่วนร่วมมีอิทธิพลเชิงบวกปานกลางต่อความสำเร็จ และปัจจัยทั้งหมดส่งผ่านอิทธิพลทางรวมไปยังความสำเร็จ

คำสำคัญ: อิทธิพลต่อความสำเร็จ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การบริหารจัดการการท่องเที่ยว

Abstract

The objectives of this study are to develop and examine the correspondence of the structural equation model of causal factors affecting on the success of developing cultural tourism management potential to value added of community-based tourism, as well as to investigate the causal factors influencing such success. The quantitative data were gathered by a questionnaire survey. The questionnaire

*² คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

E-mail: ¹patcharin_j@rmutt.ac.th ²matura_y@rmutt.ac.th

* Corresponding author: e-mail: matura_y@rmutt.ac.th

was distributed to 216 villagers at Wat Fang Klong and 212 villagers at Tung Krabong, Nakhon Nayok province. The sampling of 428 was selected by purposive sampling. The quantitative data were analyzed by descriptive statistics: frequency, mean, and average. Also, the data were analyzed by a structural equation model (SEM). The results of the research found that structural equation model of causal factors affecting on the success of developing cultural tourism management potential to value added community-based tourism were chi-square test data value is at 1.668, GFI = .965, AGFI = .933, CFI = .990, NFI = .975, IFI = .990, RMSEA = .041, and RMR = .031 which were in accordance with the significant at .05, which met the criteria set for the results of variable analysis in the newly developed model. When the total effect of the model was considered, it was found that the potential of tourism resources has a moderate positive influence on marketing. Relatively low positive influence on management and has an indirect positive influence on success on the other hand, marketing has a relatively high positive influence on engagement. and management has an indirect influence on success in terms of participation, there was a moderate positive influence on success. and all factors pass on their collective influence on success.

Keywords: affecting success, community-based tourism, cultural tourism, tourism management

บทนำ

การท่องเที่ยวคือ “เครื่องมือสำคัญ” ที่นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา เนื่องจากเมื่อพิจารณาในบริบทต่าง ๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวล้วนเป็นประโยชน์ที่จะนำมาสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศที่ไม่ลงทุนสูงมากนัก ประเทศไทยก็เช่นกัน ได้นำกลยุทธ์ในการสร้างรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจทางการท่องเที่ยว โดยสร้างการรับรู้ถึงอัตลักษณ์ของชาวไทย ซึ่งที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐนำโดยรัฐบาล ต่างให้ความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวว่าเป็น “ยุทธศาสตร์หลัก” ในการพัฒนาประเทศ เห็นได้จากการที่ประเทศไทยได้รับรายได้จากการเดินทางท่องเที่ยวของทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นจำนวนมหาศาลในแต่ละปีและมีแนวโน้มที่เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าสถานการณ์ภายในจะเป็นเช่นไรก็ตาม เนื่องจากประเทศไทยมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สวยงาม และหลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค มีการบริการที่มีคุณภาพและน่าประทับใจ โดยในปี 2561 รัฐบาลโดยการนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา กำหนดให้เป็น “ปีท่องเที่ยววิถีไทยเก๋ไก๋อย่างยั่งยืน : THAILAND TOURISM YEAR 2018” มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยนำอัตลักษณ์ของชุมชน อันเป็นต้นทุน และเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าที่สามารถยกระดับเศรษฐกิจและพัฒนาชุมชนได้อีกด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2560)

“การท่องเที่ยวโดยชุมชน” (Community - based Tourism: CBT) ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และคาดหวังว่าจะเป็นการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพราะเป็นการท่องเที่ยวแบบสร้างการมีส่วนร่วมให้แก่ชุมชน สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้างรายได้แก่เศรษฐกิจชุมชนโดยชุมชน อีกทั้งเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงการจัดการสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดทิศทางการพัฒนาเพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวโดยตรง การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ และเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนระบบการท่องเที่ยวของท้องถิ่นในรูปแบบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน นั้น เป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งมุ่งเน้นที่จะสร้างความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ปัจจุบันรูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนถูกคาดหวังให้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่น ทั้งกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการรักษาสีน้ำเงิน การสร้างงาน การกระจายรายได้สู่ชุมชน ไปจนถึงการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยคาดหวังที่จะให้มีการกระจายรายได้ สร้างแรงงาน ให้ระบบเศรษฐกิจไหลผ่าน (Trickle down) ไปยังชุมชนในชนบท เมื่อการท่องเที่ยวถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการ

ส่งเสริมเศรษฐกิจ จึงทำให้ภาคทรัพยากรอาสาสมัครแห่งท้องถิ่นได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น (กราเดซ พยัฆวิเชียร, 2550; กิตติภักดิ์ จุฬินทัย และณัฐธาดา วินิจนัยภาค, 2563)

การให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจระดับมหภาคเป็นหลักภายใต้แนวคิดการพัฒนาประเทศบนฐานการบริการที่มีมูลค่าสูง นโยบายการพัฒนาที่เกิดขึ้นจึงให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างมาตรฐานความเจริญและการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวสามารถนำไปสู่รายรับจำนวนมหาศาลที่มาจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว การสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการ ใช้ประโยชน์จากทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ขนบธรรมเนียม และประเพณีและวัฒนธรรมชุมชน เพื่อแก้ปัญหาความยากจน และพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน จึงเป็นประเด็นที่สำคัญและเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ตลอดจนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม บูรณาการการท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ ตามแนวทางการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวโดยใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์และเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทยที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชน ตามยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 สนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการอย่างยั่งยืน โดยการส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการ ตั้งอยู่บนพื้นฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งในเชิงอัตลักษณ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560-2564) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

จังหวัดนครนายกเป็นจังหวัดหนึ่งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนกลาง ที่พบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่าเคยเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และมีความสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย โดยพบว่าเป็นเส้นทางผ่านทัพของพระเจ้าตากสินไปยังเมืองจันทบุรี อีกทั้งเป็นที่ตั้งชุมชนชาวไทยเชื้อสายต่าง ๆ ได้แก่ ชาวไทยพวน ชาวไทยมุสลิม และชาวลาวเวียง เป็นต้น นอกจากนี้จังหวัดนครนายกยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สำคัญ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวทางเกษตร ซึ่งทำให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัด อาทิ ด้านผลิตภัณฑ์สินค้าที่มีอัตลักษณ์ต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการจัดการและนวัตกรรมการนำไปสู่มูลค่าเพิ่มขึ้นสำหรับชุมชน ด้านการตลาด เครือข่ายพันธมิตรธุรกิจท่องเที่ยว เพิ่มช่องทางการขายและศักยภาพสำหรับชุมชน ด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการขาย เป็นต้น เพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ที่ต้องการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนนำไปพัฒนาชุมชนของตน และเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวก่อให้เกิดคุณค่าและมูลค่าทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อชุมชน อย่างไรก็ตาม ชุมชนควรเข้าใจศักยภาพว่ามีศักยภาพด้านใดบ้างที่ทำให้การท่องเที่ยวในชุมชนประสบความสำเร็จ มีรูปแบบและโครงสร้างการจัดการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างไร มีกระบวนการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างไรที่จะช่วยส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่โดดเด่นและศักยภาพขับเคลื่อนการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่ากับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการจัดการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผลการศึกษาจะสามารถนำมาปรับใช้ร่วมกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จะทำให้เกิดความเข้มแข็งให้กับชุมชนท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาไปสู่ชุมชนท่องเที่ยวต้นแบบ จนนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และนำไปสู่การเป็นชุมชนต้นแบบให้กับชุมชนท่องเที่ยวอื่นได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism) เป็น 2 ประเด็นหลัก ๆ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรและมีบทบาทหลักในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว โดยนำทรัพยากรท้องถิ่นด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตมาใช้เป็นฐานในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรและวิถีชีวิตของชุมชน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน ดำเนินงาน แบ่งปันผลประโยชน์ และประเมินผล ช่วยให้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวกลับคืนสู่ชุมชนอย่างเป็นธรรมและก่อให้เกิดความยั่งยืน 2) การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนมุ่งเสริมสร้างความรู้ ความสามารถ และบทบาทของคนในชุมชนในการตัดสินใจ วางแผน และจัดการการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากรธรรมชาติเป็นสำคัญ กระบวนการดังกล่าวช่วยสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวของชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนกับผู้มาเยือน และเกิดความร่วมมือระหว่างชุมชน องค์กรท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในระยะยาว (ณัฐพัชร มณีโรจน์, 2560; สันธุ์ สโรบล, 2559; เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยชุมชนมีบทบาทหลักในการมีส่วนร่วมและจัดการการท่องเที่ยว จากแนวคิดของพจนานา สวนศรี และสมภาพ ยี่จ่อหอ (2556) และ Dickman (1996) ผู้เขียนได้ประยุกต์เป็น องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ประการ ดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมและเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง
2. การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนและเจ้าของภูมิปัญญา ชุมชนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมรับผิดชอบ ประเมินผล และแบ่งปันผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว
3. สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การคมนาคม ที่พัก และสถานที่บริการต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว
4. การจัดการอย่างยั่งยืน มีการกำหนดกฎระเบียบ การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเป็นธรรม การกระจายรายได้ และการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาชุมชน
5. การพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชน การท่องเที่ยวสร้างรายได้ ความเป็นอยู่ที่ดี และโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อทั้งนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO, 1985) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ความสนใจไปที่แรงจูงใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงหมายถึงความรวมถึง การเดินทางเพื่อการเรียนรู้ ชมการแสดงศิลปะ การเดินทางเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมงานเทศกาล หรือเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ เยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวและอนุสาวรีย์ การเดินทางเพื่อการเรียนรู้ธรรมชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวบ้าน การเดินทางแสวงบุญ ฯลฯ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีแนวคิดสอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน แนวคิดดังกล่าวนำไปสู่กระแสความต้องการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยว (2) ความต้องการของนักท่องเที่ยวในการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์เชิงความรู้ ควบคู่กับการท่องเที่ยว และ (3) ความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเป็นธรรม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ศักยภาพการท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมและความเหมาะสมของทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ สิ่งแวดล้อม และชุมชน ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดความน่าสนใจและรองรับกิจกรรมท่องเที่ยว โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ (ดรชนี เอมพันธุ์, 2562) การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเป็นกระบวนการสำรวจและวิเคราะห์ความพร้อมของทรัพยากรด้านต่าง ๆ เพื่อพิจารณาคุณค่า ความสำคัญ และข้อจำกัดของแหล่งท่องเที่ยว ว่าสามารถพัฒนาและรองรับการท่องเที่ยวรูปแบบใดได้ โดยไม่พิจารณาเฉพาะด้านกายภาพ แต่ครอบคลุมเกณฑ์ด้านการจัดการและการท่องเที่ยวอื่น ๆ ด้วย การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ 3 ประเภท ได้แก่

การท่องเที่ยวธรรมชาติทั่วไป การท่องเที่ยวเพื่อผจญภัย และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งมุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากร การสร้างประสบการณ์ที่มีคุณภาพ และการกระจายประโยชน์สู่ชุมชน โดยกำหนดเกณฑ์การประเมิน 5 ด้าน คือ 1) ทรัพยากร 2) สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ และการสื่อความหมาย 3) การจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน 5) การบริหารจัดการ

การตลาด

การส่งเสริมการตลาดมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความยั่งยืนให้การท่องเที่ยวชุมชน โดยเริ่มจาก การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ เพื่อสื่อสารข้อมูล อัตลักษณ์ วิถีชีวิต และกิจกรรมของชุมชนไปสู่นักท่องเที่ยวให้เกิดความสนใจ เมื่อเกิดความสนใจแล้ว เครื่องมือที่ช่วยให้ตัดสินใจเดินทางคือ การขายโดยบุคคลและการตลาดทางตรง ซึ่งชุมชนต้องมีบุคลากรและช่องทางที่สามารถตอบคำถามและรับจองได้ทั้งออนไลน์และออฟไลน์อย่างรวดเร็ว ส่วนการส่งเสริมการขาย ในบริบทการท่องเที่ยวชุมชน ไม่เน้นการลดราคา แต่เน้นการสร้างคุณค่าและประสบการณ์ที่มีเอกลักษณ์และหาไม่ได้จากที่อื่น การกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลให้เกิดการตัดสินใจมาท่องเที่ยว และได้รับความพึงพอใจ โดยวิเคราะห์จากองค์ประกอบ ได้แก่ 1) ช่องทางการสื่อสาร ประกอบด้วย ผู้ให้บริการการท่องเที่ยว ข้อมูลข่าวสารช่องทางในการสื่อสาร นักท่องเที่ยว 2) เครือข่าย ประกอบด้วย ประสานเครือข่าย การทำงานอย่างสม่ำเสมอ การพัฒนากระบวนการทำงาน และการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติ 3) การประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วย การระบุปัญหาหรือโอกาสด้านการประชาสัมพันธ์ การวางแผน และการกำหนดกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์เพื่อการตลาด และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งช่วยเสริมภาพลักษณ์และเพิ่มความน่าสนใจให้การท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน (สุดถนอม ตันเจริญ, 2559; รัตติยา พรหมกัลป์ และคณะ, 2562)

การมีส่วนร่วมของชุมชน

บทบาทของชุมชนในการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงบทบาทในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชนอย่างเปิดเผยและเต็มไปด้วยความสามารถทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้สึกโดยมีพื้นฐานมาจากความเป็นเจ้าของ มีผลประโยชน์ร่วมในสิ่งที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เข้ามามีส่วนร่วมและแสดงออกถึงความทุ่มเท เต็มใจ และพร้อมเข้ามาทำประโยชน์เพื่อชุมชนของตนเองและทัศนคติต่อพื้นที่ของตนเอง คือ ความรู้สึกเป็นสมาชิก ความเป็นเจ้าของ และความพึงพอใจต่อการบริการของชุมชน (อรุณี กะเส่มมิ, 2564; กิตติภักดิ์ ฐิโณทัย และณัฐา วิจิณัยภาค, 2563)

การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการวางแผน จัดองค์กร ดำเนินงาน และควบคุมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยแนวคิดที่ได้รับการอ้างอิงอย่างแพร่หลายคือ ทฤษฎีการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Theory) ซึ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม พร้อมทั้งสร้างความสมดุลระหว่างมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (UNWTO, 2019) ดังนั้น การบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น ความพร้อมของชุมชน เป็นศักยภาพของชุมชนที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีความพร้อม ดังนี้ 1) การมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศเด่นชัดหรือสัมพันธ์กับชุมชนทั้งในด้านการใช้ประโยชน์และการสงวนรักษาไว้โดยชุมชน 2) การมีองค์กรชุมชนหรือกลุ่มบุคคลในชุมชนที่สนใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควบคู่หรือคู่ขนานไปกับการจัดการชุมชนในด้านอื่นๆ 3) การประสานงานหรือปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกทั้งในด้านวิชาการการอนุรักษ์การท่องเที่ยว การศึกษา และการสาธารณสุข ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างความรู้ การเรียนรู้ การพัฒนา ศักดิ์ศรีของชุมชน (สนอง เข้มพรหมมา และคณะ, 2562)

ความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพ

แนวคิดความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนหมายถึงการพัฒนาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน โดยดำเนินไปพร้อมกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความสมดุลและความกลมกลืนระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และการอนุรักษ์ทรัพยากร (Goodwin

& Santilli, 2009) สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มองว่าความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อการพัฒนานั้นส่งผลเชิงบวกต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนโดยรวม (Nitik asetsoontorn, 2014)

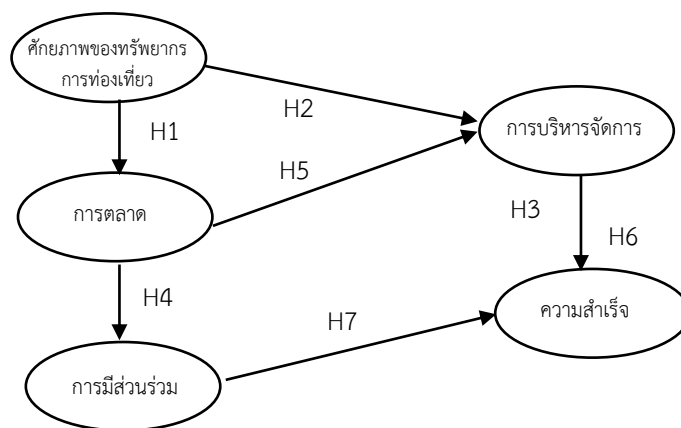
ความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงน่าจะประกอบด้วย 4 ด้าน กล่าวคือ 1) มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนสูงพอสมควร 2) การท่องเที่ยวดังกล่าวส่งผลให้ชาวบ้านมีงานทำและมีรายได้เพิ่มขึ้น 3) เนื่องจากสินค้าการท่องเที่ยวที่สำคัญ ก็คือ ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ดังนั้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นดังกล่าว และ 4) การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในทางตรงข้าม การท่องเที่ยวโดยชุมชนควรจะส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน (จรัญญา คงเพชร, 2563)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว การตลาด การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ และความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพ สรุปกรอบแนวคิดได้ ดังนี้

ภาพ 1

กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

- สมมติฐานที่ 1 - H1: ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวมีอิทธิพลเชิงบวกทางตรงต่อการตลาด
- สมมติฐานที่ 2 - H2: ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวมีอิทธิพลเชิงบวกทางตรงต่อการบริหารจัดการ
- สมมติฐานที่ 3 - H3: ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวมีอิทธิพลเชิงบวกทางอ้อมต่อความสำเร็จ
- สมมติฐานที่ 4 - H4: การตลาดมีอิทธิพลเชิงบวกทางตรงต่อการมีส่วนร่วม
- สมมติฐานที่ 5 - H5: การตลาดมีอิทธิพลเชิงบวกทางตรงต่อการบริหารจัดการ
- สมมติฐานที่ 6 - H6: การตลาดมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จ
- สมมติฐานที่ 7 - H7: การมีส่วนร่วมมีอิทธิพลเชิงบวกทางตรงต่อความสำเร็จ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครนายก ได้แก่ ชุมชนวัดฝั่งคลอง ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จำนวน 334 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหวาย, 2564) และชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง ตำบลป่าชะอำเภอบ้านนา จำนวน 326 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลป่าชะ, 2564) รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 660 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนวัดฝั่งคลอง ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี

จังหวัดนครนายก และคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง ตำบลป่าชะ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก จำนวน 660 คน ซึ่งคณะผู้วิจัยเห็นว่าชุมชนทั้ง 2 ชุมชนนี้ มีแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งในด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่สามารถบริหารจัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้ทั้งสองชุมชนนี้เป็นชุมชนต้นแบบในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีศักยภาพ โดยใช้เกณฑ์ขนาดของกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งคำนวณได้ 250 คน แต่สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวนที่มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้สูตรคำนวณ ได้ โดยเลือกครัวเรือนละ 2 คน จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 214 ครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 428 คน โดยกำหนดคุณสมบัติดังนี้

1. คุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่เลือกเข้าศึกษา

1.1 มีอายุตั้งแต่ 21-70 ปี

1.2 สามารถอ่าน ฟัง เขียนภาษาไทยได้ ในกรณีที่ไม่สามารถอ่านและเขียนได้ ผู้วิจัยจะอ่านให้ฟัง และให้ประทับลายนิ้วมือเพื่อแสดงความยินยอมและสมัครใจที่จะเข้าร่วมโครงการ

1.3 อาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป

1.4 เป็นผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

1.5 ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

2. เกณฑ์การคัดออกของกลุ่มตัวอย่าง

2.1 มีคุณสมบัติไม่ตรงตามเกณฑ์ข้อ 1.1-1.4

2.2 ไม่สมัครใจที่จะเข้าร่วมการวิจัย

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi stage Sampling) โดยมีวิธีการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยคำนึงถึงสัดส่วนองค์ประกอบของประชากร ซึ่งผู้วิจัยต้องการใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยแบ่งเป็นชุมชนฝั่งคลอง ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก จำนวน 200 คน และคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง ตำบลป่าชะ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก จำนวน 200 คน

ขั้นตอนที่ 2 การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกครัวเรือนละ 2 คน ทั้งนี้ ชุมชนวัดฝั่งคลอง ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จำนวน 108 ครัวเรือน ชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง ตำบลป่าชะ อำเภอบ้านนา จำนวน 106 ครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 428 คน เพื่อป้องกันความลำเอียง ผู้วิจัยจะให้แต่ละครัวเรือนส่งตัวแทนเข้าร่วมโครงการวิจัย ซึ่งผู้เข้าร่วมจะต้องมีเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ และยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาใช้แนวทางในการสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ สถานภาพรายได้ต่อครัวเรือน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว การตลาด การมีส่วนร่วม และการบริหารจัดการ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน

โดยแบบสอบถามตอนที่ 2-3 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับลิเคิร์ต (Rating Scale) คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การทดสอบคุณภาพแบบสอบถาม

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญและ

นักวิชาการจำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด ด้วยเทคนิคหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ซึ่งผลการตรวจสอบพบว่าได้ค่า IOC เท่ากับ 0.896 ซึ่งผ่านตามเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ที่มีมากกว่า 0.5 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, หน้า 116)

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability Test) ก่อนที่จะนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปใช้จริง ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับคนในชุมชน จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจและความสมบูรณ์ในคำถาม จากนั้นจึงนำผลการสอบถามไปคำนวณค่า Reliability Coefficient Alpha เพื่อวัดความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) ของแบบสอบถาม โดยในการวิเคราะห์ได้กำหนดค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-coefficient) ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ซึ่งผู้วิจัยหาค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.966 ความเที่ยงตรงตามโครงสร้างของตัวแปรแฝง (Constructs) จากการประเมินค่า Composite Reliability (CR) อยู่ระหว่าง 0.51– 0.93 สรุปได้ว่า ตัววัดของตัวแปรแฝงมีความน่าเชื่อถือสูง เนื่องจากมีค่าสูงกว่า 0.7 และมีค่าความแปรปรวนเฉลี่ย (Average Variance Extract: AVE) อยู่ระหว่าง 0.63 – 0.93 ซึ่งองค์ประกอบส่วนใหญ่อธิบายความแปรปรวนของตัวแปรในองค์ประกอบได้สูง (AVE ค่ามากกว่า .50) (Hair et al., 2010)

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา โดยการหาร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน เพื่อทดสอบสมมติฐานประกอบด้วย การวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุ การวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อยืนยันตัวบ่งชี้ และการวิเคราะห์แบบจำลองเชิงโครงสร้าง เพื่อการค้นหาลักษณะโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างโมเดลสมการโครงสร้างที่เป็นโมเดลการวิจัย ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นโมเดลสมมติฐานที่ประกอบด้วยโมเดลการวัดและโมเดลสมการโครงสร้าง ดำเนินการทางสถิติเพื่อวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างที่สร้างขึ้น โดยมีทฤษฎีและงานวิจัยสนับสนุนว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ โดยตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล (Goodness-of Fit Measures) หากโมเดลไม่สอดคล้องจะดำเนินการปรับโมเดล (Model Modification Indexes: MI) และเมื่อปรับโมเดลสมมติฐานจนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์แล้วจึงแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนเกณฑ์การแปลเส้นทางสัมประสิทธิ์ $\beta < .10$ = ต่ำ $\beta \approx .30$ = ปานกลาง และ $\beta > .50$ = สูง (Kline, 2016)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 257 คน คิดเป็นร้อยละ 60.05 และเพศชาย จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 39.95 อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 35.05 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 22.66 เป็นเกษตรกร จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 36.68 เป็นคนในชุมชน จำนวน 345 คน คิดเป็นร้อยละ 80.61 รายได้ 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 42.52

ตอนที่ 2 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลักษณะทางกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 4.06$) รองลงมา คือ การจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 4.03$) ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.97$) และสิ่งดึงดูดใจ ($\bar{X} = 3.93$) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว การตลาด การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ และความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ ทั้ง 5 ปัจจัยได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องปรากฏว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาตามเกณฑ์ของ Hair et al. (2006) และ Schermelleh-Engel, Moosbrugger, & Müller (2003) ซึ่งได้ใช้เกณฑ์และผลการพิจารณาดัชนีแสดงความสอดคล้องไว้ดังตาราง 1

ตาราง 1

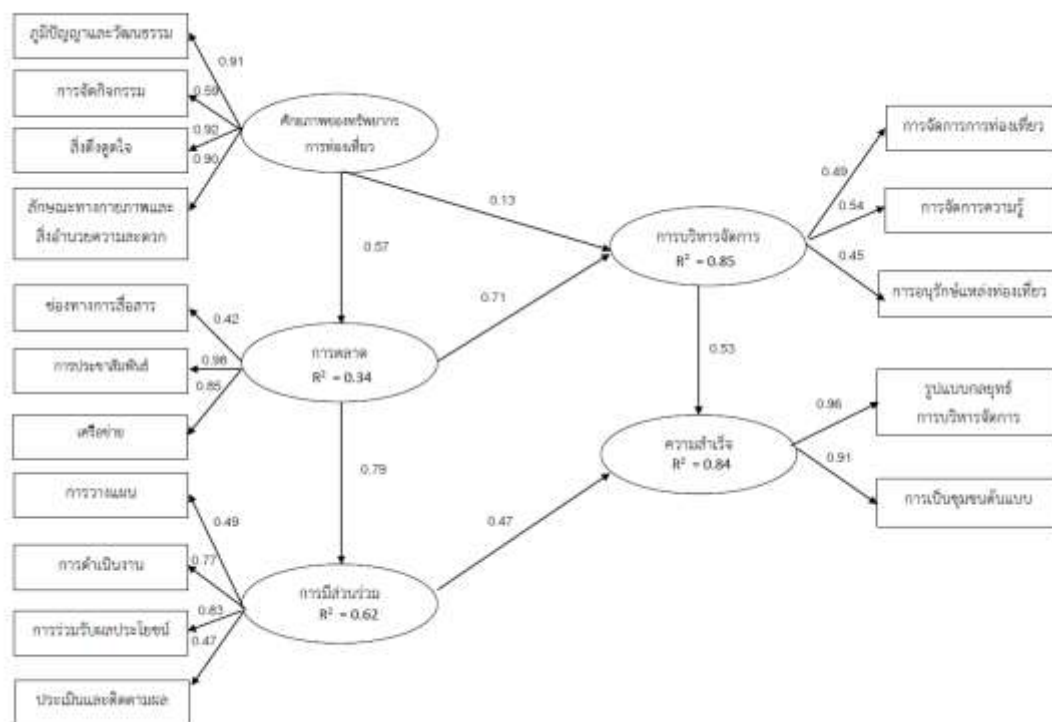
ผลการประเมินความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับโมเดล

ค่าดัชนี	ค่าที่แสดงความสอดคล้อง	ค่าที่ยอมรับได้ว่ามีความสอดคล้อง	ค่าดัชนีก่อนปรับโมเดล	ค่าดัชนีหลังปรับโมเดล
χ^2	$.5 < p \leq 1.00$	$.01 < p \leq .05$	.000	.000
χ^2 / df	$0 < \chi^2 / df \leq 2$	$2 < \chi^2 / df \leq 3$	11.530	1.668
GFI	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.90 \leq GFI \leq .95$	.733	.965
AGFI	$.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$.85 \leq AGFI \leq .90$	.654	.933
CFI	$.95 \leq CFI \leq 1.00$	$.90 \leq CFI \leq .95$	.762	.990
NFI	$.95 \leq NFI \leq 1.00$	$.90 \leq NFI \leq .95$	.746	.975
IFI	$.95 \leq IFI \leq 1.00$	$.90 \leq IFI \leq .95$	.763	.990
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 \leq RMSEA \leq .08$	.162	.041
RMR	$0 \leq RMR \leq .05$	$.05 \leq RMR \leq .08$	.093	.031

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองเชิงโครงสร้าง พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ปรับแก้แล้วมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากดัชนีค่า χ^2 / df เท่ากับ 1.668 ค่า GFI เท่ากับ .965 ค่า AGFI เท่ากับ .933 ค่า CFI เท่ากับ .990 ค่า NFI เท่ากับ .975 ค่า IFI เท่ากับ .990 ค่า RMSEA เท่ากับ .041 ส่วนค่า RMR เท่ากับ .031 มีความสอดคล้องกับข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังภาพที่ 2

ภาพ 2

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน

Chi-Square = 120.083, df = 72, P-value = 0.000, RMSEA = 0.041 (*p-value<0.05, **p-value<0.01)

นอกจากนี้ ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดล เมื่อมีการปรับโมเดลพบว่ามีค่าความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อธิบายได้ว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของเส้นทางของตัวแปรการตลาดกับการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับมาก คือ มีค่าสัมประสิทธิ์ของเส้นทาง เท่ากับ 0.79 รองลงมา คือ การตลาด กับการบริหารจัดการ มีค่าสัมประสิทธิ์ของเส้นทาง เท่ากับ 0.71 ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว กับการตลาด มีค่าสัมประสิทธิ์ของเส้นทาง เท่ากับ 0.57 การบริหารจัดการ กับการประสบความสำเร็จ มีค่าสัมประสิทธิ์ของเส้นทาง เท่ากับ 0.53 การมีส่วนร่วม กับการประสบความสำเร็จ มีค่าสัมประสิทธิ์ของเส้นทาง เท่ากับ 0.47 และศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว กับการบริหารจัดการ มีค่าสัมประสิทธิ์ของเส้นทาง เท่ากับ 0.13 อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์ตัวแปรเชิงสาเหตุตัวแปรผล และอิทธิพลรวมสามารถแสดงสรุปผล ดังตารางที่ 2

ตาราง 2

ผลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในแบบจำลองเชิงโครงสร้าง

ตัวแปรตาม	R ²	ความสัมพันธ์	ตัวแปรอิสระ			
			Potential	Market	Participant	Administration
Market	0.34	DE	0.57**	-	-	-
		IE	-	-	-	-
		TE	0.57**	-	-	-
Participant	0.62	DE	-	0.79**	-	-
		IE	0.45**	-	-	-
		TE	0.45**	0.79**	-	-
Administration	0.85	DE	0.13**	0.71**	-	-
		IE	0.40**	-	-	-
		TE	0.43**	0.71**	-	-
Success	0.84	DE	-	-	0.47**	0.53**
		IE	0.69**	0.37**	-	-
		TE	0.69**	0.37**	0.47**	0.53**

** หมายถึง $p < 0.01$, DE = ความสัมพันธ์ทางตรง, IE = ความสัมพันธ์ทางอ้อม และ TE = ความสัมพันธ์รวม

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการทดสอบสมมติฐานตามลำดับ ดังตารางที่ 2 และภาพที่ 2 ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวมีอิทธิพลเชิงบวกทางตรงต่อการตลาด พบว่า ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวมีอิทธิพลเชิงบวกปานกลางต่อการตลาด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าน้ำหนักอิทธิพลเท่ากับ 0.57 และศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว อธิบายความผันแปรของ การตลาด ได้ร้อยละ 34.0 ($R^2=0.34$) เขียนเป็นสมการความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ ดังนี้

$$\text{การตลาด} = 0.57 \times \text{ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว}$$

สมมติฐานที่ 2 ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวมีอิทธิพลเชิงบวกทางตรงต่อการบริหารจัดการ พบว่า ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวมีอิทธิพลเชิงบวกค่อนข้างต่ำต่อการบริหารจัดการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าน้ำหนักอิทธิพลเท่ากับ 0.13 และศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว อธิบายความผันแปรของ การบริหารจัดการ ได้ร้อยละ 85.0 ($R^2=0.85$) เขียนเป็นสมการความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ ดังนี้

$$\text{การบริหารจัดการ} = 0.13 \times \text{ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว}$$

สมมติฐานที่ 3 ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวมีอิทธิพลเชิงบวกทางอ้อมต่อความสำเร็จ พบว่า ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวมีอิทธิพลเชิงบวกทางอ้อมต่อความสำเร็จ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าน้ำหนักอิทธิพลเท่ากับ 0.69 และการบริหารจัดการมีอิทธิพลเชิงบวกทางตรงต่อความสำเร็จ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โดยมีค่าน้ำหนักอิทธิพลเท่ากับ 0.53 ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ อธิบายความผันแปรของความสำเร็จ ได้ร้อยละ 85.0 ($R^2=0.85$) เขียนเป็นสมการความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ ดังนี้

$$\text{ความสำเร็จ} = 0.69 \times \text{ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว} + 0.53 \text{ การบริหารจัดการ}$$

สมมติฐานที่ 4 การตลาดอิทธิพลเชิงบวกทางตรงต่อการมีส่วนร่วม พบว่า การตลาดอิทธิพลเชิงบวกค่อนข้างสูงต่อการมีส่วนร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าน้ำหนักอิทธิพลเท่ากับ 0.79 และการตลาด อธิบายความผันแปรของ การมีส่วนร่วม ได้ร้อยละ 62.0 ($R^2=0.62$) เขียนเป็นสมการความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ ดังนี้

$$\text{การมีส่วนร่วม} = 0.79 \times \text{การตลาด}$$

สมมติฐานที่ 5 การตลาดอิทธิพลเชิงบวกทางตรงต่อการบริหารจัดการ พบว่า การตลาดอิทธิพลเชิงบวกค่อนข้างสูงต่อการบริหารจัดการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าน้ำหนักอิทธิพลเท่ากับ 0.71 และการตลาด อธิบายความผันแปรของ การบริหารจัดการ ได้ร้อยละ 85.0 ($R^2=0.85$) เขียนเป็นสมการความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ ดังนี้

$$\text{การบริหารจัดการ} = 0.71 \times \text{การตลาด}$$

สมมติฐานที่ 6 การตลาดอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จ พบว่า การตลาดอิทธิพลเชิงบวกทางอ้อมต่อความสำเร็จ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าน้ำหนักอิทธิพลเท่ากับ 0.37 และการบริหารจัดการอิทธิพลเชิงบวกทางตรงต่อความสำเร็จ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าน้ำหนักอิทธิพลเท่ากับ 0.53 การตลาด และการบริหารจัดการ อธิบายความผันแปรของ ความสำเร็จ ได้ร้อยละ 84.0 ($R^2=0.84$) เขียนเป็นสมการความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ ดังนี้

$$\text{ความสำเร็จ} = 0.37 \times \text{การตลาด} + 0.53 \text{ การบริหารจัดการ}$$

สมมติฐานที่ 7 การมีส่วนร่วมอิทธิพลเชิงบวกทางตรงต่อความสำเร็จ พบว่า การมีส่วนร่วมอิทธิพลเชิงบวกปานกลางต่อความสำเร็จ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าน้ำหนักอิทธิพลเท่ากับ 0.47 และการมีส่วนร่วม อธิบายความผันแปรของ ความสำเร็จ ได้ร้อยละ 84.0 ($R^2=0.84$) เขียนเป็นสมการความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ ดังนี้

$$\text{ความสำเร็จ} = 0.47 \times \text{การมีส่วนร่วม}$$

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า การตลาดกับการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับมาก รองลงมา คือ การตลาดกับการบริหารจัดการ ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวกับการตลาด การบริหารจัดการกับความสำเร็จ การมีส่วนร่วมกับความสำเร็จ และศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวกับการบริหารจัดการ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความตรงของรูปแบบได้ค่า χ^2/df เท่ากับ 1.668 ค่า GFI เท่ากับ .965 ค่า AGFI เท่ากับ .933 ค่า CFI เท่ากับ .990 ค่า NFI เท่ากับ .975 ค่า IFI เท่ากับ .990 ค่า RMSEA เท่ากับ .041 ส่วนค่า RMR เท่ากับ .031 ซึ่งผ่านเกณฑ์การพิจารณาค่าความสอดคล้องในระดับดี จากความสัมพันธ์ดังกล่าวเมื่อนำไปวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และทางรวม พบว่า ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวมีอิทธิพลเชิงบวกปานกลางต่อการตลาด อิทธิพลเชิงบวกค่อนข้างต่ำต่อการบริหารจัดการ และมีอิทธิพลเชิงบวกทางอ้อมต่อความสำเร็จ ในขณะที่ด้านการตลาดมีอิทธิพลเชิงบวกค่อนข้างสูงต่อการมีส่วนร่วม และการบริหารจัดการ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จ ในส่วนการมีส่วนร่วมมีอิทธิพลเชิงบวกปานกลางต่อความสำเร็จ และปัจจัยทั้งหมดส่งผ่านอิทธิพลทางรวมไปยังความสำเร็จ

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า การตลาดส่งผลกับการมีส่วนร่วม และส่งผลต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะชุมชนทั้งสองแห่งมีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนทั้งแบบออนไลน์ ออฟไลน์ เพื่อเป็นการกระตุ้นพฤติกรรมนักท่องเที่ยวให้อยากเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น จะส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนด้านการท่องเที่ยว ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธิกา พ่วงแสง และคณะ (2568) พบว่า การใช้สื่อการตลาดแบบผสมผสานช่วยสร้างการรับรู้ กระตุ้นการมีส่วนร่วม ส่งผลให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น ซึ่งผลลัพธ์นี้ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน เช่น เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน และการดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ให้ตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว Lawelai et al. (2024) พบว่า การตลาดการท่องเที่ยวจะสร้างการรับรู้ทางเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยตรง งานวิจัยของ Yudistira et al. (2024) ที่พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารและการตลาดการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาท จะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือ การเป็นเจ้าของร่วม

(sense of ownership) และนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และงานวิจัยของกุลชลี พวงเพ็ชร (2561) เสนอแนะว่าควรให้ความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย และการขายโดยบุคคล และกระตุ้นให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการตลาดมากขึ้น ส่วนการตลาดที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการก็เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ การทำการตลาดชุมชน เป็นกิจกรรมและกลยุทธ์ด้านการตลาดไม่ได้ทำหน้าที่เพียงการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่สนับสนุนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในภาพรวม เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถ วางแผน จัดการ และตัดสินใจเชิงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งในด้านการจัดสรรทรัพยากร การพัฒนาบริการ และการกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Alshamayleh et al. (2025) ที่พบว่าการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์และเทคโนโลยีส่งผลต่อการฟื้นฟูและการบริหารจัดการภาคการท่องเที่ยวโดยตรง เนื่องจากข้อมูลและปฏิสัมพันธ์ที่เกิดจากกิจกรรมทางการตลาดช่วยให้ผู้บริหารสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดกลยุทธ์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม ยังชี้ให้เห็นว่าการตลาดปลายทาง (destination marketing) เป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารจัดการปลายทาง (destination management) โดยเฉพาะในด้านการจัดการภาพลักษณ์ การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ และการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยว ยังสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การตลาดเป็นส่วนหนึ่งของระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างบูรณาการ กล่าวคือ การตลาดที่มีประสิทธิภาพช่วยเพิ่มการรับรู้ของนักท่องเที่ยว สร้างความคาดหวังที่เหมาะสม และสนับสนุนให้การดำเนินงานด้านการจัดการ เช่น การจัดการคุณภาพบริการ การควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว และการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ (Hendrajana et al., 2025) และสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จที่แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีการบริหารจัดการองค์รวมตั้งแต่การตลาด ข้อมูลข่าวสาร การวางแผนนโยบายต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การจัดการการท่องเที่ยว ดังนั้น ศักยภาพในการดึงดูดใจ และการรองรับด้านการท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการบริหารจัดการ (อดิลักษณ์ พุ่มอัม, 2566)

ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวมีผลต่อการดำเนินงานด้านการตลาด นั่นคือหากทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ มีการจัดการอำนวยความสะดวก และมีการจัดกิจกรรมที่ดี ก็จะส่งผลให้การสื่อสารประชาสัมพันธ์ทำได้ง่าย มีเครือข่ายการบอกเล่าปากต่อปากในหมู่นักท่องเที่ยว และศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวและการตลาดยังส่งผลต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งการทำการตลาดที่เหมาะสมยังส่งผลให้มีการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลของบุคคลในพื้นที่ และการได้รับผลประโยชน์ของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และปัจจัยที่กล่าวมาทั้งหมดก็ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของวิวิศน์ สุขแสงอร่าม, วรวิฐา เหมทอง, และประกายรัตน์ ทุนิจ (2562) ที่ได้ศึกษารูปแบบการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อหนุนเสริมเศรษฐกิจ สร้างสรรค์สวัสดิการชุมชน ตำบลประสาธลสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลประสาธลสิทธิ์ เมื่อพิจารณาจะพบว่า มีทุนทางธรรมชาติเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นจำนวนมาก ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้ ชุมชนมีสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญคือ ลักษณะของวิถีชีวิตริมน้ำ และวิถีชีวิตของชาวสวนผลไม้ ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในพื้นที่ มีแหล่งผลิตสมุนไพรไทยที่หลากหลาย มีงานประเพณีต่าง ๆ ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกที่จะมาท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนได้เป็นอย่างดี การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวพบว่า ตัวแทนชุมชนและกลุ่มตัวแทนภาครัฐ ได้กำหนดให้พัฒนา ต้นแบบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเลือกพื้นที่และตัวแทนของกลุ่มประชาชน 1 พื้นที่ในการพัฒนา โดยมีกระบวนการตามหลักการตลาด พบว่า 1) สินค้าและบริการในด้านการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบเฉพาะตัว เช่น วิถีชีวิตริมน้ำท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และการท่องเที่ยวครอบครัว 2) ราคา ในด้านราคาของอาหารและเครื่องดื่มมีความเหมาะสม 3) ช่องทางการจัดจำหน่าย ควรพัฒนาเส้นทาง ถนน และป้ายบอกเส้นทาง การสื่อสารประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในสื่อออนไลน์ และออฟไลน์ 4) การส่งเสริมตลาด พัฒนาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ โดยเฉพาะการสร้างเว็บไซต์ และผ่านช่องทางการสื่อสาร Social Media ต่างๆ 5) องค์ประกอบทางกายภาพ บ้านเรือน ต้นไม้ สถานที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยว 6) กระบวนการให้บริการ ชุมชนควรเพิ่มกระบวนการให้บริการที่เพิ่มมากขึ้น ตอบสนองผู้ใช้บริการอย่างรวดเร็ว และสร้างความปลอดภัยในการท่องเที่ยว 7) บุคลากร บุคลากรที่ให้บริการต้องใส่ใจในการบริการ การสร้างความพึงพอใจและสร้างความประทับใจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรีย์วิภา ไชยพันธุ์

และสำคัญ โรงงานถาวร (2563) ที่ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อกลยุทธ์การตลาดบริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางตอนล่าง (กรุงเทพมหานคร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดนครปฐม) พบว่าปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยมีน้ำหนักอิทธิพลสูงสุด = 0.50 รองลงมาคือปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม = 0.49 และน้อยที่สุดคือปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาดบริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม = -0.075 ถึงแม้ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดบริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะมีสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงน้อยที่สุดก็ตามแต่กลับพบว่าอิทธิพลทางอ้อมโดยการส่งผ่านปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีอิทธิพลรวม = 0.83 นอกจากนี้ยังส่งผ่านปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีน้ำหนักอิทธิพล = 0.50 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความเกี่ยวข้องกับทั้งบุคคลในชุมชน และบุคคลภายนอก ดังนั้นการนำโมเดลดังกล่าวไปปรับใช้จึงควรมีการร่วมมือจากทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกเพื่อให้ผลการดำเนินงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นจุดเริ่มต้นที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนั้นการบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมก็จะส่งผลให้ความสำเร็จเพิ่มสูงมากขึ้นเช่นเดียวกัน
3. หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวควรบูรณาการกลยุทธ์การตลาดเข้ากับกระบวนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลจากกิจกรรมทางการตลาด เช่น การสื่อสารดิจิทัลและการรับรู้ของนักท่องเที่ยว เป็นฐานในการวางแผน พัฒนา และตัดสินใจเชิงนโยบาย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด อีกทั้ง ควรส่งเสริมการใช้การตลาดเชิงมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ การเปิดโอกาสให้ชุมชนและภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการตลาด จะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และสนับสนุนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยเพิ่มเติมที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มอิทธิพลต่อความสำเร็จในการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. ควรนำโมเดลดังกล่าวไปปรับใช้จริงและติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนารูปแบบโมเดลให้มีความสอดคล้อง และเหมาะสมต่อบริบทในแต่ละชุมชน

รายการอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2560). *ททท. เชิญชมขบวนแห่พิธีเปิด "ปีท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก๋อย่างยั่งยืน" ปี 2561*.
<https://www.thaiticketmajor.com/variety/travel/7713/>
- กิตติภักดิ์ จิโนทัย และณัฐชา วจินัยภาค. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 14(2), 217-234.
- กุลชลี พวงเพชร. (2561). การส่งเสริมการตลาดแบบมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนไรสานฝน ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอเมืองจังหวัดลพบุรี. *วารสาร Veridian E Journal สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(2), 1455-1467.
- จรัญญา คงเพชร. (2563). *ความสำเร็จการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษา ตลาดน้ำท่าคา จังหวัดสมุทรสงคราม*.
https://ssed.nida.ac.th/images/jsd/Y23_2/02Jarunya_Kongphet.pdf
- ณัฐพัชร มณีโรจน์. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 13(2), 25-46.

- ดรชนัน เอมพันธุ์. (2562). **การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าไม้**. เอกสารประกอบการสอนประมวลสาระชุดวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อการป่าไม้และสิ่งแวดล้อม หน่วยที่ 5. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). **บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง**. สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- พจนา สวนศรี และสมภาพ ยี่จ่อหอ. (2556). **คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. มหาวิทยาลัยพายัพ และสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน.
- ภราเดช ภัยฉวีเชียร. (2550). การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมรากหญ้าโดยชุมชนในประเทศไทย. *eTAT Tourism Journal*, 1, 1 – 7.
- เมทิกา พ่วงแสง, ชัยยุทธ ถาวรานุรักษ์, โอปอ สุรารักษ์, และวราพร อภิธนาพงศ์. (2568). กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 19(62), 122-141.
- รัตติยา พรหมกลัป, พระเทพปริยัติเมธี และนัยนา เกิดวิชัย. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 21(1), 13-28.
- วิวัฒน์ สุขแสงอร่าม, วรวิฐา เหมทอง, และประกายรัตน์ ทุนิจ. (2562). รูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อหนุนเสริมเศรษฐกิจ สร้างสรรค์สวัสดิการชุมชน ตำบลประสาธลสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี. ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 6 ประจำปี พ.ศ.2562 “สังคมผู้สูงวัย: โอกาสและความท้าทายของอุดมศึกษา”**. วิทยาลัยนครราชสีมา, นครราชสีมา ประเทศไทย.
- สนอง เข้มพรหมมา และคณะ. (2562). **รูปแบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมโดยภาคีเครือข่ายชุมชนตำบลบ้านหม้อ กรณีศึกษาชุมชนตำบลบ้านหม้อ อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย**. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.).
- สินธุ์ สโรบล. (2559). **การท่องเที่ยวโดยชุมชนแนวคิดประสบการณ์จากภาคเหนือ**. โครงการประสานงานวิจัย และพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สุดถนอม ต้นเจริญ. (2559). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางขันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 13(2), 1-24.
- สุรียวิภา ไชยพันธุ์ และสำคัญ โรจนถาวร. (2563). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อกลยุทธ์การตลาดบริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางตอนล่าง (กรุงเทพมหานคร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดนครปฐม). *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 37(102), 148-161.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔**. https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO). (1985). *Seminar Proceedings, The Future of National Tourism*. องค์การการท่องเที่ยวโลก.
- องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหวาย. (2564). **ประวัติความเป็นมา**. จ. <https://www.kowai.go.th/history.php>
- องค์การบริหารส่วนตำบลป่าชะ. (2564). **ข้อมูลชุมชน**. <https://pakha-banna.go.th/public/list/data/index/menu/1168>
- อดิศักดิ์ พุ่มอิม. (2566). การวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยองค์ประกอบ คักยภาพในการดึงดูดใจและการรองรับ ด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ในจังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 18(1), 16-34.
- อรุณี กะเสมี. (2564). **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ชุมชนบ้านท่าดินแดง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา**. [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- Alshamayleh, H. Z., Althuwaini, S., Abu Raje, H. M. T., Amlus, M. H. B., & Bataineh, M. J. (2025). Marketing through social media and technology to revitalize the tourism sector: A path to sustainable growth and increased tourist intention. *Journal of Information Systems Engineering and Management*, 10(45s). <https://doi.org/10.52783/jisem.v10i45s.8794>
- Dickman, S. (1996). *Tourism: An Introductory Text*. Hodder Education.
- Goodwin, H., & Santilli, R. (2009). Community-Based Tourism: A Success?, *Paper Presented at The ICRT Occasional Paper 11*, Barcelona, Spain.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R.E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate Data Analysis*. Pearson.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis* (7th ed.). Prentice Hall.
- Hendrajana, I. G. M. R., Wahyundaru, S. D., Mochamad Kharisma, L., & Parwati, K. S. M. (2025). The influence of digital marketing on tourism destination promotion. *International Journal of Society Reviews*, 2(10), 2906-2919.
- Kline, R. B. (2016). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling* (4th ed.). Guilford Press.
- Lawelai, H., Sadat, A., Harakan, A. (2024). The level of local community involvement in sustainable tourism marketing of the World Coral Triangle in Wakatobi National Park, Indonesia. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 19(12), 4831-4841. <https://doi.org/10.18280/ijstdp.191230>
- Nitikasetsoontorn, S. (2014). *The Success Factors of Community-Based Tourism in Thailand*. National Institute of Development Administration, Bangkok.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the Fit of Structural Equation Models: Tests of Significance and Descriptive Goodness-of-Fit Measures. *MPR-Online*, 23-74.
- United Nations World Tourism Organization. (2019). *Sustainable tourism and development*. UNWTO.
- Yudistira, Y., Hernawan, W., & Poyo, M. D. (2024). Communication strategy patterns in tourism to increase visitors: A study on mangrove ecotourism Cuku Nyi-Nyi Pesawaran District. *CONVERSE Journal of Communication Science*, 2(1), Article 4605.

บทปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

EXPERIENCE MARKETING

ซื้อใจลูกค้าได้อยู่หมัด ด้วยการตลาด สร้างประสบการณ์

เขียนโดย คุณณัฐพัชญ์ เหรียญทอง

(2565,อมรินทร์พริ้นติ้ง)

บทวิจารณ์โดย

วิลาสินี จันทรแจ่มไย¹

หนังสือ EXPERIENCE MARKETING ซื้อใจลูกค้าได้อยู่หมัด ด้วยการตลาดสร้างประสบการณ์ โดยคุณณัฐพัชญ์ เหรียญทอง เป็นผลงานที่จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์อมรินทร์ นำเสนอแนวความคิดการตลาดเชิงประสบการณ์อย่างครบถ้วน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วนหลัก ส่วนแรกของหนังสือปูพื้นฐานความเข้าใจและความสำคัญของการตลาดเชิงประสบการณ์ผ่านสองบทแรก ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจว่าทำไมการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้าจึงมีความสำคัญในโลกธุรกิจปัจจุบัน ส่วนที่สองเจาะลึกลงไปในการทำความเข้าใจประสบการณ์ของลูกค้า ครอบคลุมเนื้อหาตั้งแต่บทที่ 3 ถึงบทที่ 6 ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจพฤติกรรม ความต้องการ และความคาดหวังของลูกค้าได้อย่างลึกซึ้ง ส่วนที่สามเน้นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้จริง โดยนำเสนอแนวทางการออกแบบและการปฏิบัติผ่านบทที่ 7 ถึง 9 ให้ผู้อ่านสามารถวางแผนและดำเนินการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้าได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่วนสุดท้ายในบทที่ 10 มองไปข้างหน้าสู่อนาคตของการตลาดเชิงประสบการณ์ ช่วยให้ผู้อ่านเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

¹ นักศึกษาดุษฎีบัณฑิตบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ส่วนที่1 พื้นฐานและความสำคัญ (บทที่1-2)

บทที่ 1 ทำไมต้องประสบการณ์ หนังสือเปิดประเด็นด้วยการอธิบายถึงความสำคัญของประสบการณ์ในยุคปัจจุบัน เนื่องจากการแข่งขันทางธุรกิจที่สูงขึ้น การสร้างความแตกต่างด้วยสินค้าหรือบริการเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพออีกต่อไป ประสบการณ์ที่ดีจะช่วยสร้างความประทับใจและความผูกพันระหว่างแบรนด์กับลูกค้า บทที่ 2 ทำไมประสบการณ์ถึงสำคัญกับธุรกิจ ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าประสบการณ์เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน เพราะประสบการณ์ที่ดีจะนำไปสู่ การบอกต่อแบบปากต่อปาก , ความจงรักภักดีต่อแบรนด์ , การเพิ่มโอกาสในการซื้อซ้ำ , การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ

ส่วนที่2 การทำความเข้าใจประสบการณ์ของลูกค้า (บทที่ 3-6)

บทที่ 3-4 ประสบการณ์ของลูกค้าและการรับประสบการณ์ อธิบายถึงองค์ประกอบของประสบการณ์ลูกค้าและวิธีการที่ลูกค้ารับรู้ประสบการณ์ผ่านประสาทสัมผัสต่างๆ รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ประสบการณ์ของลูกค้า เช่นสภาพแวดล้อมทางกายภาพ , การมีปฏิสัมพันธ์กับพนักงาน , คุณภาพของสินค้าและบริการ , ความสะดวกสบายในการใช้งาน บทที่ 5-6 ประสบการณ์ในความคิดของลูกค้าและประเภทต่างๆ นำเสนอมุมมองเกี่ยวกับวิธีการที่ลูกค้าประมวลผลและจดจำประสบการณ์ รวมถึงการแบ่งประเภทของประสบการณ์ที่ลูกค้ามีกับธุรกิจ เช่น ประสบการณ์ก่อนการซื้อ , ประสบการณ์ระหว่างการใช้ , ประสบการณ์หลังการซื้อ , ประสบการณ์การใช้งานผลิตภัณฑ์

ส่วนที่3 การออกแบบและการนำไปปฏิบัติ (บทที่ 7-9)

บทที่ 7-8 การออกแบบประสบการณ์นำเสนอแนวทางในการวางแผนและออกแบบประสบการณ์ลูกค้า โดยเน้นความสำคัญของการเข้าใจความต้องการของลูกค้า , การกำหนดจุดสัมผัส (Touch Points) , การสร้างความสอดคล้องของประสบการณ์ , การทดสอบและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง บทที่ 9 การสร้างองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยประสบการณ์ อธิบายถึงการปรับเปลี่ยนองค์กรให้มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้า โดยครอบคลุมประเด็นสำคัญ เช่น การสร้างวัฒนธรรมองค์กร , การพัฒนาบุคลากร , การปรับปรุงกระบวนการทำงาน , การวัดผลและประเมินผล

ส่วนที่4 มุมมองอนาคต (บทที่ 10)

บทที่ 10 อนาคตประสบการณ์กับเทคโนโลยี ปิดท้ายด้วยการมองไปข้างหน้าถึงบทบาทของเทคโนโลยีในการสร้างประสบการณ์ลูกค้า รวมถึง เทคโนโลยี AI และ Machine Learning , การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) , เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน (VR) และความเป็นจริงเสริม (AR) , การเชื่อมต่อแบบ Internet of Things (IoT)

"Experience Marketing" เป็นหนังสือที่นำเสนอมุมมองการตลาดสมัยใหม่ที่ทำให้ความสำคัญกับการสร้างประสบการณ์ให้กับลูกค้า ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นว่าในโลกธุรกิจปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูง การมีสินค้าหรือบริการที่ดีเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพออีกต่อไป ธุรกิจจำเป็นต้องสร้างความประทับใจและความผูกพันระยะยาวกับลูกค้าผ่านประสบการณ์ที่ดี เนื้อหาในหนังสือถูกแบ่งเป็นส่วนต่างๆ อย่างเป็นระบบ นำเสนอทั้งแนวคิดและเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ได้จริง พร้อมยกตัวอย่างกรณีศึกษาที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพและเข้าใจ

การประยุกต์ใช้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จุดเน้นสำคัญของหนังสือคือการสร้างความเข้าใจว่า การสร้างประสบการณ์ที่ดีต้องเริ่มจากการเข้าใจลูกค้าอย่างลึกซึ้ง และต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในองค์กร ไม่ใช่เพียงแค่ฝ่ายการตลาดเท่านั้น นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้มองไปถึงอนาคตของการสร้างประสบการณ์ลูกค้า โดยใช้ให้เห็นถึงบทบาทของเทคโนโลยีที่กำลังเข้ามามีอิทธิพล ซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับประสบการณ์ของลูกค้าในอนาคต หนังสือเล่มนี้จึงเหมาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ประกอบการและนักการตลาดที่ต้องการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ด้วยการมอบประสบการณ์ที่ดีและน่าประทับใจให้กับลูกค้า ในยุคที่การแข่งขันทางธุรกิจไม่ได้จำกัดอยู่แค่คุณภาพของสินค้าหรือบริการอีกต่อไป

การเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี

วารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรีเป็นวารสารทางวิชาการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ประยุกต์ การท่องเที่ยวและการจัดการโรงแรม อุตสาหกรรมการบริการ พลศึกษาและนันทนาการ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การเสนอบทความเพื่อขอรับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร มีรายละเอียด หลักเกณฑ์และรูปแบบการจัดเตรียมต้นฉบับ ดังนี้

1. ประเภทบทความที่รับพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร ได้แก่ บทความวิชาการและบทความงานวิจัย
2. บทความที่เสนอขอรับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน หรืออยู่ระหว่างการเสนอพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่นและจะไม่นำส่งไปเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น ๆ อีก นับจากวันที่ได้ส่งผลงานต้นฉบับนี้มายังกองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี
3. ความยาวของบทความ 10 – 15 หน้า กระดาษ A4 และกำหนดให้ใช้ตัวอักษรขนาด 14 พอยท์
4. การตั้งค่าหน้ากระดาษ A4 และกำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัด 1 เท่า (Single Space) พร้อมระบุเลขหน้าตั้งระยะขอบกระดาษบน 1.5 นิ้ว ล่าง 1 นิ้ว ซ้าย 1 นิ้ว และขวา 1 นิ้ว
5. องค์ประกอบของบทความ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง บทคัดย่อ คำหลัก (ภาษาละไม่เกิน 5 คำ) รายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียน (ชื่อ – สกุล, สังกัด และอีเมล โดยให้ใส่ที่เชิงอรรถ) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษและส่วนของเนื้อหา
6. หากเป็นงานแปลหรือเรียบเรียงจากภาษาต่างประเทศ ต้องมีหลักฐานการอนุญาตให้ตีพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของลิขสิทธิ์
7. ส่วนเนื้อหา ขนาด 14 พอยท์
 - 7.1 บทความวิชาการ
 - ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ตัวหนา ขนาด 18 พอยท์
 - บทคัดย่อ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ภาษาละไม่เกิน 300 คำ
 - บทนำ (ในส่วนหัวข้อความ 16 พอยท์)
 - เนื้อหา (ในส่วนหัวข้อความ 16 พอยท์)
 - บทสรุป (ในส่วนหัวข้อความ 16 พอยท์)
 - รายการอ้างอิง* (ในส่วนหัวข้อความ 16 พอยท์)
 - 7.2 บทความงานวิจัย ขนาด 14 พอยท์
 - ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ตัวหนา ขนาด 18 พอยท์
 - บทคัดย่อ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ภาษาละไม่เกิน 300 คำ (ในส่วนหัวข้อความ 16 พอยท์)
 - บทนำ (ในส่วนหัวข้อความ 16 พอยท์)
 - การทบทวนวรรณกรรม (ในส่วนหัวข้อความ 16 พอยท์)
 - วิธีการวิจัย (ในส่วนหัวข้อความ 16 พอยท์)
 - ผลการวิจัย (ในส่วนหัวข้อความ 16 พอยท์)
 - อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย
 - รายการอ้างอิง* (ในส่วนหัวข้อความ 16 พอยท์)
8. การอ้างอิง รายการอ้างอิงให้ใช้ตามรูปแบบ APA 6th
 - 8.1 การอ้างอิงในเนื้อหา
การอ้างอิงในเนื้อหา มีผู้แต่ง 1 คน
หน้าข้อความ
นิศากร สิงห์เสนี (2550)

* รายการอ้างอิง เป็นการบอกรายการแหล่งอ้างอิงที่มีการอ้างอิงในเนื้อหาของงานเขียน

Hanna (2015)

ท้ายข้อความ

(นิศากร สิงห์เสนี, 2550)

(Hanna, 2015)

การอ้างอิงในเนื้อหา มีผู้แต่ง 2 คน

หน้าข้อความ

ปรธรรมาศ พสิษฐ์ภคกุล และมนต์ชาติรี เกตุมุณี (2567)

Hiradhar & Bhattacharya (2022)

ท้ายข้อความ

(ปรธรรมาศ พสิษฐ์ภคกุล และมนต์ชาติรี เกตุมุณี, 2567)

(Hiradhar & Bhattacharya, 2022)

การอ้างอิงในเนื้อหา มีผู้แต่งตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป

หน้าข้อความ

พรเทพ เลิศเทวศิริ และคณะ(2561)

Fletcher et al. (2023)

ท้ายข้อความ

(พรเทพ เลิศเทวศิริ และคณะ, 2561)

(Fletcher et al., 2023)

การอ้างอิงมากกว่าสองแหล่งข้อมูลให้เขียนเรียงตามลำดับอักษร เช่น

หน้าข้อความ

มานะ นาคทอง (2559) และสีลา ดีบัวสาย (2558)

ท้ายข้อความ

(เพิ่มตระกูล พุนศรี, 2551; วรรณ มีคุณศรี, 2548)

(Embreton & Reise, 2000; Marvelde et al., 2006)

8.2 รายการอ้างอิง

ตัวอย่าง

หนังสือ

ผู้แต่ง 1 คน

วรวิทย์ จันทร์สุวรรณ. (2565). *เคมีวิเคราะห์ : หลักการและเทคนิคการคำนวณเชิงปริมาณ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Page, S. J. (2015). *Tourism management* (5th ed.). Routledge Taylor & Francis Group.

ผู้แต่ง 2 คน

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข. (2560). *สร้างนวัตกรรมบนฐานการวิจัย PLC & Logbook*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Strachan, T.& Read, A. P. (2019). *Human molecular genetics* (5th ed.). CRC Press.

ผู้แต่ง 3-20 ให้ใส่ชื่อทุกคน

รุ่งฤดี อภิวัฒน์ศร, บรรเลง สระมูล, พนิดา สมประจบ, สุรวงศ์ ศรีสุวัจนริย์, ชุติมา น่วมจิตร, สายฝน บุชา, และทริมา ฐิติภูมิเดชา. **ห้องสมุดและสารนิเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้า**. ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.

Coad, J., Pedley, K., & Dunstall, M. (2020). *Anatomy and physiology for midwives* (4th ed.). Elsevier.

ผู้แต่ง 21 คนขึ้นไป ใส่ชื่อ 19 คนแรกและใช้ . . .ตามด้วยคนสุดท้าย

ชนิษฐานันทบุตร, พิรพงษ์ บุญสวัสดิ์กุลชัย, จงกลณี จันทศิริ, นิลภาจิระรัตนวรรณ,สุคนธ์ วรรณระอมร, แสงเดือน แห่งทองคำ, กษพร สิงห์หล้า, กติกานวพันธุ์,กนกพร จิรัฐติกาลวงศ์, กนกพร จิวประสาท, กนกพร แจ่มสมบุรณ์, กนกพรอัสวเมธิกางค์, กมลวรรณ จุติวรกุล, กมลวรรณตั้ง ฌณานนท์, กรรณิชาธรรม,กรรณิการ์ มุรธาธร, กรองทอง วงศ์ศรีตรัง, กรีวูธ อัสวคุปตานนท์, กฤตินี กุลเพ็ง, . . . พัฒนาคททอง. (2563). **ชุดความรู้การพัฒนากลไกและการพัฒนาระบบสุขภาพชุมชนโดยชุมชนเพื่อชุมชน**. เดอะ กราฟิโก ซิสเต็มส์.

Hilden, I., Lauritzen, B., Sørensen, B. B., Clausen, J. T., Jespersgaard, C., Krogh, B. O., Bowler, A. N., Breinholt, J., Gruhler, A., Svensson, L. A., Petersen, H. H., Petersen, L. C., Balling, K. W., Hansen, L., Hermit, M. B., Egebjerg, T., Friederichsen, B., Ezban, M., Bjørn, S. E., . . . Abbas, A. K. (2021). *Robbins basic pathology* (10th ed.). Elsevier.

กรณีที่ผู้แต่งเป็นนิติบุคคล เช่น หน่วยงาน องค์กร บริษัท หรือเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดพิมพ์ ใส่ชื่อย่อในส่วนของสำนักพิมพ์ หรือผู้รับผิดชอบในการจัดพิมพ์ได้ เช่น WHO, มหาวิทยาลัย, สถาบัน, กรม, โรงพยาบาล

กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2564). **คู่มือการตรวจสอบการออกแบบและก่อสร้างอาคารเพื่อการอนุรักษ์พลังงาน**. กรม.

World Health Organization. (2021). *World health statistics report 2021 monitoring health for the SDGs, sustainable development goals*. WHO.

หนังสือแปล

เคน โรบินสัน. (2561). Out of our minds the power of being creative [จะสร้างสรรค์ชีวิตต้องคิดนอกกรอบ]. ซีเอ็ดดูเคชั่น.

ฮอว์คิง เอส. (2552). The illustrated: A brief history of time [ประวัติย่อของกาลเวลาฉบับภาพประกอบ] (พิมพ์ครั้งที่ 17). มติชน.

บทความหรือบทในหนังสือ

วัลลภ สุขสวัสดิ์. (2561). แนวความคิดเรื่องชนชั้นนำทางการเมืองของกิตาโน มอสก้า กับชนชั้นนำทางการเมืองไทยในยุคมาลามาไทย. ใน วัชรพล ศุภจักรวัฒนา และวัชรพล พุทธิรักษา (บ.ก.), **ว่าด้วยทฤษฎีรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ร่วมสมัย** (พิมพ์ครั้งที่ 2). (น. 47-68). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Sparks, D.L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In D.L. Sparks (Eds.), *Environmental Soil Chemistry* (2nd Ed.). pp. 1-42. Academic Press.

บทความในเอกสารรายงานการประชุมและสัมมนา

เชษฐธิดา กุศลไสยานนท์, วิภาวรรณ จันทร์ประชู, นิจุรา ภูทวี และหรรษา พลอยประเสริฐ. (2557).

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการจัดการของตลาดน้ำดอนหวาย จังหวัดนครปฐม. ใน *การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 เรื่อง “งานศิลปวัฒนธรรม กรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นไทย”*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

Cochrane, T. & Narayan, V. (2019). Evaluation the CMALT cMOOC: An agile and scalable professional development framework. In Breakout session [Symposium].

Scholarship of Technology Enhanced Learning Symposium, Auckland, New Zealand

บทความในวารสาร

แบบรูปเล่ม

ธิดารัตน์ ตันนิรัตน์. (2557). ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดคลองสวน 100 ปี. *วารสารวิจัย มสค สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 10(2), 91-103.

Liao, Hui-Chuan. (2016). Using automated writing evaluation to reduce grammar errors in writing. *ELT Journal*, 70(3), 308-319.

แบบออนไลน์มีหมายเลข DOI

นันท์ภัสกร ฤทธิพนิชवाल, ทัดพิชา หฤทัยวรกุล, บุศรา ตั้งศิริพัฒนภรณ์, ศิราวุฒิ ยศทนนท์, และ กนกภรณ์ ครุฑภาพันธ์. (2567). การวิเคราะห์แรงจูงใจและพฤติกรรมของผู้บริโภคต่อการตัดสินใจเลือกร้านอาหารนันทนาการที่กรุงเทพมหานคร. *วารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี*, 5(2), 49-61. <https://doi.org/10.60101/jla.2024.5.2.4675>

วิทยานิพนธ์

วรท พิณแพทย. (2553). *แนวทางการพัฒนาการบริการระหว่างการบินในชั้นธุรกิจ สำหรับผู้โดยสารกลุ่มนักธุรกิจชาวไทย กรณีศึกษา บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Niphawan Samartkit. (2008). *Caregiver role strain and rewards of care giving: a study of caring for traumatic brain injured patients in eastern Thailand* (Unpublished Doctoral Dissertation). Mahidol University.

วิทยานิพนธ์ที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่ในฐานข้อมูล/ออนไลน์

วันชนะ จุบรจ. (2560). *ระบบสนับสนุนการประมาณการสัมผัสแคดเมียมผ่านการบริโภคอาหาร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. ThaiLIS. https://tdc.thailis.or.th/tdc/search_result.php

Miller, T. (2019). *Enhancing readiness: An Exploration of the New Zealand Qualified Firefighter Programme* [Master's thesis, Auckland University of Technology].
Tuwhera. <https://openrepository.aut.ac.nz/handle/10292/12338>

Marten, M. G. (2014). *Aid withdrawal and health care sustainability: Shifting mandates in health institutions and HIV/AIDS programs in Tanzania*. [Doctoral thesis, University of Florida]. ProQuest Dissertations and Theses.

เว็บเพจผู้แต่งหรือหน่วยงานรับผิดชอบ

วรวิทย์ จันทร์สุวรรณ. (2563, 17 พฤษภาคม). รู้ก่อนใช้สารเคมีในห้องปฏิบัติการ. Active Learning : Learning for All. https://sci.rmutp.ac.th/woravith/?page_id=2941

Avramova, N. (2019, January 19). The Secret to a long, happy, healthy life? Think age positive. CNN. <https://www.cnn.com/2019/01/03/health/respect-toward-elderly-leads-to-long-life-intl/index.html>

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้. (2562). การเขียนบทความทางวิชาการเพื่อเข้าสู่การขอตำแหน่งทางวิชาการ. <https://hs.sct.ac.th/content/307>

World Health Organization. (2023, March 18). Advice for the public: Coronavirus disease (COVID-19). <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public>

หมายเหตุ

*กรณีที่ไม่มีวันที่เผยแพร่ปรากฏ ให้ใส่ (ม.ป.ป.) หรือ (n.d.)

*กรณีที่มีปรากฏเฉพาะ พ.ศ. หรือ ค.ศ. ให้ใส่แค่ (ปี) เท่านั้น

*กรณีชื่อผู้เขียนและชื่อเว็บไซต์เป็นชื่อเดียวกัน ให้ตัดชื่อเว็บไซต์ออก

*ผู้เขียนอาจเป็นหน่วยงาน องค์กรที่รับผิดชอบในการสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์หรือเผยแพร่

*กรณีไม่สามารถระบุผู้เขียนได้ ให้ใช้ชื่อเรื่อง (title) แทน (เป็นตัวเอน)

วิธีการจัดส่งบทความ

กรุณาส่งแบบเสนอผลงานวิชาการและไฟล์ข้อมูลบทความมาทางอีเมล: liberalartsjournal@rmutt.ac.th
หากมีข้อสงสัยติดต่อผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประธูมาศ พลิชฐ์ภคกุล, คุณวรรณยาเฉลยปราชญ์
เบอร์โทรศัพท์ 02 549 4965

การพิจารณาบทความ

บทความทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ 3 ท่าน แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review)

แบบเสนอผลงานวิชาการเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี

เรียน บรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี

ข้าพเจ้า (ชื่อ -สกุล)

(ภาษาอังกฤษ)

ตำแหน่งทางวิชาการ (โปรดระบุ)

☐ ศาสตราจารย์ ☐ รองศาสตราจารย์ ☐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ☐ อาจารย์

☐ ดร. ☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว

☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

สถาบันหรือหน่วยงานที่สังกัด.....

วุฒิการศึกษา(สูงสุด).....

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อได้)

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....E-mail.....

มีความประสงค์ขอส่งผลงานวิชาการ เรื่อง :

ชื่อผลงาน (ภาษาไทย).....

ชื่อผลงาน (ภาษาอังกฤษ).....

ประเภทของผลงานวิชาการ

☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าผลงานนี้ ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าเพียงผู้เดียว

☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ที่ระบุชื่อในผลงาน

ผลงานนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน หรืออยู่ระหว่างการเสนอพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่นและจะไม่นำส่งไปเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น ๆ อีก นับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งผลงานต้นฉบับนี้มายังกองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์มทร.ธัญบุรี

.....ลายมือชื่อเจ้าของบทความ

(.....)

วันที่

แบบรับรองบทความวิจัยจากปริญญานิพนธ์/วิทยานิพนธ์/คุษฎีนิพนธ์

เรียน บรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี

ข้าพเจ้า ☐ ศาสตราจารย์ ☐ รองศาสตราจารย์ ☐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
☐ อาจารย์ ☐ ดร.

ชื่อ - สกุล

สถาบันหรือหน่วยงานที่สังกัด.....

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อได้)

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....E-mail.....

ขอรับรองว่าได้ตรวจสอบบทความวิจัยจากปริญญานิพนธ์/วิทยานิพนธ์/คุษฎีนิพนธ์ เรื่อง :

ชื่อผลงาน (ภาษาไทย).....

.....

ชื่อผลงาน (ภาษาอังกฤษ).....

.....

ของนิสิต ชื่อ -สกุล

ว่าถูกต้องตามหลักวิชาการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งบทความนี้ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น

.....ลายมือชื่อ

(.....)

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

วันที่